

UCHWAŁA NR 7380/23
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
z dnia 5 LIPCA 2023 roku

w sprawie przyjęcia programu pn. „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku”.

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. 2022 r., poz. 2094), art. 54 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, art. 82 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 1812 z późn. zm.), art. 21 pkt 4a ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901), art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 225) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się program pn. „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku”, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
ANDRZEJ BĘTKOWSKI
(dokument podpisano elektronicznie)

Uzasadnienie do Uchwały Nr 7380/23
Zarządu Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 5 lipca 2023 roku

Celem niniejszej uchwały jest przyjęcie programu pn. „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku”. Podstawą tworzenia Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES) jest art. 21 ust. 4a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którym zadaniem samorządu jest „koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie”. Obowiązek tworzenia RPRES wynika również z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, zgodnie z którym samorząd województwa koordynuje w województwie działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w szczególności opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodny ze strategią rozwoju województwa w zakresie polityki społecznej. Zapisy programu pn. „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku” są komplementarne i spójne z zapisami dokumentów strategicznych o randze krajowej i wojewódzkiej m.in.: ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, „Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej” oraz Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ i Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030. W dniu 21 marca 2023 r. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego przyjął Uchwałę Nr 6784/23 w sprawie przyjęcia i skierowania projektu Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku do konsultacji. Konsultacje projektu programu trwały od 27 marca 2023r. do 30 kwietnia 2023 r. Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji, zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem zamieszczone zostało w Biuletynie Informacji Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego www.bip.sejmik.kielce.pl w Zakładce Projekty aktów normatywnych/Konsultacje społeczne. Biorąc powyższe pod uwagę przyjęcie przedmiotowej uchwały jest zasadne.

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 7380/23
Zarządu Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 5 lipca 2023 roku



WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

**REGIONALNY PROGRAM
ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
DO 2030 ROKU**

Kielce 2023

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
WYKAZ SKRÓTÓW	5
SŁOWNICZEK TERMINOLOGICZNY	7
WPROWADZENIE	10
I. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE EKONOMII SPOŁECZNEJ	12
1. Ekonomia społeczna w strategiach i dokumentach krajowych.....	12
2. Ekonomia społeczna w strategiach i dokumentach regionalnych.....	19
II. DEFINICJE ZWIĄZANE Z EKONOMIĄ SPOŁECZNĄ	25
1. Definicja ekonomii społecznej	25
2. Funkcje ekonomii społecznej.....	26
3. Podmioty ekonomii społecznej.....	29
4. Instytucje otoczenia ekonomii społecznej.....	36
III. DIAGNOZA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM	44
1. Charakterystyka społeczno-gospodarcza województwa świętokrzyskiego.....	44
2. Charakterystyka sektora ekonomii społecznej	49
2.1. Organizacje pozarządowe.....	49
2.2. Spółdzielnie socjalne.....	55
2.3. Przedsiębiorstwa społeczne.....	61
2.4. Podmioty reintegracyjne.....	69
2.4.1 Centra Integracji Społecznej.....	70
2.4.2 Kluby Integracji Społecznej.....	72
2.4.3 Warsztaty Terapii Zajęciowej.....	75
2.4.4 Zakłady Aktywności Zawodowej.....	77
2.5. Spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych.....	82
2.6. Spółdzielnie uczniowskie.....	85
2.7. Spółki non profit.....	86
3. Analiza SWOT sektora ekonomii społecznej w regionie.....	88
4. Obszary problemowe sektora ekonomii społecznej w regionie.....	90
5. Wpływ COVID-19 na sytuację podmiotów ekonomii społecznej.....	92
6. Kluczowe sfery rozwojowe województwa jako możliwości rozwoju ekonomii społecznej.....	95
7. Wnioski z diagnozy i rekomendacje dla sektora ekonomii społecznej.....	96
IV. WSPARCIE SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE	106
1. System wsparcia ekonomii społecznej w województwie.....	106
2. Działania realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.....	110
3. Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej.....	114
4. Działania realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.....	115
5. Działania realizowane przez JST	119

V. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI, DZIAŁANIA I WSKAŹNIKI.....	126
1. Struktura celów – cel główny i cele szczegółowe.....	126
2. Kierunki interwencji i działania.....	126
3. Wskaźniki realizacji RPRES.....	129
4. Cele RPRES a cele Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030.....	135
5. Cele RPRES a cele Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.....	137
VI. SPOSÓB REALIZACJI, MONITORINGU I EWALUACJI RPRES – SYSTEM REALIZACJI RPRES.....	139
1. Koordynacja działań RPRES.....	139
2. Wdrażanie RPRES.....	140
3. Sposób finansowania działań	141
4. Monitoring i ewaluacja.....	143
Załączniki.....	146
Spis map, tabel, schematów i wykresów.....	162

WYKAZ SKRÓTÓW

AKSES	system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej
CIS	centrum integracji społecznej
ES	ekonomia społeczna
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
FEŚ	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOES	instytucja otoczenia ekonomii społecznej
IPiPS	instytucja pomocy i integracji społecznej
IZ FEŚ	Instytucja Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KGW	koło gospodyń wiejskich
KIS	klub integracji społecznej
KKRES	Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
KOOWES	Kielecko-Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
LGD	lokalna grupa działania
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NGO	organizacja pozarządowa
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
OZPS	Ocena zasobów pomocy społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO PŻ	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy
RDPP	Rada Działalności Pożytku Publicznego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
RPRES	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRKL 2030	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030
SRKS 2030	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030

RWŚ 2030+	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
ŚOWES	Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
UMWŚ	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
Wytyczne CT9	„Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020”
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZPCh	zakład pracy chronionej

SŁOWNICZEK TERMINOLOGICZNY

Centrum Integracji Społecznej (CIS) - podmiot reintegracji społecznej i zawodowej, działający na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

Deinstytucjonalizacja usług – proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej, wymagający rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej i stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej.

Ekonomia społeczna (ES)¹ - to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego oraz innej działalności o charakterze odpłatnym.

Instytucje otoczenia ekonomii społecznej (IOES) – podmioty prywatne i publiczne, mające w zakresie działalności współpracę i wspieranie podmiotów ekonomii społecznej.

Instytucje pomocy i integracji społecznej (IPiPS) – jednostki organizacyjne pomocy społecznej, jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostki zatrudnienia socjalnego, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie, warsztaty terapii zajęciowej oraz inne podmioty prowadzące działalność w sferze pomocy i integracji społecznej (których głównym celem nie jest prowadzenie działalności gospodarczej).

Instytucje rynku pracy (IRP) – podmioty działające na rzecz rynku pracy zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Klauzule społeczne – to rozwiązania, przewidziane w prawie unijnym i krajowym, pozwalające osiągnąć Zamawiającym dodatkowe korzyści społeczne przy realizacji zamówień publicznych.

Klub Integracji Społecznej (KIS) – podmiot reintegracji społecznej i zawodowej, działający na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES) – program rozwoju przyjęty uchwałą nr 212 Rady Ministrów z dnia 26.10.2022r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia Solidarności Społecznej”. Program określa cele i kierunki polityki publicznej w obszarze włączenia społecznego oraz wspierania rozwoju ekonomii społecznej do roku 2030.

Organizacje pozarządowe (NGO) – osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku.

Osoba zagrożona wykluczeniem społecznym² – osoba, o której mowa w art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 5.08.2022 r. o ekonomii społecznej.

¹ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

² Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES) – podmiot lub partnerstwo posiadające akredytację ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, świadczące komplementarnie pakiet usług wsparcia ekonomii społecznej wskazanych w KPRES.

Podmiot ekonomii społecznej (PES)³ – do nich zaliczamy:

- a) spółdzielnie socjalne,
- b) warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- c) centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- d) spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych oraz spółdzielnie produkcji rolnej,
- e) organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,
- f) podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt. 1,2 lub 4 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

Przedsiębiorstwo społeczne (PS)⁴ – podmiot ekonomii społecznej, który uzyskał status przedsiębiorstwa społecznego, o którym mowa w art. 3 ustawy z dnia 5.08.2022 r. o ekonomii społecznej.

Reintegracja społeczna⁵ – działania służące odbudowaniu lub nabyciu i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, w tym rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych.

Reintegracja zawodowa⁶ – działania służące zdobyciu nowych kwalifikacji, kompetencji, wiedzy i umiejętności w celu odbudowania lub uzyskania i podtrzymania zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy i awansu zawodowego, w tym rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych.

Spółdzielnia socjalna – podmiot działający na podstawie ustawy z dnia 27.04.2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Usługi społeczne⁷ – to działania z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 10.07.2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej⁸ – to usługi świadczone w interesie ogólnym, umożliwiające osobom niezależne życie w środowisku lokalnym. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny lub społeczności lokalnej, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich. Do usług tych należą w szczególności: usługi opiekuńcze, usługi

³ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

⁴ Tamże, str. 4

⁵ Tamże, str. 4

⁶ Tamże, str. 4

⁷ Tamże, str. 4

⁸ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020

w rodzinnym domu pomocy, usługi w ośrodkach wsparcia, usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc nie większej niż 30, usługi asystenckie, usługi wspierania rodziny, rodzinna piecza zastępcza oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego do 8 dzieci, usługi w postaci mieszkań chronionych, usługi w postaci mieszkań wspomaganych.

Spółecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – to podejście, w ramach którego zamawiający uwzględnia aspekty społeczne udzielając zamówień publicznych. Zamawiający wykorzystują w tym celu rozwiązania, które umożliwiają osiąganie określonych korzyści społecznych, przewidziane w prawie unijnym i krajowym.

Usługi wsparcia podmiotów ekonomii społecznej⁹ – obejmują działania w zakresie:

- animacji lokalnej (polegającej na upowszechnianiu idei i zasad ekonomii społecznej, pobudzaniu aktywności społecznej w społecznościach lokalnych oraz inicjowaniu i rozwoju międzysektorowych partnerstw lokalnych),
- tworzenia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz wspierania prowadzonej przez nie działalności, a także finansowania powstawania w nich miejsc pracy,
- wsparcia działań reintegracyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwo społeczne, w tym także wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych oraz finansowaniu tych działań,
- wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego,
- wzmacniania potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz udzielaniu im wsparcia biznesowego;

Warsztat Terapii Zajęciowej – podmiot działający na podstawie ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, prowadzący rehabilitację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności.

Zakład Aktywności Zawodowej – podmiot działający na podstawie ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

⁹ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

WPROWADZENIE

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku (RPRES) to wojewódzki dokument strategiczny, wyznaczający cele i kierunki rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim do roku 2030. W programie przedstawiona została wizja rozwoju ekonomii społecznej w regionie jako istotnego elementu rozwoju województwa i jednocześnie narzędzia, które tworzy aktywną politykę społeczną. Zawarto w nim propozycje konkretnych działań, które mają przyczynić się do osiągnięcia celów, określonych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ i Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2027, stanowiąc podstawę do planowania interwencji w obszarze ekonomii społecznej w regionie.

Pierwszym wojewódzkim dokumentem o charakterze rozwojowym w zakresie ekonomii społecznej był przyjęty w 2013 roku *Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020*. W 2016 roku – zgodnie z zapisami KPRES – Plan ten został przekształcony w Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do roku 2020.

W 2021 roku rozpoczęły się prace nad nowym dokumentem, wyznaczającym kierunki rozwoju ekonomii społecznej w perspektywie do 2030 roku. Zbiegły się one w czasie z opracowaniem innych dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym m.in. Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030. Opracowując RPRES zadbano o spójność z w/w dokumentami, aby możliwe było realizowanie celów określonych w obu strategiach.

Prace nad RPRES rozpoczęły się od określenia potencjału, potrzeb i problemów sektora ekonomii społecznej w naszym regionie. W tym celu powołano Grupę Tematyczną ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej, w skład której weszli przedstawiciele ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, podmiotów ekonomii społecznej, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji i instytucji wspierających rozwój ekonomii społecznej oraz uczelni wyższych i biznesu. Kolejnym etapem było sformułowanie celu głównego i celów szczegółowych, określenie kierunków interwencji i działań oraz zdefiniowanie wskaźników. Działania i kierunki są ściśle powiązane z celami RPRES, jak również są odpowiedzią na wyzwania oraz realne problemy sektora i regionu, zdiagnozowane podczas prac Grupy. Za opracowanie, współrealizację i monitorowanie RPRES odpowiada – w imieniu samorządu województwa – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Równoległe do pracy nad RPRES trwały prace związane z aktualizacją KPRES, uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej jak i opracowaniem krajowych i regionalnych dokumentów dla nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Dokumenty te zostały ostatecznie przyjęte tuż przed zakończeniem prac nad RPRES, dlatego też założenia i działania zaplanowane w niniejszym dokumencie są spójne z w/w dokumentami.

Założenia oraz cele RPRES są spójne zarówno z zapisami *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej*, jak i strategiami wyższego rzędu na szczeblu krajowym, dzięki czemu program ten staje się użytecznym narzędziem służącym regionalnym władzom do koordynacji polityki w obszarze ekonomii społecznej.

Niniejszy dokument składa się z sześciu rozdziałów, podzielonych na podrozdziały.

Pierwszy z nich zawiera powiązanie programu z innymi dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym i krajowym. Przedstawiono w nim akty prawa krajowego, dokumenty rządowe i strategie oraz inne strategiczne dokumenty regionalne, które stanowią ramy prawne i tworzą podstawy programowe dla RPRES.

Drugi rozdział zawiera informacje wstępne m.in. definicje związane z ekonomią społeczną, jej funkcje. Przedstawiono w nim również krótką charakterystykę podmiotów tworzących ten sektor oraz instytucje otoczenia ekonomii społecznej.

W trzecim rozdziale przedstawiona została diagnoza sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, zawierająca m.in. analizę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla ekonomii społecznej w regionie, jak również zdiagnozowane problemy sektora.

Czwarty rozdział obejmuje szczegółowy opis i zakres systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

W rozdziale piątym sformułowano priorytety, cele, kierunki interwencji i działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie.

Ostatni – szósty rozdział opisuje sposób zarządzania realizacją RPRES.

1. Ekonomia społeczna w strategiach i dokumentach krajowych

RPRES stanowi program rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Ma charakter dokumentu programowego, ujmującego całościowo problematykę sektora ekonomii społecznej jako istotnego elementu regionalnej polityki w zakresie zatrudnienia i integracji społecznej.

Ekonomia społeczna jest umiejscowiona w wielu dokumentach strategicznych na szczeblu rządowym i samorządowym. Kierunki rozwoju ekonomii społecznej zapisane w RPRES są zgodne z zapisami dokumentów europejskich i krajowych. Zawarte w nim treści są spójne z wymogami postawionymi przed ekonomią społeczną m.in. w Strategii Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030, Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, itp.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej.

KPRES

Kluczowym dokumentem programowym w zakresie planowania działań w obszarze ekonomii społecznej jest **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES)**. Dokument ten, przyjęty uchwałą nr 212 Rady Ministrów z dnia 26.10.2022 r., wyznacza kluczowe kierunki interwencji publicznej, mającej służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków do rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Przedstawiono w nim przede wszystkim plany i działania realizowane przez administrację rządową na szczeblu krajowym oraz kompleksową strukturę systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym. KPRES zawiera kierunki interwencji publicznej i działania, wpływające na możliwości wykorzystania aktywności podmiotów sektora ekonomii społecznej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej oraz polityki rozwoju społecznego i lokalnego.

W KPRES szczególny nacisk położono na zwiększenie efektywności działań na rzecz tworzenia miejsc pracy, reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również rozwój usług społecznych. Założenia niniejszego RPRES w dużej mierze znajdują odniesienia do założeń KPRES i zachowują konieczną spójność z tym dokumentem. Podkreślić należy fakt, iż równoległe do pracy nad RPRES trwały prace związane z aktualizacją KPRES do roku 2030, zostały one ostatecznie przyjęte przed ukończeniem prac nad RPRES. Z tego też względu **RPRES został opracowany zgodnie z założeniami zaktualizowanego KPRES i jednocześnie ustawy o ekonomii społecznej.**

Punktem wyjścia dla w/w dokumentu są założone w nim cele i obszary interwencji, które zobrazowano na poniższym schemacie.

Schemat 1. Struktura KPRES ilustrująca zależności między celem strategicznym, głównym oraz celami szczegółowymi

<p>Cel strategiczny: Ekonomia społeczna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego.</p>			
<p>Cel główny: Do roku 2030 podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostawcami usług społecznych.</p>			
<p>Cel szczegółowy 1 Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych.</p>	<p>Cel szczegółowy 2 Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>	<p>Cel szczegółowy 3 Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku.</p>	<p>Cel szczegółowy 4 Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.</p>
<p>OBSZAR I Solidarna wspólnota lokalna</p>	<p>OBSZAR II Solidarny rynek pracy</p>	<p>Obszar III Konkurencyjna przedsiębiorczość społeczna</p>	<p>Obszar IV Solidarne społeczeństwo</p>
<p>Priorytet 1 Rozwój usług społecznych</p>	<p>Priorytet 1 Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w jednostkach reintegracyjnych</p>	<p>Priorytet 1 Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej</p>	<p>Priorytet 1 Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej wśród młodzieży</p>
<p>Priorytet 2 Włączenie podmiotów ekonomii społecznej w rozwój lokalny</p>	<p>Priorytet 2 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych oraz osób starszych w podmiotach ekonomii społecznej</p>	<p>Priorytet 2 Wsparcie w rozwoju profesjonalizacji i współdziałaniu podmiotów ekonomii społecznej oraz współpracy międzysektorowej</p>	<p>Priorytet 2 Budowa marki lokalnej ekonomii społecznej</p>
	<p>Priorytet 3 Tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w przedsiębiorstwach społecznych</p>		

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej

Ekonomia społeczna została uwzględniona w **Strategii Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)**, przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14.02.2017 r. Jest ona kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2030. Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Zagadnienia związane z ekonomią społeczną uwzględnione zostały w celu szczegółowym I i II.

Cel szczegółowy I: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną

Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa

Kierunek interwencji: **Nowe modele działania**

W celu tym został położony nacisk na wsparcie rozwoju PES poprzez przygotowanie ram prawnych ułatwiających ich bieżącą działalność, a także stworzenie im dogodnych ram funkcjonowania (prawnego, udogodnień podatkowych i systemu preferencji w zakresie realizacji usług zleczanych przez sektor publiczny).

Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

Obszar: Spójność społeczna

Kierunek interwencji 2: **Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych**

Kierunek interwencji 3: **Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej**

Kierunek interwencji 4: **Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski**

Zgodnie z tym celem „**kluczową rolę we wspieraniu integracji społecznej mogą odegrać podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe**. Wykorzystując zasoby i działając w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej mogą stać się ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą. Celem tych działań powinna być budowa modeli rozwoju gospodarczego w skali lokalnej, opartych o zasady sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialnego rozwoju”¹⁰.

PES mają pełnić ważne funkcje z dostarczaniem usług społecznych na rzecz osób niesamodzielnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym (zwłaszcza w obszarze „białej” i „srebrnej” gospodarki) oraz wsparciem grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie miejsc aktywizacji i pracy.

Ekonomia społeczna została też wyróżniona jako obszar pomocny w kształtowaniu rynku pracy. W związku z obserwowanym ubytkiem zasobów siły roboczej na rynku pracy kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: osób młodych, kobiet (w tym matek nieaktywnych zawodowo), osób niepełnosprawnych, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych i w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte (np. rolnictwie). **W przypadku osób**

¹⁰ *Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)*, str. 166

w szczególnie trudnej sytuacji, które często nie są w stanie poradzić sobie na otwartym rynku pracy, **zastosowanie powinny mieć instrumenty ekonomii społecznej**. Jednym z działań, wyróżnionych do realizacji do 2030 r. jest tworzenie warunków dla rozwoju „białej” i „srebrnej” gospodarki oraz ekonomii społecznej zakorzenionej w społeczności lokalnej.

Dla celu szczegółowego II w obszarze: Spójność społeczna został wpisany **Projekt Strategiczny**, dedykowany wsparciu sektora ekonomii społecznej: **Ekonomia solidarności społecznej** – program wzmocnienia sektora ekonomii społecznej (w szczególności w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym), łączący w sobie założenia programów: KPRES i Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)

KSRR
2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r., przyjętym Uchwałą Nr 102 Rady Ministrów z dnia 17.09.2019 r. Identyfikuje wyzwania, cele polityki regionalnej i działania, jakie do ich osiągnięcia powinny zostać podjęte. Dokument określa zasady i mechanizmy współpracy pomiędzy rządem a samorządami województw wszystkich szczebli oraz partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz rozwoju kraju i poszczególnych regionów. W KSRR 2030 ekonomia społeczna została wpisana w **Celu 2** - „Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych”, **kierunek interwencji 2.1** - „Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego”. Zgodnie z nią¹¹:

„istotną rolę w zwiększaniu zasobów pracy i rozwijaniu kapitału społecznego odgrywać będzie ekonomia społeczna. PES dysponują potencjałem do świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej odpowiadających na konkretne potrzeby członków społeczności lokalnej”.

Jednocześnie¹²:

„kluczowe będzie zwiększanie wpływu społeczeństwa (oraz podmiotów ekonomii społecznej) na określanie, realizację i monitorowanie polityk publicznych, wspomaganie samoorganizacji społeczności lokalnych i środowisk gospodarczych oraz tworzenie i animowanie partnerstw z udziałem różnych sektorów”

W ramach Celu 2 polityka regionalna koncentrować się będzie na wspieraniu następujących działań: m.in.:

- współpraca samorządu z PES w realizacji usług społecznych lokalnie, blisko mieszkańców;
- tworzenie warunków do rozwoju srebrnej gospodarki oraz ekonomii społecznej zakorzenionej lokalnie, w szczególności przedsiębiorczości społecznej;
- zwiększanie partycypacji społecznej i wpływu obywateli (oraz organizacji pozarządowych) na życie i przestrzeń publiczną;
- wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej w rozwijaniu gospodarki o obiegu zamkniętym, w szczególności w zakresie gospodarowania odpadami i przeciwdziałania marnowaniu żywności;

¹¹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019, str. 68.

¹² Tamże

„Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” została przyjęta Uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5.02.2013 roku. Jest to dokument rządu Rzeczypospolitej Polskiej o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym, powstałym na bazie ustawy z dnia 6.12.20226 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Strategia ta określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.

W **obszarze strategicznym: „Efektywność i sprawność państwa”** zamieszczono zapisy dot. podjęcia działań służących rozwojowi kapitału społecznego. Zaplanowane kierunki interwencji mają służyć poprawie jakości kompetencji społecznych i obywatelskich Polaków, zwiększeniu zdolności do współpracy, wzrostowi aktywności i partycypacji obywatelskiej, aktywności kulturalnej oraz wzmacnianiu potencjału kreatywnego Polski. Ważne jest również podkreślenie istotności działań na rzecz współpracy międzynarodowej i ponadregionalnej. Zagadnienia związane z ekonomią społeczną zostały uwzględnione w trzecim obszarze strategicznym, w **celu szczegółowym 6**.

Obszar strategiczny: „Efektywność i sprawność państwa”

Cel szczegółowy 6: **Rozwój kapitału społecznego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”**

Kierunek interwencji: **Zapewnienie jak najlepszej adresowalności świadczeń i zasiłków i rozwój ekonomii społecznej, tak aby z jednej strony stymulowały i wspierały korzystanie z usług publicznych oraz z drugiej ograniczały ryzyko marginalizacji spowodowanej ubóstwem**

W ramach w/w kierunku interwencji zaplanowano m.in. rozbudowę i zwiększenie instrumentów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych.

Istotnym dokumentem strategicznym dla realizacji działań wpisanych w RPRES jest **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**, przyjęta Uchwałą Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27.10.2020 r. Strategia ta w sposób kompleksowy przedstawia założenia dot. rozwoju kapitału społecznego, przewidując w tym celu m.in. istotne rozwiązania z zakresu ekonomii społecznej. SRKS zakłada **konieczność pełniejszego wykorzystania potencjału ekonomii społecznej i solidarnej**. PES mają bowiem szczególnie duże możliwości w zakresie oddziaływania na rozwój wspólnot lokalnych. Posiadają nie tylko potencjał do generowania miejsc pracy na lokalnym rynku oraz również potencjał pozwalający dostarczać usługi społeczne. Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, które mogą być realizowane poprzez działania z zakresu ekonomii społecznej.

Obszar strategiczny 1: „Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie ”

Cel szczegółowy 1: **Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne**

Priorytet 1.1. **Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami**

Kierunki interwencji:

1.1.1 Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy

1.1.2 Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych

Priorytet 1.2.: **Rozwój i wzmocnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej**

Kierunek interwencji: **1.2.4 Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej**

W ramach priorytetu 1.1 szczególnie istotne są dwa kierunki interwencji tj. 1.1.1 oraz 1.1.2. Dotyczą one przede wszystkim wspierania współpracy i partnerstwa pomiędzy instytucjami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi. Możliwość współpracy JST z NGO jest ogromną szansą na poprawę jakości życia obywateli przez dostarczenie zróżnicowanych usług społecznych i realizację działań w bezpośrednim otoczeniu mieszkańców. Rynek usług społecznych powinien być obszarem rozwijania działalności PES, w tym NGO i wzrostu ich roli w rozwiązywaniu istotnych problemów społeczności lokalnych. **Niezbędne jest zatem poszukiwanie rozwiązań dla stałego zwiększania udziału sektora ekonomii społecznej i solidarnej w dostarczaniu usług społecznych na poziomie lokalnym¹³.**

W ramach priorytetu 1.2 wpisano kierunek interwencji odnoszący się literalnie do ekonomii społecznej. Mowa tu o „*Wspieraniu rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej*”. SRKS uznaje ekonomię społeczną za innowacyjny instrument wpływający na zwiększenie integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie. PES realizują nie tylko zadania z zakresu zatrudnienia osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, ale są też zdolne uzupełniać dostarczanie towarów i usług przez rynek i państwo oraz rozwiązywać zróżnicowane problemy społeczne. Dlatego też niezbędne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na upowszechnienie ekonomii społecznej w zbiorowej świadomości oraz zbudowanie jej silnej, pozytywnej marki.

**Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030
(SRKL 2030)**

**SRKL
2030**

Ważne w kontekście analizowanych zasobów ekonomii społecznej są działania planowane w ramach **Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2020)**, przyjętej Uchwałą nr 184 Rady Ministrów z dnia 14.12.2020 r. Głównym celem działań zaplanowanych w ramach Strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Zapisy dotyczące ekonomii społecznej znajdują się w **celu szczegółowym nr 3 i 4.**

Cel szczegółowy 3: **Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy**
Cel szczegółowy 4: **Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne**

W SRKL wskazano, iż w kontekście wyzwań demograficznych ważne jest rozwijanie nowych form gospodarki, przede wszystkim tzw. srebrnej gospodarki oraz form gospodarowania w ramach koncepcji ekonomii społecznej czyli kreowanie rynku usług i produktów nastawionych na potrzeby starzejącej się populacji.

¹³ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030*, str. 57

SRKL 2030 zakłada rozwój społecznych usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług środowiskowych, w tym realizowanych przez PES, świadczonych w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa, osób starszych i niesamodzielnych. Wykorzystując zasoby i działając w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej (m.in. w obszarze usług społecznych użyteczności publicznej) PES mogą stać się ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą.

Zgodnie z SRKL **w najbliższych latach rozwój ekonomii społecznej bazować będzie w oparciu o cztery zasadnicze filary:**

- wspieranie zwiększania udziału PES w programowaniu realizacji zadań dot. rozwoju społecznego na poziomie lokalnym,
- rozwój funkcji reintegracyjnej i zatrudnieniowej w PES, w szczególności w PS, spółdzielniach socjalnych oraz podmiotach zatrudnienia socjalnego,
- wyrównywanie potencjału PES do prowadzenia działalności gospodarczej na otwartym rynku,
- działania związane z podnoszeniem kompetencji społecznych wśród młodzieży oraz poprawą percepcji i budowaniem marki ekonomii społecznej i solidarnej.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (KPPUWS)

KPPUWS

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (KPPUWS), przyjęty Uchwałą Nr 105 Rady Ministrów z dnia 17.08.2021 r. jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowionym w celu realizacji polityki publicznej w obszarach związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. KPPUWS w szerokim zakresie odwołuje się do instrumentarium ekonomii społecznej. Zapisy dotyczące ekonomii społecznej znajdują się w **Priorytecie III i IV**.

Priorytet III: Usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

Priorytet IV: Instytucje pomocy społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej – wsparcie dla osób i rodzin

Działanie 4.2 Rozwój i wdrażanie metod pracy efektywnie przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, w tym instrumentów aktywnej integracji oraz wzmacnianie współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces włączenia społecznego

Działanie 4.3. Włączenie podmiotów ekonomii społecznej w realizację usług społecznych

W priorytecie III podkreślono **rolę PES jako realizatorów usług społecznych, świadczonych w szczególności na rzecz osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu**. PES zostały uznane za kluczowy element systemu, zapewniającego szeroki dostęp do usług społecznych, świadczonych w sposób aktywizujący i angażujący społeczność lokalną. PES są zakorzenione w lokalnych społecznościach, świadczą usługi dopasowane do indywidualnych potrzeb, a jednocześnie wykorzystują zasoby tej wspólnoty, co sprzyja pełniejszemu uczestnictwu osób korzystających z usług w życiu społeczności lokalnej. Dlatego też konieczne jest nie tylko włączenie PES do realizacji usług społecznych, ale i stałe wzmacnianie ich zdolności do realizacji tych zadań.

Szczegółowe działania w zakresie wspierania ekonomii społecznej ujęte zostały w priorytecie IV. **PES zostały potraktowane jako ważny i naturalny partner samorządu w realizacji usług społecznych.** PES odgrywają również szczególną rolę w procesie deinstytucjonalizacji tych usług. Zgodnie z KPPUWS usługi społeczne świadczone przez PES w większym stopniu odpowiadać będą na wyzwania deinstytucjonalizacji dotyczące zachowania podmiotowości adresatów wsparcia oraz włączania ich w życie lokalnej społeczności. Istotne jest również współdziałanie wszystkich podmiotów zaangażowanych w danej społeczności w politykę włączenia społecznego, w tym PES.

2. Ekonomia społeczna w strategiach i dokumentach regionalnych

Jednym z najistotniejszych zadań spoczywających na Samorządzie Województwa jest kreowanie polityki społecznej służącej rozwiązywaniu oraz łagodzeniu występujących problemów społecznych. Zadania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z zakresu polityki społecznej realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Ekonomia społeczna jest jednym z instrumentów wykorzystywanych w regionalnych dokumentach strategicznych oraz programowych w obszarze rozwiązywania problemów społecznych w szczególności w zakresie aktywizacji społeczno - zawodowej. Celem Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030r. jest zaplanowanie spójnych i skoordynowanych działań, wykorzystujących ekonomię społeczną do realizacji celów postawionych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych.

Opracowany RPRES jest silnie powiązany z aktualnymi dokumentami regionalnymi, które są istotne dla rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Są to:

- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2030,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030,
- Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2025,
- Program regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego na lata 2021-2027 (PR FEŚ).

**Strategia Rozwoju Województwa
Świętokrzyskiego 2030+ (SRWŚ)**

**SRWŚ
2030+**

Niniejszy Program spójny jest z zapisami **Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**, przyjętej Uchwałą Nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29.03.2021 r. To najważniejszy i podstawowy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych.

SRWŚ 2030+ stanowi odpowiedź władz regionu na nowe uwarunkowania oraz globalne i wewnętrzne wyzwania stojące przed województwem świętokrzyskim. Przedstawia spójny plan działania w perspektywie najbliższych dziesięciu lat oraz propozycję współpracy skierowaną do wszystkich podmiotów zainteresowanych rozwijaniem potencjału społeczno-gospodarczego regionu świętokrzyskiego.

Kluczowym problemem rozwoju województwa świętokrzyskiego są **niekorzystne zmiany demograficzne**, związane ze starzeniem się społeczeństwa i idącego za nim obciążenia demograficznego oraz niekorzystnych trendów migracyjnych (odpływ zwłaszcza młodych ludzi

z regionu). Jednym z działań, które mogą przyczynić się do rozwiązania tego problemu, a które bezpośrednio dotyczą rozwoju sektora ekonomii społecznej jest rozwój systemu usług społecznych umożliwiających zapobieganie występowaniu różnych form wykluczenia społecznego, w szczególności wobec osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami. **SRWŚ 2030+ dostrzegła rolę PES nie tylko jako potencjalnego dostawcy usług społecznych (świadczonej w szczególności wobec osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami), ale i miejsca, w którym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym mogą zostać objęte aktywizacją zawodową.**

Zagadnienia związane z ekonomią społeczną uwzględnione zostały w **celu strategicznym 3 – „Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi”**. W celu tym ujęte zostały dwa cele operacyjne, szczególnie ważne z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej. Są to: **cel operacyjny 3.1 i 3.2.**

Cel operacyjny 3.1: **Silny kapitał społeczny w regionie**

Cel operacyjny 3.2: **Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym**

Zgodnie z SRWŚ 2030+ kapitał społeczny buduje się we współpracy z innymi ludźmi, dlatego też warto działać w kierunku poprawy warunków dla zwiększenia aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców. **Ekonomia społeczna i solidarna może być ważnym elementem budowania regionalnej gospodarki obiegu zamkniętego. Może także pełnić dużą rolę na obszarach wiejskich – np. poprzez rozwój rolnictwa społecznego (gospodarstwa opiekuńcze, przedsięwzięcia sieciujące, kooperatywy, spółdzielnie, grupy producentów, itp.) oraz może odegrać znaczącą rolę w procesach rewitalizacyjnych¹⁴.**

Ważnym dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie jest cel operacyjny 3.2., który koncentruje się na zwiększaniu powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności adresowanych dla rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności i seniorów. **SRWŚ 2030+ podkreśla, iż „istotnym instrumentem w zakresie realizacji wysokiej jakości usług społecznych może być ekonomia społeczna (...), której celem jest m.in. aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Cele te realizowane są przez PES, podmioty reintegracyjne.**

Dlatego należy tworzyć odpowiednie warunki do ich rozwoju poprzez m.in. wsparcie merytoryczne istniejących PES (w tym **wspieranie rozwoju podmiotów reintegracyjnych** oraz podjęcie działań w celu wypracowania regionalnego modelu/systemu wsparcia przejścia osób z podmiotów reintegracyjnych do PES) oraz liderów lokalnych planujących rozpoczęcie działalności w sektorze ekonomii społecznej, rozwój miejsc pracy w przedsiębiorczości społecznej, realizację działań edukacyjnych i promocyjnych wśród samorządów i społeczeństwa w obszarze ekonomii społecznej, społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, promowanie zlecenia przez JST usług społecznych użyteczności publicznej, wspieranie istniejących i tworzenie trójsektorowych partnerstw lokalnych, rozwój społecznej odpowiedzialności biznesu, prowadzenie badań i analiz w obszarze ekonomii społecznej, itp.¹⁵

¹⁴ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, str. 48

¹⁵ Tamże

Proponowane kluczowe kierunki działań:

- **3.2.1** Rozwój i upowszechnianie usług społecznych i zdrowotnych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów;
- **3.2.2** Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz **rozwój podmiotów reintegracyjnych** w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- **3.2.4** **Rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej.**

Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030

RPRES jest również spójny z zapisami **Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030**, przyjętej Uchwałą Nr XXXII/435/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27.05.2021 r. Strategia jest swoistą mapą priorytetów oraz drogowskazem kierunków działań, które w ciągu najbliższej dekady będą podejmowane w ramach regionalnej polityki społecznej. **Aby osiągnąć zakładane cele strategiczne, tworzone będą warunki do tego, aby samorządy lokalne i instytucje polityki społecznej mogły w sposób efektywny wspierać mieszkańców regionu, w szczególności wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznymi.**

Ponadto zgodnie z zapisami dokumentu na szczeblu regionu podejmowane będą działania mające na celu koordynację systemu polityki społecznej, tworzenie przestrzeni do współpracy międzyinstytucjonalnej oraz międzysektorowej, a także promowanie i wdrażanie rozwiązań innowacyjnych. Strategia stanowić będzie punkt odniesienia dla gminnych i powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz programów lokalnych z obszaru polityki społecznej, opracowywanych i realizowanych przez samorządy lokalne. Założenia Strategii określają koncepcje realizacji polityki społecznej w regionie, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w regionie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności.

Misją Strategii jest budowanie wspólnoty o wysokim kapitale społecznym na rzecz trwałego rozwoju, wysokiej jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia. Dokument wyznacza 5 celów strategicznych tj.:

- Cel strategiczny 1: Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne
- Cel strategiczny 2: Dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura społeczna
- Cel strategiczny 3: Aktywni mieszkańcy zaangażowani w rozwój lokalny
- Cel strategiczny 4: Mieszkańcy regionu włączeni w główny nurt życia społeczno-gospodarczego
- Cel strategiczny 5: Skoordynowany, innowacyjny, kooperatywny system polityki społecznej w regionie.

Zgodnie ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego sektor ekonomii społecznej ma istotne znaczenie w kontekście reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną oraz tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwoju lokalnym. Miejsce ekonomii społecznej w zapisach Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 ulokowane zostało w **Celu strategicznym 1, 3 i 4.**

Cel strategiczny 1: **Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne**

Cel strategiczny 3: **Aktywni mieszkańcy zaangażowani w rozwój lokalny**

Cel strategiczny 4 **Mieszkańcy regionu włączeni w główny nurt życia społeczno-gospodarczego**

Cel 1 jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy województwa, związane głównie z niekorzystnymi zmianami demograficznymi m.in.: starzeniem się społeczeństwa i odpływem młodych ludzi. W związku z powyższym przewiduje się dynamiczny wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne, których odbiorcami będą grupy o określonych potrzebach m.in. seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci, osoby przewlekle chore, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, itp. Mając na względzie doświadczenie PES we wspieraniu poszczególnych grup i świadczenie oraz organizację usług na ich rzecz, **Strategia dostrzegła potencjał PES w realizacji usług społecznych**. Uzupelnienie usług społecznych, prowadzonych przez organy administracji publicznej przez usługi świadczone przez PES zwiększy szansę na dostarczenie szerszego wachlarza usług dla osób potrzebujących wsparcia i lepszego ich dopasowania do indywidualnych potrzeb i preferencji. Z tego też względu, zgodnie z zapisami Strategii, **realizacja usług społecznych winna odbywać się przy ścisłej współpracy lokalnych usługodawców: organów administracji publicznej, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz PES**. Jako jeden z priorytetowych kierunków działań Strategia wskazuje m.in. **wsparcie PES**, w tym organizacji pozarządowych **jako realizatorów usług społecznych**.

Aktywność społeczna, w tym aktywne uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji, które mają bezpośredni związek z funkcjonowaniem społeczności, ma istotny wpływ na efektywność regionalnej polityki społecznej¹⁶. Z tego też względu działania zaplanowane w Strategii w obszarze rozwoju kapitału społecznego mieszkańców regionu ukierunkowane zostały m.in. na zwiększenie oddolnych inicjatyw obywatelskich oraz uspołecznianie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania obywateli. W ramach rozwoju kapitału społecznego istotny jest również rozwój III sektora tj. organizacji pozarządowych poprzez m.in. zwiększenie ich udziału w realizacji zadań publicznych czy wykorzystanie ich potencjału w zakresie świadczenia usług społecznych. **Celem wspierania rozwoju PES jest wzrost poziomu kapitału społecznego, zaufania i kooperacji różnych podmiotów, co stanowi niezbędny element rozwoju społecznego i gospodarczego**.

Proponowane priorytetowe kierunki działań to m.in.:

- wspieranie oddolnych inicjatyw,
- wspieranie działań mających na celu zwiększenie partycypacji społecznej w podejmowaniu decyzji istotnych dla społeczności lokalnych,
- rozwój animacji lokalnej (m.in. poprzez wdrożenie metody OSL – Organizowanie Społeczności Lokalnej),
- **wspieranie rozwoju PES**, w tym przygotowywanie do roli realizatorów zadań publicznych,
- **wspieranie działań mających na celu zwiększenie udziału PES, w tym NGO w realizacji zadań publicznych**,
- wspieranie rozwoju oraz funkcjonowania na szczeblu regionalnym i lokalnym ciał dialogu społecznego (RDPP, rad seniorów, młodzieżowych rad gmin).

W Strategii dostrzeżono znaczenie sektora ekonomii społecznej w kontekście reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dlatego też niezbędne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na wspieranie rozwoju podmiotów reintegracyjnych oraz wzmacnianie ich zdolności do realizacji ww. zadań. Proponowane priorytetowe kierunki działań to m.in. **wspieranie rozwoju podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej**, wspieranie współpracy międzysektorowej, międzyinstytucjonalnej w zakresie włączenia społecznego osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

¹⁶ *Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030*, str.89

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2025/2021-2027

RPRES jest również spójny z zapisami **Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2025**, przyjętego Uchwałą Nr 6992/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26.04.2023 r. Plan ten określa działania na rzecz samorządów oraz podmiotów ekonomii społecznej, które będą realizowane przez ROPS, departamenty merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa.

Jedną z rekomendacji horyzontalnych, ujętych w Planie jest **wzmacnianie podmiotów ekonomii społecznej jako realizatorów usług społecznych**. Zagadnienia związane z ekonomią społeczną uwzględnione zostały w Obszarze II i III.

Obszar II: **Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę i niepełnosprawność**

Obszar III: **Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego**

Plan podkreśla potencjał PES w realizacji usług społecznych i procesu deinstytucjonalizacji tych usług, świadczonych w szczególności na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego. Dlatego też konieczne jest przede wszystkim stałe wzmacnianie zdolności tych podmiotów do realizacji tych usług.

W ramach Obszaru II i III rekomenduje się m.in. wspieranie tworzenia oraz rozwoju podmiotów ekonomii społecznej sprofilowanych na świadczenie usług społecznych adresowanych do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz wspieranie podmiotów świadczących usługi społeczne dla osób w kryzysie psychicznym – organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

FEŚ

Finansowanie działań kompleksowo wspierających sektor ekonomii społecznej jest przewidziane w Priorytecie 9 – Usługi społeczne i zdrowotne, **cel szczegółowy ES04.8**.

Cel szczegółowy ES04.8: **Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+).**

W obszarze ekonomii społecznej na poziomie regionalnym interwencja będzie polegała głównie na realizacji usług na rzecz rozwoju tego sektora przez podmioty posiadające akredytację i status OWES. Działania w obszarze ekonomii społecznej będą skierowane na tworzenie miejsc pracy w nowych i istniejących PS, animowanie powstawania i wspierania nowych PES. Zakłada się m.in. bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie utworzonego miejsca pracy w PS oraz usługi wspierające rozwój PS. Przewiduje się również przedsięwzięcia w zakresie tworzenia planów reintegracji społeczno-zawodowej i jej realizacji obejmującej m.in.: warsztaty animacyjne, szkolenia, doradztwo, działania mentoringowe, coachingowe oraz inne formy usług rozwojowych.

W ramach celu szczegółowego ES04.8 zaplanowano w szczególności następujące przedsięwzięcia:

- I. Aktywizacja osób biernych zawodowo (niepracujących i niebędących bezrobotnymi) osób z niepełnosprawnościami oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w tym poprzez udział we wsparciu oferowanym w podmiotach reintegracji społecznej i zawodowej przez tworzenie nowych podmiotów (CIS, KIS, ZAZ) oraz wsparcie w istniejących podmiotach reintegracyjnych;
- II. Aktywizacja osób biernych zawodowo (niepracujących i niebędących bezrobotnymi) oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym realizowana przez LGD w ramach Instrumentu RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) poprzez:
 - kompleksowe wsparcie aktywizacyjne rodzin, osób i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym,
 - rozwój wsparcia środowiskowego i poszerzenie zakresu współpracy międzysektorowej;
- III. **Kompleksowe wsparcie sektora ekonomii społecznej obejmujące usługi wsparcia w ramach OWES (działanie 9.2) tj.:**
 - a) **animację lokalną** – działania o charakterze animacyjnym umożliwiające tworzenie PES oraz budowę i wsparcie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej,
 - b) **inkubację** – kompleksowe wsparcie dla tworzenia i rozwoju PES w szczególności PS, wsparcie dla istniejących PS, w tym rozwijanie skali ich działalności rynkowej m.in. działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych PES, np. szkolenia; doradztwo indywidualne i grupowe, przekształcanie PES-ów w PS, tworzenie i utrzymanie miejsc pracy w PS (bezzwrotne wsparcie finansowe przyznawane w formie stawek jednostkowych określonych przez MFiPR), wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji,
 - c) **doradztwo biznesowe** – wsparcie dla istniejących PS i rozwijania skali ich działalności na rynku (doradztwo prawne, biznesowe, finansowe), wsparcie dla usług oferowanych przez PES (podnoszenie jakości oferowanych usług/produktów, wzmocnienie PES jako realizatora usług społecznych).

ROZDZIAŁ II. DEFINICJE ZWIĄZANE Z EKONOMIĄ SPOŁECZNĄ

1. Definicja ekonomii społecznej

Pojęcie ekonomii społecznej jest wielowymiarowe i bardzo różnie definiowane. **Ekonomia społeczna to tylko jeden ze sposobów na określenie działalności gospodarczej, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne.** Bywa też określana jako gospodarka społeczna lub przedsiębiorczość społeczna. W literaturze spotkać można ponad 50 terminów, odnoszących się do aspektów społecznych i ekonomicznych, prawno-instytucjonalnych i normatywnych, czy też mających związek z rozwojem lokalnym.

Szczególnie popularna jest definicja zaproponowana przez **Europejską Sieć Badawczą EMES** (European Research Network), zajmującą się od wielu lat badaniami zjawiska przedsiębiorczości społecznej. Według niej **inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną powinny charakteryzować się spełnianiem kryteriów ekonomicznych i społecznych.** Wykaz kryteriów zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 1. Kryteria charakteryzujące inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną wg sieci EMES

Kryteria ekonomiczne	Kryteria społeczne
<ul style="list-style-type: none">• prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none">• wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia
<ul style="list-style-type: none">• niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych	<ul style="list-style-type: none">• oddolny, obywatelski charakter inicjatywy
<ul style="list-style-type: none">• ponoszenie ryzyka ekonomicznego	<ul style="list-style-type: none">• specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania
<ul style="list-style-type: none">• istnienie choćby nielicznego płatnego personelu	<ul style="list-style-type: none">• możliwie partycypacyjny charakter działania• ograniczona dystrybucja zysków

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie definicji EMES

Zdaniem sieci EMES powyższy zestaw kryteriów stanowi istotę idealnego przedsiębiorstwa społecznego, przy czym od przedsięwzięć zaliczanych do tego sektora nie wymaga się spełnienia wszystkich kryteriów, lecz wystarczy uwzględnienie większości z nich.

Piotr Sałustowicz¹⁷ definiuje **ekonomię społeczną jako działalność gospodarczą, kierującą się takimi normatywnymi zasadami** jak:

- zasadniczym celem nie jest generowanie zysku i jego kapitalizacja,
- dobrowolność uczestniczenia, przy czym zasadniczą podstawę uczestnictwa stanowi członkostwo, a tylko w szczególnych przypadkach stosunek zatrudnienia,
- zarządzanie opiera się na demokratycznej zasadzie: jeden członek, jeden głos albo zapewnia szeroką partycypację w procesach decyzyjnych,
- dystrybucja dochodu służy w pierwszym rzędzie zaspokajaniu potrzeb społecznych czy pracowniczych, a akumulowany kapitał służy dalszemu rozwojowi działalności na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych.

¹⁷ P. Sałustowicz, *Pojęcie, koncepcje i funkcje ekonomii społecznej*, Warszawa 2007, str. 8

Jego zdaniem ekonomia społeczna może przyjmować różne formy prawne i w większości wypadków jej głównym adresatem czy podmiotem są jednostki lub grupy społecznie defaworyzowane.

Ekonomia społeczna oznacza działalność o celach głównie społecznych, w ramach której zyski nie podlegają podziałowi, a są przeznaczane na te cele lub na rzecz wspólnoty – w przeciwieństwie do zwykłych przedsiębiorstw, gdzie celem jest maksymalizacja zysku i zwiększenie dochodu właścicieli. W takim rozumieniu ekonomia społeczna pozostaje na pograniczu sektora przedsiębiorczości oraz sektora organizacji pozarządowych niedziałających w celu maksymalizacji zysku. Ważnym elementem ekonomii społecznej jest przedsiębiorczość społeczna, w ramach której PES prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego, mają za zadanie aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych, a także nie prywatyzują zysku lub nadwyżki bilansowej i są zarządzane w sposób partycypacyjny.

W dniu 29.08.2022 r. w Dzienniku Ustaw opublikowano długo oczekiwaną przez sektor, **ustawę z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. z 2022r., poz. 1812)**. Ustawa ta weszła w życie 30.10.2022 r. (z wyjątkiem art. 67 oraz art. 72 pkt 2 lit. b i pkt 3, które weszły w życie z dniem 1.01.2023 r.). To pierwsza ustawa kompleksowo regulująca tematykę ekonomii społecznej w Polsce.

EKONOMIA SPOŁECZNA to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym.

Ustawa
o ekonomii
społecznej

2. Funkcje ekonomii społecznej

W rozważaniach nad ekonomią społeczną zwrócić szczególną uwagę na **funkcje ekonomii społecznej**. Ekonomia społeczna może pełnić wiele funkcji, najważniejszą z nich jest bez wątpienia reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ekonomia społeczna może przynosić również korzyści całym społecznościom lokalnym, przyczyniając się do ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Wg J. Filek jednym z argumentów na rzecz rozwoju ekonomii społecznej są korzyści, jakie ona niesie. Ten sposób gospodarowania bowiem: przeciwdziała wykluczeniu dzięki aktywizacji zawodowej, wzmacnia kapitał społeczny, odtwarza lokalną przestrzeń publiczną, sprzyja urzeczywistnieniu idei obywatelskości, ułatwia reformowanie sektora usług publicznych, znakomicie wkomponowuje się w ideę budowania demokracji uczestniczącej, stanowi element wzrostu zatrudnienia, wzmacnia proces integracji społecznej¹⁸.

Ekonomia społeczna jest określana jako nowe narzędzie rozwoju społeczno- gospodarczego (zwłaszcza na szczeblu lokalnym) i jednocześnie ważne narzędzie rozwiązywania problemów społecznych. Podmioty działające w tym sektorze realizują bardzo istotne funkcje wspomagające ład społeczny i gospodarkę, zwłaszcza zbiorowości lokalnych. Odpowiadają na potrzebę zatrudniania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, w tym niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, itp. Reprezentując interesy rozmaitych grup i społeczności świadczą usługi, produkują dobra dla różnych odbiorców, a co najważniejsze zajmują się świadczeniem pewnych rodzajów pomocy, wypełniając tym samym niszę na rynku. Ekonomia społeczna może zatem wypełniać miejsca nieatrakcyjne dla

¹⁸ J.Filek, *Ekonomia społeczna jako nowe wyzwanie*, Annales. Etyka w życiu gospodarczym 12/1, 2009 rok, s.186,

podmiotów gospodarczych nastawionych przede wszystkim na osiągnięcie zysku, kreując w ten sposób miejsca pracy na rynku lokalnym i dostarczając dobra i usługi, których wytwarzanie - z czysto ekonomicznego punktu widzenia - jest nieopłacalne.

Definicja ekonomii społecznej przyjęta w KPRES wskazuje na **4 główne cele ekonomii społecznej**. Zgodnie z tym dokumentem:

ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która - przez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego - służy:

- **integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną,**
- **tworzeniu miejsc pracy;**
- **świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego),**
- **rozwojowi lokalnemu.**

Kluczową rolą ekonomii społecznej jest świadczenie usług na rzecz społeczności oraz członków organizacji, niezależność i demokratyczny sposób zarządzania oraz traktowanie zysku, który w tym przypadku jest środkiem umożliwiającym realizację zadań organizacji oraz szeroko ujętych celów społecznych.

Piotr Sałustowicz¹⁹ wyróżnia co najmniej **cztery funkcje ekonomii społecznej**:

- **Ekonomia społeczna jako jobmachine** - to spojrzenie z perspektywy polityki zatrudnienia i rynku pracy. Od ekonomii społecznej oczekuje się nowych miejsc pracy, szczególnie adresowanych do ludzi zmarginalizowanych lub tych, którym grozi społeczna marginalizacja. Oczekuje się również usług w zakresie zawodowego szkolenia i umożliwienia transferu na tzw. pierwszy rynek pracy.
- **Ekonomia społeczna jako kompensacja „zawodności rynku i państwa socjalnego”** - to spojrzenie głównie z perspektywy polityki społecznej, która jest odpowiedzialna za dostarczanie usług socjalnych dla jednostek i zbiorowości lub wspólnot lokalnych, zwłaszcza tam, gdzie sektor prywatny lub publiczny nie są w stanie zaspokoić rosnących potrzeb społecznych. W ten kontekst wpisuje się dostarczanie usług deficytowych z punktu widzenia danej społeczności lokalnej, w szczególności usług pomocy społecznej np. usług opiekuńczych, dożywiania, edukacji).
- **Ekonomia społeczna jako „producent” kapitału społecznego** - to przede wszystkim perspektywa polityki i integracji społecznej/spójności. Zadaniem ekonomii społecznej jest „pomnażanie” kapitału społecznego. W tym wymiarze ekonomia społeczna ma możliwość zwiększenia dostępu do takich środków jak: wymiana informacji, kontakty, współpraca i wymiana, zaufanie i wzajemność, ale także aktywnie wspierać i wspomagać korzystanie z nich przez jednostki czy grupy społeczne.
- **Ekonomia społeczna jako „szkoła demokratyzacji”** - z perspektywy procesu demokratyzacji oczekuje się od ekonomii społecznej wciągania jednostek i grup społecznych w proces politycznych decyzji. Poprzez bowiem oddolne zaangażowanie, mechanizmy partycypacji i demokratycznego zarządzania dokonuje się kształtowanie postaw demokratycznych, które w teoretycznym założeniu powinny przenosić się na inne dziedziny życia społecznego.

¹⁹ P. Sałustowicz, *Pojęcie, koncepcje i funkcje ekonomii społecznej*, Ekonomia Społeczna 2007, str. 12

P. Sałustowicz nie wymienia jeszcze co najmniej dwóch funkcji ekonomii społecznej, które wydają się być istotne z punktu widzenia rozwoju regionu. Są to:²⁰

- **funkcja pobudzania zrównoważonego rozwoju lokalnego**, bazującego na zasobach lokalnych, potencjale miejsca i ludzi, tj. lokalnych przewagach konkurencyjnych takich jak walory przyrodnicze, krajoznawcze oraz dziedzictwo kulturowe;
- **funkcja pobudzania postaw przedsiębiorczych**, mobilizowania i rozwoju kompetencji związanych z funkcjonowaniem na konkurencyjnym rynku pracy.

W kwestii funkcji ekonomii społecznej warto przytoczyć poglądy C. Miżejewskiego²¹. Jego zdaniem ekonomia społeczna spełnia trzy ważne przesłanki, mające istotne znaczenie w myśleniu o nowej polityce społecznej:

- po pierwsze: **ekonomia społeczna znakomicie wkomponowuje się w ideę budowania demokracji uczestniczącej** poprzez nową wizję ładu społecznego oraz integrację społeczności lokalnych,
- po drugie: **ekonomia społeczna może stanowić istotny element polityki wzrostu zatrudnienia** poprzez wypełnianie przestrzeni lokalnej w sferze usług społecznych oraz umożliwienie zatrudnienia grup szczególnie zagrożonych na rynku (niepełnosprawni, długoterminowi bezrobotni),
- po trzecie: **ekonomia społeczna stanowi również istotny element procesu integracji społecznej**, kreujący przewartościowanie ról zawodowych i społecznych (budowanie wspólnot opartych na solidarności, nie na zależności).

Wg P. Frączaka i J. Wygnańskiego²² przedsiębiorstwa społeczne (rozumiane tu szeroko, bez względu na formę prawną) mogą pełnić bardzo różnorodne funkcje. Są to:

- **INTEGRACJA W RAMACH RYNKU PRACY I PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU** - funkcja ta oznacza nabywanie kompetencji w dziedzinie działań prozatrudnieniowych. Mogą one przybierać różne formy. W Polsce ciągle pozostają bardzo liczne grupy osób, które nie są w stanie samodzielnie odnaleźć się na rynku pracy. Dlatego też potrzebne są przedsiębiorstwa społeczne, które wspomagałyby zatrudnienie specyficznych grup osób np. osób młodych (w tym opuszczających domy dziecka), osób, które starają się godzić pracę z opieką nad dziećmi lub innymi osobami, osób po 50. roku życia, a nawet seniorów²³.
- **DOSTARCZANIE USŁUG PUBLICZNYCH** - PS działają w wielu sektorach, jednak najlicniejsza grupa to sektor usług. Są to usługi skierowane na otwarty rynek, usługi wzajemne, ale także usługi o charakterze publicznym. Usługi publiczne mogą mieć bardzo różny charakter, ale przynajmniej dwie grupy są szczególnie ważne dla przedsiębiorczości społecznej. Są to usługi społeczne (m.in. usługi edukacyjne, usługi opiekuńcze świadczone w domu oraz prowadzenie różnego rodzaju instytucji opiekuńczych, działania w obszarze szeroko rozumianych usług socjalnych i służby zdrowia) oraz usługi techniczne czyli usługi użyteczności publicznej (m.in. usługi utrzymania zieleni miejskiej, itp.).

²⁰ M.Bohdziewicz-Lulewicz, J.Sutuła, *Ekonomia społeczna jako instrument rozwoju regionu oraz społeczności lokalnych*, Pótrocznik Ekonomia społeczna nr 2/2012, str. 59

²¹ C. Miżejewski, *Polityka społeczna wobec sektora ekonomii społecznej*, FISE, Warszawa 2006, str. 5

²² *Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacje dla rozwoju*, P.Fraćzak, J.J.Wygnański (red.), FISE, Warszawa 2008, str. 22-26

²³ Tamże, str. 23

- **USŁUGI O CHARAKTERZE WZAJEMNYM** - są to przedsięwzięcia działające w obszarze rynku i konkurencyjne ze względu na swój wzajemnościowy charakter, gdzie zysk przeznaczany jest na obniżenie kosztów transakcyjnych (np. ubezpieczenia wzajemne, usługi zdrowotno-opiekuńcze, spółdzielnie telefoniczne). Wzajemność jest podstawowym filarem ekonomii społecznej i jednocześnie specyficzną kompetencją przedsiębiorstw społecznych. Wzajemność w wielu wypadkach generuje wartość dodaną przedsięwzięcia i prowadzi do maksymalizacji zysku społecznego.
- **USŁUGI NA OTWARTYM RYNKU** - PS (w tym spółdzielnie socjalne i niektóre organizacje pozarządowe) świadczą usługi m.in. kierowane na otwarty rynek, a jednocześnie dają pracę osobom, które z różnych względów (niepełnosprawność, długotrwałe bezrobocie, itp.) są dyskryminowane na otwartym rynku pracy. Wśród tego rodzaju usług wymienić można m.in. usługi remontowo-budowlane, turystyczne, hotelarskie, gastronomiczne (np. catering), usługi w dziedzinie sprzątnia czy ochrony mienia, itp.
- **DOSTARCZANIE DÓBR PUBLICZNYCH I ROZWÓJ WSPÓLNOT LOKALNYCH** - dobra publiczne to takie, z których korzystać mogą wszyscy. Zaliczyć do nich możemy m.in.: działania w sferze ochrony środowiska, ochrony lokalnych tradycji, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zabytków i dóbr kultury oraz ekologii. Sektor przedsiębiorstw społecznych ma szczególne kompetencje w tym zakresie. Zysk z takich przedsięwzięć jest liczony w efektach odczuwalnych przez całą wspólnotę.
- **DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWA I PRODUKCYJNA** – PS mogą same wytwarzać dobra, jak i pośredniczyć w sprzedaży dóbr wytworzonych przez innych lub towarów uzyskanych z różnego rodzaju darowizn, z których dochód przeznaczany jest na cele społeczne. Przedsiębiorstwa społeczne mogą też same podejmować działalność produkcyjną, teoretycznie w każdej dziedzinie. Szczególne miejsce zajmują przedsiębiorstwa zatrudniające osoby, mające trudności z podjęciem pracy na otwartym rynku. Z tego też względu dobra wytwarzane są zaliczane najczęściej do kategorii „pracochłonnych” np. produkcja mebli, formy rękodzieła artystycznego, itp.

3. Podmioty ekonomii społecznej

W Polsce PES obejmują szeroką kategorię podmiotów, których działalność wpisuje się w definicję ekonomii społecznej. Wprawdzie istnieje wiele definicji ekonomii społecznej, jednakże trudno jest precyzyjnie wskazać podmioty należące do tego sektora.

Definicja PES według ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

W dniu 29 sierpnia 2022 r. w Dzienniku Ustaw opublikowano długo oczekiwaną przez sektor **ustawę z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej** (Dz. U. z 2022r., poz. 1812). **Ustawa ta weszła w życie 30.10.2022 r.** (z wyjątkiem art. 67 oraz art. 72 pkt 2 lit. b i pkt 3, które weszły w życie z dniem 1.01.2023 r.).

W części definicyjnej ustawy, poza kluczową definicją ekonomii społecznej znajdziemy **catalog PES**, stanowiący najszerszy krąg struktur sektora. Zostały do nich zaliczone następujące podmioty:

- a) **spółdzielnie socjalne,**
- b) **warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,**
- c) **centrum integracji społecznej i klub integracji społecznej,**
- d) **spółdzielnie pracy (w tym inwalidów i niewidomych) oraz spółdzielnie produkcji rolnej,**

- e) **organizacje pozarządowe**, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 i 1265), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,
- f) podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

Spółdzielnie socjalne

Najbardziej znanym typem PES są spółdzielnie socjalne. To wyjątkowe podmioty gospodarcze, łączące w sobie cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej. Działają one na podstawie ustawy z dnia 27.04.2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnych jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz pracowników spółdzielni na rzecz ich społecznej i zawodowej reintegracji. Zasadniczym celem istnienia spółdzielni jest bowiem przywrócenie na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizacji zawodowej. Cechą, która wyróżnia spółdzielnię socjalną jest nadrzędność celów społecznych nad maksymalizacją zysków.

Spółdzielnie socjalne, oprócz prowadzenia działalności gospodarczej, działają jednocześnie na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji swoich członków/pracowników (tj. w celu odbudowania i podtrzymania umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych oraz zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy). Spółdzielnię socjalną mogą założyć co najmniej 2 osoby prawne (m.in. organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje kościelne) albo co najmniej 5 osób fizycznych (posiadających pełną zdolność do czynności prawnych oraz zaliczających się do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym). W odróżnieniu od CIS, KIS, ZAZ i WTZ spółdzielnia socjalna posiada osobowość prawną.

Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)

Warsztaty terapii zajęciowej to podmioty działające na rzecz wyposażenia osób niezdolnych do pracy w umiejętności niezbędne do podjęcia zatrudnienia na chronionym lub otwartym rynku pracy. Działalność WTZ reguluje ustawa z dnia 27.08.1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 25.03.2004r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

WTZ to placówki powołane do rehabilitacji społeczno-zawodowej uczestników. **Ich celem jest stwarzanie osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy - możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej** w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja tego celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej i indywidualnej pracy z uczestnikiem. Dzięki temu **WTZ stwarzają możliwość rozwijania u osób niepełnosprawnych (o obniżonej sprawności intelektualnej i ruchowej) umiejętności życia codziennego i uzyskania względnej samodzielności życiowej.**

Działalność WTZ ma charakter niezarobkowy. Dochód ze sprzedaży produktów i usług wykonanych przez uczestników (w ramach programu rehabilitacji i terapii) przeznaczają się na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników. WTZ posiada osobowość prawną, nie jest placówką samodzielną, ale stanowi część większej struktury organizacyjnej wyposażonej w osobowość prawną lub posiadającej zdolność do czynności prawnych. WTZ mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty.

Zakłady aktywności zawodowej (ZAZ)

Zakłady aktywności zawodowej to jednostki reintegracyjne, realizujące funkcje reintegracji społeczno-zawodowej poprzez zatrudnianie osób niepełnosprawnych w ramach prowadzonej przez siebie działalności wytwórczej lub usługowej. Ich głównym celem jest zatrudnianie oraz kompleksowa rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Działają w oparciu o ustawę z dnia 27.08. 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17.07.2021r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej.

ZAZ tworzy bowiem miejsca pracy dla osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną) jednocześnie przyczyniając się do ich społecznej reintegracji. Podstawowym narzędziem reintegracji społeczno-zawodowej jest aktywność ekonomiczna, stanowiąca jednocześnie istotne źródło finansowania działalności statutowej. ZAZ prowadzi działalność poprzez sprzedaż wytworzonych dóbr i usług. Dochody z działalności gospodarczej muszą być przeznaczone w całości na zakładowy fundusz aktywności, z którego finansuje się m.in. usprawnienie stanowisk pracy, poprawę warunków pracy osób niepełnosprawnych, zakup sprzętu pomagającego osobom niepełnosprawnym czy też ich przekwalifikowanie lub szkolenia itp.

ZAZ nie jest odrębną osobą prawną, a jedynie wyodrębnioną jednostką, którą może utworzyć gmina, powiat oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Centrum integracji społecznej (CIS)

Centrum integracji społecznej to podmiot zatrudnienia socjalnego, aktywizujący osoby wykluczone społecznie. Centra działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 13.06.2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Podlegają wpisowi do rejestru CIS, prowadzonego przez właściwego wojewodę.

Zadaniem CIS jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osobom, które z różnych względów nie mogą znaleźć bądź utrzymać pracy (tj. osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, osobom niepełnosprawnym, byłym więźniom, uzależnionym od alkoholu i narkotyków po zakończonym leczeniu, chorym psychicznie oraz uchodźcom).

- **Reintegracja społeczna** obejmuje m.in. kształcenie umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, naukę planowania i gospodarowania dochodami.
- **Reintegracja zawodowa** polega natomiast w szczególności na umożliwieniu uczestnikom CIS nabycia nowych umiejętności zawodowych umożliwiających przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji.

CIS to miejsce, w którym osoby uczestnicząc w szkoleniach, spotkaniach integracyjnych przygotowują się do pracy na otwartym rynku pracy. **Między CIS a uczestnikami zajęć w CIS nie ma stosunku pracy.** Uczestnicy CIS mają status osób bezrobotnych, a od CIS otrzymują świadczenie integracyjne. CIS (bardziej niż KIS) zorientowany jest na działania o charakterze prozatrudnieniowym, a integracja społeczna traktowana jest jako element integracji zawodowej. CIS może być utworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową. CIS nie ma osobowości prawnej, funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w organizacji lub instytucji, która je utworzyła.

Kluby integracji społecznej (KIS)

Należy do jednostek zatrudnienia socjalnego, aktywizujących osoby wykluczone społecznie. Kluby (podobnie jak i centra integracji społecznej) działają na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Podlegają wpisowi do rejestru KIS, prowadzonego przez właściwego wojewodę.

Celem KIS jest udzielenie pomocy osobom oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. **KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych**, pomaga samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej. W KIS można w szczególności organizować działania mające na celu pomoc uczestnikom w znalezieniu pracy, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, poradnictwo prawne, staże oraz działania samopomocowe w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych. Katalog odbiorców wsparcia KIS obejmuje m.in. osoby bezdomne, uzależnione od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, osoby długotrwale bezrobotne, osoby zwalniane z zakładów karnych, osoby z niepełnosprawnościami itp. KIS zostaje powołany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową. Nie ma osobowości prawnej, funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w organizacji lub instytucji, która je utworzyła.

Spółdzielnie pracy

Spółdzielnia pracy jest **dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym** (stanowiącym łączną kwotę wpłaconych przez członków spółdzielni udziałów). **Przedmiotem jej działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków**. Spółdzielnię może tworzyć nieograniczona liczba osób (ale nie mniej niż 10 osób fizycznych, przy czym nie muszą to być osoby zagrożone wykluczeniem społecznym). Spółdzielnia oprócz działalności gospodarczej może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska. Majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków. Istnieje obowiązek nawiązania stosunku pracy ze wszystkimi członkami spółdzielni poprzez podpisanie spółdzielczej umowy o pracę. Spółdzielnia pracy ma osobowość prawną. Funkcjonowanie spółdzielni pracy reguluje ustawa z dnia 16.09.1982 r. Prawo spółdzielcze.

Spółdzielnie inwalidów i niewidomych

Spółdzielnie niewidomych i inwalidów są szczególnym rodzajem spółdzielni pracy, których **przedmiotem działalności jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych przez pracę w prowadzonym wspólnie przedsiębiorstwie**. **Spółdzielnie inwalidów i niewidomych posiadają status zakładu pracy chronionej** tzn. są przedsiębiorstwami przystosowanymi do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. **Do głównych celów ich funkcjonowania należy nie tylko wypracowanie zysku, ale również aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami**, które nie są w stanie poradzić sobie na otwartym rynku pracy. Działalność spółdzielni reguluje ustawa z dnia 16.09.1982 r. Prawo spółdzielcze.

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe (NGO) spełniają kryteria definicyjne PES, dlatego też uznaje się je za część sektora ekonomii społecznej. Są **to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest**

nastawiona na osiągnięcie zysku. Czasami o organizacjach pozarządowych mówi się jako o „trzecim sektorze”, w odróżnieniu od sektora publicznego oraz sektora przedsiębiorstw.

W Polsce pojęcie organizacji pozarządowej definiuje ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z nią **organizacje pozarządowe to osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej** (którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia), **które spełniają dwa warunki: nie są jednostkami sektora finansów publicznych** (w rozumieniu ustawy z dnia 27.08.2009r. o finansach publicznych) lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi oraz **nie działają w celu osiągnięcia zysku.**

Organizacjami pozarządowymi są więc nie tylko podmioty, które mają osobowość prawną, ale także jednostki, które tej osobowości nie mają (np. stowarzyszenia zwykłe, **koła gospodyń wiejskich**). Do organizacji pozarządowych zaliczymy m.in. fundacje, stowarzyszenia, organizacje kościelne, związki stowarzyszeń, kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe. Organizacje pozarządowe mogą być przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą i spełnią warunki wymagane dla tej formy działalności.

Spółki z o. o. non-profit

Spółki z o.o. non profit to spółki kapitałowe, w której **wypracowany zysk nie jest przeznaczony do wypłaty wspólnikom, ale przekazywany jest na realizację celów społecznych.** To przedsiębiorstwo, w którym obok działalności gospodarczej ważną rolę odgrywa cel społeczny. Taka forma działalności społecznej nie jest określona przepisami, a zasady działania spółki zawarte są w akcie założycielskim. W umowie spółki wskazuje się, że podmiot nie działa w celu osiągnięcia zysku, a wypracowany dochód przeznaczają na działalność statutową pożytku publicznego. Podstawą działania jest kodeks spółek handlowych.

Koła gospodyń wiejskich (KGW)

Istotną, nową grupą (wg KPRES) PES są koła gospodyń wiejskich (o ile posiadają osobowość prawną). Działają w oparciu o ustawę z dnia 09.11.2018 r. o kołach gospodyń wiejskich. **Koło gospodyń wiejskich (KGW) to dobrowolna, niezależna i samorządna społeczna organizacja mieszkańców wsi, która wspiera rozwój przedsiębiorczości na wsi i aktywnie działa na rzecz środowisk wiejskich. Osobowość prawną KGW nabywa z chwilą dokonania wpisu do Krajowego Rejestru KGW, prowadzonego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR).**

KGW działa na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin, a także wspiera wszechstronny rozwój terenów wiejskich poprzez m.in.: prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet, inicjowanie i prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi, rozwijanie kultury ludowej, itp. KGW po uzyskaniu osobowości prawnej może prowadzić działalność gospodarczą, co w kontekście celów ich działalności wpisuje je jako istotnych aktorów mogących przyczynić się do rozwoju ekonomii społecznej w wymiarze lokalnym.

Przedsiębiorstwa społeczne (PS)

Szczególnym przypadkiem podmiotu ekonomii społecznej jest przedsiębiorstwo społeczne. **To podmiot o charakterze gospodarczym, który łączy cechy przedsiębiorstwa rynkowego i organizacji społecznej** tj. prowadzi działalność gospodarczą, jednakże realizuje wyznaczone sobie cele społeczne, w które inwestuje wypracowany zysk.

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, która weszła w życie 30.10.2022 r. zawiera umocowanie prawne pojęcia i statusu przedsiębiorstwa społecznego. Wprowadza ona pewną rewolucję w regulacjach prawnych dotyczących PS: nie wskazuje ogólnej definicji przedsiębiorstwa społecznego, lecz określa model przyznawania formalnego statusu PS. Wyłącznie PES może uzyskać status PS.

wg ustawy
o ekonomii
społecznej

Ustawa określa m.in. zasady uzyskiwania i utraty statusu PS oraz nadzoru nad nim. Zgodnie z nią **status przedsiębiorstwa społecznego będą mogły uzyskać:**

- **podmioty ekonomii społecznej** takie jak:
 - spółdzielnie socjalne,
 - spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych oraz spółdzielnia produkcji rolnej,
 - organizacje pozarządowe, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,
 - osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
 - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
 - spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25.06.2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników
- **jednostki tworzące PES**, tj. podmioty prowadzące CIS, KIS, ZAZ, czy WTZ.

Warunkiem uzyskania statusu jest prowadzenie przez w/w podmioty: działalności odpłatnej pożytku publicznego lub działalności gospodarczej lub innej działalności o charakterze odpłatnym (np. działalności kulturalnej, oświatowej lub zarobkowej w kołach gospodyń wiejskich).

Ustawa wprowadza dwa typy PS tj. takie, które mają na celu:

- a) **reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** (co najmniej 30% osób zatrudnionych stanowią osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zaś przedmiot działalności przedsiębiorstwa jest dowolny)
- lub
- b) **realizację usług społecznych** (nie ma wymogu zatrudniania określonego odsetka osób zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Status PS będą mogły nabyć podmioty, które spełnią następujące warunki:

- a) **zatrudniają co najmniej 3 osoby** na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę (w wymiarze nie mniejszym niż ½ pełnego wymiaru czasu pracy),
- b) **zapewniają minimalny poziom zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** – co najmniej 30% (w wymiarze co najmniej ½ pełnego wymiaru czasu pracy) osób zatrudnionych muszą stanowić osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (dot. tylko PS działającym w celu reintegracji społecznej i zawodowej),
- c) **opracowują i realizują indywidualny plan reintegracyjny dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** (w przypadku gdy PS korzystało ze wsparcia w tworzeniu miejsca pracy). Plan reintegracyjny zawiera informację o sytuacji społecznej i zawodowej osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz planowanych działaniach z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej;
- d) **posiadają obowiązkowy organ konsultacyjno-doradczy**, w którego skład wchodzi wszystkie osoby zatrudnione w tym przedsiębiorstwie.

Zgodnie z ustawą uzyskanie statusu PS następować będzie na wniosek PES w drodze decyzji wojewody, który będzie też sprawował nadzór nad PS, jak również został wyznaczony do przyjmowania sprawozdań i przeprowadzania kontroli PS. Wojewoda może również wydać decyzję o utracie statusu PS.

Podkreślić należy, iż do chwili wejścia w życie ustawy o ekonomii społecznej (tj. do 30.10.2022 r.) podmioty, które chciały uzyskać status przedsiębiorstwa społecznego musiały pozytywnie przejść proces weryfikacji, realizowany przez OWES na podstawie Wytycznych CT9. Weryfikacji podlegało spełnienie wymagań definicyjnych PS, określonych w Wytycznych. W razie wątpliwości co do stwierdzenia statusu PS, OWES mogły zwrócić się z prośbą o rozstrzygnięcie do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS). Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej prowadziło ogólnopolską bazę przedsiębiorstw społecznych.

Zakłady pracy chronionej (ZPCh)

Zakłady pracy chronionej stanowią istotny element systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, pozwalając na aktywność zawodową. Są przedsiębiorstwami przystosowanymi do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. **Do głównych celów ich funkcjonowania należy** nie tylko wypracowanie zysku, ale i **aktywizacja zawodowa osób, które nie poradziłyby sobie na otwartym rynku pracy**. ZPCh działa w oparciu o ustawę z dnia 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Decyzję w sprawie nadania statusu ZPCh wydaje wojewoda. Status przysługuje pracodawcom, którzy spełniają warunki, określone w w/w ustawie tj. prowadzenie działalności gospodarczej przez okres co najmniej 12 miesięcy,

- zatrudniają nie mniej niż 25 pracowników (w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy),
- osiągają odpowiedni wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- zapewniają obiekty i pomieszczenia użytkowe odpowiadające przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny oraz uwzględniającym potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy,
- zapewniają doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.

Prowadzący ZPCh tworzy zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych, którego środki są przeznaczane na finansowanie rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej.

4. Institucje otoczenia ekonomii społecznej

Oprócz PES, stanowiących istotę ekonomii społecznej ważną rolę w rozwoju tego sektora odgrywają różnego typu podmioty zwane potocznie **instytucjami otoczenia ekonomii społecznej**. Są to podmioty, które w bezpośredni lub pośredni sposób wpływają na rozwój ekonomii społecznej, zwłaszcza w środowisku lokalnym.

Institucje mające **bezpośredni wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej** to: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS) jako wyznaczony ustawowo koordynator rozwoju tego sektora w regionie, OWES, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym (IZ RPO).

Institucje, które **w sposób pośredni wpływają na rozwój ekonomii społecznej** to m.in.: jednostki samorządu terytorialnego (JST), instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje rynku pracy, Lokalne Grupy Działania, Centra Usług Społecznych, uczelnie wyższe, szkoły i inne placówki edukacyjne, organizacje biznesowe oraz firmy.

Institucje mające bezpośredni wpływ na rozwój ekonomii społecznej w regionie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (ROPS) jako jednostka organizacyjna samorządu województwa realizuje zadania województwa w obszarze pomocy społecznej. Zgodnie z art. 21 pkt 4a **ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej** do zadań samorządu województwa należy m.in. koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie - zadanie to samorząd województwa realizuje przez ROPS.

Do zadań koordynacyjnych ROPS należą w szczególności:

- a) rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- b) inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- c) wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- d) monitorowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej służącej zwiększeniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- e) zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

ustawa o pomocy społecznej

Zadania wskazane w art. 21 pkt 4a ustawy o pomocy społecznej korespondują z KPRES, który wskazuje na kluczową rolę regionów w polityce rozwoju ekonomii społecznej. Dokument ten wprost określa, że to

KPRES

ROPS jako jednostki samorządu województwa są odpowiedzialne za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną, w tym m.in. za:

- opracowywanie, realizację i monitorowanie regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej zgodnego ze strategią rozwoju województwa w zakresie polityki społecznej,
- opracowywanie i konsultację z PES zakresu interwencji w obszarze ekonomii społecznej w programach i innych dokumentach, w szczególności służących realizacji umowy

partnerstwa, o której mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,

- wspieranie tworzenia wspólnych przedsięwzięć PES w celu zwiększenia ich potencjału oraz wspólnej realizacji usług społecznych,
- upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej na poziomie regionalnym,
- zapewnienie możliwości ponadregionalnej wymiany doświadczeń zarówno między przedstawicielami władz samorządowych odpowiedzialnych za rozwój ekonomii społecznej, jak i między wspierającymi je Regionalnymi Komitetami Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- koordynowanie działań władz publicznych w zakresie realizacji ww. regionalnego programu oraz określanie kierunków, preferencji i procedur wsparcia ekonomii społecznej, a w szczególności PS w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, a także współpracę z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego (koordynującym polityki publiczne w zakresie rozwoju ekonomii społecznej) w celu zapewnienia zgodności kierunków rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym i krajowym oraz wymianę informacji i danych statystycznych dotyczących sektora ekonomii społecznej.

Zadaniem samorządu województwa jest również zapewnienie dostępu do usług wsparcia PES, w szczególności przez wybór i współfinansowanie podmiotów pełniących funkcje OWES.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej samorząd województwa (za pomocą ROPS) koordynuje w województwie działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (art. 54 ust. 1), w szczególności:

Ustawa
o ekonomii
społecznej

- a) opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej na podstawie ustawy z dnia 06.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodny ze strategią rozwoju województwa w zakresie polityki społecznej,
- b) opracowuje i konsultuje z PES zakres interwencji w obszarze ekonomii społecznej w programach oraz innych dokumentach, w szczególności służących realizacji umowy partnerstwa, o której mowa w art. 5 pkt 9a ustawy z dnia 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- c) wspiera tworzenie wspólnych przedsięwzięć PES w celu zwiększenia ich potencjału oraz wspólnej realizacji usług społecznych,
- d) upowszechnia wiedzę o ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Działania te wykonywane są przy pomocy ROPS (art. 54 ust. 2 ustawy o ekonomii społecznej).

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES)

Niezwykle ważnym elementem systemu wsparcia ekonomii społecznej są **Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej**. To jednostki, które świadczą na poziomie subregionu wszystkie rodzaje usług wspierających podmioty ekonomii społecznej (w tym również udzielają dotacji na tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej), współpracując przy tym z ROPS. Są one odpowiedzialne za stymulowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie, świadczą usługi dla PES i PS w zakresie rozwoju i wykorzystania ich potencjału do aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej OWES to podmiot ekonomii społecznej (o którym mowa w art. 2 pkt 5 lit. A lub d-f ustawy), realizujący usługi wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, działający samodzielnie lub w partnerstwie, posiadający akredytację Ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i status OWES. Podmiot (oraz partnerzy – jeśli podmiot działa w partnerstwie) nie może posiadać zaległości w opłacaniu podatków i składek na ubezpieczenie

społeczne lub zdrowotne, a członkowie organu zarządzającego nie mogą być karani zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi oraz skazani prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Zakres tych usług obejmuje m.in.:

- **animację lokalną**, rozumianą jako działania zmierzające do pobudzenia aktywności osób, grup i instytucji w przestrzeni publicznej oraz ożywienia społeczności lokalnej,
- **inkubację PES, w tym PS**, rozumianą jako podejmowanie zespołu działań składających się na kompleksowy program wsparcia początkujących PES/PS, a także pomoc w tworzeniu miejsc pracy w istniejących PS,
- **doradztwo biznesowe**, rozumiane jako wsparcie dla istniejących PS i rozwijaniu skali ich działalności na rynku (pod kątem poprawy ich pozycji rynkowej w zakresie gospodarowania posiadanymi zasobami),
- **wsparcie w zakresie reintegracji**, polegające na świadczeniu usług służących wzmocnieniu PES/PS oraz ich liderów w procesie reintegracji społeczno-zawodowej pracowników. Usługi te obejmują w szczególności działania motywacyjne, pomoc w określeniu rozwoju zawodowego, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, budowanie kompetencji społecznych oraz zagadnienia z zakresu budowania zespołu i rozwiązywania konfliktów.

OWES wspierają bezpośrednio rozwój PES, gdyż: prowadzą działania animacyjne w społecznościach lokalnych, inicjują tworzenie nowych PS, wspierają rozwój istniejących PS, wspierają proces ekonomizacji organizacji pozarządowych, wspierają tworzenie i funkcjonowanie podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), wspierają proces reintegracji społeczno-zawodowej w PS.

OWES w swoich działaniach ściśle i stale współpracują z ROPS jako koordynatorem wsparcia ekonomii społecznej w województwie. OWES współpracują również z JST, instytucjami pomocy i integracji społecznej, publicznymi służbami zatrudnienia, itp.

Działalność OWES prowadzona jest w oparciu o System akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej AKSES, który określa zadania OWES, sposób ich funkcjonowania oraz świadczenia usług na rzecz PES, w tym PS. Posiadanie akredytacji jest warunkiem dostępu do środków publicznych, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz jednocześnie gwarancją standardów wysokiej jakości usług dla PES.

W okresie programowania 2014-2020 w województwie świętokrzyskim akredytację posiadały 2 podmioty:

- **Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES)**, prowadzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej (lidera) w partnerstwie z Fundacją „Centrum Europy Lokalnej” (Kielce), Fundacją Agencja Rozwoju Regionalnego (Starachowice) oraz Świętokrzyskim Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej (Kielce);
- **Kielecko-Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (KOOWES)**, prowadzony przez Stowarzyszenie „Integracja i Rozwój” (lider) w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania „Krzemienny Krąg” (Bałtów), Fundacją „PEStka” (Kielce) oraz Stowarzyszeniem Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL (Warszawa).

Wsparcie OWES w województwie świętokrzyskim udzielane jest w podziale na 2 subregiony:

- **Subregion południowy**, w skład którego wchodzi powiaty: włoszczowski, jędrzejowski, pińczowski, kazimierski, buski, staszowski, sandomierski i opatowski. To obszar działania ŚOWES.
- **Subregion północny**, w skład którego wchodzi powiaty: kielecki, konecki, skarżyski, starachowicki, ostrowiecki oraz miasto Kielce. To obszar działania KOOWES.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 **ustawy o ekonomii społecznej** usługi wsparcia PES obejmują działania w zakresie:

- **animacji lokalnej**, polegającej na upowszechnianiu idei i zasad ekonomii społecznej, pobudzaniu aktywności społecznej w społecznościach lokalnych oraz inicjowaniu i rozwoju międzysektorowych partnerstw lokalnych,
- **tworzeniu PES i PS** oraz wspieraniu prowadzonej przez nie działalności, a także finansowaniu powstania w nich miejsc pracy,
- **wsparcia działań reintegracyjnych** podejmowanych przez PS, w tym wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych oraz finansowania tych działań,
- **wsparcia PES i PS w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego**,
- **wzmacniania potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego** PES i PS oraz udzielania im wsparcia biznesowego.

Realizację w/w usług zapewnia samorząd województwa, przy czym usługi te samorząd może realizować samodzielnie lub zlecać ich realizację akredytowanemu OWES w trybie otwartego konkursu ofert lub stosując przepisy ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 lub ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES)

RKRES jest organem wspierającym działania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego w procesie koordynacji i monitoringu rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Pełni funkcję opiniodawczą, konsultacyjną i doradczą oraz współpracuje z ROPS. Zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej w dniu 28 kwietnia powołano członków RKRES na lata 2023-2026.

Institucja Zarządzająca

Institucja Zarządzająca wspiera działania w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej, prowadzone przez OWES i ROPS. Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności Institucją Zarządzającą odpowiedzialną za prawidłową realizację Regionalnego Programu Operacyjnego jest Zarząd Województwa. **Funkcję Institucji Zarządzającej programem Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 pełni Zarząd Województwa Świętokrzyskiego**, które swoje zadania wykonuje za pomocą:

- Departamentu Inwestycji i Rozwoju (DIIR),
- Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego (DW EFS),
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach pełniącego jednocześnie funkcję Institucji Pośredniczącej.

Institucja Zarządzająca odpowiada za sprawną realizację nie tylko całego programu FEŚ, ale i poszczególnych projektów. W ramach swoich zadań przygotowuje kryteria wyboru projektów, zawiera umowy z beneficjentami oraz monitoruje ich realizację.

IZ planuje i wdraża programy, w ramach których realizowane są projekty mające bezpośredni lub pośredni wpływ rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie poprzez m.in.:

- wybór projektów, które będą dofinansowane ze środków FEŚ,
- wspieranie realizacji projektów i czuwanie nad ich prawidłowością,
- wybór podmiotów, realizujących usługi wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w regionie, pełniących funkcję OWES, wyznaczenie ram do realizacji projektów OWES (m.in. poprzez ustalenie kryteriów wyboru projektów, wymaganych wskaźników efektywnościowych, itp.),
- zapewnienie ciągłości dostępu do usług wsparcia ekonomii społecznej w całym okresie programowania w taki sposób, aby na terenie poszczególnych subregionów województwa nie było przerwy w dostępie do w/w usług,
- przygotowywanie propozycji kryteriów wyboru projektów do dofinansowania dla działań dotyczących m.in. aktywnej integracji, usług społecznych w lokalnej społeczności oraz innych obszarów ważnych dla ekonomii społecznej,
- konsultowanie z ROPS regulaminów konkursów dot. włączenia społecznego i walki z ubóstwem, mających wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie,
- przygotowywanie propozycji kryteriów wyboru projektów, uwzględniających zapisy mogące mieć wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej,
- zobowiązanie beneficjentów projektów (w umowie o dofinansowanie) do uwzględniania aspektów społecznych przy udzielaniu zamówień publicznych na usługi cateringowe oraz rekomendowanie uwzględniania aspektów społecznych w przypadku realizacji innych zamówień,
- zobowiązanie beneficjentów z sektora publicznego do wykorzystania mechanizmu zlecenia zadań (zgodnie z ustawą z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub zgodnie z art. 15a ustawy z dnia 27.04.2006 r. o spółdzielniach socjalnych), uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach realizowanych (zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych albo zasadą konkurencyjności) lub dokonywania zakupów (nieobjętych ustawą Prawo zamówień publicznych i zasadą konkurencyjności) w pierwszej kolejności u PES.

W perspektywie finansowej 2014-2020 wsparcie sektora ekonomii społecznej odbywało się głównie poprzez dofinansowanie projektów w ramach:

- Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej,
- Poddziałania 9.3.2 Koordynacja działań na rzecz ekonomii społecznej (projekt pozakonkursowy),
- Działania 9.1. Aktywna integracja zwiększająca szansę na zatrudnienie,
- Poddziałania 9.2.1. Rozwój wysokiej jakości usług społecznych.

Jednostki samorządu terytorialnego (JST)

JST (tj. gminy, powiaty i województwa) oraz podległe im instytucje odgrywają kluczową rolę w rozwoju sektora ekonomii społecznej. Są one bowiem odpowiedzialne za kreowanie polityki lokalnej, również w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Od decyzji zarówno organów stanowiących (rada gminy/powiatu, sejmik województwa), jak i wykonawczych (wójt/burmistrz/prezydent, zarząd powiatu, zarząd województwa) zależy to, w jakim stopniu i w jakim kształcie będzie się rozwijać ekonomia społeczna na danym terytorium.

Samorządy dysponują różnymi, zarówno finansowymi, jak i pozafinansowymi możliwościami wsparcia podmiotów ekonomii społecznej. Należą do nich m.in.:

- włączenie problematyki ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych, które będą wyznaczać kierunki rozwoju ekonomii społecznej i wyznaczać konkretne kierunki interwencji,
- tworzenie PES przez samorząd lub zaangażowanie w tworzenie PES na poziomie lokalnym,
- powierzanie realizacji zadań JST podmiotom ekonomii społecznej w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w ten sposób JST realizuje zadania własne samorządu i jednocześnie wzmacnia podmiot, który przyczynia się do rozwoju lokalnej społeczności),
- stosowanie klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych,
- dokonywanie zakupów towarów lub usług u PES,
- wykorzystanie trybu in-house,
- realizacja usług społecznych na rzecz mieszkańców z wykorzystaniem potencjału PES jako dostawców tych usług,
- wspieranie finansowe i pozafinansowe PES np. nieodpłatne udostępnienie lokalu, budynku lub działki pod działalność PES, współpraca przy realizacji wspólnych przedsięwzięć i projektów partnerskich, udostępnienia sali na spotkanie PES,
- wspieranie inicjatyw charytatywnych, organizowanych przez PES,
- realizacja projektów w partnerstwie JST i PES na rzecz mieszkańców,
- utworzenie gminnych i powiatowych rad działalności pożytku publicznego,
- współpraca z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- współpraca z mieszkańcami w celu wspólnego realizowania zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej w formie inicjatyw lokalnych itp.

Ekonomia społeczna może stać się siłą napędową rozwoju lokalnego i regionalnego, a PES – naturalnymi partnerami dla samorządu w ich działaniach na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Ekonomia społeczna powinna być wykorzystywana przez JST jako ważne narzędzie wspierające budowanie spójności społecznej, w tym instrument sprzyjający tworzeniu miejsc pracy na lokalnym rynku oraz instrument aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Instytucje pomocy i integracji społecznej (IPiPS)

IPiPS są ważnym elementem wsparcia sektora ekonomii społecznej: na co dzień bowiem udzielają wsparcia osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, które są potencjalnymi odbiorcami działań ekonomii społecznej np. uczestnikami zajęć w podmiotach reintegracyjnych czy pracownikami przedsiębiorstw społecznych. Zaliczymy do nich m.in. ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, domy pomocy społecznej, organizacje

pozarządowe, itp. Instytucje te wspierają proces integracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dysponują różnymi narzędziami aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym także narzędziami sprzyjającymi rozwojowi ekonomii społecznej.

IPiPS mogą wspierać rozwój ekonomii społecznej poprzez m.in.: współpracę z OWES (w zakresie m.in. przygotowywania klientów pomocy społecznej - osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do założenia, przystąpienia lub zatrudnienia w PES, wspólnego poszukiwania osób spośród klientów pomocy społecznej do tworzenia grup inicjatywnych, itp.), realizację projektów w partnerstwie z PES, stosowanie klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, dokonywanie zakupów towarów lub usług u PES itp.

Centrum Usług Społecznych (CUS)

CUS to nowa jednostka organizacyjna gminy i nowa instytucja lokalnej polityki społecznej, która ma służyć rozwojowi i integracji usług społecznych, świadczonych na poziomie lokalnym. Ma ułatwić gminom świadczenie różnego rodzaju usług społecznych, dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności. Usługi te skierowane są nie tylko do ogółu mieszkańców, ale i do grup społecznych o szczególnych potrzebach np. osób z niepełnosprawnościami, osób starszych czy rodzin wielodzietnych. Usługi są świadczone przez różnych wykonawców, wśród których są zarówno jednostki samorządowe, jak i lokalni przedsiębiorcy, podmioty lecznicze, podmioty ekonomii społecznej. Szczególną rolę w realizacji usług odgrywać będą lokalne PES, które znają mieszkańców i ich lokalne potrzeb oraz działają na rzecz społeczności lokalnej. Mogą być one dostawcą i realizatorem części usług. Tworzenie i funkcjonowanie CUS stwarza zatem nowe możliwości rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

Instytucje rynku pracy

Instytucje te realizują zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej - są więc ważnym ogniwem systemu wsparcia ekonomii społecznej. Wspierają proces integracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także rozwój PS.

Do instytucji rynku pracy zaliczymy m.in. Wojewódzki Urząd Pracy i Powiatowe Urzędy Pracy. Dysponują one szeregiem rozwiązań możliwych do wykorzystania w rozwoju ekonomii społecznej i rozwoju samych PES. Należą do nich m.in.:

- współpraca z OWES w zakresie przyznawania dotacji na tworzenie miejsc pracy w PS,
- wykorzystanie narzędzi aktywnej polityki rynku pracy w stosunku do osób bezrobotnych przygotowujących się do założenia, przystąpienia lub zatrudnienia w PES,
- refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej,
- doradztwo, możliwość refundacji składek ZUS dla spółdzielni socjalnych,
- możliwość przyznania spółdzielni socjalnej (a od 30.10.2022r. również PS) jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych i zatrudnionych,
- możliwość przyznania absolwentom CIS i KIS jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- możliwość przyznania osobom bezrobotnym lub poszukującym pracy, absolwentom CIS i KIS jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej (lub przystąpienie do działającej spółdzielni socjalnej),
- środków możliwość wsparcia doradczego i szkoleniowego dla osób zatrudnionych w sektorze ekonomii społecznej w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

Lokalne Grupy Działania (LGD)

LGD to partnerstwa trójsektorowe, składające się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, a formą ich działalności jest stowarzyszenie. Działają na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, tworzą i wdrażają programy lokalne, aktywizują mieszkańców na rzecz poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz propagują wymianę informacji oraz doświadczeń z instytucjami publicznymi i NGO. LGD mogą też przyznawać NGO i grupom nieformalnym środki na realizację projektów służących aktywizowaniu lokalnych społeczności. LGD wykazują duży potencjał w zakresie animowania przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich i miejskich. Stworzenie przestrzeni dla współpracy OWES i LGD może przyczynić się do rozwoju ekonomii społecznej i zwiększenia efektywności wsparcia społeczności lokalnych.

Uczelnie wyższe

Uczelnie prowadzą działalność edukacyjną z zakresu ekonomii społecznej, przyczyniając się do kształcenia potencjalnych kadr ekonomii społecznej oraz do wzrostu wiedzy o ekonomii społecznej wśród studentów. Podejmowanie działań w środowisku akademickim ma na celu:

- a) kształtowanie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej wśród młodzieży,
- b) pokazanie korzyści jakie przynosi działalność w tej sferze,
- c) rozwój kompetencji społecznych i przedsiębiorczych, jakie daje aktywność własna w sferze ekonomii społecznej,
- d) popularyzację wiedzy o ekonomii społecznej, co zwiększa prawdopodobieństwo, że znając specyfikę funkcjonowania ekonomii społecznej studenci wybiorą ścieżkę kariery z nią związaną.

Szkoły i inne placówki edukacyjne

Szkoły prowadzą działania edukacyjne, włączając w proces kształcenia zagadnienia ekonomii społecznej. Szczególnie istotne jest to na kierunkach ekonomicznych, pedagogicznych, turystycznych oraz społecznych. Wprowadzenie uczniów w tematykę ekonomii społecznej pozwoli rozwijać ich kompetencje przedsiębiorcze i społeczne, przyczyni się do kształtowania w nich przedsiębiorczości, wrażliwości, postaw społecznie odpowiedzialnych, rozwijania umiejętności komunikacji i współpracy, jak również ukierunkowanie na wartości takie jak społeczna odpowiedzialność biznesu czy wolontariat.

Organizacje biznesowe oraz firmy

Mogą się one przyczynić do rozwoju sektora ekonomii społecznej poprzez m.in.: dokonywanie zakupów towarów i usług, oferowanych przez PES, wsparcie finansowe organizowanych przez PES działań, mentoring biznesowy (prowadzony przez pracowników firmy dla liderów przedsiębiorstw społecznych - dzielenie się wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami np. w zakresie wejścia na rynek, promowania produktów i usług, narzędzi marketingowych, formułowania ofert handlowych, budowania relacji z partnerami biznesowymi, itp.) czy partnerstwo biznesowe z PES.

Dla biznesu główną motywacją do nawiązania współpracy z PES są korzyści: ekonomiczno-finansowe, merytoryczne i wizerunkowe. Współpraca biznesu z PES pozwala firmie na dostęp do nowych rynków, specjalistycznych usług i unikalnych produktów. To także szansa na pozytywne oddziaływanie na społeczności lokalne w ramach strategii CSR i zbudowanie pozytywnego wizerunku firmy. Ułatwia zdobycie zaufania do marki i poprawia reputację firmy.

ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

1. Charakterystyka społeczno - gospodarcza województwa świętokrzyskiego

Województwo świętokrzyskie położone jest w środkowo-wschodniej części Polski i zajmuje powierzchnię 11 711 km² (3,7% obszaru kraju). Jest jednym z najmniejszych powierzchniowo i ludnościowo regionów w Polsce. Województwo świętokrzyskie składa się z 13 powiatów ziemskich i jednego miasta na prawach powiatu – Kielc, będącego powiatem grodzkim. W jego skład wchodzi 102 gminy. Stolicą województwa i głównym ośrodkiem administracyjnym i gospodarczym są Kielce.

Ludność:

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2021 roku województwo świętokrzyskie zamieszkiwało 1 187 693 osoby (609 495 kobiet - K i 578 198 mężczyzn - M), w tym:

- w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej): 201 900 osób (99 289 K, 103 611 M),
- w wieku produkcyjnym: 689 330 osób (316 476 K, 372 854 M),
- w wieku poprodukcyjnym: 191 730 osób (191 73 K, 102 733 M).

Mieszkańcy regionu stanowili 3,2% ludności całego kraju, a samo województwo jest czwartym w kolejności, najmniejszym regionem Polski uwzględniając liczbę zamieszkujących je osób. Dane dotyczące ludności w latach 2013 – 2021 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba mieszkańców w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2021

Rok	Liczba mieszkańców
2013 r.	1 268 238
2014 r.	1 263 176
2015 r.	1 257 179
2016 r.	1 252 900
2017 r.	1 247 732
2018 r.	1 242 546
2019 r.	1 233 961
2020 r.	1 199 584
2021 r.	1 187 693
2022 r.	1 178 164

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując dane dot. liczby ludności można stwierdzić, iż w województwie świętokrzyskim od lat odnotowywany jest **systematyczny spadek liczby ludności**. Na przestrzeni ostatnich 9 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się bowiem o 80 545 osób.

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się najniższym w całym kraju udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (16,5%), przy jednym z najwyższych udziałów ludności w wieku poprodukcyjnym. W praktyce oznacza to stosunkowo najmniejszy odsetek mieszkańców, którzy za kilka bądź kilkanaście lat zasilą rynek pracy oraz stosunkowo największy odsetek tych, którzy rynek pracy już opuścili. Analiza danych za lata 2013-2019 wskazuje na pogłębianie się tego niekorzystnego procesu. W roku 2013:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 17,3% (w 2021 r. - 17%) - był zatem tylko o 0,3% większy niż w 2021r.;
- udział ludności w wieku produkcyjnym wynosił 62,9% (w 2021r. – 58%) – był zatem 4,9% wyższy niż w 2021 r.;
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 19,8% (w 2021r. – 25%) – był o 5,2% niższy niż w 2021 r.

Dużym zagrożeniem jest więc malejący od lat odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym, który spadł z 62,9% (w 2013 r.) do 58% (w 2021r.), przy jednoczesnym wzroście odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (w 2013 r. – 19,8%, w 2021 r. – 25%). Na podstawie tych danych należy stwierdzić, iż **w regionie mamy do czynienia z pogłębiającym się procesem starzenia demograficznego populacji.**

Sytuacja demograficzna województwa świętokrzyskiego jest trudna i w perspektywie najbliższych lat nie można oczekiwać jej poprawy, a raczej dalszych niekorzystnych procesów. Zachodzące i prognozowane procesy wskazują perspektywę spadku udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogóle ludności, podobnie jak spadku grupy przedprodukcyjnej. Wg prognoz demograficznych GUS do 2050 roku wystąpi znaczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym w populacji województwa świętokrzyskiego. *Do końca 2050 r. spodziewany jest przyrost osób wieku poprodukcyjnym o 19% w miastach, nieco mniej na wsi – o 16%. W rezultacie udział osób starszych przekroczy 30% na obszarach wiejskich, natomiast w miastach zbliży się do 35%.²⁴*

Wnioski:

1. Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się najniższym w całym kraju udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (17%), przy jednym z najwyższych udziałów ludności w wieku poprodukcyjnym (25%).
2. **Problemy województwa związane są przede wszystkim ze zmianami demograficznymi, takimi jak: starzenie się społeczności i idące za nim obciążenie demograficzne,** w połączeniu z procesami depopulacji, na które składa się ujemny przyrost naturalny z najniższą dzietnością w kraju oraz ujemne saldo migracji.
3. **Prognozy demograficzne na najbliższe lata dla województwa świętokrzyskiego przewidują dalszy, systematyczny spadek liczby ludności województwa,** który wraz z upływem lat będzie się pogłębiał. Przyrost naturalny pozostanie ujemny.
4. Niewielka atrakcyjność regionu świętokrzyskiego jako miejsca zamieszkania powoduje dodatkowo **odpływ młodych ludzi.**

Rynek pracy:

Sytuacja na regionalnym rynku pracy niewątpliwie wpływa na jakość życia mieszkańców, ich warunki bytowe oraz możliwość zaspokajania potrzeb życiowych. **W regionie obserwuje się poprawę sytuacji na rynku pracy.** Liczba bezrobotnych w województwie świętokrzyskim spada systematycznie od 2013 roku (na koniec grudnia 2013 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowanych było 90 124 bezrobotnych, na koniec 2021 r. – 38 035 bezrobotnych, na koniec 2022 r. – 34 029

²⁴ *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 02014-2050, Główny Urząd Statystyczny, listopad 2014*

bezrobotnych). W końcu 2022 r. w regionie zarejestrowanych było 34 029 bezrobotnych, o 4 006 osób mniej niż rok wcześniej. Oznacza to, że stopa bezrobocia w regionie na przestrzeni ostatniego roku spadła z 8,7% do 7,7%.

W 2022 roku stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim wyniosła 7,7%, przy czym liczba bezrobotnych to ok. 34 tysiące. Według raportu z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w 2022 roku województwo świętokrzyskie zajmowało 6 miejsce pod względem najniższej stopy bezrobocia w Polsce. Informacje na temat liczby bezrobotnych i stopy bezrobocia na przestrzeni ostatnich 10 lat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w latach 2013-2022 w regionie

Rok	Liczba bezrobotnych		Stopa bezrobocia w %
	Ogółem	Spadek/wzrost w odniesieniu do roku poprzedniego	
2013 r.	90 124		16,6%
2014 r.	75 434	-14 690	14,1%
2015 r.	66 131	-9 303	12,5%
2016 r.	57 126	-9 005	10,8%
2017 r.	46 570	-10 556	8,8%
2018 r.	44 118	-2 452	8,3%
2019 r.	42 042	-2 076	8%
2020 r.	44 881	+2 839	8,5%
2021 r.	38 035	-6 846	8,7%
2022 r.	34 029	-4 006	7,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

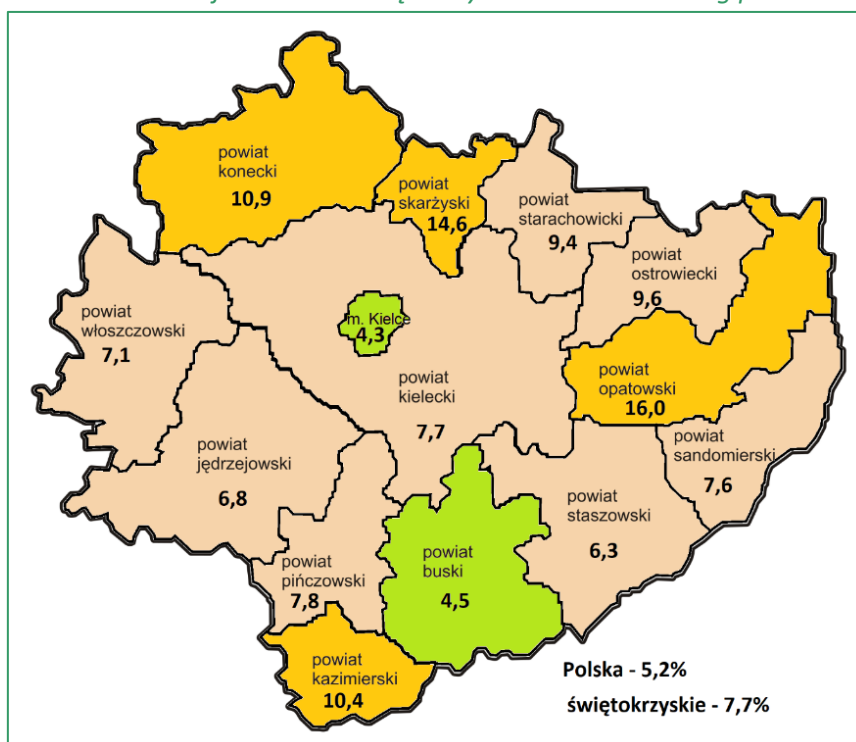
Porównując rok 2013 i 2022 należy wskazać, że liczba bezrobotnych znacząco zmalała. W grudniu 2022 roku w województwie świętokrzyskim w odniesieniu do grudnia 2013 r. odnotowano spadek liczby bezrobotnych o 56 095 osób i spadek stopy bezrobocia o 8,9% (2013 r. – 16,6%, 2022 r. – 7,7%). W odniesieniu do grudnia 2021 r. stopa bezrobocia w regionie obniżyła się o 1%.

Poziom bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego jest zróżnicowany. Najwyższe wskaźniki notowane są w powiatach północnej części województwa, zwłaszcza w powiecie skarżyskim, gdzie stopa bezrobocia w końcu 2022 r. wynosiła 14,6% i opatowskim (16,0%). Do powiatów, które również charakteryzują się wysokim, dwucyfrowym wskaźnikiem bezrobocia zaliczymy również powiat konecki (10,9%) i kazimierski (10,4%).

Na tym tle zdecydowanie lepiej prezentuje się południowa część regionu, gdzie stopa bezrobocia jest o ok. połowę niższa, nie przekraczając 7,7%. **Najniższy wskaźnik (4,5%) cechował powiat buski oraz Kielce (4,3 %).** Warto tu zauważyć jednak, że jedynie te dwie jednostki cechowała stopa bezrobocia niższa niż średnia krajowa (tj. 5,2%).

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia w województwie świętokrzyskim prezentuje poniższa mapa.

Mapa 1. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku wg powiatów



Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Pomimo spadku w stosunku do 2013 r. i 2021 r. **bezrobocie jest wciąż problemem województwa świętokrzyskiego**. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w województwie utrzymuje się na wysokim poziomie względem przeciętnej stopy w kraju i regionach. **W 2022 r. województwo świętokrzyskie pod względem stopy bezrobocia zajmowało 13 pozycję w kraju, a wskaźnik bezrobocia był o 2,5% wyższy od średniej krajowej.**

Do istotnych problemów społecznych należy **bezrobocie długotrwałe**, oznaczające trwałe wykluczenie z rynku pracy, którego konsekwencją jest często ubóstwo i wykluczenie społeczne całych rodzin. Poziom bezrobocia długotrwałego mierzy się udziałem bezrobotnych powyżej 1 roku w ogóle ludności aktywnej zawodowo. **Najwyższym poziomem bezrobocia długotrwałego cechowały się w 2022 r. powiaty: skarżyski (7,5%) i opatowski (8,3%).** Stosunkowo wysoka była też stopa bezrobocia długotrwałego w powiecie starachowickim (5,0%), kazimierskim (5,7%) i pińczowskim (4,4%). **Najlepszą sytuacją cechował się powiat buski (1,3%) i miasto Kielce (1,7).**

Na koniec 2022 r. w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy było 28 561 osób, co stanowi 83,9% ogółu bezrobotnych. Są to osoby: długotrwałe bezrobotne – 52,9% ogółu bezrobotnych (18 013 osób), powyżej 50 roku życia – 25,8% ogółu bezrobotnych (8 787 osób), do 30 roku życia – 25% (8 523 osoby), posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia – 16,3% ogółu bezrobotnych (5 561 osób), do 25 roku życia – 12,9% (4 402 osoby), niepełnosprawne – 0,8% (279 osób), korzystające ze świadczeń pomocy społecznej – 0,7% (279 osób), posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia – 0,09% (30 osób).

Wniosek: W województwie świętokrzyskim występuje duże zróżnicowanie natężenia bezrobocia. 83,9% ogółu bezrobotnych to osoby w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Duży udział wśród bezrobotnych osób powyżej 50 roku życia i osób młodych do 30 roku życia. Dominuje kategoria osób długotrwałe bezrobotnych.

Osoby z niepełnosprawnością:

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku wskazały, że ogólna liczba niepełnosprawnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego wyniosła: **212,4 tys. osób** (96,0 tys. mężczyzn, 116,4 tys. kobiet). Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami na przestrzeni lat zmalała (co szczególnie jest widoczne w okresie 2017-2020).

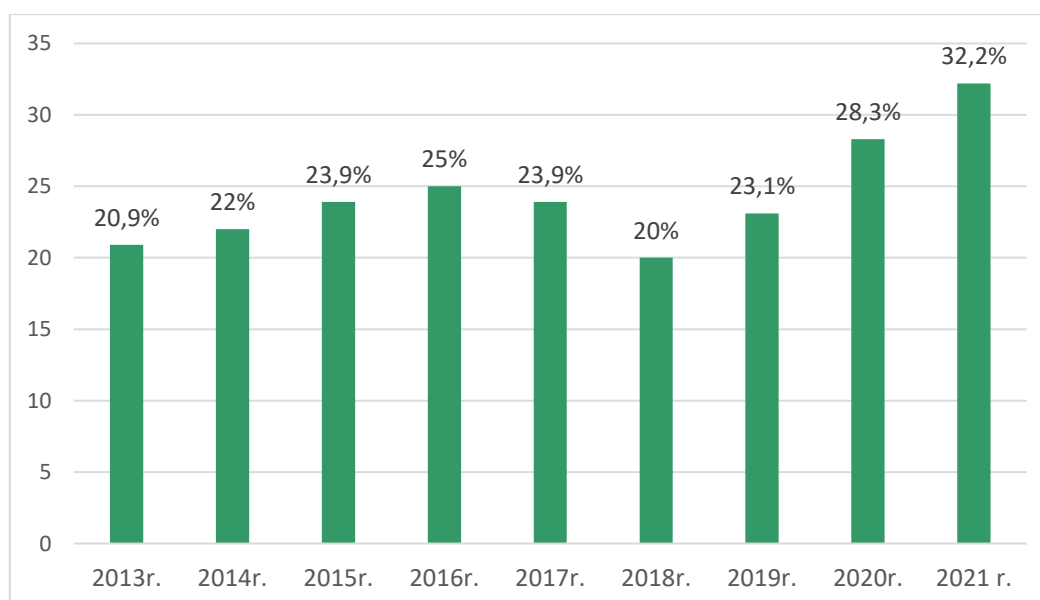
Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych, zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2013-2022 w regionie

Rok	Liczba osób niepełnosprawnych, zarejestrowanych w urzędach pracy
2013 r.	4 727
2014 r.	4 344
2015 r.	4 191
2016 r.	3 667
2017 r.	3 043
2018 r.	2 781
2019 r.	2 723
2020 r.	2 565
2021 r.	2 844
2022 r.	2 791

Źródło: BDL GUS

Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w wieku 16-64 lat utrzymuje się na podobnym poziomie w latach 2013-2021. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano w 2021 roku – wyniósł on 32,2%. W odniesieniu do 2013 r. wskaźnik ten zwiększył się o 11,3%.

Wykres 1. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w latach 2013-2021 w regionie



Źródło: BDL GUS

2. Charakterystyka sektora ekonomii społecznej

2.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe – to organizacje obywatelskie (założone przez obywateli lub ich organizacje) działające z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu publicznego i nie działające dla osiągnięcia zysku.

Ustalenie wielkości sektora pozarządowego zarówno w skali kraju, jak i województw nie jest proste. Podstawą do określenia liczby organizacji pozarządowych w Polsce są zasoby krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) oraz rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zasobów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego.

Zgodnie z danymi GUS, jakie zostały pozyskane w ramach projektu „Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej” w Polsce w 2019 roku działało **88,6 tys. organizacji pozarządowych**, w tym:

- **69,9 tys. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych** (w tym: 17,9 tys. stowarzyszeń sportowych, 13,9 tys. ochotniczych straży pożarnych, 35,4 tys. typowych stowarzyszeń i organizacji społecznych),
- **15,3 tys. fundacji**,
- **1,8 tys. społecznych podmiotów wyznaniowych**.

W/w źródło podaje również, iż w województwie świętokrzyskim w 2019 roku działało ok. **2,7 tys. organizacji pozarządowych**. Ponad 70% tych podmiotów wskazało, że nie posiada płatnego personelu (ok. 1,9 tys. organizacji), ok. 18,5% podmiotów zatrudnia wyłącznie na umowy cywilnoprawne (ok. 0,5 tys. organizacji), a 14% podmiotów wskazało, iż zatrudnia na umowy o pracę (ok. 0,4 tys. organizacji). Na umowę o pracę zatrudnionych było ok. 6,6 tys. osób, na umowy cywilnoprawne – 7,7 tys. osób. Osiąganie przychodów w 2019 roku zadeklarowało 2,5 tys. organizacji (92,6%), z czego tylko 30% (0,8 tys. organizacji) wskazało, iż przychody te uzyskiwało z działalności rynkowej, w tym: z działalności gospodarczej (0,2 tys. organizacji, 7,4%), z działalności statutowej odpłatnej (0,5 tys. organizacji, 18,5%), z odsetek i dywidend (0,3 tys. organizacji, 11,1%),

Organizacje pozarządowe w Polsce – 2020 rok:

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w 2020 r. na terenie Polski aktywnie działało **95,2 tys. rejestrowych organizacji non-profit** (tj. mających osobowość prawną stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego). Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (66,8 tys., 70,1%), a następnie fundacje (16,0 tys., 16,8%). Obok organizacji rejestrowych posiadających osobowość prawną działały również mniej sformalizowane organizacje społeczne – w 2020 r. na terenie kraju zarejestrowanych było 8,0 tys. stowarzyszeń zwykłych.

Organizacje pozarządowe w województwie świętokrzyskim:

Sektor organizacji pozarządowych województwa świętokrzyskiego tworzą podmioty o różnym statusie prawnym, głównie zaś stowarzyszenia i fundacje. W województwie świętokrzyskim w roku 2022 (wg stanu na 31.05.2022r.) w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych było ogółem **4 729 podmiotów**, w tym: **2 316** stowarzyszeń, **577** fundacji, **874** Ochotniczych Straży Pożarnych (forma prawna: stowarzyszenie), **108** kółek rolniczych, **42** koła gospodyń wiejskich,

62 spółdzielnie socjalne (w tym 17 w likwidacji), 365 związków zawodowych oraz placówki medyczne (zakłady opieki zdrowotnej, szpitale, centra, ośrodki zdrowia, itd.).

Sytuacja finansowa organizacji pozarządowych:

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje na temat kondycji ekonomicznej organizacji pozarządowych z terenu województwa świętokrzyskiego w 2020 roku, w odniesieniu do sytuacji sektora pozarządowego w skali całego kraju. Posłużono się w tym celu danymi z 2020 roku, ze względu na ich dostępność (dane za 2021 rok są niepełne, wstępne).

Tabela 5. Struktura przychodów organizacji sektora non-profit w 2020 r. wg GUS

Wyszczególnienie	Polska	Województwo Świętokrzyskie
OGÓŁEM PRZYCHODY [tys. zł]	34 446,1	898,0
• w tym środki publiczne ogółem [tys. zł]	45,7	59,1
Średnia przychodów [tys. zł]	366,8	281,6
Mediana przychodów [tys. zł]	15,6	6,7
Przychody o charakterze rynkowym [%], w tym:	28,5	28,8
działalność gospodarcza [%]	11,6	15,8
działalność statutowa odpłatna [%]	14,8	12,2
odsetki, dywidendy [%]	1,6	0,6
zamówienia publiczne [%]	0,5	0,3
Przychody o charakterze nierynkowym [%], w tym:	63,0	65,0
publiczne [%]	45,2	58,8
• dotacje udzielane w trybie otwartego konkursu ofert	14,3	16,8
• dotacje przyznane według liczby odbiorców [%]	16,1	25,9
• refundacje/dofinansowanie do wynagrodzeń lub składek na ubezpieczenie społeczne osób zatrudnionych [%]	1,4	1,8
• dotacje udzielane z pominięciem otwartego konkursu ofert [%]	1,4	1,2
• Unia Europejska, zagranica [%]	8,7	12,3
• 1% PIT i nawiązki sądowe [%]	2,9	0,8
• inne [%]	0,4	0,0
• źródła niepubliczne [%]	17,9	6,2
• darowizny i inne przekazane środki [%]	16,6	4,4
• zbiórki publiczne [%]	1,3	1,7
Składki członkowskie [%]	5,8	3,1
Inne [%]	2,8	3,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2020 r.

W 2020 roku **28,8% organizacji z województwa świętokrzyskiego zadeklarowało uzyskiwanie przychodów z działalności rynkowej** w tym: z działalności gospodarczej (15,8%, w Polsce – 11,6%), z działalności statutowej odpłatnej (12,2%), z odsetek i dywidend (0,6%), z zamówień publicznych (0,3%). **65,5,8% organizacji w 2020 roku uzyskało przychody z działalności o charakterze pozarynkowym**, w tym: ze środków publicznych (58,8%, w Polsce – 45,2%). Analizując powyższe dane, można stwierdzić, że:

- **Świętokrzyskie organizacje pozarządowe osiągają przychody wyraźnie niższe niż średnia krajowa.** Pokazuje to zarówno średnia wartość przychodów (świętokrzyskie – 281,6 tys. zł, Polska – 366,8 tys. zł), jak i mediana przychodów (świętokrzyskie – 6,7 tys. zł, Polska – 15,6 tys. zł). Oznacza to, że w województwie świętokrzyskim znacznie częściej niż w skali całego kraju występują organizacje pozarządowe o bardzo niskich przychodach²⁵. **W województwie świętokrzyskim mamy zarówno dużą liczbę organizacji pozarządowych o niskich przychodach (na co wskazuje niski poziom mediany przychodów) oraz pewną liczbę organizacji o bardzo wysokich przychodach (podnoszą one wartość średniej przychodów).**
- W 2020 roku 58,8% przychodów organizacji pozarządowych z regionu pochodziło ze środków publicznych.
- W przypadku przychodów o charakterze rynkowym **świętokrzyskie organizacje pozarządowe częściej (niż organizacje w Polsce) uzyskują przychody z działalności gospodarczej, natomiast rządziej z działalności odpłatnej pożytku publicznego oraz z odsetek i dywidend.**
- W przypadku przychodów o charakterze nierynkowym, **świętokrzyskie organizacje pozarządowe znacznie częściej sięgają po środki publiczne (58,6%).** Szczególnie duża dysproporcja występuje w przypadku dotacji przekazywanych wg liczby odbiorców, które pochodzą z administracji samorządowej. Są to przede wszystkim środki subwencji oświatowej dla organizacji prowadzącej szkołę czy dofinansowania z budżetu JST do prowadzenia przedszkola. Organizacje pozarządowe w województwie świętokrzyskim statystycznie bardzo często zajmują się prowadzeniem szkół, w szczególności małych szkół, zlokalizowanych na terenach wiejskich (w 2019 r. w regionie 16,25% szkół podstawowych - bez szkół specjalnych - było prowadzonych przez stowarzyszenia, organizacje społeczne lub wyznaniowe; w Polsce – tylko 8,74%). **Świętokrzyskie organizacje pozarządowe o wiele częściej niż wynika to ze statystyki ogólnopolskiej prowadzą szkoły, a co za tym idzie – uzyskują przychody przekazywane przez administrację samorządową według liczby odbiorców działań.**

Sektor pozarządowy w regionie świętokrzyskim jest pod względem przychodów mocno uzależniony od środków publicznych, bazuje często na dotacjach i grantach. Nie wypracował on skutecznych mechanizmów finansowania działań w oparciu o fundraising czy inne metody, zapewniające przychody pochodzące z ofiarności publicznej. Obserwacje te znajdują również potwierdzenie w raporcie GUS „Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2019 r.” z 08.2021. Według tego raportu **województwo świętokrzyskie jest na pierwszym miejscu w kraju, jeśli chodzi o poziom współpracy z administracją publiczną (89,5% podmiotów deklarowało taką współpracę w 2019 roku).** Równocześnie jest na przedostatnim miejscu w kraju, jeśli chodzi o współpracę z przedsiębiorcami (29,7% podmiotów deklarowało taką współpracę w 2019 roku).

Zatrudnienie w organizacjach pozarządowych:

Wg danych GUS w 2020 roku ponad 72,4% organizacji pozarządowych, działających na terenie województwa świętokrzyskiego wskazało, że nie posiada płatnego personelu (w porównaniu do danych ogólnopolskich jest to wynik o 10,8% wyższy), ok. 14,5% podmiotów zatrudnia wyłącznie na umowy cywilnoprawne, a 13,1% podmiotów wskazało, iż zatrudnia na umowy o pracę (w Polsce – 14,2%).

²⁵ Komentarz metodologiczny – w przypadku danych o dużym rozkładzie – a takie są przychody, organizacje mają je od zera do wielu milionów – dane porównuje się raczej poprzez medianę, bo średnia jest zaburzona przez te skrajnie wysokie wartości. Mediana 6,7 do 15,6 to przepaść, jeśli chodzi o przychody.

Tabela 6. Zatrudnienie w organizacjach pozarządowych w regionie w 2020 r.

Wyszczególnienie	Polska	świętokrzyskie
Nieposiadające płatnego personelu	61,6%	72,4%
Zatrudniające tylko na umowy cywilnoprawne	24,1%	14,5%
Zatrudniające na umowę o pracę, w tym:	14,2%	13,1%
• 1 - 5 pracowników	8,6%	7,3%
• 6 - 19 pracowników	3,3%	2,9%
• 20 pracowników i więcej	2,3%	2,9%
• w tym zatrudniające co najmniej jedną osobę niepełnosprawną	2,1%	2,2%

Źródło: opracowanie własne OWES na podstawie danych GUS za 2020 rok

Rodzaj prowadzonej działalności:

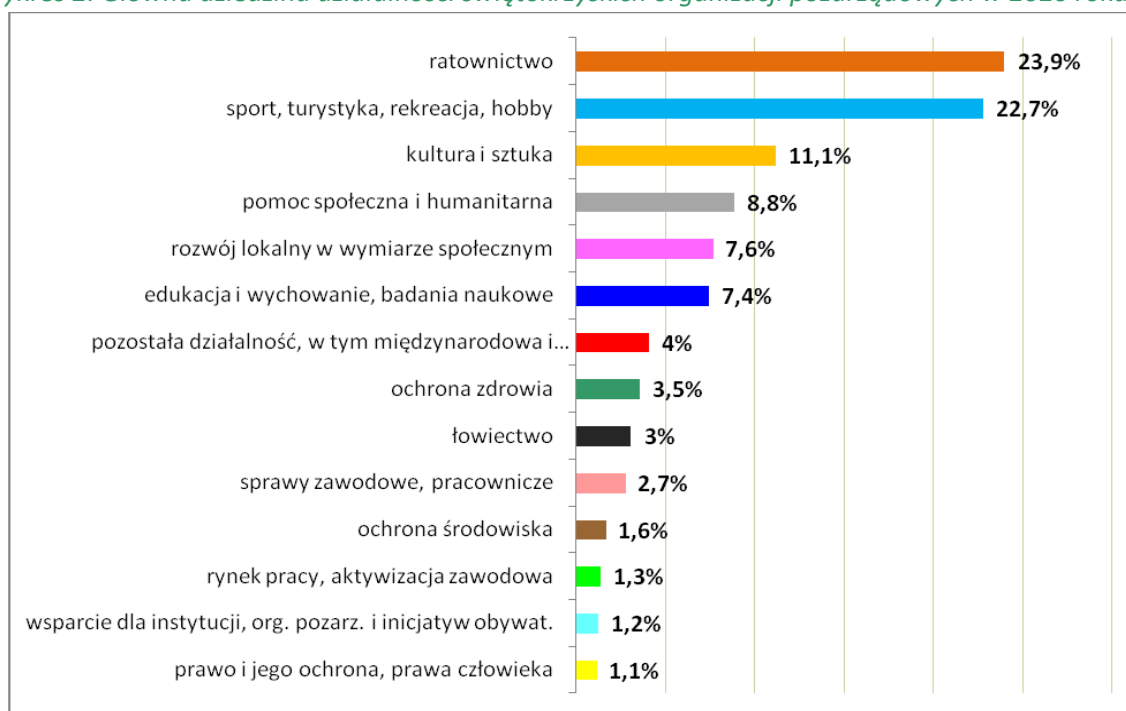
W 2020 roku 87,5% organizacji pozarządowych w województwie świętokrzyskim prowadziło nieodpłatną działalność statutową (średnia w Polsce – 81,4%). Tylko 1,7% świętokrzyskich organizacji prowadziło odpłatną działalność statutową oraz działalność gospodarczą (średnia krajowa 2,9%).

Główna dziedzina działalności organizacji pozarządowych:

W 2020r. w województwie świętokrzyskim przeważały organizacje zajmujące się ratownictwem (**23,9%**) oraz sportem, turystyką, rekreacją i hobby (**22,7%**). Najmniejszy odsetek organizacji świadczył usługi w zakresie: prawa i jego ochrony, praw człowieka (1,1%), wsparcia dla instytucji, organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich (1,2%), rynku pracy (1,3%) oraz ochrony środowiska (1,3%).

Szczegółowy wykaz głównych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w województwie świętokrzyskim przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Główna dziedzina działalności świętokrzyskich organizacji pozarządowych w 2020 roku



Źródło: GUS, 2020 r.

Dynamika wzrostu organizacji pozarządowych:

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, sporządzonych w oparciu o rejestr REGON, na dzień 31.12.2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowanych były 472 fundacje (na 31.05.2022 r. – 577 fundacji, czyli o przeszło 100 więcej) i 4 090 stowarzyszeń i organizacji społecznych. W latach 2016-2019 liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych zwiększyła się o 186 (przyrost o 4,76% w stosunku do wartości z roku 2016). Liczba fundacji zwiększyła się o 68 (przyrost o 16,83% w stosunku do wartości z roku 2016). Dane te pokazują, że w województwie świętokrzyskim rejestrowane są nowe stowarzyszenia i fundacje. Dynamika wzrostu liczby fundacji jest 4-krotnie większa niż w przypadku stowarzyszeń, co oznacza, że w województwie świętokrzyskim postępuje profesjonalizacja sektora pozarządowego. Od 2014 roku udział fundacji w ogólnej liczbie organizacji społecznych w naszym regionie rośnie, ale nadal dużo słabiej niż w skali kraju.

Tabela 7. Procentowy udział fundacji w ogólnej liczbie fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w latach 2014-2021

Rok	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Polska	15,18%	16,58%	17,57%	18,26%	18,81%	19,40%	20,02%	20,66%
świętokrzyskie	7,52%	8,75%	9,38%	9,54%	9,82%	10,35%	10,70%	11,47%

Źródło: GUS, 2019 r.

Rozmieszczenie terytorialne:

Sektor organizacji pozarządowych województwa świętokrzyskiego tworzą podmioty o różnym statusie prawnym, głównie stowarzyszenia i fundacje. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2019 rok:

- zdecydowanie najwięcej **fundacji** zlokalizowanych jest na terenie miasta Kielce (**201**), w powiecie kieleckim (**62**) i ostrowieckim (**34**),
- najwięcej **stowarzyszeń i organizacji społecznych** jest w mieście Kielce (**773**), powiecie kieleckim (**623**) i sandomierskim (**321**).

Analizując zmiany liczby podmiotów w latach 2016-2019 widać wyraźny wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych w powiecie jędrzejowskim (o 46) i kieleckim (o 44), jak również spadek liczby takich podmiotów w mieście Kielce (o 28). Najwięcej fundacji powstało w tym okresie w mieście Kielce (36) oraz w powiecie kieleckim (12), jędrzejowskim (7) oraz sandomierskim (6). Spadek liczby stowarzyszeń w mieście Kielce przy równoczesnym wzroście liczby fundacji oznacza, że **w stolicy województwa najbardziej dynamiczne jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.**

Tabela 8. Zmiana w liczbie organizacji pozarządowych w regionie w latach 2016-2019

Nazwa	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne
	2016 rok		2019 rok		Zmiana w latach 2016-2019	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	404	3 904	472	4 090	68	186
Powiat buski	18	214	19	228	1	14
Powiat jędrzejowski	21	257	28	303	7	46
Powiat kazimierski	4	132	6	137	2	5
Powiat kielecki	50	579	62	623	12	44
Powiat konecki	11	212	14	226	3	14
Powiat opatowski	6	185	6	201	0	16

Nazwa	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne
	2016 rok		2019 rok		Zmiana w latach 2016-2019	
Powiat ostrowiecki	32	269	34	278	2	9
Powiat pińczowski	8	135	5	138	-3	3
Powiat sandomierski	11	315	17	321	6	6
Powiat skarżyski	27	173	27	196	0	23
Powiat starachowicki	25	234	24	246	-1	12
Powiat staszowski	10	236	13	251	3	15
Powiat włoszczowski	16	162	16	169	0	7
Miasto Kielce	165	801	201	773	36	-28

Źródło: opracowanie OWES

Analizując liczbę podmiotów w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców, najwięcej fundacji jest w mieście Kielce (10,32), powiecie skarżyskim (3,65) i włoszczowskim (3,55). Najmniej – w powiecie opatowskim (1,15) i pińczowskim (1,28). Najwięcej stowarzyszeń i organizacji społecznych działa w powiecie sandomierskim (41,68), kazimierskim (40,75) oraz w mieście Kielce (39,67). Najmniej – w powiecie ostrowieckim (25,51), skarżyskim (26,49) i starachowickim (27,46). Szczegółowe dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9. Liczba organizacji pozarządowych w regionie w przeliczeniu na mieszkańca w 2019 r.

Powiat	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne	liczba mieszkańców	fundacje	stowarzyszenia i organizacje społeczne
	2019	2019	2019	liczba w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	472	4 090	1 233 961	3,83	33,15
Powiat buski	19	228	71 596	2,65	31,85
Powiat jędrzejowski	28	303	85 379	3,28	35,49
Powiat kazimierski	6	137	33 619	1,78	40,75
Powiat kielecki	62	623	211 259	2,93	29,49
Powiat konecki	14	226	79 858	1,75	28,3
Powiat opatowski	6	201	52 089	1,15	38,59
Powiat ostrowiecki	34	278	108 964	3,12	25,51
Powiat pińczowski	5	138	38 926	1,28	35,45
Powiat sandomierski	17	321	77 017	2,21	41,68
Powiat skarżyski	27	196	73 991	3,65	26,49
Powiat starachowicki	24	246	89 576	2,68	27,46
Powiat staszowski	13	251	71 776	1,81	34,97
Powiat włoszczowski	16	169	45 059	3,55	37,51
Miasto Kielce	201	773	194 852	10,32	39,67

Źródło: GUS, 2019 r.

*Kolorem zielonym zaznaczono powiaty o wartości wyższej niż średnia dla województwa, czerwonym i pomarańczowym – o niższej.

Patrząc na powyższe dane można podzielić województwo świętokrzyskie na kilka obszarów:

- **Miasto Kielce** – wyraźnie góruje nad pozostałymi powiatami w zakresie liczby fundacji (jako jedyny powiat powyżej średniej dla województwa) przy równoczesnej dużej liczbie stowarzyszeń. Miasto Kielce charakteryzuje się zdecydowanie najwyższym stopniem rozwoju sektora pozarządowego i dane statystyczne to potwierdzają. W mieście Kielce zlokalizowanych jest 19 z 52 przedsiębiorstw społecznych. Większość podmiotów społecznych, które mają siedzibę na terenie województwa świętokrzyskiego i charakteryzują się wysokimi przychodami (powyżej 1 mln zł rocznie) ma swoją siedzibę lub utrzymuje stałe biuro na terenie miasta Kielce.
- **Powiaty ostrowiecki, skarżyski i starachowicki** – to trzy powiaty zlokalizowane na północy województwa o podobnej charakterystyce społeczno – gospodarczej. Duże miasto będące siedzibą powiatu i niewielki obszar geograficzny całego powiatu. Dobrze rozwinięty przemysł i usługi, natomiast słabiej rozwinięte rolnictwo. W zakresie społecznym – względnie duża liczba fundacji i równocześnie mała liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na tym terenie niezbyt dużo jest też KGW i OSP, co jest efektem mniejszej liczby środowisk rolniczych.
- **Powiaty kazimierski, opatowski, pińczowski, staszowski i sandomierski** charakteryzują się dużą liczbą stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz niską liczbą fundacji. Są to powiaty, w których zdecydowaną większość organizacji społecznych stanowią organizacje małe, o niskich przychodach i działające zdecydowanie lokalnie.
- **Powiaty jędrzejowski, włoszczowski, buski, konecki i kielecki** – podobne pod względem charakterystyki – powiaty rozległe terytorialnie, o niskim stopniu zurbanizowania i dobrze rozwiniętym rolnictwie. W tych powiatach działa dość dużo stowarzyszeń i organizacji społecznych, ale też i w porównaniu do innych powiatów wysoka jest liczba fundacji.

2.2. Spółdzielnie socjalne

Spółdzielczość socjalna stanowi jeden z kluczowych elementów ekonomii społecznej, służący integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spółdzielnie socjalne to wyjątkowy podmiot, który łączy w sobie cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej. Głównym celem spółdzielni socjalnej jest nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, ale także działalność na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków spółdzielni.

Według wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym w Polsce na dzień 31.05.2022 r. istniało 2067 spółdzielni socjalnych.

Spółdzielnie socjalne w regionie:

Pozyskanie informacji dotyczących liczby faktycznie istniejących i działających spółdzielni socjalnych w województwie świętokrzyskim nie należy do łatwych zadań ze względu na duże różnice w zebranych danych statystycznych w tym zakresie. Według Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) w województwie świętokrzyskim istnieją 63 spółdzielnie socjalne. W liczbie tej znalazły się jednak: spółdzielnie wyrejestrowane (15), spółdzielnie będące w trakcie likwidacji (9) oraz spółdzielnie figurujące jako „zawieszona” (2).

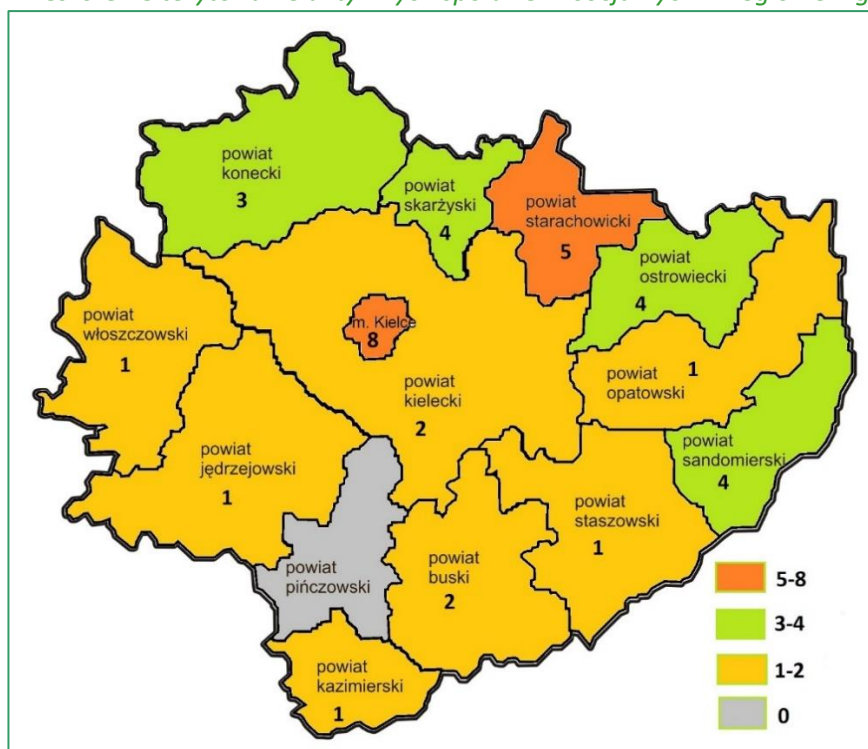
W rejestrze KRS jako „aktywnie prowadzące działalność” na dzień 31.12.2021r. figurowało 37 spółdzielni socjalnych. Nie oznacza to jednak, że faktycznie wszystkie z nich są aktywne i nadal funkcjonują. **Z obserwacji ROPS i OWES wynika, iż część spółdzielni socjalnych nie prowadzi swojej działalności, choć formalnie nie zostały wyrejestrowane,** zawieszona albo były w likwidacji. Pomimo to „istnieją” one w bazie KRS, sztucznie zawyżając statystyki. Wielu podmiotom nie zależy bowiem, by w sytuacji ich nieaktywności powiadomić organy o likwidacji czy zaprzestaniu działalności. Tylko

niewiele z nich podejmuje proces likwidacji. Sytuacja ta bardzo często jest związana z trudnym, długotrwałym i kosztownym procesem likwidacji i wyrejestrowania spółdzielni socjalnych. **Szacuje się, iż w województwie świętokrzyskim faktycznie działa i prowadzi swoją działalność ok. 30% spółdzielni socjalnych.**

Wykaz „aktywnych” (wg KRS) spółdzielni socjalnych stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Programu.

Rozmieszczenie aktywnych spółdzielni socjalnych w regionie w poszczególnych powiatach prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3. Rozmieszczenie terytorialne aktywnych spółdzielni socjalnych w regionie wg KRS



Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego

Przestrzenne rozmieszczenie spółdzielni socjalnych w regionie świętokrzyskim jest nierównomierne. Najwięcej spółdzielni socjalnych funkcjonuje w mieście Kielce (8) oraz w powiecie starachowickim (5). Nieco mniej – po 4 spółdzielnie socjalne działały w powiatach: skarżyskim, ostrowieckim i sandomierskim, 3 spółdzielnie funkcjonowały w powiecie koneckim. Powiaty te stanowią obszar subregionu północnego. Nieco mniej, bo po 2 spółdzielnie socjalne działały w powiecie kieleckim i buskim. Po 1 spółdzielnia socjalnej działało w powiatach: kazimierskim, opatowskim, staszowskim, jędrzejowskim i włoszczowskim. Tylko w powiecie pińczowskim **nie funkcjonowała żadna spółdzielnia socjalna.**

Zwraca uwagę fakt, iż mało spółdzielni socjalnych (1 – 2) lub w ogóle odnotowano w powiatach, znajdujących się na terenie subregionu południowego, który ma wyraźnie rolniczy charakter.

Okres działalności spółdzielni socjalnych w regionie:

Z grupy 37 aktywnych (tj. „istniejących” w KRS) spółdzielni socjalnych, zdecydowana większość (26) to podmioty działające na rynku od 5 do 10 lat. Z analizy okresu funkcjonowania spółdzielni wynika, iż: powyżej 10 lat działa 5 spółdzielni, **od 5 do 10 lat działa 26 spółdzielni**, poniżej 5 lat działa 6 spółdzielni. Najstarsza świętokrzyska spółdzielnia socjalna zarejestrowana została już w 2005 roku. Najkrócej działa Powiatowa Spółdzielnia Socjalna „Integracja”, utworzona w 2022 roku w Starachowicach przez jednostki samorządu terytorialnego.

Największy wzrost liczby spółdzielni socjalnych w województwie świętokrzyskim odnotowano w latach 2013-2014. Powstało wtedy łącznie 18 spółdzielni socjalnych. Był to wynik realizacji projektów w ramach Poddziałania 7.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Wsparcie ekonomii społecznej” w poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013. Kolejnymi latami, w których odnotowano dynamiczny przyrost spółdzielni socjalnych to lata 2017 i 2018. Powstało wówczas 8 nowych spółdzielni socjalnych. Podkreślić należy, iż wzrost ten stanowi niewątpliwie efekt działań i wsparcia, udzielonego przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Przedsiębiorstwa społeczne:

Na dzień 31 maja 2022 r. aktywny status przedsiębiorstwa społecznego posiadało **6 spółdzielni socjalnych** w regionie²⁶. Wykaz przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Spółdzielnie socjalne w regionie, posiadające status przedsiębiorstw społecznych

Lp.	Nazwa	Data obowiązywania statusu przedsiębiorstwa społecznego
1	Spółdzielnia Socjalna "Kazimierskie Smaki"	19.07.2023 r.
2	Spółdzielnia Socjalna Star 2006	28.11.2022 r.
3	Spółdzielnia Socjalna "PRZYSMAK"	31.03.2023 r.
4	Spółdzielnia Socjalna Tropem Przygody	02.03.2023 r.
5	Spółdzielnia Socjalna „Salve Regina”	15.10.2023 r.
6	Spółdzielnia Socjalna „Porządek Musi Być”	25.07.2022 r.

Źródło: Opracowanie własne OWES

Miejsca pracy w spółdzielniach socjalnych:

W okresie od 01.09.2019 r. do 31.12.2022 r. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej utworzyły łącznie 262 miejsca pracy (140 – KOOWES, 122 – ŚOWES) w łącznie 55 przedsiębiorstwach społecznych (29 – KOOWES, 26 – ŚOWES), w tym **34 miejsca pracy w 7 spółdzielniach socjalnych**, co stanowiło 13% wszystkich miejsc pracy, utworzonych w PS.

Spółdzielnie socjalne założone przez osoby prawne:

Spółdzielnie socjalne mogą być zakładane zarówno przez osoby fizyczne, jak i osoby prawne. Wśród 37 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych **w województwie świętokrzyskim, 9 spółdzielni zostało założonych przez osoby prawne**, w tym:

- 3 spółdzielnie zostały powołane przez jednostki samorządu terytorialnego;
- 2 spółdzielnie – przez samorząd i kościelną osobę prawną;
- 2 spółdzielnie – przez samorząd i organizacje pozarządową;

²⁶ Dotyczy statusu przedsiębiorstwa społecznego, zweryfikowanego przez OWES na podstawie Wytucznych CT9

- 2 spółdzielnie – przez same organizacje pozarządowe.

Wszystkie te spółdzielnie powstały w ciągu ostatnich 8 lat:

- 2014r., 2017 r. i 2018 r. – powstały po 2 spółdzielnie socjalne każdego roku;
- 2016 r., 2020 r., i 2022 r. - powstała 1 spółdzielnia każdego roku.

Podkreślić należy fakt, iż znaczna część tych spółdzielni (7 na 9, tj. blisko 80%) faktycznie prowadzi działalność. Poniższa tabela prezentuje wykaz spółdzielni socjalnych, założonych przez osoby prawne.

Tabela 11. Liczba spółdzielni socjalnych osób prawnych, działających w regionie

Spółdzielnia	Rok założenia	powiat	Założyciele
Spółdzielnia socjalna „Kazimierskie Smaki”	2017 r.	kazimierski	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto i Gmina Kazimierza Wielka • Rzymskokatolicka Parafia pw. Św. Małgorzaty w Gorzkowie
Spółdzielnia Socjalna „Przysmak”	2018 r.	jędrzejowski	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Sędziszów • Parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Sędziszowie
Spółdzielnia Socjalna „Starachowiczanka”	2017 r.	starachowicki	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Starachowice • Powiat Starachowicki
Spółdzielnia Socjalna „Dzieciący Świat”	2014 r.	sandomierski	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Dwikozy • Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Mściowie
Spółdzielnia Socjalna „Samorządowa”	2016 r.	konecki	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Radoszyce • Gmina Ruda Maleniecka • Gmina Słupia (Konecka)
Spółdzielnia Socjalna „Porządek Musi Być!”	2014 r.	opatowski	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Sadowie • Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Sadowie „Rosa”
Spółdzielnia Socjalna STAR 2006	2018 r.	Starachowicki	<ul style="list-style-type: none"> • Katolicki i Ludowy Integracyjny Międzyszkolny Uczniowski Klub szachowy „Gambit” • Fundacja Rady Lokalnej Nr 14023 im. Papieża Jana Pawła II
Spółdzielnia Socjalna „Salve Regina”	2020 r.	sandomierski	<ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Edukacja z Wartościami z Warszawy • Katolicki i Ludowy Integracyjny Międzyszkolny Uczniowski Klub szachowy „Gambit”
Powiatowa Spółdzielnia socjalna „Integracja”	2022 r.	starachowicki	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Starachowice • Powiat Starachowicki • Gmina Mirzec • Gmina Pawłów

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES

Rodzaj prowadzonej działalności:

Zakres działalności prowadzonej przez świętokrzyskie spółdzielnie socjalne jest bardzo różnorodny. W województwie świętokrzyskim najwięcej spółdzielni socjalnych działa w branży:

- usług komunalnych, usług utrzymania czystości i porządku, porządkowych i zagospodarowania terenów zielonych (8 spółdzielni) – **21,6%**,
- usług gastronomicznych i cateringowych (5 spółdzielni) – **13,5%**,
- usług budowlanych lub remontowo-budowlanych (4 spółdzielnie) – **10,8%**,
- usług opiekuńczych: nad dziećmi, osobami starszymi i niepełnosprawnymi (4 spółdzielnie) – **10,8%**,
- usług sprzątających (3 spółdzielnie) – **8,1%**,
- spółdzielnie wielobranżowe (6 spółdzielni) – **16,2%**.

Poniższa tabela prezentuje wykaz spółdzielni socjalnych wg rodzaju prowadzonej działalności.

Tabela 12. Spółdzielnie socjalne wg rodzaju prowadzonej działalności

Lp	Nazwa podmiotu	Rok założenia	Główny obszar działalności
POWIAT BUSKI			
1	Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe „DALIA” Spółdzielnia Socjalna	2013 r.	usługi sprzątające
2	„STUDIO ODCHUDZANIA I RELAKSU EUPHORIA” Spółdzielnia Socjalna	2013 r.	działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej
POWIAT JĘDRZEJOWSKI			
3	Spółdzielnia Socjalna „PRZYSMAK”	2018 r.	gastronomia (zakład gastronomiczny ze stołówką), usługi cateringowe.
POWIAT KAZIMIERSKI			
4	Spółdzielnia socjalna „KAZIMIERSKIE SMAKI”		gastronomia (zakład gastronomiczny ze stołówką), usługi cateringowe
MIASTO KIELCE			
5	Spółdzielnia Socjalna „DAGAZ”	2012 r.	spółdzielnia wielobranżowa
6	Spółdzielnia Socjalna „AGRO-BUD”	2013 r.	usługi budowlane
7	Świętokrzyska Spółdzielnia Socjalna „CLEAN SPACE”	2013 r.	usługi sprzątające
8	Spółdzielnia socjalna „Tropem Przygody”	2013 r.	działalność turystyczna i eventowa
9	Spółdzielnia Socjalna „G5-WASH.PL”	2014 r.	usługi sprzątające
10	Spółdzielnia Socjalna „EKO LIDER”	2016 r.	recykling
11	Spółdzielnia socjalna „VIDEO EVENT”	2017 r.	działalność usługowa: media, fotografia, produkcja filmów
12	Spółdzielnia socjalna „STACJA BIZNESU”	2018 r.	usługi księgowo
POWIAT KIELECKI			
13	Wielobranżowa Spółdzielnia socjalna „ARES”	2005r.	spółdzielnia wielobranżowa
14	„EKO SUKCES” Spółdzielnia Socjalna w Łopusznie	2015 r.	recykling
POWIAT KONECKI			
15	Spółdzielnia Socjalna „NADZIEJA” w Stąporkowie	2013 r.	usługi porządkowe
16	„SAMORZĄDOWA” Spółdzielnia Socjalna	2016 r.	usługi zagospodarowania terenów zielonych, rolnictwo
17	Spółdzielnia Socjalna „NAD CZARNA”	2017 r.	usługi porządkowe

POWIAT OPATOWSKI			
18	Spółdzielnia socjalna „PORZĄDEK MUSI BYĆ!”	2014 r.	usługi związane z zagospodarowaniem terenów zielonych, usługi opiekuńcze
POWIAT OSTROWIECKI			
19	Spółdzielnia socjalna „STOLBUD”	2008 r.	usługi budowlane
20	Ostrowiecka Spółdzielnia Socjalna	2012 r.	spółdzielnia wielobranżowa
21	Spółdzielnia Socjalna „OSTROWIEC”	2013 r.	usługi – wynajem przyczep samochodowych i hostel
22	Spółdzielnia Socjalna „KOLIBER”	2018 r.	usługi remontowe i budowlane, działalność artystyczna
POWIAT PIŃCZOWSKI			
POWIAT SANDOMIERSKI			
23	Spółdzielnia Socjalna „WYŻSZE PIĘTRO KULTURY”	2014 r.	artykuły dla biur i wyposażenie biurowe
24	Spółdzielnia Socjalna „DZIECIĘCY SWIAT”	2014 r.	prowadzenie żłobka dla dzieci do 3 lat
25	Spółdzielnia Socjalna „OD NOWA” z siedzibą w Łoniowie	2014 r.	usługi cateringowe
26	Spółdzielnia socjalna „SALVE REGINA”	2020 r.	usługi edukacyjne, usługi informatyczne,
POWIAT SKARŻYSKI			
27	Spółdzielnia Socjalna „POMOC I OPIEKA 45+”	2011 r.	spółdzielnia wielobranżowa
28	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „POMOCNA DŁOŃ”	2013 r.	spółdzielnia wielobranżowa
29	Spółdzielnia Socjalna „JODEŁKA”	2013 r.	Gastronomia
30	Spółdzielnia Socjalna „SAMOPOMOC KREATYWNA”	2013 r.	usługi porządkowe
POWIAT STARACHOWICKI			
31	Spółdzielnia socjalna „AGAWA”	2013 r.	gastronomia (prowadzenie baru mlecznego), usługi cateringowe, usługi opiekuńcze
32	Spółdzielnia Socjalna „MOTO-PIASK”	2013 r.	spółdzielnia wielobranżowa
33	Spółdzielnia socjalna „Starachowiczanka”	2017 r.	usługi komunalne, usługi z zakresu utrzymania czystości i porządku utrzymania terenów zielonych, administrowanie cmentarzami komunalnymi
34	Spółdzielnia Socjalna „STAR2006”	2018 r.	usługi zdrowotne, usługi z zakresu sprzątnięcia i utrzymania terenów zielonych
35	Powiatowa Spółdzielnia Socjalna „INTEGRACJA”	2022 r.	usługi społeczne
POWIAT STASZOWSKI			
36	Spółdzielnia Socjalna „PRACUJMY RAZEM”	2013 r.	usługi budowlane, usługi sprzątające i zagospodarowania terenów zielonych

POWIAT WŁOSZCZOWSKI			
37	„ORBITAL CENTER” Spółdzielnia Socjalna	2015 r.	działalność usługowa - produkcja filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych

źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES i KRS (stan na 31.12.2021r.)

Korzystanie ze wsparcia OWES:

Wśród PES, jakie korzystały ze wsparcia OWES spółdzielnie socjalne stanowią jedynie niewielki odsetek. W okresie od 01.09.2019 r. do 31.12.2022r. **ze wsparcia OWES skorzystało łącznie 11 spółdzielni socjalnych**: 7 spółdzielni - KOOWES, 4 spółdzielnie – ŚOWES.

Tabela 13. Rodzaj wsparcia OWES, z którego korzystały spółdzielnie socjalne w 2021r. i 2022 r.

Rodzaj wsparcia	Liczba spółdzielni socjalnych, korzystających ze wsparcia OWES
Doradztwo ogólne	5
Doradztwo biznesowe	10
Wsparcie reintegracyjne	6
Dotacje i wsparcie pomostowe	6
Wsparcie animacyjne	5
Doradztwo specjalistyczne (z zakresu zamówień publicznych prawne)	2
Granty rozwojowe	3
Mechanizm zakupowy	3

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES

2.3 Przedsiębiorstwa społeczne

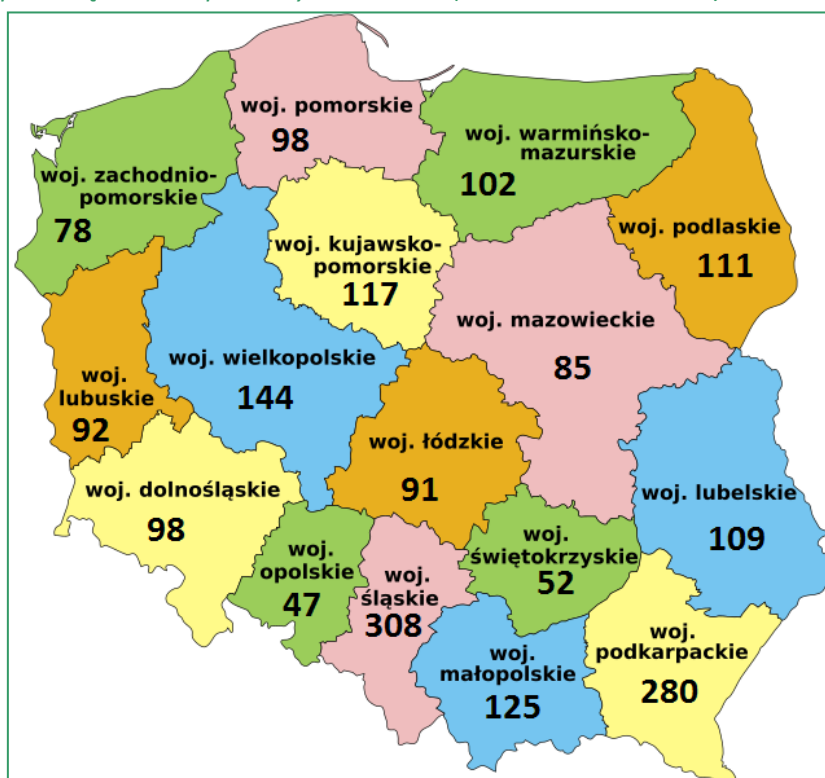
Przedsiębiorstwo społeczne (PS) to podmiot, który łączy cechy przedsiębiorstwa rynkowego oraz organizacji społecznej. Może prowadzić działalność gospodarczą, działalność odpłatną pożytku publicznego lub oświatową lub kulturalną, opartą na ryzyku ekonomicznym, realizując przy tym wyznaczone sobie cele społeczne. Szczegółowe wymogi, jakie powinien spełniać podmiot ekonomii społecznej reguluje ustawa o ekonomii społecznej. Zgodnie z nią status przedsiębiorstwa społecznego przyznaje wojewoda, który w postępowaniu administracyjnym sprawdza, czy podmiot ekonomii społecznej spełnia odpowiednie warunki (do chwili wejście w życie ustawy status PS nadawały ośrodki wsparcia ekonomii społecznej). Celem działalności przedsiębiorstw społecznych jest reintegracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizacja usług społecznych.

Baza przedsiębiorstw społecznych, zweryfikowana przez OWES (zgodnie z Wytycznymi CT9) dostępna jest na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej: www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl.

Nowa baza przedsiębiorstw społecznych, zweryfikowanych zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej znajduje się pod adresem: https://rjps.mpips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59. Dane przedsiębiorstw społecznych, funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego można również znaleźć na stronie internetowej www.es.umws.pl Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Z danych MRiPS wynika, iż w Polsce na dzień 31.12.2021 r. funkcjonowało łącznie **1937 przedsiębiorstw społecznych**. W województwie świętokrzyskim na dzień 31.12.2021r. funkcjonowały **52 podmioty**, posiadające zweryfikowany status przedsiębiorstwa społecznego. Stanowi to 2,74% wszystkich PS w Polsce.

Mapa 2. Liczba przedsiębiorstw społecznych w Polsce (stan na 31.12.2021 r.).



Źródło: opracowanie własne OWES na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznej, prowadzonej przez MRiPS

Analizując rozmieszczenie PS w Polsce wg województw można stwierdzić, iż w 2021 roku **najwięcej PS działało w województwie śląskim (308) i podkarpackim (280)**. Najmniej zaś funkcjonowało na terenie województwa świętokrzyskiego (52) i opolskiego (47).

Liczba przedsiębiorstw społecznych powoli, ale sukcesywnie rośnie. Na dzień 31.12.2022 r. w Polsce funkcjonowało już 2 175 przedsiębiorstw społecznych (o 238 więcej niż w 2021 roku), z czego **w województwie świętokrzyskim – 61 podmiotów**, posiadających zweryfikowany status PS (o 8 więcej niż w 2021 roku). Stanowi to 2,8% wszystkich PS w Polsce. **Na przestrzeni 1 roku w regionie przybyło 8 nowych PS.** Aktualny wykaz przedsiębiorstw społecznych w województwie świętokrzyskim stanowi załącznik nr 2 do niniejszego Programu.

Rozmieszczenie terytorialne PS w regionie:

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowały **52 przedsiębiorstwa społeczne**. Najwięcej przedsiębiorstw społecznych zlokalizowanych jest na terenie miasta Kielce (19) oraz w powiatach: jędrzejewskim (9), opatowskim (6) i ostrowieckim (5). Po 1 przedsiębiorstwie społecznym działało w powiatach: kazimierskim, koneckim, sandomierskim, staszowskim i włoszczowskim.

Tabela 14. Rozmieszczenie przestrzenne przedsiębiorstw społecznych w regionie

Powiaty	Liczba przedsiębiorstw społecznych – na 31.12.2021r.	Liczba przedsiębiorstw społecznych – na 31.12.2022r.
Powiat buski	4	5
Powiat jędrzejowski	9	10
Powiat kazimierski	1	1
Powiat kielecki	0	2
miasto Kielce	19	21

Powiaty	Liczba przedsiębiorstw społecznych – na 31.12.2021r.	Liczba przedsiębiorstw społecznych – na 31.12.2022r.
Powiat konecki	1	2
Powiat opatowski	6	6
Powiat ostrowiecki	5	6
Powiat pińczowski	0	0
Powiat sandomierski	1	1
Powiat skarżyski	0	0
Powiat starachowicki	4	4
Powiat staszowski	1	1
Powiat włoszczowski	1	1
OGÓŁEM:	52	61

Źródło: opracowanie własne OWES na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznej, prowadzonej przez MRiPS

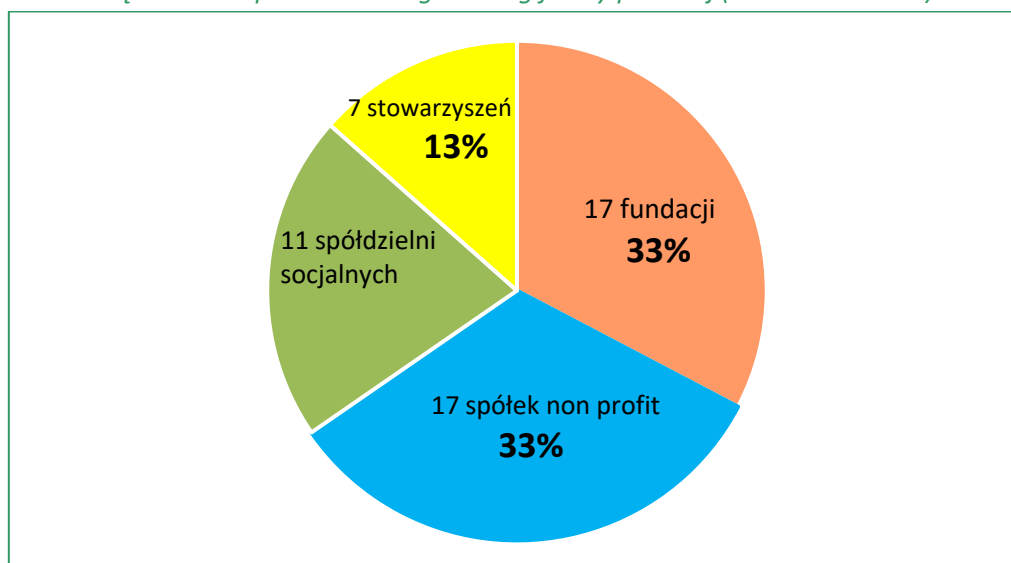
Podkreślić należy, iż w 2022 roku w województwie świętokrzyskim przybyło 8 nowych przedsiębiorstw społecznych w tym: 1 PS w powiecie buskim, 1 PS w powiecie jędrzejowski, 2 PS w powiecie kieleckim, 2 PS w mieście Kielce, 1 PS w powiecie koneckim, 1 PS w powiecie ostrowieckim. Na koniec 2022 roku już tylko w 2 powiatach nie funkcjonowało żadne przedsiębiorstwo społeczne – były to powiaty: skarżyski i pińczowski. 2 nowe przedsiębiorstwa społeczne powstały w powiecie kieleckim.

Formy prawne przedsiębiorstw społecznych:

Na terenie województwa świętokrzyskiego działają cztery główne formy prawne przedsiębiorstw społecznych: fundacje, spółki non profit sp. z o.o., spółdzielnie socjalne i stowarzyszenia.

Dominującą zdecydowanie formą prawną PS w regionie były fundacje (17) i spółki non-profit (17). Na drugim miejscu pod względem najpopularniejszych form prawnych znajdowały się spółdzielnie socjalne (11). Najmniej popularną formą prowadzenia PS w województwie świętokrzyskim były stowarzyszenia (7). Podział PS wg formy prawnej przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Przedsiębiorstwa społeczne w regionie wg formy prawnej (na 31.12.2021 r.)



Źródło: Opracowanie własne OWES na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznej, prowadzonej przez MRiPS

Tabela 15. Przedsiębiorstwa społeczne w regionie wg powiatów i form prawnych (stan na 31.12.2021 r.)

POWIAT	Przedsiębiorstwa społeczne, w tym:				Ogółem
	Spółdzielnie socjalne	Spółki non profit	Stowarzyszenia	Fundacje	
Powiat buski		1	1	2	4
Powiat jędrzejowski	1	7	1		9
Powiat kazimierski	1				1
Miasto Kielce	3	3	3	10	19
Powiat kielecki					0
Powiat konecki		1			1
Powiat opatowski	1	1	1	3	6
Powiat ostrowiecki	1	2		2	5
Powiat pińczowski					0
Powiat sandomierski	1				1
Powiat skarżyski					0
Powiat starachowicki	3		1		4
Powiat staszowski		1			1
Powiat włoszczowski		1			1
OGÓŁEM	11	17	7	17	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznej, prowadzonej przez MRiPS

Branże, w jakich działają przedsiębiorstwa społeczne:

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim najwięcej przedsiębiorstw społecznych działało w branży usług z zakresu: edukacji i kultury (13 PS) - 25%, usług dla firm, organizacji i organizacji publicznych (12 PS) – 23%, handlu i pozostałych usług (9 PS) - 17%, gastronomii (7 PS) – 13%. Najmniej przedsiębiorstw społecznych w regionie działało w branży usług z zakresu budownictwa (3 PS), usług komunalnych (3 PS), usług socjalnych (3 PS), rekreacji, turystyki i zakwaterowania (2 PS) oraz zdrowia i urody (1 PS).

Tabela 16. Wykaz przedsiębiorstw społecznych w regionie z opisem ich działalności

l.p	Nazwa przedsiębiorstwa społecznego	Forma prawna	Branża główna	Opis działalności
Powiat buski				
1	Fundacja Kreatywnych Zmian Społecznych	fundacja	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Fundacja prowadzi działalność doradczą i szkoleniową.
2	OpieQn sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	17. usługi socjalne	Spółka świadczy usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osoby starszej lub niepełnosprawnej. Świadczy również podstawowe usługi pielęgniarstwa.
3	STOWARZYSZENIE "PASJA VITAE"	stowarzyszenie	1. budownictwo	Prowadzi działalność outsourcingową, świadczącą usługi dla instytucji i podmiotów gospodarczych oraz klientów indywidualnych.

4	Fundacja Małgorzaty i Arkadiusza Kochanowiczów "M.A.K"	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi stacjonarną placówkę opieki nad dziećmi w wieku 1 - 3 lat w formie klubu dziecięcego „Małe krasnoludki” w Wiślicy. Świadczy również poradnictwo w zakresie fitoterapii, ziołolecznictwa, terapii manualnych oraz zajęcia integracyjne i prozdrowotne.
Powiat jędrzejowski				
5	Spółdzielnia Socjalna "PRZYSMAK"	spółdzielnia socjalna	5. gastronomia	Spółdzielnia prowadzi zakład gastronomiczny ze stołówką. Świadczy usługi cateringowe, obsługę przyjęć, imprez okolicznościowych i konferencji.
6	Leśne Zacisze Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	5. gastronomia	Spółka prowadzi działalność gastronomiczno-usługową. Organizuje imprezy firmowe i okolicznościowe w lokalu. Świadczy usługi cateringowe.
7	Business Gold Group Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka zajmuje się działalnością handlową oraz usługową, głównie w zakresie zaopatrywania w asortyment ortopedyczno-medyczny.
8	StolarDąb sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	6. handel i pozostałe usługi	Spółka świadczy usługi z zakresu zakładania, sprzedaży i montażu stolarki drewnianej.
9	PatBox sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka świadczy usługi kurierskie (przesyłki ekspresowe, kurierskie, paczkowe).
10	Gezelin Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	6. handel i pozostałe usługi	Spółka zajmuje się produkcją gotowych wyrobów tekstylnych technicznych i przemysłowych oraz produkcją i sprzedażą odzieży i dodatków.
11	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Brus, Gozna, Wygoda	stowarzyszenie	3. edukacja i kultura	Stowarzyszenie prowadzi Niepubliczną Szkołę Podstawową w Brusie, przedszkole oraz świetlicę dla dzieci. Organizuje zajęcia edukacyjne i sportowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych (kursy, szkolenia, warsztaty).
12	NatiBud sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	1. budownictwo	Spółka świadczy usługi remontowo – budowlane, usługi wykończenia wnętrz. Wynajmuje również sprzęt budowlany.
13	ProBono24 sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	6. handel i pozostałe usługi	Spółka świadczy usługi w zakresie: projektowania i produkcji mebli. Świadczy również usługi poligraficzne, usługi serwisu i sprzedaży sprzętu komputerowego oraz usługi konfekcjonowania.
Powiat kazimierski				
14	Spółdzielnia Socjalna "Kazimierskie Smaki"	spółdzielnia socjalna	5. gastronomia	Spółdzielnia prowadzi zakład gastronomiczny ze stołówką. Świadczy usługi cateringowe, obsługę imprez okolicznościowych i konferencji.
Miasto Kielce				
15	Spółdzielnia Socjalna Video-Event	spółdzielnia socjalna	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółdzielnia prowadzi działalność w obszarze związanym z fotografią, produkcją i postprodukcją nagrań video.
16	Fundacja Promocji Zdrowego Stylu Życia i Ekologii "Słoiki Baby Jagi"	fundacja	6. handel i pozostałe usługi	Fundacja prowadzi działalność handlową: sprzedaż owoców, warzyw, zdrowej żywności oraz innych produktów żywnościowych.

17	Fundacja Przystań w Naturze	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi działalność edukacyjną - opiekę nad dziećmi w formie „leśnego przedszkola” w Kielcach i leśnej szkoły podstawowej. Prowadzi zajęcia i warsztaty dla dzieci i rodzin, organizuje leśne półkolonie.
18	Stowarzyszenie "Arka Nadziei"	stowarzyszenie	17. usługi socjalne	Stowarzyszenie prowadzi usługi społeczne dla osób wykluczonych i bezdomnych. Zarządza schroniskiem dla zwierząt.
19	Spółdzielnia Socjalna Stacja Biznesu	spółdzielnia socjalna	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółdzielnia prowadzi usługi księgowo-rachunkowe, doradztwo podatkowe, jest agencją pracy tymczasowej.
20	Fundacja Rozwoju Osobistego i Sportowego - Akademia Sportu Kielce	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi usługi kształcenia ustawicznego osób dorosłych oraz działalność sportową z zakresu sztuk walki.
21	Stowarzyszenie Football Trial	stowarzyszenie	12. rekreacja, turystyka i zakwaterowanie	Stowarzyszenie organizuje obozy piłkarskie i bramkarskie. Prowadzi testy piłkarskie dla dzieci oraz działalność szkoleniową w obszarze turystyki i sportu.
22	Fundacja Naukowa Twórcze Myślenie	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi działalność edukacyjną, skierowaną do dzieci. Organizuje pokazy naukowe oraz prowadzi stałe wystawy z zakresu nauk ścisłych.
23	Fundacja Mini College	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi sieć naukowych przedszkoli integracyjnych w województwie świętokrzyskim (w Kielcach, Końskich, Jędrzejowie, Łopusznie, Piekoszowie, Skarżysku-Kamiennej).
24	Spółdzielnia Socjalna "Tropem Przygody"	spółdzielnia socjalna	12. rekreacja, turystyka i zakwaterowanie	Spółdzielnia świadczy usługi z branży turystycznej. Organizuje pozaszkolne formy edukacji dla dzieci i młodzieży. Organizuje eventy, wydarzenia integracyjne, wizyty studyjnych.
25	B.L.P. WEAR Spółka not for profit Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	6. handel i pozostałe usługi	Spółka prowadzi sprzedaż odzieży produkowanej z wykorzystaniem materiałów z recyklingu.
26	CyberSpace sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka działa w branży call center i contact center wyspecjalizowaną w skutecznej komunikacji biznesu z klientem.
27	Stowarzyszenie PROREW	stowarzyszenie	3. edukacja i kultura	Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie edukacji, wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, realizuje projekty na rzecz wspierania kapitału ludzkiego.
28	Fundacja Instytut Rozwoju Rynku	fundacja	6. handel i pozostałe usługi	Fundacja zajmuje się tworzeniem i sprzedażą upominków okolicznościowych. Prowadzi sklep internetowy www.twojpatron.pl . Prowadzi warsztaty profilaktyczne dla młodzieży, działalność edukacyjną, kulturalną i rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych..
29	FUNDACJA NA RZECZ PROMOCJI ZDROWIA "PULS"	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja działa na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych. Prowadzi placówki oświatowe (Niepubliczną Szkołę Specjalną i Niepubliczne Przedszkole Specjalne im. Marii Grzegorzewskiej). Prowadzi działalność leczniczą – podmiot leczniczy College Medical Clinic,

				Niepubliczną Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną „Świętokrzyska”. Organizuje różne formy wypoczynku dla dzieci i młodzieży.
30	Fundacja Rodzina Transportowa	fundacja	6. handel i pozostałe usługi	Fundacja świadczy usługi transportowe (transport w zakresie przewozu osób).
31	Fundacja Aktywni Obywatele	fundacja	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Fundacja prowadzi działalność w zakresie usług szkoleniowo-doradczych dla przedsiębiorstw i osób fizycznych oraz działania aktywizacyjne związane z rynkiem pracy.
32	Progressum Spółka not-for-profit Spółka z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka prowadzi biuro rachunkowe.
33	Fundacja "Świętokrzyskie Centrum Sportu"	fundacja	18. zdrowie i uroda	Fundacja świadczy usługi sportowe oraz fitness, świadczone stacjonarnie i w sposób mobilny.
Powiat konecki				
34	Johny's Food Service Sp. z o.o	spółka non profit (sp. z o.o.)	5. gastronomia	Spółka prowadzi restaurację Leliva. Zajmuje się organizacją imprez okolicznościowych w lokalu oraz dużych imprez Prowadzi sklepik w szpitalu.
Powiat opatowski				
35	Fundacja "PERFECT WAY"	fundacja	6. handel i pozostałe usługi	Fundacja prowadzi działalność handlową: m.in. w zakresie sprzedaży i montażu instalacji fotowoltaicznych oraz sprzedaż internetową produktów i usług.
36	Fundacja „OTO MY”	fundacja	3. edukacja i kultura	Na chwilę obecną sprzedaż prowadzona jest w internecie, poprzez sklep internetowy https://twojpatron.pl/
37	Stowarzyszenie Bartosz	stowarzyszenie	5. gastronomia	Stowarzyszenie prowadzi stołówkę „Bartosz”, kawiarenkę „Bartoszanka”. Świadczy usługi cateringowe, obsługuje konferencje i imprezy okolicznościowe.
38	Spółdzielnia Socjalna Porządek Musi Być	spółdzielnia socjalna	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółdzielnia świadczy usługi związane z zagospodarowaniem terenów zielonych oraz usługi opiekuńcze dla osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnych z terenu gminy Sadowie.
39	Centrum Inwestycji Społecznych Sp. z .o.o	spółka non profit (sp. z o.o.)	3. edukacja i kultura	Spółka prowadzi na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego ośrodek edukacji w zakresie spawalnictwa.
40	Fundacja STAN-ART.	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi działalność w zakresie rozwoju artystycznego, krzewienia kultury i sztuki.
Powiat ostrowiecki				
41	Innovaspal Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. Z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	3. edukacja i kultura	Spółka prowadzi działalność szkoleniową. Prowadzi również hostel oferujący usługi zakwaterowania i żywienia.
42	Spółdzielnia Socjalna Koliber	spółdzielnia socjalna	1. budownictwo	Spółdzielnia świadczy usługi remontowe i budowlane oraz usługi sprzątanía.
43	Craft Media Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka prowadzi działalność agencji reklamowej oraz usług doradczych, w szczególności w obszarze promocji i marketingu.

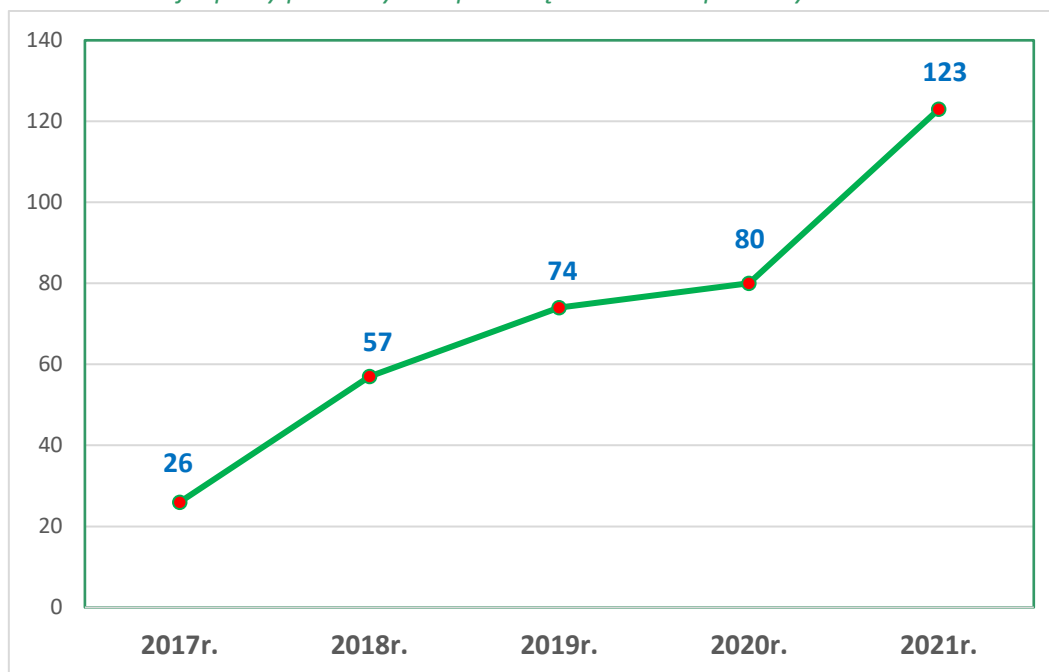
44	Fundacja Anielskie Skrzydła	fundacja	5. gastronomia	Fundacja prowadzi 3 bary na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego. Organizuje imprezy okolicznościowe, świadczy usługi cateringowe.
45	Fundacja Centrum Rozwoju Regionalnego EDU-BAŁT	fundacja	3. edukacja i kultura	Fundacja prowadzi działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Zajmuje się produkcją wyrobów z drewna. Zajmuje się projektowaniem i produkcją zabawek. Organizuje konferencje, warsztaty, wizyty studyjne, szkolenia i imprezy rekreacyjne. Świadczy również usługi sprzątania budynków i obiektów przemysłowych oraz usługi w zakresie pozaszkolnych form edukacji.
Powiat sandomierski				
46	Spółdzielnia Socjalna Salve Regina	spółdzielnia socjalna	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółdzielnia organizuje zawody szachowe, prowadzi zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży. Zajmuje się produkcją i sprzedażą trofeów sportowych, upominków, pomocy dydaktycznych. Świadczy usługi informatyczne oraz w zakresie fizjoterapii.
Powiat starachowicki				
47	Spółdzielnia Socjalna Star 2006	spółdzielnia socjalna	6. handel i pozostałe usługi	Spółdzielnia prowadzi sprzedaż miodów i produktów pszczelich. Świadczy również usługi z zakresu sprzątania i utrzymania terenów zielonych.
48	Spółdzielnia Socjalna "Starachowiczanka"	spółdzielnia socjalna	15. usługi komunalne	Spółdzielnia świadczy usługi z zakresu utrzymania czystości i porządku, utrzymania terenów zielonych oraz realizacji innych usług komunalnych na terenie miasta Starachowice. Administruje cmentarzami komunalnymi w Starachowicach.
49	Spółdzielnia Socjalna "AGAWA"	spółdzielnia socjalna	5. gastronomia	Spółdzielnia prowadzi w Starachowicach bar mleczny "Miś". Świadczy usługi cateringowe i usługi opiekuńcze.
50	Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Świetlica "Motylkowe Wzgórze"	stowarzyszenie	17. usługi socjalne	Stowarzyszenie prowadzi świetlicę terapeutyczno-integracyjną dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin „Motylkowe wzgórze”. Świadczy usługi opiekuńcze dla osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnych z gminy Starachowice. Świadczy opiekę wytchnieniową, usługi fizjoterapeutyczne w domach. Prowadzi wypożyczalnię sprzętu medycznego. Świadczy też usługi sprzątające, transportu specjalistycznego. Prowadzi działania wspierająco-integrujące społeczność lokalną.
Powiat staszowski				
51	ECO-KORYTNICKI Spółka z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	15. usługi komunalne	Spółka świadczy kompleksowe usługi sprzątające i utrzymania czystości. Świadczy usługi ogrodnicze i usługi z zakresu utrzymania terenów zielonych.
Powiat włoszczowski				
52	Best sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	14. usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka świadczy usługi porządkowe, usługi specjalistycznego sprzątania budynków i obiektów przemysłowych oraz usługi w zakresie zagospodarowania terenów zielonych.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Miejsca pracy w przedsiębiorstwach społecznych:

Z danych uzyskanych od OWES w ramach corocznego Monitorowania realizacji wskaźników RPRES wynika, iż w latach 2016-2021 w wyniku działalności OWES utworzono łącznie 360 miejsc pracy (w nowoutworzonych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych).

Wykres 5. Liczba miejsc pracy powstałych w przedsiębiorstwach społecznych w latach 2016-2021



Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie raportów z Monitoringu realizacji wskaźników RPRES za lata 2016-2021.

2.4. Podmioty reintegracyjne

Zadaniem podmiotów reintegracyjnych jest aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy przez to rozumieć działania na rzecz odbudowy i podtrzymania umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania oraz do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Do podmiotów reintegracyjnych zaliczamy: centra integracji społecznej, kluby Integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej oraz zakłady aktywności zawodowej.

W województwie świętokrzyskim funkcjonują łącznie 63 podmioty reintegracyjne: 6 centrów integracji społecznej, 17 klubów integracji społecznej, 33 warsztaty terapii zajęciowej i 7 zakładów aktywności zawodowej.

Szczegółowy wykaz podmiotów wg powiatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Liczba podmiotów reintegracyjnych wg powiatów (stan na 31.12.2021 r.)

POWIAT	CIS	KIS	WTZ	ZAZ	OGÓŁEM
Powiat buski	1	1	3	0	5
Powiat jędrzejowski	0	1	2	0	3
Powiat kazimierski	0	0	1	0	1
Miasto Kielce	1	5	2	3	11
Powiat kielecki	1	5	5	1	12
Powiat konecki	0	1	1	1	3
Powiat opatowski	0	0	5	0	5
Powiat ostrowiecki	1	0	3	0	4
Powiat pińczowski	0	0	1	0	1
Powiat sandomierski	0	0	4	1	5
Powiat skarżyski	1	2	2	0	5
Powiat starachowicki	0	1	2	1	4
Powiat staszowski	1	1	1	0	3
Powiat włoszczowski	0	0	1	0	1
OGÓŁEM	6	17	33	7	63

Źródło: opracowanie własne ROPS

Rozmieszczenie podmiotów reintegracyjnych na terenie województwa świętokrzyskiego jest bardzo zróżnicowane. **Najwięcej podmiotów reintegracyjnych funkcjonuje w powiecie kieleckim – na jego terenie działa ogółem 12 podmiotów reintegracyjnych** oraz **mieście Kielce – ogółem 11 podmiotów**. **Najmniej podmiotów reintegracyjnych funkcjonuje w subregionie południowym: na terenie powiatów: kazimierskiego (1 WTZ), pińczowskiego (1 WTZ) i włoszczowskiego (1 WTZ).**

2.4.1 Centra Integracji Społecznej

Na dzień 31.12.2021 r. w Polsce aktywnie działało 201 centrów integracji społecznej, z czego 6 w województwie świętokrzyskim. Były to:

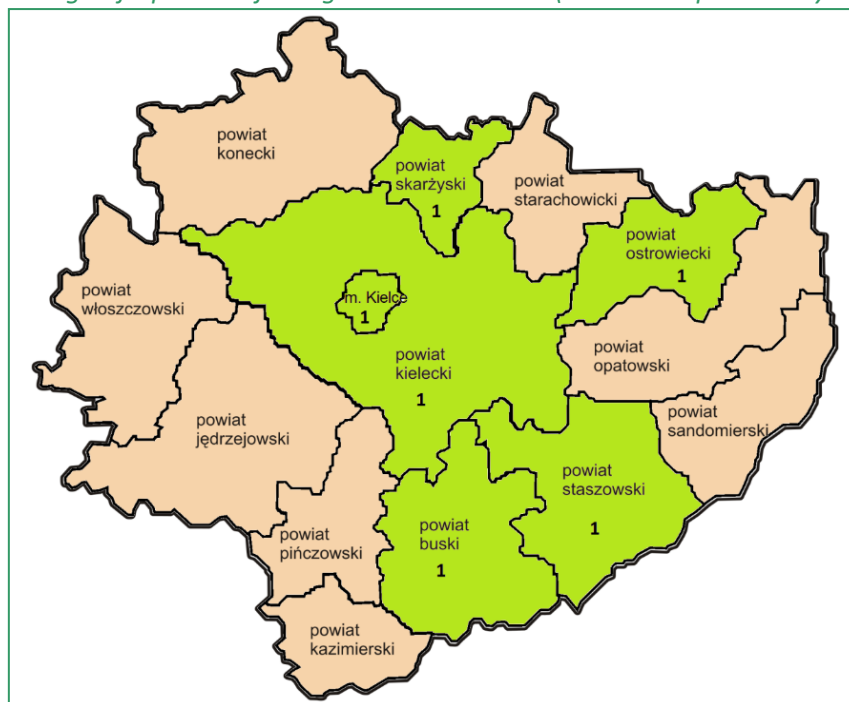
- Centrum Integracji Społecznej w Podgajach (powiat buski) – 2016 r.,
- Centrum Integracji Społecznej w Chmielniku (powiat kielecki) – 2013 r.,
- Centrum Integracji Społecznej w Kielcach (miasto Kielce) -2004 r.,
- Centrum Integracji Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim (powiat ostrowiecki) – 2011 r.
- Centrum Integracji Społecznej w Skarżysku-Kamiennej (powiat skarżyski) – 2009 r.,
- Centrum Integracji Społecznej w Staszowie (powiat staszowski) – 2005 r.

Wykaz CIS w województwie świętokrzyskim stanowi załącznik nr 3 do niniejszego Programu.

Rozmieszczenie terytorialne:

Rozmieszczenie CIS w województwie świętokrzyskim nie jest równomierne. CIS funkcjonują tylko w 5 (z 14) powiatach ziemskich (są to powiaty: buski, kielecki, ostrowiecki, skarżyski i staszowski) oraz w mieście Kielce (Kielce są miastem na prawach powiatu, powiat grodzki). We wszystkich w/w powiatach i Kielcach działa tylko po 1 CIS. **Aż w 8 powiatach nie funkcjonuje centrum integracji społecznej – są to powiaty: konecki, jędrzejowski, włoszczowski, kazimierski, pińczowski, sandomierski, opatowski i starachowicki.** Rozkład graficzny CIS przedstawia poniższa mapa.

Mapa 3. Centra Integracji Społecznej w regionie w 2021 roku (w układzie powiatowym)



Źródło: rejestr Centrów Integracji Społecznej, prowadzony przez Wojewodę Świętokrzyskiego

Czas trwania działalności:

Wszystkie CIS to placówki posiadające wieloletnie doświadczenie. Najdłużej działającymi CIS-ami są: CIS w Kielcach, utworzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej w 2004r. oraz CIS w Staszowie, utworzony przez Miasto i Gminę Staszów w 2005r. Pozostałe CIS-y funkcjonują średnio ok. 10 lat (CIS w Chmielniku – utworzony w 2013 r., CIS w Ostrowcu-Świętokrzyskim – w 2011 r. i CIS w Skarżysku-Kamiennej – w 2009 r.). Najkrócej działającym CIS w regionie jest CIS w Podgajach w powiecie buskim – działa od 2016 roku. **W ciągu ostatnich 5 lat w regionie nie zostało utworzone żadne nowe Centrum Integracji Społecznej.**

Liczba CIS w województwie świętokrzyskim od lat utrzymuje się na stałym poziomie. Ostatni raz Samorząd Województwa Świętokrzyskiego uruchomił środki na dotacje, przeznaczone na wyposażenie nowopowstającej jednostki przez 3 pierwsze miesiące funkcjonowania w 2016 roku. Na przestrzeni ostatnich 10 lat (tj. lata 2012-2021) Samorząd Województwa Świętokrzyskiego (za pośrednictwem ROPS) przeznaczył łącznie 150 383,00 zł na dofinansowanie CIS w województwie świętokrzyskim (w 2013 i 2016 roku).

Podmiot prowadzący:

CIS działające w województwie świętokrzyskim posiadają zróżnicowaną formę organizacyjną, co powiązane jest z ich organizatorem. W regionie odnotowuje się wyraźną przewagę CIS prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub organizacje kościelne. Aż 4 CIS (spośród 6) prowadzonych jest przez w/w organizacje, w tym: 1 przez stowarzyszenie, 2 przez fundacje, 1 przez organizację kościelną. Tylko 2 CIS zostały powołane przez samorząd (samorząd gminny/miejski). Jest to CIS w Skarżysku-Kamiennej i CIS w Staszowie – ich forma organizacyjna to samorządowe zakłady budżetowe.

Uczestnictwo w zajęciach CIS:

Zajęcia z zakresu reintegracji społecznej realizowane w CIS równoległe z programem reintegracji zawodowej stanowią integralną część procesu przywracania do życia społecznego i zawodowego uczestników. Na dzień 31.12.2021r. zajęcia w CIS rozpoczęło 276 osób (2020r. – 259 osób), z czego 217 osób zakończyło swój udział (2020 r. – 179 osób). W 2021 roku **70 osób podjęło zatrudnienie po zakończeniu zajęć w CIS lub przerwało zajęcia w CIS z powodu podjęcia pracy lub innej aktywności zawodowej** np. stażu, prac interwencyjnych, podjęcia działalności gospodarczej itp. Liczba ta wzrosła o 10 osób w porównaniu z 2020 rokiem.

Dane dotyczące usamodzielnienia ekonomicznego byłych uczestników CIS nie są do końca miarodajne. Wskaźnik osób, które podjęły zatrudnienie po zakończeniu zajęć w CIS może być wyższy, gdyż nie wszystkie świętokrzyskie CIS monitorują losy byłych uczestników. Większość z nich mierzy efektywność zatrudnieniową na podstawie indywidualnych zgłoszeń lub oświadczeń byłych Uczestników. Dwa spośród 6 CIS w regionie w ogóle nie mierzą efektywności zatrudnieniowej.

Źródła finansowania działalności CIS:

Głównym źródłem finansowania działalności świętokrzyskich CIS były głównie środki publiczne: dotacje pochodzące z dochodów własnych gminy, środki projektowe (z Unii Europejskiej) i środki Funduszu Pracy oraz dochody uzyskiwane z własnej działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej,

2.4.2 Kluby Integracji Społecznej

Wg stanu na dzień 31.12.2021 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowało **17 klubów integracji społecznej** w tym na terenie:

- powiatu kieleckiego – 5 KIS,
- miasta Kielce 5 KIS,
- powiatu skarżyskiego – 2 KIS,
- powiatu buskiego – 1 KIS,
- powiatu jędrzejowskiego – 1 KIS,
- powiatu koneckiego – 1 KIS,
- powiatu staszowskiego – 1 KIS,
- powiatu starachowickiego – 1 KIS.

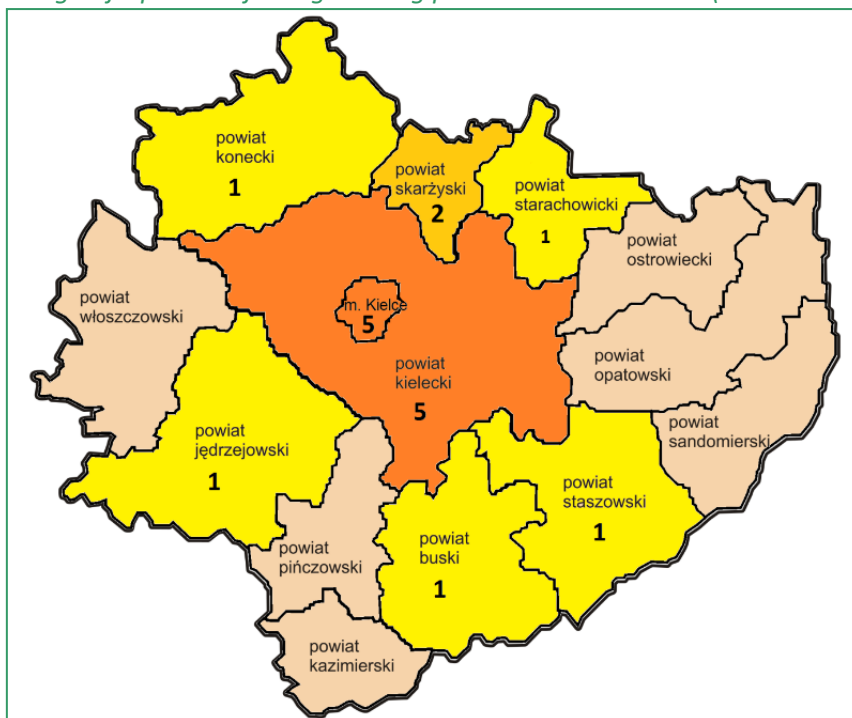
W stosunku do roku 2020 liczba klubów integracji społecznej w regionie uległa zmniejszeniu (2020 r. – 18 KIS, 2021 r.– 17 KIS). W dniu 17.09.2021 r. zakończył swoją działalność KIS w Busku-Zdroju, prowadzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej.

Wykaz KIS w województwie świętokrzyskim stanowi załącznik nr 4 do niniejszego Programu.

Rozmieszczenie terytorialne:

Rozmieszczenie KIS w województwie świętokrzyskim nie jest równomierne. KIS funkcjonują tylko w 8 (z 14) powiatach ziemskich (są to powiaty: buski, jędrzejowski, kielecki, konecki, staszowski, skarżyski, starachowicki) oraz w mieście Kielce (Kielce są miastem na prawach powiatu, powiat grodzki). Po 5 KIS działa w powiecie kieleckim i mieście Kielce, w powiecie skarżyskim – 2 KIS. W powiatach: koneckim, starachowickim, jędrzejowskim, buskim i staszowskim działa tylko po 1 KIS. **Aż w 6 powiatach nie funkcjonuje klub integracji społecznej – są to powiaty: włoszczowski, ostrowiecki, opatowski, sandomierski, pińczowski i kazimierski.** Rozkład graficzny KIS przedstawia poniższa mapa.

Mapa 4. Kluby Integracji Społecznej w regionie wg powiatów w 2021 roku (stan na 31.12.2021r.)



Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie rejestru Klubów Integracji Społecznej, prowadzonego przez Wojewodę Świętokrzyskiego

Czas trwania działalności:

Większość KIS to placówki działające poniżej 5 lat. Najdłużej działającym Klubem Integracji Społecznej w regionie jest KIS w Skarżysku-Kamiennej, utworzony w 2004 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Najkrócej działającym KIS w regionie jest KIS w Zborówku w powiecie buskim, prowadzony przez Fundację Kreatywnych Zmian Społecznych – działa od czerwca 2021 roku. Struktura świętokrzyskich KIS wg okresu funkcjonowania przedstawia się następująco:

- działalność powyżej 10 lat – 7 KIS (41%),
- działalność od 5 do 10 lat – 1 KIS (5,9%),
- działalność do 5 lat – 9 KIS (53%).

W ciągu ostatnich 2 lat w województwie świętokrzyskim powstał tylko 1 nowy klub integracji społecznej. W porównaniu z rokiem 2020 zmniejszeniu uległa ogólna liczba KIS działających w regionie (w 2020 r. – 18 KIS, w 2021 r. – 17 KIS). W rejestrze KIS prowadzonym przez Wojewodę na dzień 31.12.2021r. znajdowało się 18 aktywnych podmiotów. Jednakże **liczba faktycznie funkcjonujących KIS jest nieco mniejsza** - z danych uzyskanych od KIS (na potrzeby niniejszego RPRES) wynika, iż z dniem 31.12.2020r. zakończył swoją działalność Starachowicki KIS, prowadzony przez Stowarzyszenie Homo Politicus (nie został ujęty w rejestrze w RPRES). Ponadto w wyniku pandemii i braku środków na funkcjonowanie Rodziny przestał funkcjonować KIS w Chmielniku, prowadzony przez Fundację Nadzieja (wg oświadczenia - aczkolwiek widnieje on nadal w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę i zostały ujęty w wykazie KIS, stanowiącym załącznik do RPRES).

W 2019 roku w ramach projektu *“Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego”* (Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna, Oś priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, realizowanego przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej)

w województwie świętokrzyskim utworzono pilotażowych 9 KIS (w Polsce – 32), realizujące nowy profil usług reintegracji społeczno-zawodowej na obszarze objętym testowaniem. Były to: KIS „Możesz Więcej” w Bilczy (Fundacja Możesz Więcej), KIS „Wprost Do Celu” w Nowinach (Stowarzyszenie PROREW), Starachowicki KIS (Stowarzyszenie Homo Politicus), KIS „Dolina Kacanki” (Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Dolina Kacanki”), KIS w Chmielniku (Fundacja „Nadzieja Rodzinie” Chmielnik), KIS w Kielcach (Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”), KIS „Szansa” w Mostkach (Fundacja PEStka), KIS „Perspektywa” w Kielcach (Fundacja „PEStka”), KIS „Rozwój” w Bęczkowie (Fundacja „PEStka”). 2 spośród nich już zakończyły swoją działalność (Starachowicki Klub Integracji Społecznej, prowadzony przez Stowarzyszenie Homo Politicus oraz KIS w Chmielniku, prowadzony przez Fundację „Nadzieja Rodzinie”).

Podmiot prowadzący:

KIS działające w województwie świętokrzyskim posiadają zróżnicowaną formę organizacyjną, co powiązane jest z ich organem prowadzącym. W regionie odnotowuje się wyraźną przewagę KIS prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub organizacje kościelne. Na koniec 2021 r. w regionie działało 17 KIS. Kluby w zdecydowanej większości (11 KIS, ok. 65%) prowadzone były przez organizacje pozarządowe, w tym:

- 5 przez stowarzyszenie (29%),
- 6 przez fundacje (35%),
- 2 przez organizację kościelną (12%),
- 4 przez JST (24%).

Uczestnictwo w zajęciach KIS:

Zajęcia z zakresu reintegracji społecznej realizowane w KIS równoległe z programem reintegracji zawodowej stanowią integralną część procesu przywracania do życia społecznego i zawodowego uczestników. **Liczba uczestników KIS w ciągu ostatniego roku spadła.** W 2021 roku zajęcia w KIS rozpoczęło 1 111 osób, a więc o 69 osób mniej niż w roku poprzednim (2020 r. – 1 180 osób). W 2021 roku udział we wsparciu KIS zakończyła mniej niż połowa jego uczestników (417 osób, co stanowi 38%), z tego samodzielność ekonomiczną osiągnęło 117 osób. O efekcie zatrudnieniowym reintegracji społeczno-zawodowej można mówić więc zaledwie w przypadku **10 % osób**, które rozpoczęły uczestnictwo w zajęciach KIS (11 KIS na 17 nie zadeklarowało monitorowania sytuacji byłych uczestników KIS na rynku pracy po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach KIS). W 2021 r. **117 osób podjęło zatrudnienie lub też inną aktywność zawodową po zakończeniu zajęć w KIS** (np. staż, prace interwencyjne, podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w spółdzielni socjalnej, itp.).

Tabela 18. Struktura uczestników KIS w województwie świętokrzyskim w latach 2020 -2021

	2020 rok	2021 rok
Liczba KIS	18	17
Liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach KIS	1180	1111
Liczba osób, uczestniczących w zajęciach reintegracji społecznej w KIS	1178	1111
Liczba osób, uczestniczących w zajęciach reintegracji zawodowej w KIS	730	563
Liczba osób, które ukończyły program reintegracji społecznej i zawodowej w KIS	272	417
Liczba uczestników KIS, którzy podjęli zatrudnienie lub inną aktywność zawodową np. staż, prace interwencyjne, skierowanie do CIS, podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w spółdzielni socjalnej itp. po ukończeniu zajęć w KIS	77	117
Liczba osób zatrudnionych w KIS (zasoby kadrowe KIS)	97	67

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych uzyskanych z KIS

Podkreślić należy, że efektywność zatrudnieniowa nie jest głównym celem KIS, dlatego też większość świętokrzyskich KIS (ok. 65%) jej nie monitoruje. Tylko 6 KIS (spośród 17) – 35% zadeklarowało, że monitoruje sytuację uczestników na rynku pracy do 3 miesięcy od zakończenia uczestnictwa w zajęciach KIS (na podstawie indywidualnych zgłoszeń, dokumentacji lub oświadczenia, dostarczonego przez byłego uczestnika KIS). Pozostałe 11 placówek nie mierzy efektywności zatrudnieniowej. Z danych, jakie uzyskano od KIS wynika, iż w 2021 roku efektywność zatrudnieniowa wyniosła ok. 10 %. Jednakże biorąc pod uwagę powyższe okoliczności wysokość wskaźnika dot. osób, które po podjęty zatrudnienie po zakończeniu zajęć w KIS może być znacznie wyższa.

Źródła finansowania działalności KIS:

Głównym źródłem finansowania działalności świętokrzyskich KIS był **budżet gminy** (w przypadku KIS prowadzonych przez JST) oraz **środki własne organizacji** (w przypadku KIS prowadzonych przez NGO). Dla części KIS (4 KIS z 17) źródłem finansowania były również środki pochodzące z Unii Europejskiej. Część KIS w województwie świętokrzyskim powstała dzięki środkom z Unii Europejskiej (w 2019 roku w ramach projektu *“Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego”* – POWER w regionie utworzono 9 KIS, 2 KIS już zakończyły swoją działalność) i po zakończeniu realizacji projektów ma duże problemy z finansowaniem swojej działalności.

Budżety KIS niejednokrotnie uzależnione są od możliwości samorządów (w przypadku KIS prowadzonych przez JST) oraz od sytuacji finansowej organizacji pozarządowej, która jest twórcą danego podmiotu. Bez względu na formę podmiotu są to budżety minimalne, zapewniające tylko podstawowe możliwości funkcjonowania.

2.4.3 Warsztaty Terapii Zajęciowej

Wg danych PFRON na dzień 31 grudnia 2021r. na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało **33 warsztaty terapii zajęciowej**. Wykaz WTZ funkcjonujących w województwie świętokrzyskim został przedstawiony w tabeli nr 5, stanowiącej załącznik do niniejszego RPRES.

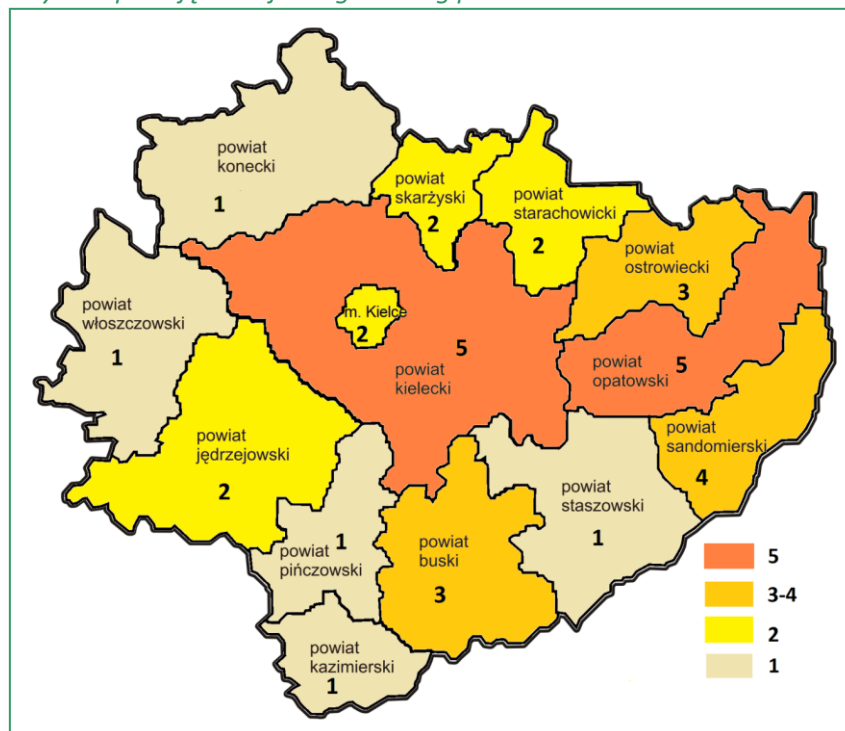
Ogółem w Polsce funkcjonuje 726 WTZ, w tym w województwie świętokrzyskim – 33. Najwięcej tego typu placówek funkcjonuje na terenie województwa wielkopolskiego (89) i mazowieckiego (84), najmniej zaś w województwie opolskim (16) i lubuskim (19). Województwo świętokrzyskie z 33 placówkami zajmuje 12 miejsce w kraju (na 16 województw) pod względem liczby WTZ.

Rozmieszczenie terytorialne:

W województwie świętokrzyskim WTZ działają na terenie wszystkich powiatów oraz miast powiatowych. Największa liczba WTZ znajduje się na terenie powiatu kieleckiego i opatowskiego (po 5 WTZ), sandomierskiego (4 WTZ), ostrowieckiego i buskiego (po 3 WTZ). Po 1 WTZ działa na terenie powiatów: koneckiego, włoszczowskiego, pińczowskiego, kazimierskiego i staszowskiego. Łączna liczba WTZ w regionie wynosi 33 i nie zmienia się na przestrzeni lat.

Graficzne rozmieszczenie WTZ w województwie świętokrzyskim przedstawia poniższa mapa.

Mapa 5. Warsztaty Terapii Zajęciowej w regionie wg powiatów



Źródło: opracowanie własne ROPS

Organ prowadzący:

WTZ zróżnicowane są ze względu na typ jednostki prowadzącej:

- 17 WTZ prowadzonych jest przez stowarzyszenia (52%);
- 4 WTZ prowadzone są przez parafie oraz organizacje kościelne (12%);
- 11 WTZ prowadzonych jest przez gminne (6 WTZ) i powiatowe (5 WTZ) samorządowe jednostki organizacyjne (33%);
- 1 WTZ prowadzony jest przez publiczną placówkę systemu oświaty (3%).

Uczestnicy WTZ:

Z usług świętokrzyskich warsztatów terapii zajęciowej w 2021 roku skorzystało łącznie **1 611 uczestników (osób niepełnosprawnych)**, natomiast zatrudnionych w nich było 525 osób. W 2011 roku funkcjonowało 26 WTZ, które obejmowały wsparciem 1 021 osób niepełnosprawnych. W stosunku do roku poprzedniego tj. 2020r. ogólna liczba osób z niepełnosprawnościami, uczestniczących w warsztatach terapii zajęciowej zwiększyła się o 11 osób.

Migracja uczestników WTZ:

Ze sprawozdania Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowego z działalności PFRON za rok 2020 wynika, iż na koniec 2020 roku w województwie świętokrzyskim 137 osób niepełnosprawnych opuściło WTZ, a tylko **6 osób niepełnosprawnych podjęło pracę**, w tym 4 osoby podjęły zatrudnienie w zakładzie aktywności zawodowej. Niższy wynik odnotowały tylko województwa: lubuskie i łódzkie (5 osób niepełnosprawnych, które podjęły zatrudnienie).

Tabela 19. Migracja uczestników WTZ na koniec 2020 roku.

Województwo	Liczba wtz	Liczba uczestników wtz	Liczba osób niepełnosprawnych byłych uczestników wtz	Liczba osób niepełnosprawnych które podjęły zatrudnienie	w tym	
					w zaz	w zpch
dolnośląskie	48	1 747	83	18	8	2
kujawsko-pomorskie	36	1 351	63	12	2	2
lubelskie	59	2 170	88	19	4	0
lubuskie	19	682	32	5	1	0
łódzkie	41	1 529	42	5	4	1
małopolskie	69	2 736	122	14	5	0
mazowieckie	84	2 887	127	19	2	5
opolskie	16	485	32	11	9	0
podkarpackie	37	1 804	93	31	22	1
podlaskie	25	904	38	6	3	0
pomorskie	48	1 537	93	18	0	7
śląskie	59	2 891	138	33	10	5
świętokrzyskie	33	1 611	137	6	4	1
warmińsko-mazurskie	35	1 476	173	40	10	3
wielkopolskie	89	3 199	114	15	4	1
zachodniopomorskie	28	1 121	48	14	8	0
Suma:	726	28 130	1 423	266	96	28

Źródło: Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za rok 2020

Brak jest szczegółowych informacji na temat liczby osób, które opuściły WTZ i znalazły zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej, zakładzie pracy chronionej lub na otwartym rynku pracy.

Finansowanie działalności:

Ogółem w Polsce funkcjonuje 726 WTZ, w tym w województwie świętokrzyskim – 33. Ze Sprawozdania Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za 2020 rok wynika, iż w 2020 roku świętokrzyskie WTZ otrzymały dofinansowanie w łącznej wysokości: 37 143 002,00zł, z czego dofinansowanie ze środków PFRON wyniosło: 33 307 871,00zł.

2.4.4. Zakłady Aktywności Zawodowej

Na dzień 31 grudnia 2021r. na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało **7 zakładów aktywności zawodowej**. Wykaz ZAZ regionie stanowi załącznik nr 6 do niniejszego Programu.

Przeszło połowa ZAZ w regionie (4 z 7) to placówki posiadające wieloletnie doświadczenie (ZAZ w Stykowie – 21 lat, ZAZ w Końskich – 16 lat, natomiast ZAZ Caritas Diecezji Kieleckiej i ZAZ Nadzieja Rodzinie – 9 lat). Najdłużej działającymi ZAZ-ami są: PZAZ w Stykowie, utworzony w 2001r. oraz ZAZ w Końskich, utworzony w 2006r. Pozostałe ZAZ-y funkcjonują poniżej 2 lat (ZAZ Pietraszki

i ZAZ w Sandomierzu – zostały utworzone w 2020r. oraz najkrócej działający - ZAZ w Chmielniku, utworzony w 2021r.). **Liczba zakładów aktywności zawodowej w regionie sukcesywnie rośnie** – tylko w przeciągu ostatnich 2 lat na terenie województwa świętokrzyskiego powstały 3 nowe ZAZ (ZAZ Manufaktura Pietraszki, ZAZ w Sandomierzu i Chmielniku).

Organ prowadzący:

W województwie świętokrzyskim odnotowuje się wyraźną przewagę ZAZ prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Aż 6 ZAZ (spośród 7) prowadzonych jest przez w/w organizacje, w tym: 3 przez stowarzyszenia, 1 przez fundację, 2 przez organizacje kościelne, 1 przez JST (szczebla powiatowego).

Rozmieszczenie terytorialne:

Rozmieszczenie ZAZ w województwie świętokrzyskim nie jest równomierne. ZAZ funkcjonują tylko w 4 powiatach ziemskich (spośród 14) i mieście Kielce (Kielce są miastem na prawach powiatu, powiat grodzki). **Aż w 9 powiatach niezabezpieczone są potrzeby osób niepełnosprawnych, nie funkcjonuje w nich żaden zakład aktywności zawodowej** – są to powiaty: włoszczowski, jędrzejowski, buski, kazimierski, staszowski, pińczowski, opatowski, ostrowiecki i skarżyski. W pozostałych powiatach (konecki, kielecki, sandomierski, starachowicki) funkcjonuje po 1 ZAZ. Tylko w mieście Kielce działają 3 zakłady aktywności zawodowej.

Mapa 6. Zakłady aktywności zawodowej w regionie- wg stanu na 31.12.2021r.



Źródło: opracowanie własne ROPS

Zatrudnienie:

Świętokrzyskie zakłady aktywności zawodowej na koniec 2021 roku zatrudniały łącznie **299 osób z niepełnosprawnościami, w tym:**

- 195 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- 103 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,
- i 1 osobę z lekkim stopniem niepełnosprawności.

W 2011r. na terenie województwa funkcjonowały tylko 2 ZAZ, które łącznie zatrudniały 86 osób niepełnosprawnych, pod koniec 2021r. w regionie działało już 7 ZAZ, które zatrudniały łącznie 299 osób niepełnosprawnych. W stosunku do roku poprzedniego tj. 2020r. ogólna liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami w ZAZ zwiększyła się o 52 osoby. Zestawienie danych dotyczących zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ZAZ wg stopnia niepełnosprawności przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Zatrudnienie w ZAZ w regionie wg stopnia niepełnosprawności

Lp	Nazwa podmiotu	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych (ogółem, bez względu na stopień niepełnosprawności)			Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności (na 31.12.2021r.)		
		2011 rok	2020 rok	2021 rok	znaczny	umiarkowany	lekki
1.	ZAZ w Stykowie	46	54	55	41	14	0
2.	ZAZ w Końskich	40	43	43	36	7	0
3.	ZAZ Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach	0	55	55	33	21	1
4.	ZAZ „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	0	46	52	29	23	0
5.	ZAZ Manufaktura Pietraszki w Kielcach	0	30	30	18	12	0
6.	ZAZ w Sandomierzu	0	19	34	18	16	0
7.	ZAZ w Chmielniku	0	0	30	20	10	0
SUMA		86	247	299	195	103	1

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych uzyskanych z ZAZ

Przeciętnie w jednym ZAZ zatrudnione były 43 osoby niepełnosprawne. Świętokrzyskie ZAZ różnią się wielkością zatrudnienia – najmniejsze, a zarazem najmłodsze ZAZ zatrudniają po 30 osób niepełnosprawnych, największe zaś (PZAZ w Stykowie, ZAZ Caritas Diecezji Kieleckiej oraz ZAZ „Nadzieja Rodzinie”) zatrudniają powyżej 50 osób niepełnosprawnych.

Na koniec 2020 roku w Polsce funkcjonowało 127 zakładów aktywności zawodowej, w tym 6 w województwie świętokrzyskim (4% ogółu ZAZ). Ogółem w Polsce ZAZ zatrudniały 5 662 osób niepełnosprawnych, z czego 242 osoby w województwie świętokrzyskim. **Na koniec 2020r. 97 osób niepełnosprawnych podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy, z czego tylko 5 osób niepełnosprawnych podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy.** Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Migracja zatrudnionych osób niepełnosprawnych w ZAZ wg stanu na koniec 2020 roku

Województwo	Liczba zaz	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych w zaz	Liczba osób niepełnosprawnych byłych pracowników zaz	Liczba osób niepełnosprawnych które podjęły zatrudnienie	w tym w zpch
Dolnośląskie	8	341	34	3	0
Kujawsko-Pomorskie	9	407	44	6	0
Lubelskie	8	295	21	2	0
Lubuskie	2	42	4	0	0
Łódzkie	8	281	56	15	6
Małopolskie	11	442	36	4	1
Mazowieckie	9	298	35	5	0
Opolskie	5	222	5	0	0
Podkarpackie	13	712	49	3	1
Podlaskie	5	187	20	5	0
Pomorskie	2	115	13	4	0
Śląskie	14	673	105	23	2
Świętokrzyskie	6	242	12	5	0
Warmińsko-Mazurskie	9	305	43	8	2
Wielkopolskie	9	459	35	9	0
Zachodniopomorskie	9	641	41	5	1
Suma:	127	5 662	553	97	13

Źródło: Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowo z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za 2020 rok

Działalność ZAZ:

Zdecydowana większość ZAZ w województwie świętokrzyskim prowadzi zarówno działalność usługową, jak i wytwórczą. Świętokrzyskie ZAZ-y prowadzą działalność m.in. w zakresie usług gastronomicznych (w tym usług cateringowych), pralniczych, stolarskich, zagospodarowania i utrzymania terenów zielonych, porządkowych i remontowo-budowlane, renowacji mebli, produkcji i regeneracji szczotek, wytwarzają produkty pszczelarskie itp. Wszystkie ZAZ wytwarzają i sprzedają rękodzieła artystyczne (w tym również w prowadzonych przez siebie sklepach). Świętokrzyskie ZAZ prowadzą drukarnie, bary, pralnie, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, sklepy z pamiątkami i rękodziełem oraz warsztaty (m.in. warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży, warsztaty rękodzieła artystycznego).

Należy podkreślić, że świętokrzyskie ZAZ-y nie ograniczają się tylko do jednego profilu działalności, natomiast prowadzą zróżnicowaną działalność. Rodzaj usług oferowanych przez ZAZ-y przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Wykaz ZAZ w regionie wg obszarów prowadzonej działalności.

Lp.	Nazwa podmiotu	Profil działalności
1.	PZAZ w Stykowie	<ul style="list-style-type: none"> – produkcja i sprzedaż rękodzieła artystycznego; – usługi stolarskie; – usługi pralnicze; – usługi gastronomiczne; – prowadzenie 2 sklepów z pamiątkami na terenie Sanktuarium Maryjnego w Kałkowie; – prowadzenie ośrodka wypoczynkowego;

2.	ZAZ w Końskich	<ul style="list-style-type: none"> – produkcja szerokiego asortymentu szczotek; – regeneracja szczotek technicznych; – wytwarzanie rękodzieła artystycznego (np. pamiątki okazjonalne) m.in. z użyciem ploterów laserowych; – wykonywanie mebli na indywidualne zamówienie, w tym mebli biurowych; – montaż zamków i zawiasów do mebli;
3.	ZAZ Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach	<ul style="list-style-type: none"> – introligatornia; – prowadzenie drukarni; – prowadzenie pralni; – prowadzenie sklepu stacjonarnego z rękodziełem „Kram Zręczne Rękodzieło”; – prowadzenie sklepu internetowego; – produkcja i sprzedaż rękodzieła artystycznego; – prowadzenie warsztatów rękodzieła artystycznego; – pielęgnacja zieleni;
4.	ZAZ „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie bufetu ZAZ SMACZEK (dania na miejscu i na wynos); – prowadzenie pralni NEMO; – profesjonalne niszczenie dokumentacji; – wytwarzanie rękodzieła artystycznego; – renowacja mebli; – wykonywanie materiałów promocyjnych na zlecenie; – usługi malarskie wielkoformatowe;
5.	ZAZ Manufaktura Pietraszki w Kielcach	<ul style="list-style-type: none"> – produkcja wyrobów cukierniczych (ciastka owsiane i maślane, batony energetyczne); – wytwarzanie rękodzieła artystycznego (makrama, magnesy upominkowe, kartki okolicznościowe, dekoracje świąteczne, pudełka prezentowe na indywidualne zamówienia) oraz składanie drobnych elementów; – produkcja miodu i produktów pszczelarskich; – prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży; – rozsady ziół i suszonych ziół;
6.	ZAZ w Sandomierzu	<ul style="list-style-type: none"> – usługi gastronomiczne; – usługi cateringowe, obsługa imprez okolicznościowych; – usługi porządkowe i remontowo-budowane; – utrzymanie terenów zielonych; – wytwarzanie rękodzieła artystycznego; – wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego;
7.	ZAZ w Chmielniku	<ul style="list-style-type: none"> – usługi cateringowe - posiłki dla dzieci w żłobku i przedszkolu; – usługi pralnicze na potrzeby DPS; – pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich;

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych ZAZ

Źródła finansowania działalności ZAZ:

Głównym źródłem finansowania działalności świętokrzyskich ZAZ-ów były środki z PFRON, środki Samorządu Województwa Świętokrzyskiego, dofinansowania ze strony organów prowadzących oraz przychody ze sprzedaży dóbr i usług.

Ze Sprawozdania Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowo z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za 2020 rok wynika, iż w 2020 roku 4 świętokrzyskie zakłady aktywności zawodowej otrzymały dofinansowanie w łącznej wysokości: 10 865 527zł, w tym dofinansowanie ze środków PFRON wyniosło 5 650 732,00zł.

Podsumowanie:

- Zdecydowaną większość (85%) spośród funkcjonujących w regionie ZAZ-ów prowadzą organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, organizacje kościelne i fundacje. Tylko 1 ZAZ (spośród 7) organizowany jest przez jednostkę samorządu terytorialnego.
- Przeszło połowę ZAZ (4 z 7) stanowią placówki posiadające wieloletnie doświadczenie. 3 ZAZ funkcjonują poniżej 2 lat (ZAZ Pietraszki – 2020r., ZAZ Sandomierz – 2020r., ZAZ Chmielnik – 2021r.).
- Wszystkie ZAZ w województwie świętokrzyskim prowadzą zarówno działalność usługową, jak i wytwórczą. Profil działalności świętokrzyskich ZAZ jest zróżnicowany.
- ZAZ w regionie nie ograniczają się tylko do jednego profilu działalności, prowadzą zróżnicowaną działalność.
- Dostępność wsparcia ZAZ w skali regionu ocenić należy jako bardzo niską - w 9 (na 14) powiatach województwa świętokrzyskiego nie funkcjonuje żaden ZAZ. Wsparcie ZAZ było dostępne zaledwie w 5 z 14 jednostek powiatowych.

2.5 Spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych

Z danych Krajowego Rejestru Sądowego wynika, iż **na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowane są: 53 spółdzielnie pracy, 8 spółdzielni inwalidów, 1 spółdzielnia niewidomych.** Wykaz aktywnych spółdzielni pracy, inwalidów i niewidomych w regionie stanowi załącznik nr 7 do niniejszego Programu.

Liczba faktycznie działających spółdzielni jest znacznie mniejsza niż zarejestrowanych, gdyż część podmiotów jest postawiona w stan likwidacji lub upadłości, a część już została wykreślona z rejestru przedsiębiorców. Wg stanu na 31.12.2021 r. w regionie:

- **aktywną działalność prowadzi tylko 10 spółdzielni pracy i 1 spółdzielnia inwalidów,**
- **nie działa ani jedna spółdzielnia niewidomych,**
- 26 spółdzielni pracy i 4 spółdzielnie inwalidów znajduje się w stanie likwidacji lub upadłości,
- 17 spółdzielni pracy, 3 spółdzielnie inwalidów i 1 spółdzielnia niewidomych zostało wykreślonych z rejestru przedsiębiorców.

Wszystkie spółdzielnie zlokalizowane są w stolicy regionu - mieście Kielce (**na 10 działających spółdzielni pracy aż 9 działa na terenie Kielc**) i 1 spółdzielnia w Skarżysku-Kamiennej (jest to jedyna w województwie spółdzielnia inwalidów).

Ponad **45 % wszystkich spółdzielni (5) funkcjonuje na rynku od ponad 60 lat** (w tym: 3 spółdzielnie pracy i 1 spółdzielnia inwalidów działają od ponad 70 lat, 1 spółdzielnia pracy – od ponad 60 lat), 1 spółdzielnia pracy – blisko 50 lat. Pozostałe 5 spółdzielni działa nieco krócej (czas ich funkcjonowania na rynku mieści się w przedziale czasowym 19-31 lat), co jak na warunki rynkowe jest dużym osiągnięciem.

Wykaz aktywnych spółdzielni pracy i inwalidów, działających na terenie województwa świętokrzyskiego wg rodzajów prowadzonej działalności przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Wykaz spółdzielni pracy, inwalidów i niewidomych w regionie wg obszarów prowadzonej działalności

Lp.	Nazwa spółdzielni	Adres	Rok rozpoczęcia działalności:	Branże, produkty, usługi
SPÓŁDZIELNIE PRACY				
1	Wytwórcza Spółdzielnia Pracy „SPOŁEM”	ul. Mielczarskiego 93-95, 25-726 Kielce	1975 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja artykułów spożywczych. m.in.: <ul style="list-style-type: none"> – Majonez Kielecki, – Musztarda Kielecka delikatesowa, – Ketchup kielecki, – Snack Przysmak Świętokrzyski. • Produkcja artykułów chemii gospodarczej: płyn do mycia naczyń, pasta samopołyskowa do podłóg.
2	Spółdzielnia Pracy Usługowo-Handlowa „UNIPRAL”	ul. Górna 9, 25-415 Kielce	2002 r.	Profesjonalne i kompleksowe usługi pralnicze dla klientów indywidualnych i instytucji: – pranie i maglowanie pościeli, firan, zasłon, itp.
3	Spółdzielnia Pracy „KOPALINY MINERALNE”	ul. Paderewskiego 31, 25-004 Kielce	1951 r.	Eksploracja złóż wapieni jurajskich wydobywanych w kopalni SUCHOWOLA k/Chmielnika: <ul style="list-style-type: none"> – kruszywa do betonu, – kruszywa do robót hydrotechnicznych i mieszarek bitumicznych, – produkcja wapna nawozowego dla potrzeb rolnictwa.
4	Spółdzielnia Pracy Transportowo-Motoryzacyjna	ul. Górna 18, 25-415 Kielce	2002 r.	Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi.
5	Spółdzielnia Pracy Robót Kolejowych i Budowlanych	ul. Sienkiewicza 76 25-501 Kielce	1992r.	<ul style="list-style-type: none"> – Usługi budowlane, naprawcze i demontażowe; – Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej.
6	Zakłady „STALMECH” Spółdzielnia Pracy	ul. Skrajna 80, 25-650 Kielce	1956 r.	Produkcja i eksport narzędzi kowalskich: <ul style="list-style-type: none"> – stalowe kowadła kowalskie, – kotliny kowalskie z nadmuchem wentylacyjnym, – odlewy stalowe,

				<ul style="list-style-type: none"> – inne narzędzia kowalskie (imadła kowalskie, dziurownice, płyty kowalskie i traserskie, lemiesz i łopatki do mieszarek), – części do kruszarek szczękowych, – zęby do koparek.
7	Studencka Spółdzielnia Pracy „ WSUWKA ”	ul. Wesoła 52, 25-353 Kielce	2007 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Analiza rynku; – Badania ekonomiczne; – Ośrodek badania opinii publicznej.
8	Spółdzielnia Pracy „ INVESTPROJEKT ŚWIĘTOKRZYSKI ”	ul. Targowa 18, 25-520 Kielce	1990 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Doradztwo związane z wyborem terenów pod inwestycje; – Kosztorysowanie inwestycji; – Przedmiary robót; – Prowadzenie przetargów; – Sporządzanie specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót budowlanych; – Sporządzanie dokumentacji technicznych wielobranżowych we wszystkich fazach projektowania; – Nadzory inwestorskie; – Projekty architektoniczne, urbanistyczne, zieleni, instalacji i sieci: grzewczych, sanitarnych, elektrycznych, itp.
9	Spółdzielnia Pracy HUTA SZKŁA „SŁAWA” w Kielcach	ul. Średnia 13, 25-650 Kielce	1949 r.	Produkcja opakowań szklanych: pojemników, stojów typu twist-off oraz lampionów (zniczy – fryzowanych, z podstawką, świątecznych).
10	Metalowa Spółdzielnia Pracy „ SKAMET ”	ul. 1-go Maja 103D, 26-110 Skarżysko-Kamienna	1950 r.	Produkcja urządzeń hydrauliki siłowej: <ul style="list-style-type: none"> – dźwigniki hydrauliczne, – podnośniki kanałowe, – siłowniki hydrauliczne, – praski hydrauliczne z napędem ręcznym oraz nożnym, – ściągače hydrauliczne.
SPÓŁDZIELNIE INWALIDÓW				
1	Spółdzielnia inwalidów „ SIMKO ” w Skarżysku-Kamiennej	ul. 1-go Maja 99 26-110 Skarżysko-Kamienna	1950 r.	Produkcja mebli warsztatowych: wózków narzędziowych, szafek i stołów warsztatowych, kaset metalowych.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego: <https://ekrs.ms.gov.pl>

2.6 Spółdzielnie uczniowskie

Spółdzielnie uczniowskie mają ponad stuletnią tradycję. Największą popularność zyskały w latach 70-tych. Kojarzone są głównie z PRL i ówczesną spółdzielczą kasą oszczędnościową. **Spółdzielnia uczniowska** jest dobrowolnym zrzeszeniem uczniów danej szkoły, które pod opieką nauczyciela-opiekuna prowadzi działalność łączącą w sobie cele gospodarcze i społeczne. Spółdzielnia opiera się przede wszystkim na zasadach gospodarności i umiejętności działania na rzecz dobra wspólnego, a pozyskane środki finansowe przeznaczane są na potrzeby zgłaszane przez społeczność szkolną lub członków społeczności lokalnej. Członkami spółdzielni uczniowskiej mogą być jedynie uczniowie, począwszy od trzeciej klasy szkoły podstawowej. Spółdzielnia musi liczyć co najmniej 10 członków. Statuty spółdzielni uczniowskich oparte są o ustawę Prawo Spółdzielcze. Forma spółdzielni uczniowskiej nie jest uregulowana ustawowo. Celem spółdzielni uczniowskiej jest m.in.:

- kształtowanie umiejętności zespołowego działania i gospodarowania w warunkach gospodarki rynkowej, postaw przedsiębiorczych i obywatelskich, nawyków oszczędzania i celowego wykorzystywania wypracowanej nadwyżki bilansowej,
- zaspokajanie materialnych i kulturalnych potrzeb członków spółdzielni i środowiska lokalnego,
- organizowanie wzajemnej pomocy,
- propagowanie idei spółdzielczości w środowisku szkolnym i lokalnym.

Spółdzielnia uczniowska jest symulacją przedsiębiorstwa prowadzoną na terenie szkoły. Jest więc doskonałym sposobem na rozwijanie przedsiębiorczości, aktywności społecznej, współpracy i zaradności młodzieży. Angażowanie się młodzieży szkolnej w przedsięwzięcia gospodarcze spółdzielni uczniowskiej wpływa na kształtowanie osobowości uczniów i wypracowanie w nich społecznie pożądanych postaw. Spółdzielczość uczniowska ma potencjał rozwoju w kierunku kształtowania w młodych ludziach kompetencji przydatnych na rynku pracy, ale także budowania postaw solidarności, stanowiących ideową podstawę ekonomii społecznej. Dzięki temu zwiększa się prawdopodobieństwo, że młody człowiek wyposażony w takie umiejętności, znając specyfikę funkcjonowania ekonomii społecznej, wybierze ścieżkę kariery z nią związaną, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poziomu kapitału ludzkiego i społecznego sektora, co ma ogromne znaczenie w kontekście rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

Spółdzielnie uczniowskie działają na terenie całej Polski, we wszystkich typach szkół. Wg szacunkowych danych w Polsce w 2021 r. działało około 5 tysięcy tego typu spółdzielni w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowa ewidencja spółdzielni uczniowskich jest bardzo trudna ze względu na brak regulacji ustawowych. W opracowaniach naukowych podaje się, że **na koniec 2021 roku w Polsce aktywnie działały tylko 704 spółdzielnie uczniowskie.**

Najwięcej spółdzielni działało w województwach: śląskim (235) i małopolskim (162), najmniej w dolnośląskim (6), lubuskim (5) i opolskim (3). Województwo świętokrzyskie znalazło się na 6 miejscu w Polsce (na 16 województw) pod względem liczby działających spółdzielni uczniowskich (31). Aż w 9 województwach działało mniej niż 15 spółdzielni.

W województwie świętokrzyskim na koniec 2021 roku aktywnie działało 31 spółdzielni uczniowskich.

Spółdzielnie uczniowskie funkcjonują w szkołach na terenie 9 powiatów ziemskich i mieście Kielce. Najwięcej spółdzielni uczniowskich funkcjonuje na terenie powiatu kieleckiego (9), buskiego (5). Po 3 spółdzielnie działają na terenie powiatu kazimierskiego, pińczowskiego i włoszczowskiego.

Najmniej spółdzielni działa na terenie powiatu jędrzejowskiego, koneckiego i ostrowieckiego (po 2) oraz powiatu opatowskiego i miasta Kielce (po 1). Na terenie 4 powiatów nie działają żadne spółdzielnie uczniowskie – są to powiaty: staszowski, sandomierski, skarżyski i starachowicki.

Wykaz działających w regionie spółdzielni uczniowskich stanowi załącznik nr 8 do niniejszego Programu.

2.7 Spółki non profit

Mianem spółek non profit określane są spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. Udział sektora publicznego w danej spółce powinien wynosić nie więcej niż 50%. Podmioty te mogą prowadzić działalność odpłatną pożytku publicznego zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Brak jest oficjalnego i rzetelnego wykazu spółek non profit. OWES dysponują wiedzą jedynie o 19 tego typu spółkach na terenie województwa świętokrzyskiego. To spółki będące przedsiębiorstwami społecznymi, które korzystały ze wsparcia OWES. Dlatego też na potrzeby niniejszego Programu przyjmujemy, iż **w regionie funkcjonuje 21 spółek non profit**, w tym 9 na terenie subregionu północnego i 12 na terenie subregionu południowego.

Zakres działalności prowadzonej przez świętokrzyskie spółki non profit jest bardzo różnorodny. Do głównych rodzajów działalności spółek non profit w regionie zaliczymy: działalność handlową, usługi: sprzątające, porządkowe i zagospodarowania terenów zielonych, usługi gastronomiczne, budowlane lub remontowo-budowlane, opiekuńcze. Szczegóły dot. obszarów działalności poszczególnych spółek prezentuje poniższa tabela.

Tabela 24. Branże, w których działały spółki non profit w regionie w 2022 roku

I.p	Nazwa spółki non profit	Główny rodzaj działalności
Powiat buski		
1	OpieQn Sp. z o.o.	usługi opiekuńcze
Powiat jędrzejowski		
2	Leśne Zacisze Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.	gastronomia
3	Business Gold Group Sp. z o.o.	handel (artykuły ortopedyczno-medyczne)
4	StolarDąb Sp. z o.o.	stolarstwo drewniane
5	PatBox Sp. z o.o.	usługi kurierskie
6	Gezelin Sp. z o.o.	produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży
7	NatiBud Sp. z o.o.	usługi remontowo – budowlane,
8	ProBono24 Sp. z o.o.	produkcja mebli, konfekcjonowanie, produkcja materiałów reklamowych, usługi poligraficzne
Powiat kazimierski		
Miasto Kielce		
9	B.L.P. WEAR Spółka not for profit Sp. z o.o.	sprzedaż odzieży produkowanej z wykorzystaniem materiałów z recyklingu
10	CyberSpace Sp. z o.o.	call center i contact center

11	Progressum Spółka not-for-profit Sp. z o.o.	usługi księgowo-rachunkowe
12	Księgowość, Podatki, Kadry i Płace - Finansowa Sp. z o.o.	usługi księgowe i kadrowe
Powiat kielecki		
13	eKoliber Sp. z o.o.	usługi sprzątające i ogrodnicze
Powiat konecki		
14	Johny's Food Service Sp. z o.o	gastronomia
Powiat opatowski		
15	Centrum Inwestycji Społecznych Sp. z .o.o	usługi edukacyjne w zakresie spawalnictwa.
Powiat ostrowiecki		
16	Innovaspal Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. z o.o.	działalność szkoleniowa, hostel
17	Craft Media Sp. z o.o.	agencja reklamowa, usługi doradcze
18	DIM Sp. z o.o. non-profit	produkcja opakowań i kartonów
Powiat sandomierski		
Powiat starachowicki		
Powiat staszowski		
19	ECO-KORYTNICKI Spółka z o.o.	usługi sprzątające, ogrodnicze, utrzymanie terenów zielonych
Powiat włoszczowski		
20	Best Sp. z o.o.	usługi porządkowe, remontowo-budowlane, zagospodarowania terenów zielonych.
21	Saleout Sp. z o.o.	outsourcing

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OWES

W obecnej edycji projektu tj. w okresie od 01.09.2019 r. do 31.12.2022 r. OWES utworzono **łącznie 95 miejsc pracy w łącznie 19 spółkach non profit** (będących PS), w tym:

- KOOWES utworzył 35 miejsc pracy w 7 spółkach non profit;
- ŚOWES utworzył 60 miejsc pracy w 12 spółkach non profit.

Stanowiło to 36,3% wszystkich miejsc pracy utworzonych w PS.

Przestrzenne rozmieszczenie spółek non profit w regionie świętokrzyskim jest nierównomierne. Najwięcej spółek non profit funkcjonuje w powiecie jędrzejowskim (7). Nieco mniej – w mieście Kielce (4), w powiecie ostrowieckim (3) i włoszczowskim (2). Po 1 spółce non profit działało w powiatach: buskim, kieleckim, koneckim, opatowskim i staszowskim. Tylko w powiatach: kazimierskim, sandomierskim i starachowickim nie funkcjonowały żadne spółki non profit.

3. Analiza SWOT sektora ekonomii społecznej w regionie

Analiza SWOT na potrzeby RPRES została opracowana w układzie tradycyjnym: mocne i słabe strony (tj. czynniki sprzyjające i blokujące rozwój ekonomii społecznej) oraz szanse i zagrożenia (tj. czynniki zewnętrzne oddziałujące na sektor). Elementy wskazane w analizie SWOT stanowią zbiór cech regionu i uwarunkowań zewnętrznych, odgrywających ważną rolę w rozwoju ekonomii społecznej. Stanowi ona podsumowanie prac Grupy tematycznej ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej i określa kompleksowo możliwości oraz bariery w rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. To efekt prac warsztatowych i licznych dyskusji przedstawicieli instytucji związanych z rozwojem ekonomii społecznej w regionie: PES (w tym podmiotów reintegracyjnych), JST, sfery nauki i biznesu, Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz instytucji rynku pracy. Wyniki analizy SWOT przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 25. Analiza SWOT ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim

MOCNE STRONY - czynniki sprzyjające rozwojowi sektora ekonomii społecznej	SŁABE STRONY - czynniki blokujące rozwój ekonomii społecznej
<ul style="list-style-type: none"> • stabilne i dobrze działające podmioty reintegracyjne (zwłaszcza WTZ, ZAZ); • przykłady silnych, dobrze działających NGO o ugruntowanej pozycji w regionie; • stabilny i wprowadzający nowe narzędzia system wsparcia ekonomii społecznej w regionie (np. OWES); • doświadczone instytucje wspierające rozwój ekonomii społecznej (w tym ROPS, OWES, PFRON); • otwarty ROPS koordynujący rozwój ekonomii społecznej w regionie; • dobry klimat wokół ekonomii społecznej w regionie; • rosnąca skala stosowania klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych; • rosnąca liczba zleczanych zadań publicznych realizowanych przez PES; • dobre przykłady efektywnej współpracy JST z PES, w tym w formie partnerstw lokalnych; • duża liczba KGW w regionie; • utworzenie pierwszego w województwie Centrum Usług Społecznych na bazie zasobów ekonomii społecznej; • PES, świadczące dobrej jakości usługi; • wzrost odsetka NGO prowadzących działalność gospodarczą i/lub odpłatną korzyści publicznego; 	<ul style="list-style-type: none"> • mniejsza niż w innych regionach kraju i zbyt mała w stosunku do potrzeb liczba ZAZ; • duża liczba spółdzielni socjalnych (głównie osób fizycznych) nieaktywnych lub w likwidacji; • nierównomierne rozmieszczenie PES (w tym CIS) w regionie; • niewielka liczba NGO w regionie (w porównaniu do innych województw); • słabo rozwinięta tzw. „klasa średnia” NGO - na rynku działają duże i mocne NGO oraz wiele młodych, niedoświadczonych organizacji; • znikoma ilość organizacji parasolowych, które mogą pomagać początkującym NGO w ich rozwoju; • monopolizacja rynku usług publicznych przez niektóre PES - realizatorami są wciąż te same podmioty; • brak w mniejszych samorządach PES, które mogłyby realizować zadania publiczne; • nadmierne uzależnienie PES od jednego źródła finansowania np. środków publicznych; • niska wiedza społeczeństwa na temat ekonomii społecznej; • ciągle niewystarczająca wiedza JST nt. ekonomii społecznej i korzyści wynikających ze współpracy;

	<ul style="list-style-type: none"> • ciągle zbyt mały zakres stosowania przez JST (szczególnie w małych gminach) społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych; • wciąż zbyt mała liczba zlecanych zadań publicznych realizowanych przez PES; • niewystarczająca skala współpracy międzysektorowej; • małe zainteresowanie PES do tworzenia i włączania się do partnerstw międzysektorowych; • niewielka kreatywność PES w poszukiwaniu nisz rynkowych; • niski poziom wiedzy (szczególnie nowych) PES nt. funkcjonowania, ubiegania się o dotacje, zamówienia itp.; • niechęć/obawa NGO do prowadzenia działalności komercyjnej (ekonomizacji), • niski poziom wiedzy biznesowej PES; • niskie kompetencje menedżerskie kadry zarządzającej PES; • brak umiejętności promowania produktów i usług przez PES;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost wiedzy nt. ekonomii społecznej wśród JST, biznesu i społeczeństwa; • wzrost wiedzy nt. ekonomii społecznej wśród uczniów i studentów; • wzrost świadomości PES w zakresie dywersyfikacji źródeł przychodów, w tym z działalności o charakterze rynkowym; • zawiązywanie lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej (JST, biznes, PES), • zwiększenie liczby i wartości zadań publicznych zlecanych PES przez JST; • wzrost skali stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych przez JST; • zwiększenie skali współpracy JST z PES, • rozwój sieci CUS, stwarzających szansę na zwiększenie liczby PES i stabilizację ich funkcjonowania; • możliwość zagospodarowania przez PES nisz rynkowych np. branża usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych, społecznych; • świadczenie usług społecznych przez PES (rozwój sektora dzięki usługom społecznym); • współpraca i integracja wewnątrzśrodowiskowa PES; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak edukacji społeczeństwa i młodzieży w zakresie ekonomii społecznej; • niewystarczająca edukacja nt. ekonomii społecznej w szkołach i na uczelniach; • niewystarczający poziom promocji PES i ich oferty na rynku - słaby dostęp do informacji nt. oferty PES; • stereotypowe postrzeganie przez młodych ludzi PES jako nieatrakcyjne miejsce pracy (ze względów finansowych); • stereotypowe postrzeganie PES jako mniej wiarygodnych partnerów rynkowych, wykonujących słabszej jakości usługi; • zbyt mała liczba PES na lokalnych rynkach, szczególnie w mniejszych gminach; • niewystarczająca wiedza JST w zakresie ekonomii społecznej; • zbyt mała liczba zadań publicznych zlecanych PES przez JST; • niechęć JST (zwłaszcza w mniejszych gminach) do stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych; • mała liczba liderów społecznych; • niskie kompetencje menedżerskie liderów PES, szczególnie w zakresie prowadzenia działalności komercyjnej, promocji i realizacji zamówień publicznych;

<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie zaangażowania społecznego biznesu; • rozwój instytucji dialogu społecznego jako szansa na wzmocnienie aktywności obywatelskiej; • promocja ekonomii społecznej, PES i ich produktów w regionie; • możliwości zaimplementowania dobrych praktyk z kraju; • pozytywnie rozwijający się trend „lokalnego patriotyzmu” - wzrost popularności produktów, usług opartych na lokalnych zasobach; • rozwój i dostępność instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych dla powstawania PES i PS; • uchwalenie ustawy o ekonomii społecznej; • powstawanie i działalność centrów organizacji pozarządowych w regionie; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenianie północy regionu (duże ośrodki, przemysł) i południa (małe ośrodki, głównie tereny rolnicze) bez uwzględniania ich zróżnicowania; • brak kontynuacji polityk publicznych – wynikający ze zmiany władz lokalnych; • zmiana systemu wsparcia przez OWES; • brak zachęt dla podmiotów ekonomii społecznej w zakresie przekształcania się w przedsiębiorstwa społeczne; • brak ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej; • niestabilne, skomplikowane i nieprecyzyjne przepisy dot. przedsiębiorczości społecznej m.in. dot. współpracy JST i PES; • niekorzystne zmiany na rynku pracy zawężające katalog osób do wsparcia; • obawy związane z finansowaniem CUS po zakończeniu dofinansowania projektowego; • przesuwanie środków publicznych na walkę z COVID-19; • niewystarczająca liczba narzędzi do wspierania PES; • niska aktywność obywatelska; • niekorzystne trendy demograficzne w regionie (odpływ młodych ludzi, starzejące się społeczeństwo, zmniejszenie odsetka ludzi w wieku produkcyjnym).
---	--

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie prac Grupy Tematycznej ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej

4. Obszary problemowe sektora ekonomii społecznej w regionie

Powołana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Grupa Tematyczna ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej dokonała analizy problemów ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Pozyskane dane oraz analiza SWOT pozwoliły Zespołowi pracującemu nad Programem zdefiniować obszary problemowe. Można je pogrupować na 5 głównych obszarów:

1. NIEWYSTARCZAJĄCA WIEDZA NA TEMAT EKONOMII SPOŁECZNEJ WŚRÓD SAMORZĄDÓW

- brak pełnej wiedzy JST nt. ekonomii społecznej i możliwości współpracy z PES;
- niewystarczający poziom współpracy JST z PES,
- niski odsetek JST, które uwzględniają ekonomię społeczną w dokumentach strategicznych, politykach regionalnych,
- niewystarczający poziom wiedzy wśród JST na temat klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych,
- traktowanie dużych organizacji pozarządowych przez JST jako konkurencja,

- brak inicjatywy w zakresie nawiązania współpracy JST - NGO (zarówno ze strony NGO jak i JST),
- niewystarczająca liczba zleceń z JST i zbyt małe środki przeznaczone przez samorządy na realizację zadań publicznych przez podmioty ekonomii społecznej,
- brak w samorządach osoby (np. koordynatora ds. NGO), która zajmowałaby się organizacjami, wspierała je merytorycznie, pomagała pisać np. wnioski, pełniłaby rolę animatora,
- brak spójności - wewnętrzne regulacje w JST dot. oceny ofert – każdy wydział ma inne „wytyczne”,
- brak jednolitej bazy identyfikującej PS i PES oraz świadczone przez nich usługi,

2. NIWYSTARCZAJĄCA WIEDZA NA TEMAT EKONOMII SPOŁECZNEJ WŚRÓD SPOŁECZEŃSTWA:

- niewystarczająca świadomość społeczna na temat ekonomii społecznej,
- zbyt niski poziom społeczeństwa obywatelskiego, aktywności społecznej i obywatelskiej w społecznościach lokalnych,
- zbyt mała liczba lokalnych liderów społecznych w społecznościach lokalnych w regionie,
- brak wsparcia dla liderów społecznych,
- niewystarczające wsparcie dla istniejących przedsiębiorców społecznych,
- niska rozpoznawalność ekonomii społecznej wśród społeczeństwa,
- brak powszechnego zaufania wobec działań podejmowanych w sektorze ekonomii społecznej,

3. NISKA ŚWIADOMOŚĆ WŚRÓD PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

- bardzo mała wiedza biznesowa PES nt. możliwości i form prowadzenia działalności,
- brak mocnych liderów i menadżerów przedsiębiorczości społecznej,
- pasywność organizacji pozarządowych,
- brak wiedzy PES nt. możliwości pozyskiwania różnych źródeł finansowania – fundraising,
- brak umiejętności PES dot. zwracania się o pomoc, artykułowania swoich potrzeb,
- niewystarczająca wiedza PES na temat możliwości uzyskania pomocy np. w OWES czy LGD,
- słabe zaangażowanie organizacji pozarządowych w problemy społeczne,
- zbyt mała liczba Gminnych i Powiatowych Rad Działalności Pożytku Publicznego,
- brak świadomości PES na temat korzyści, płynących z tworzenia sieci wzajemnych relacji, sieciowania oraz związany z tym brak inicjatyw do sieciowania (to nie samorząd ma tworzyć fora NGO/kongresy/zrzeszenia),
- niechęć do wzajemnego dzielenia się wiedzą/doświadczeniem wśród PES,

4. NISKI POZIOM EKONOMIZACJI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

- niski poziom wiedzy PES na temat ekonomizacji,
- niechęć/obawa PES do prowadzenie działalności komercyjnej,
- zbyt mała liczba PES, które działają w oparciu o rachunek ekonomiczny, sprzedają produkty/usługi, realizują zamówienia publiczne,
- brak nastawienia/podejścia biznesowego PES,
- mała liczba PES, posiadających doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej,
- niewystarczający poziom umiejętności menedżerskich wśród kadry zarządzającej PES,

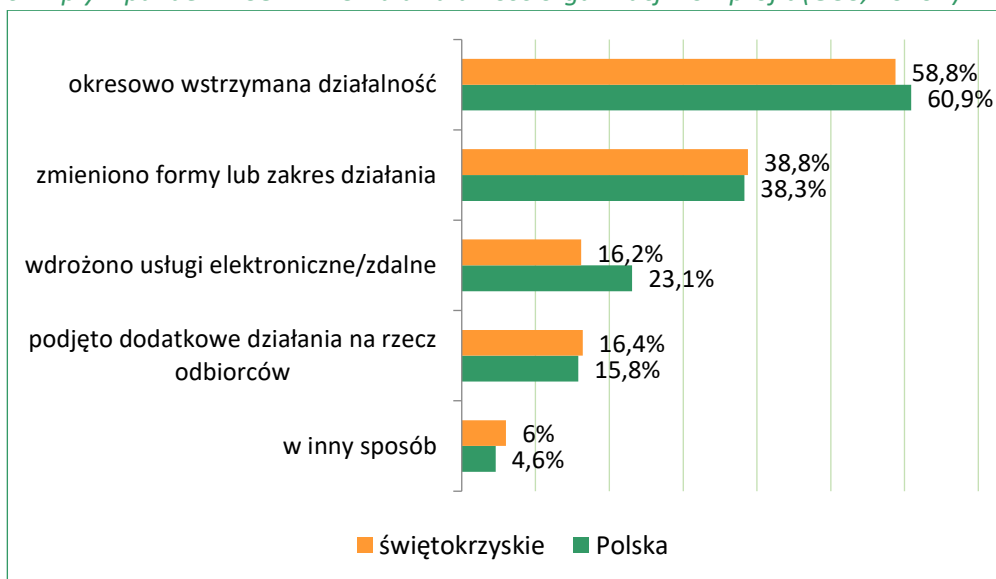
5. NISKI POZIOM WIEDZY NA TEMAT EKONOMII SPOŁECZNEJ WŚRÓD MŁODYCH LUDZI

- niski poziom wiedzy wśród studentów/młodzieży na temat ekonomii społecznej i funkcjonowania PES,
- brak staży/praktyk zawodowych w PES dla studentów, uczniów szkół ponadpodstawowych,
- zbyt niski stopień zaangażowania młodzieży w wolontariat,
- zbyt mała liczba spółdzielni uczniowskich w regionie,
- brak programu edukacyjnego nt. ekonomii społecznej,
- niska wiedza nauczycieli i pedagogów na temat ekonomii społecznej.

5. Wpływ COVID-19 na sytuację podmiotów ekonomii społecznej

W marcu 2020 r. ogłoszono w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a następnie stan epidemii w związku z rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2, zwanej COVID-19. Pandemia i wprowadzone restrykcje negatywnie odbiły się na gospodarkach światowych, również polskiej (lockdowny zamroziły gospodarki, czasowo zawieszona była działalność niektórych firm, zmniejszono dostępność dostaw, wzrosło bezrobocie, zwiększyła się nieobecność pracowników itp.). PES, w szczególności PS funkcjonują w warunkach rynkowych, a więc tak jak i inne firmy zostały dotknięte ograniczeniami w prowadzeniu działalności gospodarczej w czasie pandemii. **Wpłynęły one negatywnie na ich funkcjonowanie.** Wg danych GUS część organizacji non profit z województwa świętokrzyskiego okresowo zawiesiła swoją działalność – tak postąpiło blisko 60% PES. Duża część organizacji zmieniła formę lub zakres działania (38,8%), wdrożyła usługi elektroniczne. Dla blisko 17% PES pandemia była impulsem do podjęcia nowych, dodatkowych aktywności na rzecz swoich odbiorców, których wcześniej nie prowadziły. Powyższe dane świadczą o **potencjale świętokrzyskich PES do reorientacji podstawowej działalności, przystosowywania się do nowej sytuacji i konstruktywnego działania wobec kryzysu, jakim niewątpliwie jest czas pandemii.**

Wykres 6. Wpływ pandemii COVID-19 na działalność organizacji non-profit (GUS, 2020r.)



Źródło: GUS, 2020 r.

Problemy PES związane z COVID-19:

Przeprowadzone przez ROPS w 2022 r. badanie pn. „Ewaluacja systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim” zawierało analizę wpływu pandemii COVID-19 na sytuację świętokrzyskich PES, w szczególności PS. Badanie to potwierdziło, iż **pandemia negatywnie wpłynęła na ich funkcjonowanie**. Pandemia wpłynęła na ograniczenie prowadzonej działalności, szczególnie w branżach dotkniętych restrykcjami wynikającymi z potrzeby utrzymania fizycznego dystansu (restauracje, turystyka). **W największym stopniu negatywnymi skutkami pandemii zostały więc dotknięte PS, które prowadziły działalność o charakterze usługowym:** gastronomiczno-cateringowym, prowadzące żłobki, świadczące usługi np. opiekuńcze.

Badane PES i PS jako najczęściej występujące problemy wskazywały **brak zleceń/zamówień**, które w znaczny sposób zostały wstrzymane z uwagi na wprowadzone obostrzenia sanitarne i ograniczenia (14,3% wskazań) oraz **częstą absencję pracowników**, powodująca braki kadrowe (13,3% wskazań). Ok. 4-5% badanych podmiotów zadeklarowało na tyle trudną sytuację finansową, że **problem sprawiało uiszczenie podstawowych należności** – wypłaty wynagrodzeń pracowniczych i należności publiczno-prawnych (np. składki ZUS, podatki, VAT itp.).

Znaczne ograniczenia niektórych gałęzi gospodarki (np. gastronomia, turystyka, transport) skutkowało zmniejszeniem liczby zleceń w przedsiębiorstwach, co z kolei zachwiało stabilnością finansową tych podmiotów. Podmioty, świadczące usługi odczuły znaczące utrudnienie ich działalności wynikające z wprowadzonych obostrzeń sanitarnych (np. branża gastronomiczna), jak również ograniczenia w realizacji działań wymagających bezpośredniego kontaktu z klientami (szkolenia, warsztaty, wydarzenia promocyjne i aktywizacyjne).

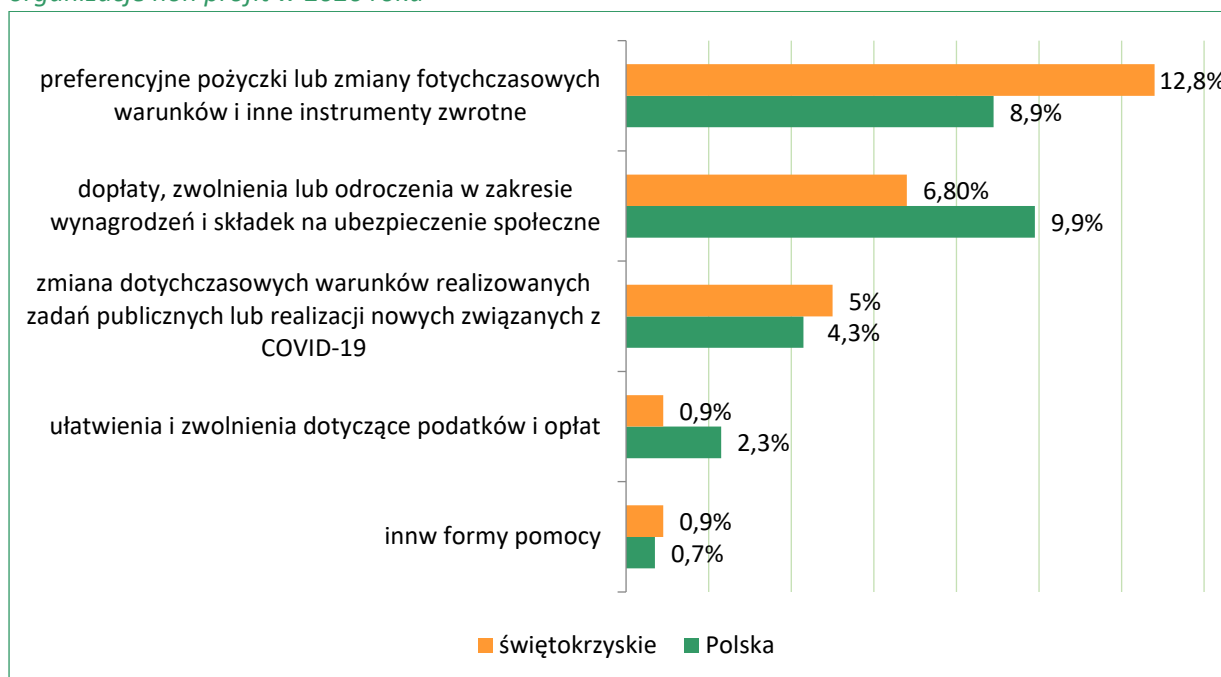
Pomimo napotykanych trudności i negatywnych skutków COVID-19 **zdecydowana większość świętokrzyskich PS i PES (90% badanych podmiotów) zadeklarowała, iż ich sytuacja jest dość stabilna**. Blisko ¾ badanych PES i PS stwierdziło, że występujące problemy nie stanowią zagrożenia dla stabilności ich funkcjonowania. Tylko w opinii 3,5% badanych podmiotów zidentyfikowane trudności zagrażały ich dalszej działalności.

Formy wsparcia PES w czasie pandemii:

W okresie pandemii COVID-19 wiele świętokrzyskich PS i PES skorzystało ze wsparcia, zaproponowanego w rządowym pakiecie antykryzysowym (wprowadzonego ustawą z dnia 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19) w ramach tzw. tarcz antykryzysowych. Instrumenty wsparcia dostępne były dla przedsiębiorców, w tym PS i spółdzielni socjalnych. Tworzone były w odpowiedzi na bieżące problemy i ograniczania działalności gospodarczej wprowadzane w okresach nasilenia się liczby zakażeń wirusem SARS-CoV-2.

Poniżej przedstawiono formy wsparcia, z których PES w regionie korzystały najczęściej (wg GUS).

Wykres 7. Formy pomocy lub ułatwienia w ramach tarczy antykryzysowej, z których korzystały organizacje non profit w 2020 roku



Źródło: GUS, 2020

Wsparcie ROPS i OWES w czasie pandemii:

Instytucje mające wpływ na sektor ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim (tj. IZ RPO oraz ROPS) szybko zareagowały na kryzys związany z pandemią. Część środków finansowych OWES i ROPS (wynikających z oszczędności) została przesunięta i rozdysponowana na przeciwdziałanie negatywnym skutkom pandemii w funkcjonowaniu PES czyli realizację tzw. **mechanizmu zakupów interwencyjnych**.

W ramach mechanizmu OWES dokonywały u PES zakupów w postaci produktów lub usług, związanych z przeciwdziałaniem skutkom wystąpienia COVID-19 i nieodpłatnie przekazywały je instytucjom lub osobom zaangażowanym w zwalczanie skutków pandemii lub dotkniętym jej skutkami. **Mechanizm ten zastosowały oba świętokrzyskie OWES**. W województwie świętokrzyskim kupowanymi w ten sposób usługami było przygotowanie ciepłych posiłków i dostarczanie ich osobom potrzebującym.

Tabela 26. Mechanizm zakupów interwencyjnych OWES i ROPS

Wskaźniki	KOOWES	ŚOWES	ROPS
Liczba PES/PS, u których zakupiono produkty i usługi	4	7	14
Liczba osób objętych wsparciem	105	389	
Liczba podmiotów, które otrzymały maseczki ochronne			100
Wartość środków przeznaczona na zakup usług w ramach działań związanych z COVID-19;	260 241,30zł	170 111,98zł	185 267,40zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS i OWES

Na realizację mechanizmu zakupowego świętokrzyskie OWES wydatkowały łącznie **430 353,28zł**. Wsparcie otrzymało **11 PS**, które realizowały usługi (przygotowanie i dowożenie ciepłych

posiłków) dla osób potrzebujących (np. osób starszych, z niepełnosprawnościami, itp.). Wsparciem w postaci posiłków objęto łącznie **494 osoby**.

Mechanizm zakupów interwencyjnych zastosował również ROPS. **14 PES-om** zlecono usługę szycia maseczek ochronnych wielokrotnego użytku – na wsparcie w ten sposób podmiotów ekonomii społecznej ROPS przeznaczył **185 267,40zł**. Maseczki zostały następnie rozdysponowane wśród przeszło **100 podmiotów** i instytucji z regionu. Były to m.in.. domy pomocy społecznej, policja, straże pożarne – czyli instytucje które w bezpośredni sposób były zaangażowane w walkę z COVID-19. Maseczki otrzymały również instytucje pomocy i integracji społecznej oraz organizacje wspierające rodziny.

Poza mechanizmem zakupów interwencyjnych, PES i PS korzystały również ze wsparcia doradczego OWES oraz pomocy w skorzystaniu z rządowej tarczy antykrzysowej.

Dzięki wykorzystaniu tarczy antykrzysowej i wdrożeniu w obu subregionach interwencyjnego mechanizmu zakupowego udało się oddalić ryzyko redukcji zatrudnienia w PS. Podkreślić należy, iż **w czasie pandemii żadne z PS z województwa świętokrzyskiego nie zdecydowało się na zawieszenie lub zamknięcie działalności**. Mimo negatywnych skutków COVID-19 i trudnej sytuacji na rynku, **zatrudnienie w nowych i istniejących PS w województwie świętokrzyskim wzrosło. Wprowadzenie mechanizmu zakupów niewątpliwie przyczyniło się to do złagodzenia trudnej sytuacji w przedsiębiorstwach społecznych, a jednocześnie realizowało też ważną funkcję dostarczenia niezbędnego wsparcia służbom medycznym i osobom potrzebującym. Wykorzystanie doświadczeń ze stosowania mechanizmu zakupów interwencyjnych może stanowić dobrą podstawę przyszłego planowania interwencji kryzysowej w sytuacjach podobnych do wywołanej pandemii.**

6 Kluczowe sfery rozwojowe województwa jako możliwości rozwoju ekonomii społecznej

W dniu 17 grudnia 2018 r. na posiedzeniu Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES) wyznaczono kluczowe sfery rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, w których preferowane będzie tworzenie miejsc pracy przez OWES. Zakres ten oraz sposób ich premiowania został wcześniej uzgodniony z ROPS, OWES, IZ RPO oraz RKRES. Kluczowe sfery rozwojowe jako możliwości rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim obejmować będą następujące obszary:

- **wspieranie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, w szczególności przez:**
 - poszukiwanie możliwości wspierania projektów z zakresu rolnictwa społecznego (rolnictwa zaangażowanego społecznie) obejmujących działania w zakresie reintegracji społecznej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej i umożliwiających osobom w trudnej sytuacji ponowne wejście w kontakt z działalnością produkcyjną i naturą, przyczyniających się do lepszego samopoczucia tych osób, poprawy ich stanu zdrowia i włączenia społecznego;
- **wspieranie działań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, tożsamości i edukacji kulturowej, w szczególności przez:**
 - kreowanie rozwiązań prawnych oraz finansowaniem projektów tworzących miejsca pracy w podmiotach ekonomii społecznej w obszarze turystyki społecznej,
 - finansowanie działań w obszarze lokalnych projektów kulturalnych, łączących tworzenie trwałych miejsc pracy z animacją społeczną wykorzystującą lokalny potencjał kulturowy;

- **wspieranie działań na rzecz solidarności pokoleń, w szczególności przez:**
 - rozwój PS PES wspierających politykę rodzinną (żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie, punkty przedszkolne, świetlice i szkoły, wypoczynek letni i zimowy, opieka nad osobami zależnymi, placówki wsparcia dziennego) – nie tylko jako podmiotów o charakterze opiekuńczym i edukacyjnym, ale również integrujących społeczność lokalną;
 - wspieranie projektów PS i PES adresujące swoje działania do starszych konsumentów, realizujących ich oczekiwania i potrzeby w zakresie m.in. usług społecznych, edukacyjnych i organizacji czasu wolnego, turystyki młodzieżowej i senioralnej, a także wspierających ich w utrzymaniu aktywności społecznej i zawodowej oraz dobrego stanu zdrowia (tworzenie warunków do rozwoju tzw. srebrnej gospodarki).

Wyznaczone sfery wpisują się w kluczowe sfery rozwojowe wskazane w KPRES oraz są zgodne z kryteriami strategicznymi określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Kluczowym problemem rozwoju województwa świętokrzyskiego są niewątpliwie **zmiany demograficzne**. Dotyczy to **starzenia się społeczności regionalnej** i idącego za nim obciążenia **demograficznego oraz niekorzystnych trendów migracyjnych**. Wg Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ działaniami, które mają pomóc zniwelować lub ograniczyć ten problem są m.in.:

- **rozwój systemu usług społecznych** umożliwiających zapobieganie występowaniu różnych form wykluczenia społecznego w szczególności wobec osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami;
- **rozwój środowiskowych usług adresowanych do grupy seniorów**, w tym również w ramach srebrnej gospodarki (**deinstytucjonalizacja usług**);
- **rozwój sektora ekonomii społecznej jako potencjalnego dostawcy usług społecznych** oraz miejsca aktywizacji zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

7 Wnioski z diagnozy i rekomendacje dla sektora ekonomii społecznej

Poniżej przedstawiono najważniejsze wnioski dotyczące sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Dane pozyskano bezpośrednio od samych PES – CIS, KIS, ZAZ, WTZ, PS, spółdzielni socjalnych, spółdzielni: pracy, niewidomych i inwalidów, spółek non profit, itp., działających na terenie województwa świętokrzyskiego - oraz OWES. Są to także informacje zebrane podczas corocznego monitoringu realizacji wskaźników RPRES, jak również wypracowane podczas prac Grupy Tematycznej ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej, która oprócz dokonania analizy SWOT sektora ekonomii społecznej w regionie, zdiagnozowała również główne problemy sektora i określiła wyzwania, stojące przed sektorem w najbliższych latach. Dodatkowo do analiz w ramach diagnozy zostały wykorzystane m.in. dane z Głównego Urzędu Statystycznego, Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz dane własne ROPS. Ważne wnioski dotyczące sytuacji sektora w regionie oraz proponowanych kierunków działań wynikają również z przeprowadzonych w 2022 roku badań społecznych: „Ewaluacja systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim” za lata 2018-2020 i 2021-2022 oraz „Kondycja sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim” (przeprowadzonych na zlecenie ROPS).

Wnioski ogólne:

1. Szansą rozwoju ekonomii społecznej w regionie jest trafne rozpoznanie ogólnych trendów w systemie polityki społecznej w Polsce i na świecie m.in. można tu wymienić deinstytucjonalizację pomocy społecznej, wprowadzanie nowych rozwiązań, ukierunkowanych na rozwój i integrację usług społecznych.
2. Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego wskazuje, iż należy zwrócić szczególną uwagę na zmiany, dokonujące się w strukturze ludności regionu. Starzenie się społeczeństwa wiąże się z depopulacją niektórych miejscowości, a także rosnącym zapotrzebowaniem na usługi społeczne. Generuje również potrzebę zintensyfikowania działań w obszarze pomocy dla osób starszych oraz tworzenie sieci wsparcia dla seniorów, aby jak najdłużej mogli pozostawać w swoim środowisku zamieszkania. W związku z powyższym pojawiają się **wyzwania związane z rozwojem sektora usług społecznych**, których celem będzie szeroko rozumiana pomoc w obszarze pomocy dla osób starszych: od tworzenia sieci wsparcia dla seniorów, aby jak najdłużej mogli pozostać w miejscu swojego zamieszkania po usługi opiekuńcze dla osób o ograniczonej sprawności. Ważnym elementem tych usług powinny stać się podmioty ekonomii społecznej.

Rekomendacje:

- Rekomenduje się włączenie instytucji systemu wsparcia (zwłaszcza OWES) do kreowania praktycznych rozwiązań w tym zakresie.
- Zaleca się przygotowanie rozwiązań na rzecz zaangażowania PES/PS jako realizatorów usług społecznych, a także szerszego włączenia w proces deinstytucjonalizacji.
- Rekomenduje się profilowanie PES pod względem branżowym w taki sposób, aby było możliwe skuteczne poszukiwanie przez nich nisz rynkowych m.in. w obszarze usług społecznych (tj. rozważenie możliwości tworzenia nowych PES lub nakierowania działalności istniejących PES na świadczenie usług społecznych). Celem jest m.in. zwiększenie liczby PES realizujących usługi społeczne oraz zwiększenie ich szans na otrzymywanie stałych zleceń ze strony JST.
- Należy wspierać PES, które zdecydują się działać w niszach rynkowych m.in. świadcząc usługi społeczne – pozwoli to na zaistnienie PES w działach o mniejszej konkurencji i zarazem większym popycie na produkty lub usługi.
- Rekomenduje się podejmowanie działań w zakresie wzmocnienia lub możliwości przebranżowienia się istniejących lub tworzenia nowych PES świadczących usługi społeczne.
- Należy podejmować działania mające na celu zwiększenie poziomu aktywności osób z niepełnosprawnościami.

3. **Na terenie województwa świętokrzyskiego ekonomia społeczna rozwija się nierównomiernie.** W niektórych powiatach zasoby ekonomii społecznej ograniczą się do kilku podmiotów (np. powiat pińczowski – 1 WTZ, powiat włoszczowski – 3 podmioty: 1 WTZ, 1 spółdzielnia socjalna i 1 PS, powiat kazimierski: 3 podmioty: 1 WTZ, 1 spółdzielnia socjalna i 1 PS). Najwięcej PES zlokalizowanych jest w mieście Kielce (29) oraz w powiatach kieleckim (14), jędrzejowskim (13) i opatowskim (13).

Rekomendacja:

OWES powinny zintensyfikować animację na obszarach o szczególnie niskim poziomie rozwoju ekonomii społecznej tj. szczególnie w powiatach: pińczowskim, włoszczowskim i kazimierskim.

Tabela 27. Liczba PES w regionie wg powiatów (stan na 31.12.2021 r.)

POWIAT	CIS	KIS	WTZ	ZAZ	Spółdzielnie socjalne	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie niewidomych i inwalidów	Przedsiębiorstwa społeczne	OGÓŁEM PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ
Powiat buski	1	1	3		2			5	12
Powiat jędrzejowski		1	2		1			9	13
Powiat kazimierski			1		1			1	3
Miasto Kielce	1	5	2	3	8	9		18	46
Powiat kielecki	1	5	5	1	2				14
Powiat konecki		1	1	1	3			1	7
Powiat opatowski			5		1			6	12
Powiat ostrowiecki	1		3		4			4	12
Powiat pińczowski			1						1
Powiat sandomierski			4	1	4			1	10
Powiat skarżyski	1	2	2		4	1	1		11
Powiat starachowicki		1	2	1	5			4	13
Powiat staszowski	1	1	1		1			1	5
Powiat włoszczowski			1		1			1	3
OGÓŁEM	6	17	33	7	37	10	1	51	162

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych GUS, KRS, SUW, OWES.

4. **Na terenie województwa świętokrzyskiego występuje „rozwarstwienie” sektora ekonomii społecznej:** niewielka liczba zaawansowanych podmiotów o wysokim poziomie rozwoju, duża liczba początkujących organizacji oraz potrzeba wspierania tzw. „klasy średniej” (tj. podmiotów o średnim poziomie zaawansowania, posiadających potencjał rozwojowy) w sektorze ekonomii społecznej.

Rekomendacja:

Rekomenduje się wzmacnianie działań na rzecz precyzyjnej diagnozy potrzeb i oczekiwań sektora ekonomii społecznej. Wspomniane potrzeby zmieniają się w czasie, zatem konieczne jest prowadzenie ustawicznych działań monitorujących i ewaluacyjnych.

5. W województwie świętokrzyskim **funkcjonuje najmniej w Polsce spółdzielni socjalnych.**
6. Pandemia COVID-19 negatywnie wpłynęła na funkcjonowanie większości PES, w tym PS. Ważnym instrumentem wsparcia dla PES/PS w tym czasie (w latach 2020-2021) był tzw. „mechanizm zakupów interwencyjnych”.

Rekomendacja:

Pożądane jest wykorzystanie doświadczeń płynących z funkcjonowania ww. instrumentu w okresie pandemii poprzez wdrożenie tego mechanizmu do systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie, który byłby uruchamiany w sytuacjach kryzysowych.

PODMIOTY O CHARAKTERZE REINTEGRACYJNYM

1. **Brak dostępu do wsparcia reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluceniem społecznym w dużej części województwa świętokrzyskiego** – na terenie 8 (z 14) powiatów nie funkcjonują CIS, na terenie 6 (z 14) powiatów nie funkcjonują KIS, 9 powiatów nie posiada na swoim terenie ZAZ.
2. **W regionie występuje duże zróżnicowanie w rozmieszczeniu PES o charakterze reintegracyjnym:**
- 9 powiatów nie posiada na swoim terenie ZAZ, posiadając jednocześnie WTZ, co ogranicza możliwości przepływu osób z niepełnosprawnościami pomiędzy tymi placówkami (są to powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, staszowski i włoszczowski).

Rekomendacja:

Należy skierować działania animacyjne na rzecz tworzenia ZAZ lub PS zatrudniających osoby niepełnosprawne w powiatach: buskim, jędrzejowskim, kazimierskim, opatowskim, ostrowieckim, pińczowskim, staszowskim i włoszczowskim.

- 8 powiatów nie posiada na swoim terenie CIS, 6 powiatów nie posiada na swoim terenie KIS. 5 powiatów nie posiada na swoim terenie ani CIS ani KIS – są to powiaty: kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski i włoszczowski.

Rekomendacja:

Analiza zapotrzebowania na podmioty o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS) oraz analiza czynników umożliwiających powołanie CIS i/lub KIS na terenach, na których nie funkcjonują takie podmioty – szczególnie w powiatach: kazimierskim, opatowskim, pińczowskim, sandomierskim i włoszczowskim.

3. **Niewystarczająca jest liczba oraz poziom rozwoju podmiotów o charakterze reintegracyjnym w regionie.** W ostatnich latach zakładanych jest niewiele tego rodzaju podmiotów, brakuje pokrycia terytorialnego, a ścieżka reintegracji społeczno-zawodowej nie funkcjonuje zgodnie z założeniami (podopieczni o szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej powinni być stopniowo przygotowywani w podmiotach reintegracyjnych, a następnie podejmować zatrudnienie na otwartym rynku pracy, co w praktyce okazuje się bardzo trudne).

Rekomendacja:

Zalecane jest oddziaływanie na JST w regionie, ale również podejmowanie prób wywierania wpływu na ośrodki decyzyjne na poziomie ogólnopolskim. Warto zwiększyć rangę usług reintegracyjnych oraz wspierania zakładania nowych podmiotów o charakterze reintegracyjnym w działalności OWES.

4. Jakość i zakres wsparcia oferowanego podmiotom reintegracyjnym są zadowalające, pomimo, że **skala udzielanego tym podmiotom wsparcia jest zdecydowanie mniejsza niż w przypadku innych typów PES.**

Rekomendacja:

Należy wzmocnić i zintensyfikować działania OWES na rzecz podmiotów o charakterze reintegracyjnym w celu wspierania przepływu ich uczestników pomiędzy podmiotami reintegracyjnymi i/lub do PS i/lub tworzenia PS dla uczestników podmiotów reintegracyjnych.

5. **Większość świętokrzyskich powiatów nie posiada na swoim terenie ZAZ.** Praca w ZAZ jest szansą na zatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Rekomendacje:

- Należy podejmować działania ukierunkowane na stworzenie możliwości rozwoju istniejących ZAZ oraz tworzenia w nich nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
- Prowadzenie systematycznej analizy potrzeb i czynników umożliwiających powołanie ZAZ na terenach, na których nie funkcjonują takie podmioty.
- Prowadzenie działań animacyjnych na rzecz tworzenia nowych ZAZ, szczególnie w powiatach, gdzie brak jest tego typu placówek.
- W powiatach, gdzie funkcjonują ZAZ należy skupić się na wzmocnianiu potencjału już istniejących placówek.

6. **Brak współpracy pomiędzy podmiotami reintegracyjnymi (np. WTZ i ZAZ) w zakresie przepływu uczestników i planowania ich ścieżki reintegracji** (WTZ nie chcą oddawać swoich uczestników do ZAZ, a ZAZ nie chcą oddawać swoich pracowników na otwarty rynek pracy). Osoby z niepełnosprawnościami, które przeszły przez WTZ i są w stanie pracować, mogą podjąć najpierw praktykę zawodową, a następnie zatrudnienie w ZAZ i tym samym uzyskać niezbędne umiejętności i doświadczenie przed wejściem na otwarty rynek pracy. ZAZ jako podmioty zatrudniające osoby z niepełnosprawnościami powinny stać się dla uczestników WTZ miejscem zarówno praktyk zawodowych, jak i przyszłym miejscem pracy. Pomimo to, **WTZ i ZAZ w województwie świętokrzyskim współpracują ze sobą niechętnie i postrzegają siebie nawzajem jako konkurencję.** Brak jest prawnych rozwiązań, które regulowałyby kiedy i na jakich zasadach miałyby następować przepływ uczestników pomiędzy tymi podmiotami.

Rekomendacje:

- W działalności WTZ należy dążyć do wypracowania jednolitego modelu działań w zakresie prowadzonej rehabilitacji społecznej i zawodowej w celu stworzenia osobom z niepełnosprawnościami szansy na zatrudnienie. Jednym z elementów powinno być **nawiązanie bliższej współpracy z innymi PES i podmiotami świadczącymi usługi reintegracji lub rehabilitacji społecznej i zawodowej** np. środowiskowymi domami samopomocy czy ZAZ. Efektem prowadzonych działań powinno być przygotowanie uczestnika WTZ do podjęcia zatrudnienia, najczęściej w ZAZ, który powinien stanowić kolejny etap reintegracji osoby niepełnosprawnej.
- W procesach reintegracji społeczno-zawodowej należy wypracować zasady ścisłej współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami PES (np. system staży i praktyk dla osób niepełnosprawnych z WTZ w ZAZ lub na otwartym rynku pracy), tworzyć mechanizmy przejścia osób w procesie reintegracji (np. ŚDS-WTZ-ZAZ-otwarty rynek pracy lub WTZ-ZAZ-PS) oraz traktować CIS jako podmioty kształcące kadry dla przedsiębiorstw społecznych. Ścisłejsze nawiązanie współpracy pomiędzy ZAZ a WTZ i ŚDS umożliwi dostosowanie programów rehabilitacji uczestników SDS i WTZ do wymogów miejsc pracy w ZAZ (przyspieszy to rehabilitację społeczno-zawodową uczestników WTZ i ZAZ, a jednocześnie ułatwi pozyskanie przez ZAZ pracowników posiadających odpowiednie umiejętności).

PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ, PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE

1. Poważnym zagrożeniem dla powstających PES jest niedostosowanie oferowanych usług do potrzeb lokalnego rynku, brak rozeznania zapotrzebowania na konkretne usługi oraz brak umiejętności biznesowych u osób zarządzających PES.
2. Pracownicy/członkowie PES/PS posiadają braki w zakresie kluczowych kompetencji niezbędnych do prowadzenia działalności np. pozyskiwania środków finansowych, strategicznego „biznesowego” myślenia, itp.
3. U dużej ilości świętokrzyskich PES **kadra zarządzająca nie posiada wystarczających kompetencji menadżerskich**, tzw. „biznesowych” – w zakresie m.in. zarządzania zespołem, marketingu, pozyskiwania zleceń, itp. Aby wzmocnić pozycję podmiotu na rynku i konkurować z innymi podmiotami świadczącymi podobne usługi lub oferującymi podobne produkty, niezbędne jest zwiększenie wiedzy biznesowej PES.

Rekomendacje:

- Należy zwiększyć poziom umiejętności menadżerskich wśród kadry zarządzającej PES. W tym celu należy intensywniej wspierać PES/PS w zakresie podnoszenia kompetencji typowo biznesowych i menadżerskich osób zarządzających tymi podmiotami, gdyż błędy zarządzania są jednym z głównych powodów zamykania lub zawieszania działalności przez PES.
- Należy podejmować działania w celu uświadamiania liderów PES o konieczności zmiany myślenia w kierunku działania opartego na mechanizmach rynkowych, dobrego rozeznania sytuacji rynkowej, znalezienia niszy dla własnej działalności.
- Należy zintensyfikować działania animacyjne, mające na celu znalezienie, a następnie przygotowanie nowych liderów w sektorze ekonomii społecznej.

4. PES, w tym PS potrzebują wsparcia w zakresie potencjału organizacyjnego i/lub technicznego oraz wsparcia, mającego na celu podniesienie kompetencji kadr PES/PS.

Rekomendacja:

- Rekomenduje się wspieranie PES/PS w działaniach marketingowo-promocyjnych, pozwalających na dotarcie z ofertą do potencjalnych klientów i wzmocnienie pozycji na rynku.
- Należy podejmować działania mające na celu podniesienie wiedzy i kompetencji kadr PES/PS.
- Należy w większym stopniu wspierać i animować PES do czasu osiągnięcia przez nie samodzielności.

5. Wciąż niewystarczająca jest skala stosowania przez JST klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych. Może to być spowodowane m.in. zbyt małą aktywnością PES/PS ubiegających się o zamówienia. Blisko połowa JST zwróciła uwagę na trudności w zakresie zaangażowania PES i ich małą aktywność w ubieganiu się o zamówienia. Dlatego też PES powinny być gotowe do realizacji zadań publicznych i dostarczania usług lub produktów na najwyższym poziomie oraz przygotowane do udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego i posiadać potencjał do ich realizacji. Jest to warunek dobrej współpracy z JST.

Rekomendacje:

Konieczne jest dalsze podnoszenie kompetencji przedstawicieli PES w zakresie ubiegania się o realizację zamówień publicznych, udzielanych na podstawie zapytania ofertowego aż po większe zamówienia w trybach przetargowych (poszukiwanie zamówień, przygotowanie oferty, realizacja zamówienia, itp.). Celem jest przygotowanie PES do udziału w postępowaniach na udzielenie zamówień publicznych.

6. W większym stopniu należy skoncentrować się na utrzymaniu istniejących miejsc pracy w PS niż na realizacji wskaźnika dot. nowych miejsc pracy.

Rekomendacja:

Zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na wzmocnienie już istniejących na rynku PS.

7. Problemy w funkcjonowaniu PES występują we wszystkich etapach ich działalności: tworzeniu, rozwoju i uzyskaniu stabilnej pozycji rynkowej.

Rekomendacja:

Konieczne jest wspieranie PES na każdym z w/w etapów. Powinna temu towarzyszyć kampania informacyjna dot. możliwości wsparcia podmiotów. Kluczową rolę powinny odegrać tu OWES.

EDUKACJA MŁODZIEŻY:

1. Niska świadomość młodzieży szkolnej i studentów w zakresie ekonomii społecznej.
2. Brak zagadnień związanych z ekonomią społeczną na różnych szczeblach edukacji formalnej i nieformalnej, prowadzący do marginalizacji tego obszaru w świadomości uczniów, studentów, nauczycieli, wykładowców.

Rekomendacja:

- Podejmowanie działań propagujących ideę ekonomii społecznej i przedsiębiorczości uczniowskiej wśród młodzieży szkolnej i studentów.
- Podejmowanie działań, mających na celu edukację dzieci i młodzieży w zakresie budowania postaw prospołecznych i przedsiębiorczości społecznej np. wprowadzenie w program nauczania szkół podstawowych i ponadpodstawowych m.in. zajęć obywatelskich, warsztatów na temat ekonomii społecznej i spółdzielni uczniowskich, itp.

WSPÓŁPRACA Z SAMORZĄDEM:

1. **Rola JST w obszarze wspierania sektora ekonomii społecznej jest wciąż niewystarczająca.** Choć poziom wiedzy wśród JST rośnie, to wciąż nie jest na zadowalającym poziomie. Samorząd nie wykorzystuje w pełni możliwości wspierania ekonomii społecznej:

- **Klauzule i aspekty społeczne nie są powszechnie stosowane w zamówieniach publicznych.** Wprawdzie stopniowo upowszechnia się ich stosowanie, jednakże obszar ten wymaga dalszego wsparcia.
- **Liczba zamówień ze strony JST z zastosowaniem klauzul i aspektów społecznych jest ciągle niewystarczająca, podobnie jak liczba zleceń zadań publicznych PES/PS.**
- Niska wrażliwość społeczna części samorządów na sytuację PES.
- Niewystarczająca wiedza pracowników JST na temat problematyki ekonomii społecznej, działalności i możliwości wsparcia OWES, korzyści wynikających ze współpracy z PES, jak również potencjału i możliwości PES.

JST mogą odgrywać kluczową rolę w tworzeniu podstaw rozwoju ekonomii społecznej w regionie, zatem konieczna jest kontynuacja działań na rzecz zwiększenia poziomu ich zaangażowania.

Rekomendacje:

- Władze samorządowe powinny częściej w zamówieniach publicznych stosować klauzule i aspekty społeczne, które premiuje podmioty ekonomii społecznej wyrównują ich szanse na konkurowanie z firmami konkurencyjnymi.
- Władze samorządowe powinny wspierać PES poprzez zlecenie im większej liczby zadań publicznych.
- Należy zintensyfikować działania mające na celu nawiązywanie szerszej współpracy PES z JST oraz zwiększania skali zlecenia zadań publicznych PES/PS.
- Należy podjąć działania informacyjno-promocyjne wśród przedstawicieli JST w zakresie stosowania klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych – skala ich stosowania pozostaje jest w dalszym ciągu niewystarczająca.
- Konieczne jest dalsze informowanie o możliwościach, jakie daje ekonomia społeczna w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

2. **Brak dostatecznej współpracy między JST a PES.** Brak dostatecznej wiedzy o ekonomii społecznej w JST, co przekłada się na małe zainteresowanie JST współpracą z PES i podejmowania działań na rzecz wspierania sektora ekonomii społecznej.

3. **Niewystarczająca wiedza pracowników JST na temat** działalności i możliwości wsparcia OWES, **korzyści wynikających ze współpracy z PES**, jak również potencjału i możliwości PES.

Rekomendacje:

- Należy kontynuować działania w zakresie promowania, upowszechniania ekonomii społecznej oraz zwiększania poziomu wiedzy nt. ES w środowisku JST, w tym na temat korzyści płynących ze stosowania klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, jak również zlecania zadań publicznych PES/PS.
- Należy promować współpracę z PES wśród samorządów m.in. pokazywać dobre praktyki w zakresie współpracy innych samorządów, przemawiać językiem korzyści.
- JST mogłyby również bardziej aktywnie działać na rzecz uniezależnienia PES/PS od wsparcia publicznego m.in. poprzez edukację, promocję oraz stworzenie warunków do współpracy biznesowej.

4. **PES postrzegane są przez niektóre samorzady i ich jednostki organizacyjne, przedsiębiorstwa komercyjne jako konkurencja**, co powoduje niechęć do podejmowania współpracy.

Rekomendacja:

Podejmowanie działań zmierzających do zmiany postrzegania PES jako konkurencji dla JST i nawiązania współpracy PES z JST oraz PES z biznesem.

WSPÓŁPRACA Z POWIATOWYMI URZĘDAMI PRACY

1. **Najmniej rozwinięta jest współpraca OWES z powiatowymi urzędami pracy.** Konieczność współpracy z PUP wynika z komplementarności prowadzonych przez te dwa typy podmiotów działań, w szczególności dotyczących aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluceniem społecznym. Zdaniem OWES, PUP postrzegają OWES jako konkurencję i niechętnie z nimi współpracują. Wynika to m.in.: z małej świadomości PUP na temat roli ekonomii społecznej w rozwiązywaniu problemów rynku pracy, skupieniu PUP na realizacji zadań ustawowych, niechęci PUP do podejmowania nowych, dotąd nierealizowanych inicjatyw, pewnych innowacji.

Rekomendacja:

- Podjęcie działań animacyjnych wobec instytucji rynku pracy w celu zwiększenia wiedzy i świadomości pracowników tych instytucji na temat roli ekonomii społecznej w rozwiązywaniu problemów rynku pracy.
- Urzędy pracy powinny wspierać PES poprzez dofinansowywania wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy w PES.

WSPÓŁPRACA Z BIZNESEM:

1. Podobnie, jak w innych regionach kraju, **niewystarczająco rozwinięta jest współpraca sektora ekonomii społecznej z biznesem „tradycyjnym”** (choć w regionie występują nieliczne przykłady „dobrych praktyk”). **Brakuje mechanizmów współpracy oraz świadomości wzajemnych korzyści** (po obu stronach). Przedsiębiorcy społeczni i komercyjni często nie widzą możliwości, a nawet potrzeby podejmowania współpracy. W szczególności dotyczy to bardziej zaawansowanych form kooperacji, wykraczających poza prostą wymianę usług czy produktów (np. realizacji wspólnych przedsięwzięć gospodarczych).

Rekomendacja:

Należy podejmować działania w celu zwiększenia poziomu wiedzy na temat możliwości i sposobu współpracy sektora ekonomii społecznej z biznesem komercyjnym (np. kampanie społeczne, promocja „dobrych praktyk”, wizyty studyjne, konkursy, gale, włączanie PES/PS do współrealizacji lub uczestnictwa w wydarzeniach łączących sektor ES z biznesem komercyjnym, wzmocnienie współpracy z organizacjami pracodawców, itp. Tego rodzaju działania powinny być skierowane do przedsiębiorców społecznych i „tradycyjnych”.

2. PES postrzegane są przez niektóre przedsiębiorstwa komercyjne jako konkurencja, co powoduje niechęć do podejmowania współpracy.

Rekomendacja:

- Rekomenduje się podejmowanie działań zmierzających do zmiany postrzegania PES jako konkurencji i nawiązania współpracy PES z biznesem m.in. realizację działań promujących PES jako wiarygodnego partnera, świadczącego usługi i oferującego produkty wysokiej jakości.
- Rekomenduje się podejmowanie działań animacyjnych i sieciujących, zmierzających do podjęcia lub zacieśnienia współpracy PES z biznesem na danym terenie.

BUDOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU EKONOMII SPOŁECZNEJ

1. **Niedostateczna promocja ekonomii społecznej i podmiotów ekonomii społecznej.**

Rekomendacje:

- PES powinny mocniej angażować się w promocję swoich działań i usług.
- Promocja PES świadczących usługi i produkujących produkty wysokiej jakości.
- Wzmocnienie działań promujących PES, skierowanych do ogółu społeczeństwa, których celem byłoby budowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej, PES, przedstawienie korzyści wynikających z rozwoju tego sektora np. kampanie społeczne, kiermasze, targi, itp.

2. W województwie świętokrzyskim **świadomość i wiedza społeczeństwa na temat ekonomii społecznej jest wciąż niewystarczająca**. Ekonomia społeczna często jest mylnie kojarzona z pomocą społeczną, a PES np. spółdzielnie socjalne ze środowiskami patologicznymi. Produkty i usługi świadczone przez PES są postrzegane jako produkty niskiej jakości. Powyższe czynniki wpływają na utrwalanie negatywnych stereotypów, co rodzi uprzedzenia i utrudnia funkcjonowanie PES w społecznościach lokalnych i na rynku pracy.

Rekomendacja:

- Wzmocnienie działań promujących ekonomię społeczną skierowanych do ogółu społeczeństwa dot. ekonomii społecznej, których celem byłoby budowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej, PES, przedstawienie korzyści wynikających z rozwoju tego sektora np. kampanie społeczne, kiermasze, targi, itp.
- Konieczne jest uświadamianie społeczeństwu województwa świętokrzyskiego ważnej roli reintegracyjnej, jaką pełnią podmioty ekonomii społecznej.
- Należy zmienić odbiór społeczny PES/PS, które w świadomości społecznej kojarzą się z przedsiębiorstwami mniej konkurencyjnymi od firm komercyjnych, świadczące usługi niskiej jakości.

ROZDZIAŁ IV. WSPARCIE SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE

1. System wsparcia ekonomii społecznej w województwie

Wsparcie na rzecz rozwoju ekonomii społecznej udzielane jest przez system wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim obejmujący:

- 2 akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES),
- Samorząd Województwa (jako dysponent środków finansowych na realizację projektów OWES),
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, który jako jednostka organizacyjna samorządu województwa jest odpowiedzialny za koordynację działań na rzecz ekonomii społecznej w regionie.

System ten finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa, udzielanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020:

- Oś Priorytetowa 9 *Włączenie społeczne i walka z ubóstwem*, Poddziałanie 9.3.1 *Wsparcie sektora ekonomii społecznej*;
- Oś Priorytetowa 9 *Włączenie społeczne i walka z ubóstwem*, **Działanie 9.3 *Wspieranie ekonomii i przedsiębiorczości społecznej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia***, Poddziałanie 9.3.2 ***Koordinacja działań na rzecz ekonomii społecznej*** (projekt pozakonkursowy ROPS).

W województwie świętokrzyskim działają dwa akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej: **Kielecko-Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (KOOWES)** i **Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES)**.

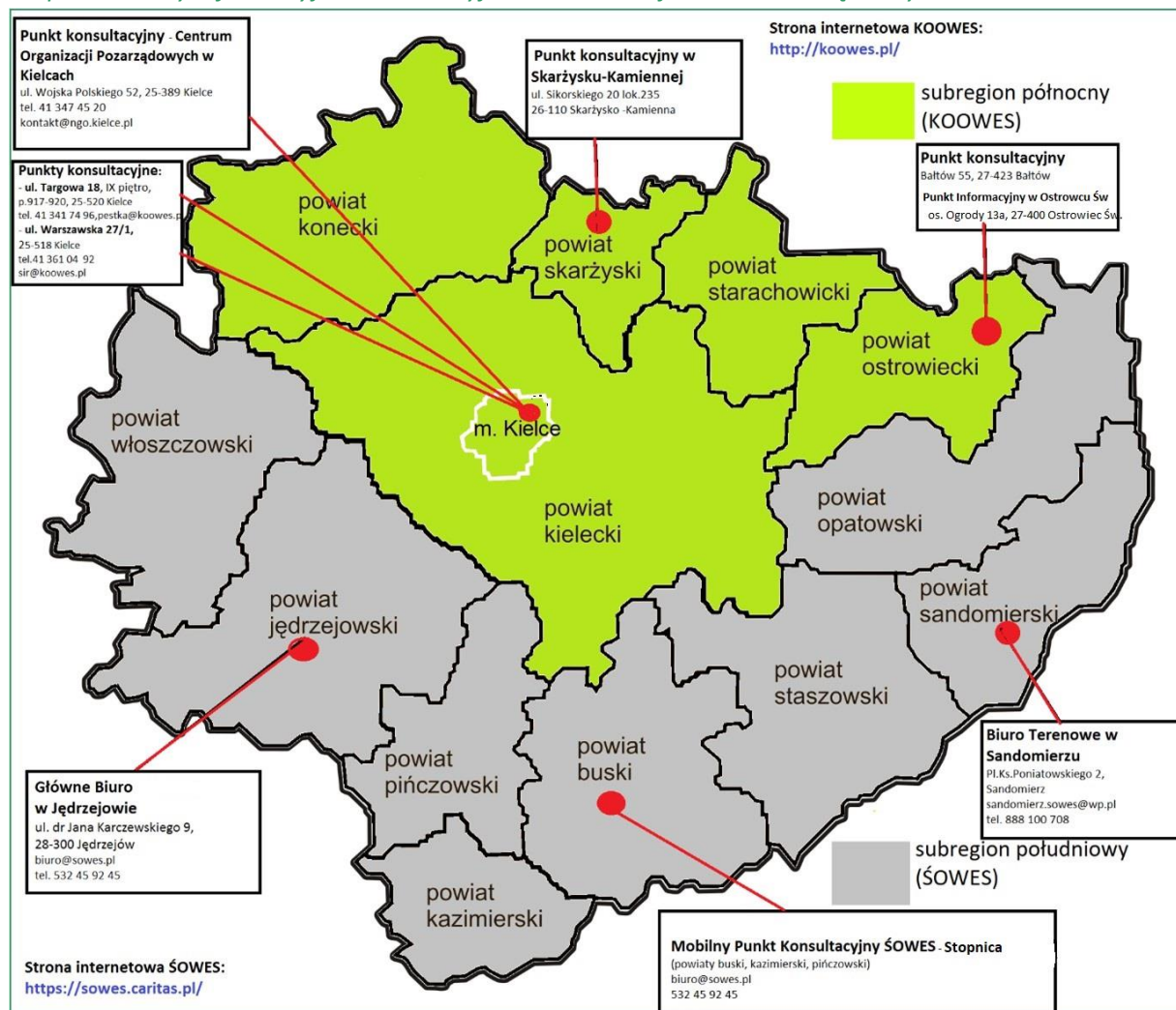
Aby zapewnić łatwy dostęp do usług wsparcia ekonomii społecznej, w tym pomoc w tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej w regionie, na terenie województwa świętokrzyskiego działają – prowadzone przez OWESy - punkty informacyjno-konsultacyjne (po kilka w każdym subregionie). W punktach tych zainteresowane osoby lub przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej (fundacji, stowarzyszeń, spółdzielni socjalnych, itp.) mogą uzyskać szczegółowe informacje dotyczące możliwości skorzystania ze wsparcia OWES: bezpłatnych szkoleń, doradztwa, animacji, a także pakietów prawnych, księgowych i marketingowych.

Szczegółowe informacje na temat możliwości uzyskania wsparcia znajdują się na stronach internetowych obu OWES:

- KOOWES: <http://koowes.pl/>
- ŚOWES: www.sowes.pl

Ich rozmieszczenie terytorialne obrazuje poniższa mapa.

Mapa 7. Punkty informacyjno-konsultacyjne OWES w województwie świętokrzyskim



Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie stron ŚOWES i KOOWES

OWES zapewniają kompleksowe wsparcie dla PES, w szczególności przedsiębiorstw społecznych, wspierają liderów lokalnych, grupy inicjatywne i samorząd lokalny we wszystkich aspektach związanych z rozwojem sektora ekonomii społecznej.

Działania OWES skupiają się na 3 głównych obszarach:

- 1) **Usługi animacji lokalnej** – obejmują one: warsztaty i spotkania animacyjne, seminaria informacyjne oraz działania w celu wyszukiwania i wspierania liderów lokalnych oraz wspierania wszelkich inicjatyw służących rozwojowi sektora ekonomii społecznej.
- 2) **Usługi inkubacyjne** – obejmują one m.in.: doradztwo ogólne (pomoc w prowadzeniu działalności PES, zakładaniu nowych podmiotów, pozyskiwaniu środków na działalność społeczną), prowadzenie inkubatorów ekonomii społecznej i centrów organizacji pozarządowych, wsparcie o charakterze specjalistycznym (doradztwo prawne, księgowość, marketingowe i finansowe), doradztwo reintegracyjne, szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne, promocję dobrych praktyk.
- 3) **Usługi biznesowe** – obejmują m.in.: wsparcie dotacyjne na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy w PS, pomoc w ekonomizacji działalności podmiotów społecznych oraz działania mające na celu wsparcie rozwijających się PES – granty na ekonomizację, wsparcie promocji oferty, usługi księgowość itp.

Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej jest jednostką organizacyjną Województwa Świętokrzyskiego odpowiedzialną za koordynację działań na rzecz ekonomii społecznej w regionie. Koordinacja działań na rzecz ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim realizowana jest poprzez projekt pozakonkursowy „**Świętokrzyska Ekonomia Społeczna**”. Realizowany jest on przez ROPS od 1 stycznia 2015 roku w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Oś priorytetowa 9 Włączenie społeczne i walka z ubóstwem, Działanie 9.3 Wspieranie ekonomii i przedsiębiorczości społecznej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia, Poddziałanie 9.3.2 Koordinacja działań na rzecz ekonomii społecznej (projekt pozakonkursowy).

Jego **głównym celem** jest rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, w zakresie kreowania nowych miejsc pracy poprzez upowszechnianie, promocję i budowanie współpracy międzysektorowej do końca 2022 roku.

Grupę docelową projektu stanowią zarówno świętokrzyskie podmioty ekonomii społecznej, jak i instytucje wspierające rozwój tego sektora w regionie w tym: OWES, administracja publiczna, instytucje pomocy i integracji społecznej, szkoły i uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa prywatne, itp.

Założony cel główny realizowany jest przez 3 zadania, stanowiące spójny i kompleksowy system działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim:

ZADANIE 1 – Zapewnienie spójności działań w sferze ekonomii społecznej

Celem działań podejmowanych w ramach tego zadania jest rozwój współpracy i wzrost spójności podejmowanych działań pomiędzy instytucjami publicznymi i niepublicznymi w obszarze ekonomii społecznej dla uzyskania efektu synergii i skali.

ZADANIE 2 – Budowanie marki lokalnej ekonomii społecznej w regionie

Realizacja tego zadania opiera się na założeniu, że warunkiem rozwoju tego sektora jest upowszechnienie ekonomii społecznej w zbiorowej świadomości i zbudowanie jej silnej, pozytywnej marki. Dlatego też zaplanowano działania, których celem jest wzrost widoczności podmiotów ekonomii społecznej na rynku, świadomości społecznej oraz wykreowanie pozytywnego wizerunku marki ekonomii społecznej w regionie.

ZADANIE 3 – Podnoszenie kompetencji w obszarze ekonomii społecznej

Celem działań podejmowanych w ramach tego zadania jest wzrost kompetencji i świadomości pracowników jednostek samorządu terytorialnego, instytucji pomocy i integracji społecznej, podmiotów ekonomii społecznej oraz przedstawicieli nauki, biznesu i innych podmiotów lokalnych w zakresie ekonomii społecznej.

W ramach projektu „Świętokrzyska Ekonomia Społeczna” realizowane są następujące zadania:

Zapewnienie spójności działań w sferze ekonomii społecznej

- prace Regionalnego (obecnie Świętokrzyskiego) Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- funkcjonowanie Grup Tematycznych,
- doradztwo w zakresie ekonomii społecznej,
- współpraca z akredytowanymi OWES,
- badania, analizy i raporty dot. rozwoju ekonomii społecznej w regionie,
- opracowanie katalogu dobrych praktyk ekonomii społecznej,

	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie jednolitej bazy PS w regionie jako element portalu poświęconego ekonomii społecznej w regionie, • prowadzenie portalu internetowego dot. ekonomii społecznej, • współpraca ROPS i OWES Polski Wschodniej, itp.
Budowanie marki lokalnej ekonomii społecznej w regionie	<ul style="list-style-type: none"> • promocja lokalnych liderów ekonomii społecznej w regionie poprzez organizację konkursu „Lider Ekonomii Społecznej” w 3 kategoriach: „Samorząd Prospołeczny”, „Biznes Prospołeczny”, „Podmiot ekonomii społecznej”, • certyfikacja PES znakiem jakości ekonomii społecznej „Zakup Prospołeczny”, • organizacja kiermaszów ekonomii społecznej o zasięgu regionalnym, służących zwiększeniu widoczności PES jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie produktów i usług świadczonych przez PES na poziomie regionalnym, • prowadzenie kampanii promocyjnych podczas kiermaszów, • upowszechnianie idei ekonomii społecznej w zakresie rozwoju lokalnego oraz przedsiębiorczości - konkursy ofert w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, • prowadzenie strony internetowej projektu: www.es.umws.pl oraz portalu społecznościowego Fb, gdzie prezentowane są wszystkie najważniejsze informacje dot. sektora;
Podnoszenie kompetencji w obszarze ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • organizacja warsztatów, • organizacja wizyt studyjnych w celu prezentacji praktycznych aspektów funkcjonowania PES, poznanie dobrych praktyk, • organizacja wydarzenia pn. „Dni Ekonomii Społecznej na uczelniach wyższych”, • organizacja spotkań o charakterze równościowym pod hasłem „Bez barier z ekonomią społeczną” (cel: integracja różnych środowisk, prezentacja i promocja PES, propagowanie idei ekonomii społecznej).

Rolą ROPS jest zapewnienie takich samych warunków do rozwoju ekonomii społecznej na terenie całego województwa i dbałość o to, by żaden z obszarów nie był dyskryminowany w tym zakresie. Udało się to osiągnąć m.in. dzięki zamieszczeniu w kryteriach konkursowych dot. projektów OWES zapisu, mówiącego o konieczności uzgodnienia z ROPS planów działania OWES: każdy OWES przed sporządzeniem wniosku o dofinansowanie opracował plan działania, w którym szczegółowo opisywał planowany projekt: jego zakres, główne działania oraz strukturę OWES. Dopiero po akceptacji tego planu przez ROPS, OWES mógł przystąpić do opracowania wniosku o dofinansowanie. Dzięki temu zapewniono spójność działań OWES z polityką regionalną na rzecz rozwoju ekonomii społecznej ROPS i jednocześnie z założeniami projektu koordynacyjnego ROPS.

2. Działania realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Wsparcie zakładów aktywności zawodowej (ZAZ)

Wsparcie Zakładów Aktywności Zawodowej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej obejmowało: **dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) kosztów utworzenia i działania ZAZ oraz dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kosztów działania ZAZ.**

Na przestrzeni ostatnich 10 lat (tj. 2012-2021) **wsparciem ROPS objętych zostało 7 zakładów aktywności zawodowej**, funkcjonujących w regionie. Samorząd Województwa wydatkował na wsparcie ZAZ **łącznie kwotę 50 126 866,63zł**, w tym:

- 43 005 087,39zł - dofinansowanie ze środków PFRON kosztów tworzenia i działania ZAZ;
- 7 121 779,24zł - dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa kosztów działania ZAZ (od 2009 r. ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nakłada na samorządy województw obowiązek udziału w finansowaniu kosztów działania ZAZ w wysokości co najmniej 10% ogólnych kosztów działania).

W ciągu ostatnich 10 lat (tj. lata 2012-2021) na terenie województwa świętokrzyskiego powstało 5 nowych zakładów aktywności zawodowej: ZAZ prowadzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej i ZAZ prowadzony przez Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” (utworzone w 2013 roku), ZAZ Manufaktura Pietraszki w Kielcach i ZAZ w Sandomierzu (utworzone w 2020 roku) i ZAZ w Chmielniku (utworzony w 2021 roku).

Tabela 28. Dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2012-2021 (dane w zł).

Zakład Aktywności Zawodowej	Dofinansowanie w latach (kwota w PLN)										KWOTA ŁĄCZNIE (PLN)
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.	2020r.	2021r.	
PZAZ Styków	1 205 522	1 392 319	1 461 632,73	1 238 475,98	1 234 653	1 221 800	1 433 700	1 634 500	1 862 500	2 085 000	14 770 102,71
ZAZ Końskie	740 000	948 255	772 375	795 500	980 500	823 248,96	1 135 725,08	1 104 096,60	1 175 000	1 111 477,74	9 586 178,38
ZAZ Kielce – Caritas Diecezji Kieleckiej		644 221	740 000	826 414,02	777 000	962 000	1 058 228	1 183 000	1 395 000	1 329 438	8 915 301,02
ZAZ Kielce – Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”				693 500	758 500	758 500	829 200	1 112 750	1 218 232	1 254 270,54	6 624 952,54
ZAZ Manufaktura Pietraszki									629 391	838 408,41	1 467 799,41
ZAZ Sandomierz									450 345	688 333,33	1 138 678,33
ZAZ Chmielnik										502 075	502 075
RAZEM	1 945 522	2 984 795	2 974 007,73	3 553 890	3 750 653	3 765 548,96	4 456 853,08	5 034 346,60	6 730 468,00	7 809 003,02	43 005 087,39

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Tabela 29. Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kosztów działania ZAZ w latach 2012-2021 (dane w zł).

PODMIOT	Dofinansowanie w latach (kwota w PLN)										KWOTA ŁĄCZNIE (PLN)
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.	2020r.	2021r.	
PZAZ Styków	141 054	197 175,10	167 721	210 000	222 000	239 000	250 000	265 000	317 000	350 000	2 358 950,10
ZAZ Końskie	119 615,42	142 322,03	133 056,58	133 056,58	152 233	137 486	168 416	262 330	205 056	213 175	1 666 746,61
ZAZ Kielce – Caritas Diecezji Kieleckiej				81 000	89 360	122 360	140 000	140 000	140 000	170 000	882 720
ZAZ Kielce – Stowarzysz. „Nadzieja Rodzinie”				85 406,53	161 000	210 779	235 000	279 000	355 985	400 000	1 727 170,53
ZAZ Manufaktura Pietraszki									79 626	160 000	239 626
ZAZ Sandomierz									6 944	140 000	146 944
ZAZ Chmielnik										99 622	99 622
RAZEM	260 669,42	339 497,13	300 777,58	509 463,11	624 593	709 625	793 416	946 330	1 104 611	1 532 797	7 121 779,24

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Wsparcie centrów integracji społecznej

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym Samorząd Województwa może przyznać Centrum Integracji Społecznej dotację na wyposażenie lub działalność tych podmiotów przez okres pierwszych trzech miesięcy (z dochodów własnych samorządu przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych). Dotacja na pierwsze wyposażenie może być przeznaczona na: przystosowanie do potrzeb uczestników zajęć w CIS pomieszczeń przeznaczonych na reintegrację zawodową i społeczną, wyposażenie pomieszczeń oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności, o której mowa w art. 9 ustawy, zakup surowców, materiałów i narzędzi niezbędnych do rozpoczęcia działalności.

Na przestrzeni ostatnich 10 lat (tj. lata 2012-2021) Samorząd Województwa Świętokrzyskiego (za pośrednictwem ROPS) przeznaczył łącznie **150 383,00 zł** na dofinansowanie CIS w województwie świętokrzyskim, w tym: CIS Jędrzejów – 37 002,00zł w 2013 r., CIS Chmielnik – 13 501,00zł w 2013 r. i CIS Busko-Zdrój – 99 880,00zł w 2016r. W latach 2017-2021 nie wpłynął do ROPS żaden wniosek na utworzenie Centrum Integracji Społecznej.

Wsparcie organizacji pozarządowych

Podstawowym aktem prawnym określającym ramy współdziałania samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi (i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego) w realizacji zadań należących do sfery zadań publicznych jest ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. **Jednym z podstawowych obowiązków samorządu**, o fundamentalnym charakterze, jest **obowiązek prowadzenia działalności w sferze zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi** oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy. **Głównym celem tej współpracy jest lepsze zaspokajanie potrzeb i podnoszenie poziomu życia mieszkańców regionu oraz wspomaganie zrównoważonego rozwoju województwa.**

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego kieruje swoje wsparcie również do organizacji pozarządowych poprzez dofinansowanie realizacji zadań publicznych (zarówno w ramach otwartego konkursu ofert, jak i trybu pozakonkursowego). **W ramach zadań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej samorząd udzielał dofinansowania realizacji zadań publicznych z zakresu:** pomocy społecznej, przeciwdziałania przemocy, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych – środki PFRON, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych i ekonomii społecznej. Środki finansowe przekazane organizacjom pozarządowym (w tym również PES) wpływają na rozwój ekonomii społecznej poprzez wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców regionu oraz zapobieganie lub minimalizację problemów społecznych województwa.

Łączna wysokość dotacji, jakie w latach 2012-2021 Samorząd Województwa Świętokrzyskiego przeznaczył na realizację zadań publicznych w ramach zadań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynosi:

10 881 224,60zł

Łącznie w latach 2012-2021 wsparcie otrzymało:

896 organizacji pozarządowych

Tabela 30. Dotacje przeznaczone na wsparcie organizacji pozarządowych w ramach zadań realizowanych przez ROPS w latach 2012-2021

RODZAJ ZADANIA	Dofinansowanie w latach (kwota w PLN)										KWOTA ŁĄCZNIE (PLN)
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.	2020r.	2021r.	
Działalność na rzecz osób niepełnospr.	-	-	-	-	-	-	20 000	70 000	314 190	350 000	754 193,00
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkohol.	89 820	89 614	110 000	110 000	110 000	89 525	174 140	150 000	186 840	140 000	1 249 953,00
Pomoc społeczna	120 000	119 810	198 490	300 000	220 000	220 000	240 000	300 000	279 459,40	350 000	2 347 780,40
Przeciwdziałanie przemocy	36 005	50 000	51 250	51 250	55 687	56 187	52 627	100 000	96 844	100 000	649 859,00
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych – środki PFRON	150 000	299 955	1 588 720	1 550 000	460 000	684 241	599 581,20	200 000	211 243	100 000	5 843 789,20
Ekonomia społeczna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35 650	35 650,00
SUMA	395 825	559 379	1 948 460	2 011 250	845 687	1 049 953	1 086 348,20	820 000	1 088 576,40	1 075 650	10 881 224,60

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Tabela 31. Liczba wspartych organizacji pozarządowych w latach 2012-2021 w ramach zadań realizowanych przez ROPS

Rodzaj zadania	Liczba wspartych organizacji pozarządowych										ŁĄCZNIE
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.	2020r.	2021r.	
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	-	-	-	-	-	-	3	9	33	34	79
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych	13	11	16	12	13	9	14	12	17	11	128
Pomoc społeczna	11	15	22	26	23	13	21	28	27	31	217
Przeciwdziałanie przemocy	5	8	6	5	7	6	9	8	12	9	75
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych - środki PFRON	9	28	84	63	41	60	49	16	22	16	388
Ekonomia społeczna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
RAZEM	38	62	128	106	84	88	96	73	111	110	896

Źródło: opracowanie własne ROPS

3. Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

Działając zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Zarząd Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą 2704/20 z dnia 23.09.2020 r. powołał Świętokrzyski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej (ŚKRES) – w miejsce istniejącego Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (powołanego Uchwałą nr 452/15 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 10.06.2015 r.). Składa się on z przedstawicieli samorządu województwa, samorządów lokalnych, sektora ekonomii społecznej (w szczególności przedstawicieli OWES), przedstawicieli nauki, biznesu i innych instytucji działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Zasady działania ŚKRES oraz tryb wyboru Członków ŚKRES określa regulamin ŚKRES, stanowiący załącznik nr 1 do w/w Uchwały.

Do zadań ŚKRES należy w szczególności:

- a) stworzenie stabilnych ram współpracy i dialogu między różnego rodzaju instytucjami, które mogą mieć wpływ na rozwój ekonomii społecznej w regionie m.in. PES, przedstawicielami administracji publicznej, sektora prywatnego, biznesu i nauki,
- b) współpraca z innymi podmiotami tworzącymi sieci współpracy instytucji z obszaru ekonomii społecznej, integracji i pomocy społecznej, przedsiębiorczości na poziomie regionalnym oraz krajowym,
- c) wyznaczanie wizji i kierunków rozwoju ekonomii społecznej,
- d) opiniowanie i rekomendowanie propozycji strategicznych, programowych, legislacyjnych i finansowych mających znaczenie dla ekonomii społecznej (w tym też dokonywanie przeglądów stanu realizacji zapisów oraz wydawanie opinii o koniecznych modyfikacjach ww. dokumentów w odniesieniu do ekonomii społecznej),
- e) inicjowanie zmian oraz monitorowanie realizacji RPRES w województwie świętokrzyskim,
- f) współpraca w zakresie organizacji i wdrażania przedsięwzięć zaplanowanych w ramach RPRES,
- g) identyfikacja barier w rozwoju ekonomii społecznej w regionie oraz formułowanie rekomendacji w zakresie ich likwidacji lub ograniczenia,
- h) wspieranie działań na rzecz korzystnych rozwiązań prawnych w obszarze sektora ekonomii społecznej,
- i) kreowanie i promowanie nowych, innowacyjnych rozwiązań w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim,
- j) formułowanie rekomendacji dotyczących planowanych działań w obszarze ekonomii społecznej oraz zatwierdzanie rekomendacji wypracowanych podczas spotkań grup tematycznych,
- k) udział w opracowywaniu dokumentów strategicznych i wdrożeniowych w zakresie rozwoju ekonomii społecznej,
- l) współpraca w zakresie planowania i wdrażania inicjatyw edukacyjnych dotyczących ekonomii społecznej,
- m) monitorowanie i upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze ekonomii społecznej z terenu województwa świętokrzyskiego,
- n) rekomendowanie kandydatów sektora ekonomii społecznej do ciał konsultacyjnych i monitorujących w ramach RPO WŚ oraz regionalnych programów rozwoju,
- o) współpraca w zakresie przepływu informacji o działaniach podejmowanych przez i na rzecz PES.

ŚKRES jest otwarty na współpracę z podmiotami działającymi na polu ekonomii społecznej, które identyfikują się z jego celami i są gotowe je realizować we współdziałaniu z innymi podmiotami na zasadach określonych przez ŚKRES.

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, która weszła w życie 30.10.2022 r. **w dużym stopniu ogranicza zakres zadań RKRES**. Zgodnie z nią do zadań Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej należy teraz:

- przedstawianie opinii o regionalnym programie rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz projektach uchwał organów samorządu województwa dotyczących funkcjonowania PES,
- zapoznawanie się z efektami realizacji regionalnych programów rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz przedstawianie opinii w tym zakresie.

RKRES składać się ma z przedstawicieli samorządu województwa, wojewody, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów ekonomii społecznej, wojewódzkiej rady działalności pożytku publicznego, związków spółdzielczych, instytutów badawczych, uczelni i organizacji pracodawców.

Zgodnie z art. 83 ust 3 ustawy o ekonomii społecznej marszałek województwa jest zobowiązany powołać członków RKRES w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. RKRES utworzony na terenie danego województwa na podstawie przepisów obowiązujących działa do dnia powołania członków nowego RKRES.

W dniu 28 kwietnia 2023 r. Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Zarządzeniem Nr 66/23 powołał członków RKRES **na kadencję 2023-2026**. Do zadań RKRES należy w szczególności:

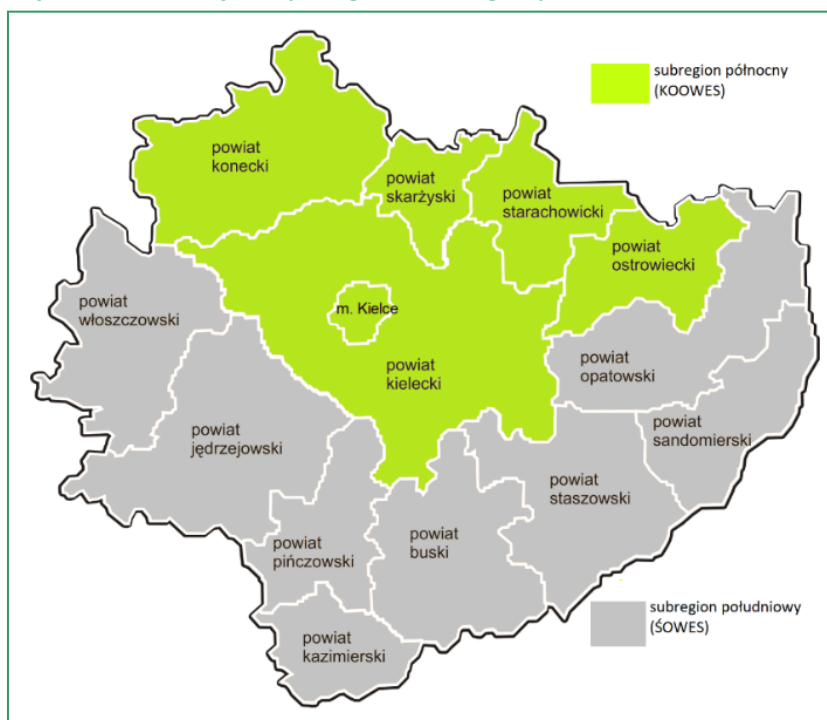
- a) przedstawianie opinii o regionalnym programie rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz projektach uchwał organów samorządu województwa dotyczących funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej;
- b) zapoznawanie się z efektami realizacji regionalnego programu rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz przedstawianie opinii w tym zakresie;

4. Działania realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

Według stanu na dzień 31.12.2022 r., w województwie świętokrzyskim działają dwa akredytowane OWES: **Kielecko-Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej** (KOOWES) i **Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej** (ŚOWES). Ich działalność jest finansowana ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 w ramach Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej.

Działania OWES są realizowane w oparciu o „*Standardy działania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej*”. Rezultatem procesu akredytacji przez MRIPS działania OWES w zakresie zgodności z w/w Standardami jest to, że wystandaryzowane usługi są świadczone w sposób jednolity na obszarze działania obydwu OWES w regionie świętokrzyskim. Różnice w zakresie świadczonych usług wynikają głównie z odmiennej charakterystyki subregionów oraz z doświadczeń podmiotów, które realizują projekty. Działalność OWES w województwie świętokrzyskim podzielona jest na 2 subregiony.

Mapa 8. Podział województwa świętokrzyskiego na subregiony



Źródło: opracowanie własne ROPS

Kielecko – Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (KOOVES) prowadzi działalność na terenie subregionu północnego województwa świętokrzyskiego, który podzielony jest następująco:

- Stowarzyszenie Integracja i Rozwój - miasto Kielce i powiat kielecki,
- Fundacja PESTka - miasto Kielce i powiaty: konecki i skarżyski,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krzemienny Krąg” – powiaty: ostrowiecki i starachowicki.

Okres realizacji projektu: 01.09.2019 r. do 30.06.2023 r.

Całkowita wartość projektu: 14 520 681,10 zł, w tym dofinansowanie z EFS: 14 074 745,10 zł.

W ramach KOOVES realizowane są następujące działania merytoryczne: działania animacyjne, doradztwo ogólne, doradztwo biznesowe, doradztwo specjalistyczne, doradztwo z zakresu zamówień publicznych, wsparcie w zakresie reintegracji, szkolenia kadr PES, prowadzenie inkubatorów ekonomii społecznej, **mikrogranty na ekonomizację PES (do 5 000zł)**, mikrogranty na lokalne inicjatywy społeczne, zapewnienie usług księgowych, wsparcie rozwojowe przedsiębiorstw społecznych, promocja dobrych praktyk ekonomii społecznej.

Działania zrealizowane w okresie 01.09.2019 r. – 31.12.2022 r.:

- wypracowanie założeń co do utworzenia PES przez **57** grup inicjatywnych;
- objęcie wsparciem **245** podmiotów ekonomii społecznej i ich przedstawicieli,
- objęcie wsparciem **422** osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- utworzenie **135** miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym:
 - 50 miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych,
 - 85 miejsc pracy w nowo powstałych przedsiębiorstwach społecznych,
- utworzenie **21** organizacji pozarządowych, prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą,
- objęcie **105** osób wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (w ramach mechanizmu zakupowego),

- dostarczenie produktów i usług na potrzeby podmiotów potrzebujących wsparcia w kontekście COVID-19 (w ramach mechanizmu zakupowego) przez **4** podmioty ekonomii społecznej,
- przystąpienie do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej przez **18** środowisk,
- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): **189**

Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzi swoją działalność na obszarze subregionu południowego województwa świętokrzyskiego, który podzielony jest w następujący sposób:

- Caritas Diecezji Kieleckiej - powiaty: buski, kazimierski, pińczowski,
- Fundacja Centrum Europy Lokalnej - powiaty: jędrzejowski, włoszczowski,
- Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego - powiaty: sandomierski, staszowski, opatowski,
- Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej (praca wykonywana na całym subregionie w 8 powiatach).

Okres realizacji projektu: 01.09.2019 r. do 30.06.2023 r.

Całkowita wartość projektu: 13 471 306,20, z w tym dofinansowanie z EFS: 11 450 610,27zł oraz 1 577 995,93 zł (budżet państwa), pozostałe środki - wkład własny.

W ramach ŚOWES realizowane są następujące działania merytoryczne: animacja lokalna, doradztwo ogólne, doradztwo biznesowe, doradztwo specjalistyczne, doradztwo z zakresu zamówień publicznych, wsparcie w zakresie reintegracji, szkolenia kadr PES, prowadzenie inkubatorów ekonomii społecznej, usługi księgowe, **zewnętrzne usługi marketingowo-rozwojowe, zewnętrzne usługi prawne**, wsparcie na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w PES, wsparcie rozwojowe, wsparcie na inicjatywy lokalne (5.000,00zł), promocja dobrych praktyk ekonomii społecznej, wsparcie PES/PS w zakresie łagodzenia skutków pandemii COVID-19.

Działania zrealizowane w okresie 01.09.2019 r. – 31.12.2022 r.:

- wypracowanie założeń co do utworzenia PES przez **23** grupy inicjatywne,
- objęcie wsparciem **207** podmiotów ekonomii społecznej,
- objęcie wsparciem **369 osób** zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- przystąpienie do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej przez **13** środowisk,
- utworzenie **122** miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, w tym:
 - 32 miejsca pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych,
 - 90 miejsc pracy w nowo powstałych przedsiębiorstwach społecznych,
- utworzenie **29** organizacji pozarządowych, prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą,
- objęcie **389** osób wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (w ramach mechanizmu zakupowego),
- wdrożenie nowych produktów i usług w wyniku grantów rozwojowych przez **12** podmiotów,
- dostarczenie produktów i usług na potrzeby podmiotów potrzebujących wsparcia w kontekście COVID-19 (w ramach mechanizmu zakupowego) przez **7** podmiotów ekonomii społecznej,
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): **136**

Komplementarność działań ROPS i OWES:

OWES w swoich działaniach są zobowiązane do ścisłej współpracy z ROPS jako koordynatorem wsparcia ekonomii społecznej w województwie. Jest to obowiązek wynikający wprost ze Standardów OWES. W celu zapewnienia komplementarności działań pomiędzy ROPS i OWES w 2016 roku dokonano **podziału zadań i odpowiedzialności pomiędzy ROPS i OWES, które obowiązują do chwili obecnej**. Podział ten został ujęty w „Porozumieniu w sprawie określenia planu i zasad współpracy oraz realizacji wspólnych inicjatyw pomiędzy Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej, koordynatorem rozwoju ekonomii społecznej w regionie a Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim”, podpisanym 16.12.2016 roku.

Porozumienie to określiło zasady współpracy i realizacji wspólnych inicjatyw, obszary kompetencji oraz zasady wymiany informacji pomiędzy instytucjami. Jako główne kryterium podziału przyjęto w tym wypadku „lokalność”:

- ROPS koordynuje działania na poziomie regionalnym oraz współpracuje z JST,
- OWES koncentrują się na wsparciu podmiotów ekonomii społecznej na poziomie lokalnym – na terenie subregionu.

Dotychczasowe efekty współpracy:

- ustalenie warunków brzegowych dla tworzonych projektów OWES, co miało wpływ na zaplanowanie spójnego systemu wsparcia sektora ekonomii społecznej w regionie,
- opracowanie zasad w zakresie weryfikacji statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz wspólnego dla całego województwa regulaminu przyznawania tego statusu, co pozwoliło na unifikację zasad w całym województwie,
- ujednoczenie regulaminu przyznawania dotacji na utworzenie miejsc pracy w PS – wspólnego dla całego województwa,
- ustalenie kluczowych celów rozwojowych dla województwa świętokrzyskiego, które zostały ujęte w strategii rozwoju województwa – dzięki temu OWES mają za zadanie promować te PS, które działają właśnie w zdefiniowanych kluczowych sferach rozwojowych regionu,
- ujęcie w kryteriach konkursowych dot. projektów OWES zapisu mówiącego o konieczności uzgodnienia z ROPS planów działania OWES (zakres, główne działania, struktura OWES), dzięki czemu zapewniono spójność działań OWES z polityką regionalną na rzecz rozwoju ekonomii społecznej ROPS i jednocześnie z założeniami projektu koordynacyjnego ROPS.

ROPS odpowiedzialny jest również za zadania wykraczające poza kompetencje OWES tj. monitorowanie sektora ekonomii społecznej w regionie oraz prowadzenie analiz i badań tego sektora m.in. ewaluacji systemu wsparcia ekonomii społecznej. Monitoring realizacji wskaźników realizacji RPRES (opracowywany każdego roku przez ROPS) odbywa się przy ścisłej współpracy z OWES, które odpowiedzialne są za realizację części wskaźników. OWES co roku składają do ROPS ankiety monitorujące stan ich wykonania.

Ważną rolą OWES jest również pośredniczenie w kontakcie ROPS z PES i pomoc w dotarciu ROPS do PES ze swojego obszaru. Choć w dużej części to ROPS odpowiada za kształtowanie polityk publicznych w zakresie ekonomii społecznej, to dużą rolę pełnią w tym zakresie również OWES, uczestnicząc w pracach Grup Tematycznych, ŚKRES, biorąc udział w spotkaniach (głównie Grupy ds. współpracy pomiędzy ROPS i OWES) czy konsultując dokumenty strategiczne, itp. Przedstawiciele OWES są członkami Świętokrzyskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, uczestniczą również w pracach Grup Tematycznych. Grupy te skupiają przedstawicieli różnych instytucji otoczenia ekonomii społecznej i podmiotów ekonomii społecznej.

5. Działania realizowane przez JST

Szczególną rolę w rozwoju ekonomii społecznej i działalności PES odgrywają jednostki samorządu terytorialnego (tj. gminy, powiaty i województwa), które są odpowiedzialne za kształtowanie lokalnej polityki publicznej, w tym również w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Od decyzji zarówno organów stanowiących (rada gminy/powiatu, sejmik województwa), jak i wykonawczych (wójt/burmistrz/prezydent, zarząd powiatu, zarząd województwa) zależy to, w jakim stopniu i w jakim kształcie będzie się rozwijać ekonomia społeczna na danym terenie. Podmioty ekonomii społecznej w dużej mierze powstają bowiem i rozwijają się w oparciu o przyjazne środowisko lokalnego samorządu.

Samorządy posiadają szereg możliwości wspierania podmiotów ekonomii społecznej. Poniżej przedstawiono najczęściej stosowane działania świętokrzyskich samorządów, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej na poziomie lokalnym. Są to m.in.:

- włączenie problematyki ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych,
- zlecenie PES realizacji zadań publicznych,
- stosowanie klauzul lub/i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych,
- tworzenie i współfinansowanie podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów reintegracyjnych,
- współpraca z mieszkańcami w celu wspólnego realizowania zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej w formie inicjatyw lokalnych, itp.

Z danych uzyskanych od świętokrzyskich samorządów (gminnych i powiatowych) wynika, iż w 2021 roku łącznie 61 JST (w tym 51 gminy i 10 powiatów) zawarło w swoich dokumentach strategicznych zapisy dotyczące ekonomii społecznej. **Najczęściej były to strategie rozwiązywania problemów społecznych i strategie rozwoju gminy/powiatu**, w tym:

- **29 JST** (tj. 25% wszystkich JST) zadeklarowało uwzględnienie ekonomii społecznej w strategiach rozwiązywania problemów społecznych,
- **33 JST** (tj. 28,4% wszystkich JST) - w strategiach rozwoju gminy lub powiatu.

Zagadnienia związane z ekonomią społeczną można również znaleźć w innych dokumentach lokalnych: rocznych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (posiadanie takiego programu zadeklarowało 10 JST - 8,6%), lokalnych programach rewitalizacji (8 JST – 7%), programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych (1 JST – 0,86%).

Jak wynika z ankiety, przeprowadzonej wśród świętokrzyskich samorządów, w 2021 roku **3 JST** – 2,6% (tj. Ostrowiec Świętokrzyski i powiaty: konecki i skarżyski) **zadeklarowały posiadanie opracowanego lokalnego programu rozwoju ekonomii społecznej**. Podkreślić jednak należy, iż przyjmowanie przez JST odrębnych dokumentów poświęconych ekonomii społecznej nie jest praktyką zbyt szeroko stosowaną przez samorządy.

Jednym z ważniejszych narzędzi, którymi dysponują JST dla rozwoju ekonomii społecznej jest **zlecenie przez JST zadań publicznych PES**, w tym organizacjom pozarządowym zgodnie z przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Z danych przekazanych przed JST wynika, że w 2021 roku 63 JST (co stanowi 54,3% wszystkich JST; 10 powiatów, 53 gminy) zleciło realizację łącznie 848 usług użyteczności publicznej, w tym: **39 JST** (33,6%, 6 powiatów, 33 gminy) **zleciło realizację 326 usług użyteczności publicznej podmiotom ekonomii społecznej**.

Świętokrzyskie JST najczęściej zlecały podmiotom ekonomii społecznej realizację zadań publicznych w zakresie: wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i sportu – blisko **30%** wszystkich zleceń PES, wspierania kultury i dziedzictwa narodowego – **6,1%**, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – **5,2%**, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – **3,7%**. W 2021 roku podmiotom ekonomii społecznej zlecano również: usługi dostarczania posiłków, świadczenia usług opiekuńczych, usługi remontowe, prowadzenie środowiskowych domów samopomocy, prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, domów pomocy społecznej, placówek/ośrodków wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, itp., organizowanie wypoczynku i rehabilitacji dla dzieci i dorosłych osób niepełnosprawnych, turnusów rehabilitacyjnych oraz zapewnienie schronienia dla osób bezdomnych itp.

Podsumowując, odsetek JST zlecających PES realizację zadań publicznych, jak i liczbę zadań zleconych PES należy uznać za niezadawalający i niewystarczający. Podkreślić jednak należy, iż **w stosunku do 2016 roku – w 2021 roku o 70% wzrosła liczba samorządów, które zlecały PES realizację usług użyteczności publicznej, natomiast o 179% wzrosła liczba zleceń udzielanych PES.**

Stosowanie klauzul i aspektów społecznych:

JST zamawiając dobra i usługi mogą stosować klauzule i aspekty społeczne w zamówieniach publicznych. Przyjmuje się, że stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jest główną formą wspierania ekonomii społecznej przez JST. Wprawdzie wspomniane wyżej rozwiązania nie są bezpośrednio adresowane do PES, niemniej jednak mogą być dla nich istotnym elementem wsparcia. Jest to bowiem doskonałe narzędzie ułatwiające dostęp do zamówień publicznych podmiotom realizującym ważne cele społeczne.

Z danych przekazanych przed JST wynika, że w 2021 roku **70 JST, co stanowi 60,3% wszystkich JST zastosowały w swoich zamówieniach aspekty lub klauzule społeczne**, w tym:

- tzw. **klauzula zastrzeżona** (art. 94 ust. 1 i 2 ustawy PZP) dotycząca zastrzeżenia udziału w postępowaniu wyłącznie do zakładów pracy chronionej, spółdzielni socjalnych lub innych podmiotów, których głównym celem działalności (lub celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienia) jest społeczna i zawodowa integracja osób marginalizowanych - **7 JST w województwie** (1 powiat, 6 gmin), **24 postępowania**,
- tzw. **klauzula zatrudnieniowa** (art. 96 ust. 2 pkt 2 ustawy PZP) dotycząca warunku zatrudniania do realizacji zamówienia osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu, osób do 30 roku życia i powyżej 50 roku życia posiadających status osoby poszukującej pracy, itp. - **10 JST w województwie** (2 powiaty, 8 gmin), **25 postępowań**,
- tzw. **klauzula pracownicza** (art. 95 ust. 1 i 2, art. 438 ustawy PZP) dotycząca warunku zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawców na podstawie stosunku pracy osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia (dot. postępowania na usługi lub roboty budowlane) – **62 JST w województwie** (9 powiatów, 53 gminy), **550 postępowań**;
- tzw. „**klauzula usługowa**” (art. 361 ust. 1 i 2 ustawy PZP), dotycząca zastrzeżenia zamówień na usługi społeczne, zdrowotne i kulturalne wyłącznie dla podmiotów spełniających łącznie warunki związane z niedziałaniem w celu osiągnięcia zysku, strukturą zarządzania oraz działalnością związaną ze społeczną i zawodową integracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – **2 JST w województwie** (2 gminy), **3 postępowania**.

Oprócz klauzul społecznych świętokrzyskie samorządy (zarówno gminne, jak i powiatowe) w 2021 roku stosowały również aspekty społeczne w zamówieniach publicznych:

- **tzw. zastrzeżenie dla spółdzielni socjalnych** (art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych), dotyczące możliwości zastrzeżenia udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne wyłącznie do spółdzielni socjalnych (dot. tylko zamówień o wartości mniejszej niż 130 tys. zł) – **1 JST w województwie** (1 gmina), **1 postępowanie**;
- **zamówienia wewnętrzne** (tzw. **zamówienie in-house** – art. 214 ust. 1 pkt 11-14 ustawy PZP), dotyczące udzielania przez samorządy zamówień podmiotom (np. spółdzielniom socjalnym), nad którymi sprawują kontrolę zbliżoną do kontroli nad własnymi jednostkami. Podmioty te wykonują ponad 90% swojej działalności na rzecz tych zamawiających, a w ich strukturze właścicielskiej nie mają udziału kapitału prywatnego – **7 JST w województwie** (1 powiat, 6 gmin), **17 postępowań**;
- **uwzględnienie aspektów społecznych w opisie przedmiotu zamówienia** (art. 96 ust. 1 ustawy PZP), dotyczące możliwości Zamawiającego uwzględnienia w dokumentach zamówienia wymagań, związanych z realizacją zamówienia m.in. klauzul społecznych (określonych w ustawie PZP), etykiet społecznych lub też innych warunków pozwalających osiągnąć korzyści społeczne, w szczególności wynikających z obowiązujących ustaw czy międzynarodowych konwencji ratyfikowanych przez Polskę (o ile są związane z przedmiotem zamówienia). Mogą one dotyczyć np. poszanowania praw człowieka poprzez wskazanie wymagań w zakresie BHP, wsparcia włączenia społecznego poprzez wymóg ustanowienia szkoleń związanych z przedmiotem zamówienia dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym realizujących zamówienie, promocji równych szans poprzez promocję elastycznego czasu pracy, itp. - **6 JST** (1 powiat, 5 gmin), **8 postępowań**;
- **zastosowanie aspektów społecznych w kryteriach oceny ofert** (art. 242 ust. 2 pkt 2 ustawy PZP), dotyczące przedmiotu zamówienia. Mogą one w szczególności dotyczyć integracji zawodowej i społecznej osób marginalizowanych. Zamawiający może wykorzystać rozwiązania przewidziane w ustawie PZP, może też stosować inne rozwiązania np. etykiety społeczne, zatrudnienie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, dodatkowe punkty za realizację zamówienia przez PES, dodatkowe punkty za wynagrodzenie pracowników wyższych niż minimalne wymagane ustawowo itp. - **15 JST** (2 powiaty, 13 gmin), **105 postępowań**;
- **dostosowanie przedmiotu zamówienia do potrzeb użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnością** (art. 100 ust. 1 i 2, art. 102 ust. 1 pkt 2, art. 102 ust. 2 pkt 1 ustawy PZP), dotyczące obowiązku dostosowania przedmiotu zamówienia pod kątem jego dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub projektowania dla wszystkich użytkowników (np. podjazdy do wózków inwalidzkich, instrukcja użytkownika w języku Braille’a, itp.), o ile zamówienie, przeznaczone jest do użytku osób fizycznych lub przedmiotem zamówienia są roboty budowlane - **24 JST** (7 powiatów, 16 gmin), **173 postępowania**,
- **etykiety (oznakowania) społeczne** (art. 104 ustawy PZP), dotyczące możliwości wskazania w opisie przedmiotu zamówienia lub kryteriach oceny ofert obowiązku zastosowania przez wykonawcę w realizacji zamówienia produktów lub usług posiadających etykiety społecznej tj. poświadczenie, że obiekt budowlany, produkt, usługa lub procedura spełnia standardy społeczne i środowiskowe np. certyfikat Fairtrade (związany z systemem certyfikacji produktów Sprawiedliwego Handlu) - **2 JST** (1 powiat, 1 gmina), **4 postępowania**;

- **wyłączenie stosowania ustawy PZP przy zlecaniu zadań w zakresie rewitalizacji** (art. 11 ust. 5 pkt 5 ustawy PZP), dotycząca możliwości zlecenia przez gminę spółdzielni socjalnej lub organizacji pozarządowej realizacji zamówienia (z wyłączeniem ustawy PZP) pod warunkiem spełnienia określonych warunków m.in. w zakresie przedmiotu zamówienia realizującego przedsięwzięcia rewitalizacyjne, celu i wartości zamówienia – **0 JST, 0 postępowań**.

Z analizy wynika, iż:

- **blisko 86% powiatów** stosowało klauzule i aspekty w zamówieniach publicznych – łącznie odpowiedzialnych zamówień w 2021 roku nie zastosowały tylko 2 powiaty (z 14),
- **57% gmin tj. przeszło połowa wszystkich gmin** (58 z 102 gmin) zastosowała klauzule i aspekty społeczne.

W 2021 roku świętokrzyskie samorządy (zarówno gminy, jak i powiaty) najczęściej stosowały:

- tzw. klauzulę pracowniczą (62 JST, 53,4% wszystkich JST),
- aspekt społeczny: dostosowanie zamówienia do potrzeb użytkowników (24 JST, 20,7% JST),
- uwzględnienie aspektu społecznego w kryteriach oceny ofert (15 JST, 12,9% JST),
- tzw. klauzulę zatrudnieniową (10 JST, 8,6% JST).

Dokonując analizy liczby postępowań z zastosowaniem klauzul i aspektów społecznych, udzielonych przez samorządy w 2021 roku:

- w 60,4% wszystkich postępowań zastosowano klauzulę pracowniczą;
- w 19% postępowań zastosowano aspekt społeczny - dostosowanie przedmiotu zamówienia do potrzeb użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnością;
- w 11,5% postępowań uwzględniono aspekty społeczne w kryteriach oceny ofert;
- w minimalnym zakresie (poniżej 3% postępowań) zastosowano klauzulę zatrudnieniową, klauzulę zastrzeżoną, zamówienie wewnętrzne In-house, etykiety społeczne, itp.

Podkreślić jednak należy, że w 2021 roku w stosunku do 2016 roku prawie 3-krotnie wzrosła liczba samorządów, które zastosowały klauzula i/lub aspekty społeczne w zamówieniach publicznych. Nadal jest to jednak skala niewystarczająca. Obrazuje to poniższa tabela.

Tabela 32. Liczba JST stosujących klauzule i aspekty społeczne w zamówieniach publicznych w latach 2016-2021

Rok	Liczba JST	Odsetek JST
2016 r.	25	22%
2017 r.	37	32%
2018 r.	52	45%
2019 r.	53	46%
2020 r.	62	53%
2021 r.	70	60%

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie corocznych Monitoringu realizacji wskaźników RPRES od roku 2016.

W ankietach, przesłanych do JST na potrzeby Monitoringu realizacji wskaźników RPRES za 2021 rok zapytano również świętokrzyskie samorzady, **co – ich zdaniem – przyczyniłoby się do zwiększenia skali stosowania przez JST klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych.** Wg JST do zwiększenia skali stosowania klauzul i aspektów społecznych powinno się przyczynić:

- **zwiększenie wiedzy wśród JST** na temat stosowania klauzul i/lub aspektów społecznych (udział w spotkaniach z ekspertami, szkoleniach, warsztatach, seminariach, itp.) – tak odpowiedziało **74 JST (64%)**;
- **uproszczenie procedur** związanych ze stosowaniem klauzul i/lub aspektów społecznych - **64 JST (55,2%)**;
- **większa aktywność i zaangażowanie PES** w zdobywanie zleceń (poprzez udział w procedurach, w których są stosowane aspekty i/lub klauzule społeczne) – **53 JST (45,6%)**;
- **możliwość korzystania z doradztwa**, konsultacji, porad prawnych, interpretacji prawnych na temat klauzul i/lub aspektów społecznych - **47 JST (40,5%)**;
- **dostępność do katalogu usług i produktów**, oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej – **37 JST (31,9%)**;
- **wypracowanie uregulowań** dotyczących stosowania klauzul i/lub aspektów społecznych w wewnętrznych regulaminach i procedurach samorządu - **20 JST (17,2%)**;
- **przyjęcie uchwały** zobowiązującej samorząd i jego jednostki do stosowania klauzul i uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych - **6 JST (5,2%)**.

Wnioski:

- **Skala zastosowania przez świętokrzyskie samorzady klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych pozostaje w dalszym ciągu na dość niskim poziomie** (86% powiatów, 57% gmin). Wśród powodów takiego stanu rzeczy warto brać pod uwagę głosy samych przedstawicieli JST wskazujące m.in. na brak wystarczającej wiedzy w urzędach osób odpowiedzialnych za zamówienia publiczne na temat klauzul i aspektów społecznych oraz możliwości ich zastosowania (wskazało na to 64% JST).
- Stosunkowo niska skala stosowanie przez świętokrzyskie JST społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wskazuje na konieczność intensyfikacji działań promujących i upowszechniających wykorzystywanie klauzul i aspektów społecznych.
- Mała liczba zastosowanych klauzul i aspektów może być również – zdaniem samych przedstawicieli JST - spowodowana **małą aktywnością PES ubiegających się o zlecenia** – blisko połowa JST (45,6%) przyznaje, iż oczekuje większej aktywności i zaangażowania PES w zdobywanie zleceń (poprzez udział w procedurach, w których są stosowane aspekty i/lub klauzule społeczne).

Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej:

Jednym z podstawowych aspektów oceny współpracy JST i PES jest poziom zaangażowania samorządów w tworzenie PES m.in. podmiotów o charakterze reintegracyjnym oraz ich finansowanie. W województwie świętokrzyskim działają 63 podmioty reintegracyjne, z czego samorzady są organizatorami 18 z nich (29%).

Tabela 33. Liczba podmiotów o charakterze reintegracyjnym, prowadzonych przez JST

Rodzaj podmiotu	Liczba podmiotów prowadzonych przez JST (gminne lub powiatowe jednostki organizacyjne)	Procent
CIS	2	33%
KIS	4	24%
ZAZ	1	14%
WTZ	11	33%
SUMA:	18	

Źródło: Opracowanie własne ROPS

W 2021 roku świętokrzyskie samorządy prowadziły łącznie 18 podmiotów o charakterze reintegracyjnym na 63 funkcjonujące w regionie. JST w największym stopniu angażowały się w prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej (11 z 33) i klubów integracji społecznej (4 z 17), w najmniejszym – CIS i ZAZ. JST są także założycielami 3 spółdzielni socjalnych osób prawnych („Kazimierskie smaki”, „Starachowiczanka i „Integracja”). Podsumowując: świętokrzyskie JST są podmiotami tworzącymi lub członkami w 21 PES w regionie.

Z danych uzyskanych od JST wynika, iż 6 JST zamierza utworzyć na swoim terenie PES:

- 2 samorządy planują utworzenie zakładów aktywności zawodowej,
- 2 samorządy – spółdzielnie socjalne,
- 1 samorząd – warsztaty terapii zajęciowej,
- 1 samorząd- centrum integracji społecznej.

Tworzenie Centrów Usług Społecznych (CUS):

Rosnące oczekiwania obywateli w zakresie warunków i jakości życia oraz nowe wyzwania cywilizacyjne skłaniają samorządy do poszukiwania rozwiązań, które umożliwią szeroki dostęp do usług społecznych na poziomie lokalnym. Takim rozwiązaniem wprowadzonym do krajowego porządku prawnego jest **centrum usług społecznych (CUS)** – nowa jednostka w samorządzie gminnym i nowa instytucja polityki społecznej (ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych weszła w życie 1 stycznia 2020 r.). Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonują obecnie 2 Centra Usług Społecznych: w mieście Starachowice i w gminie Górno.

Centrum Usług Społecznych w Starachowicach: Gmina Starachowice jako jedna z pierwszych w województwie świętokrzyskim podjęła decyzję o przekształceniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych. Nastąpiło to 1.01.2021r. na mocy uchwały Nr IX/13/2020 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.11.2020 r. CUS powstało w ramach projektu pn. „CUS - model integracji i rozwoju usług społecznych w Starachowicach”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym).

Wartość projektu: 3 125 000,00 zł, w tym dofinansowanie z UE: 2 633 750,00 zł.

Okres realizacji projektu: od: 2020-11-01 do: 2023-04-30.

Centrum Usług Społecznych w Górnio zostało utworzone w ramach projektu pn. „CUS DLA WSZYSTKICH” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (na realizację projektu Gmina Górnio otrzyma dofinansowanie w wysokości 3 124 999,98 zł). Z dniem 1 stycznia 2022 r. na mocy uchwały Nr XXXVI/369/2021 Rady Gminy Górnio z dnia 30.11.2021 r., Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio został przekształcony w jednostkę budżetową pod nazwą Centrum Usług Społecznych w Górnio.

Centrum Usług Społecznych w Górnio ma charakter pilotażu rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Zapewnia modelowe rozwiązania w zakresie integracji i rozwoju usług społecznych, adresowanych do ogółu mieszkańców Gminy Górnio. To odpowiedź na wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne oraz rosnące oczekiwania mieszkańców na wprowadzenie nowych usług, w tym dla osób niebędących klientami pomocy społecznej.

V. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI, DZIAŁANIA I WSKAŹNIKI

1. Struktura celów – cel główny i cele szczegółowe

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku określa cel główny, cele szczegółowe, kierunki interwencji oraz działania, które samorząd województwa, samorzady lokalne oraz instytucje wspierające ekonomię społeczną będą realizować na rzecz wzmocnienia sektora ekonomii społecznej do 2030 roku. Program formułuje też wskaźniki pomiaru stopnia osiągnięcia celu głównego i poszczególnych celów szczegółowych.

Cel główny RPRES będzie realizowany poprzez 5 celów szczegółowych, którym przyporządkowano kierunki interwencji i działania, zaplanowane do realizacji w perspektywie do 2030 roku. Poszczególne cele są zgodne zarówno z zapisami KPRES, jak i Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, jak również są odpowiedzią na zdiagnozowane obszary problemowe.

CEL GŁÓWNY

Wzrost roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych i regionalnych w województwie świętokrzyskim

Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

CEL SZCZEGÓŁOWY I	CEL SZCZEGÓŁOWY II	CEL SZCZEGÓŁOWY III	CEL SZCZEGÓŁOWY IV	CEL SZCZEGÓŁOWY V
Aktywizowanie mieszkańców i mieszkank województwa świętokrzyskiego do działalności obywatelskiej i ekonomii społecznej	Wzmacnianie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i podmiotów zaangażowanych w ten proces	Wzrost potencjału i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	Wzmocnienie współpracy JST z sektorem ekonomii społecznej	Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej

2. Kierunki interwencji i działania

Poszczególnym celom szczegółowym przyporządkowano kierunki interwencji i działania, zaplanowane do realizacji w perspektywie do 2030 roku. Przedstawiają się one następująco:

Tabela 34. Kierunki interwencji i działania RPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY I	
Aktywizowanie mieszkańców i mieszkank województwa świętokrzyskiego do działalności obywatelskiej i ekonomii społecznej	
KIERUNKI INTERWENCJI	DZIAŁANIA
1. Angażowanie mieszkańców i mieszkank w działania społeczne, w tym tworzenie podmiotów ekonomii społecznej	1.1. Podejmowanie działań na rzecz wspierania lokalnych liderów aktywności społecznej. 1.2. Wsparcie animacyjno - doradcze w zakresie tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej. 1.3. Finansowe wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych i ekonomicznych (np. w formie mikrograntów).
2. Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie ekonomii społecznej	2.1. Organizacja wydarzeń/działań edukacyjnych kierowanych do studentów/młodzieży, przybliżających tematykę ekonomii społecznej
3. Upowszechnienie i promocja ekonomii społecznej wśród mieszkańców i mieszkank regionu	3.1. Organizacja wydarzeń promujących ekonomię społeczną wśród mieszkańców i mieszkank regionu (targi, jarmarki, dni ekonomii społecznej, kampanie informacyjno-promocyjne, artykuły sponsorowane, fora i podobne). 3.2. Prowadzenie regionalnego portalu ekonomii społecznej.
CEL SZCZEGÓŁOWY II	
Wzmacnianie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i podmiotów zaangażowanych w ten proces	
KIERUNKI INTERWENCJI	DZIAŁANIA
1. Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym	1.1. Wsparcie przygotowujące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do podjęcia aktywności w sektorze ekonomii społecznej. 1.2. Wsparcie uczestników/pracowników podmiotów reintegracyjnych przygotowujące do podjęcia zatrudnienia.
2. Wzmacnianie podmiotów reintegracyjnych i przedsiębiorstw społecznych	2.1. Wsparcie tworzenia podmiotów reintegracyjnych w regionie. 2.2. Wsparcie kadr podmiotów reintegracyjnych. 2.3. Wsparcie uczestników podmiotów reintegracyjnych.
CEL SZCZEGÓŁOWY III	
Wzrost potencjału i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	
KIERUNKI INTERWENCJI	DZIAŁANIA
1. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej	1.1. Realizacja kompleksowych usług wsparcia ekonomii społecznej obejmujących m.in. usługi doradcze i szkoleniowe, prowadzenie inkubatorów i centrów organizacji pozarządowych, organizację wizyt studyjnych i warsztatów. 1.2. Wsparcie PES prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą albo

	<p>planujących uruchomienie takiej działalności, w tym także w zakresie kooperacji z biznesem.</p> <p>1.3. Tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, w tym w szczególności przedsiębiorstwach społecznych.</p> <p>1.4. Doradztwo dla PES w zakresie ubiegania się o zamówienia publiczne (przetargi, postępowania) oraz zlecenia na usługi społeczne i w zakresie rewitalizacji.</p> <p>1.5. Certyfikacja PES znakiem „Zakup prospołeczny” w połączeniu z promocją znaku promocyjnego.</p>
2. Współpraca sektora ekonomii społecznej z biznesem i sektorem nauki	<p>2.1. Promocja dobrych praktyk współpracy biznesu z sektorem ekonomii społecznej.</p> <p>2.2. Prowadzenie platformy promocyjnej ekonomii społecznej (baza PS/PES).</p> <p>2.3. Rozwój współpracy szkolnictwa i sektora nauki z sektorem ekonomii społecznej (np. dni ES na uczelniach wyższych, katalog dobrych praktyk, konkursy na prace naukowe itp.).</p>
CEL SZCZEGÓŁOWY IV	
Wzmocnienie współpracy JST z sektorem ekonomii społecznej	
KIERUNKI INTERWENCJI	DZIAŁANIA
1. Podnoszenie wiedzy pracowników JST w zakresie ekonomii społecznej	1.1. Podnoszenie kompetencji pracowników JST oraz jednostek organizacyjnych (OPS, PCPR, PUP, itp.) w zakresie ekonomii społecznej poprzez m.in. szkolenia, wizyty studyjne, doradztwo itp.
2. Rozwój współpracy podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych z JST, szczególnie w obszarze usług społecznych	<p>2.1. Wspieranie JST i PES w budowaniu współpracy i partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.</p> <p>2.2. Wsparcie JST i PES w zakresie rozwoju i zlecenia usług użyteczności publicznej, w tym usług społecznych i tworzenia Centrów Usług Społecznych.</p> <p>2.3. Wsparcie JST w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.</p> <p>2.4. Upowszechnianie dobrych praktyk współpracy i stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.</p>
CEL SZCZEGÓŁOWY V	
Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	
KIERUNKI INTERWENCJI	DZIAŁANIA
1. Podniesienie kwalifikacji i kompetencji kadr instytucji wspierających sektor ekonomii społecznej	1.1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr instytucji wspierających sektor ekonomii społecznej w regionie.
2. Koordynacja na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie	<p>2.1. Funkcjonowanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (ŚKRES).</p> <p>2.2. Budowanie marki ekonomii społecznej w regionie.</p> <p>2.3. Wzmacnianie roli koordynacyjnej ROPS.</p>

3. Analiza i ewaluacja zasobów ekonomii społecznej w regionie	2.1. Prowadzenie ewaluacji, badań, analiz w obszarze sektora ekonomii społecznej i jego otoczenia w regionie. 2.2. Monitorowanie realizacji wskaźników RPRES.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników prac Grupy Tematycznej ds. diagnozy sektora ekonomii społecznej

3. Wskaźniki realizacji RPRES

Wskaźniki będą służyły do oceny, w jakim stopniu udaje się osiągnąć cele, określone w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2030 roku. Osiągnięcie każdego ze wskaźników przekładać się będzie bezpośrednio lub pośrednio na osiągnięcie celu głównego RPRES.

Tabela 35. Wskaźniki monitorowania realizacji RPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY I: Aktywizowanie mieszkańców i mieszkank województwa świętokrzyskiego do działalności obywatelskiej i ekonomii społecznej			
NR I NAZWA DZIAŁANIA	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ DOCELOWA	REALIZATOR /źródło danych
1.1. Podejmowanie działań na rzecz wspierania lokalnych liderów aktywności społecznej	Liczba lokalnych liderów aktywności społecznej, objętych wsparciem	120	ROPS, OWES
1.2. Wsparcie animacyjno – doradcze w zakresie tworzenia nowych PES	Liczba nowo zarejestrowanych PES, w wyniku wsparcia OWES	100	OWES
	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku wsparcia OWES wypracowały założenia do utworzenia PES	120	OWES
1.3. Finansowe wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych i ekonomicznych (np. w formie mikrograntów)	Liczba udzielonych dofinansowań dla lokalnych inicjatyw społecznych i ekonomicznych	60	ROPS, OWES
2.1. Organizacja wydarzeń/działań edukacyjnych kierowanych do studentów/młodzieży, przybliżających tematykę ekonomii społecznej	Liczba zorganizowanych wydarzeń/działań edukacyjnych skierowanych do studentów/młodzieży w obszarze ekonomii społecznej	8	ROPS przy współpracy z OWES i innymi podmiotami
3.1. Organizacja wydarzeń promujących ekonomię społeczną wśród mieszkańców i mieszkank regionu (np. targi, jarmarki, dni ekonomii społecznej, kampanie informacyjno-promocyjne, artykuły sponsorowane, fora i podobne).	Liczba zrealizowanych wydarzeń promujących ekonomię społeczną i kształtujących jej wizerunek	22	ROPS, OWES przy współpracy z innymi podmiotami
3.2. Prowadzenie regionalnego portalu ekonomii społecznej	Liczba publikacji nt. ekonomii społecznej, zamieszczonych na regionalnym portalu ekonomii społecznej	264	ROPS

CEL SZCZEGÓŁOWY II: Wzmacnianie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i podmiotów zaangażowanych w ten proces			
NR I NAZWA DZIAŁANIA	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ DOCELOWA	REALIZATOR /źródło danych
1.1. Wsparcie przygotowujące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do podjęcia aktywności w sektorze ekonomii społecznej	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w zakresie aktywności w sektorze ekonomii społecznej	800	OWES
1.2. Wspieranie uczestników/pracowników podmiotów reintegracyjnych przygotowujące do podjęcia zatrudnienia	Liczba uczestników/pracowników podmiotów reintegracyjnych, którzy podjęli zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub przeszli z KIS do CIS, z WTZ do ZAZ	100	CIS, KIS, WTZ, ZAZ
2.1. Wsparcie tworzenia podmiotów reintegracyjnych w regionie	Liczba gmin, w których podjęto działania w celu utworzenia podmiotów reintegracyjnych	15	ROPS, OWES
	Liczba działających podmiotów reintegracyjnych	69	ROPS, OWES
2.2. Wspieranie kadr podmiotów reintegracyjnych	Liczba przedstawicieli/pracowników podmiotów reintegracyjnych, objętych wsparciem	70	ROPS, OWES
	Liczba podmiotów reintegracyjnych objętych wsparciem	35	ROPS, OWES
2.3. Wspieranie uczestników podmiotów reintegracyjnych	Liczba uczestników podmiotów reintegracyjnych, objętych wsparciem	200	OWES
	Liczba podmiotów reintegracyjnych objętych wsparciem	20	OWES
CEL SZCZEGÓŁOWY III: Wzrost potencjału i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych			
NR I NAZWA DZIAŁANIA	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ DOCELOWA	REALIZATOR /źródło danych
1.1. Realizacja kompleksowych usług wsparcia ekonomii społecznej obejmujących m.in. usługi doradcze i szkoleniowe, prowadzenie	Liczba PES, objętych wsparciem	500	OWES

inkubatorów i centrów organizacji pozarządowych, organizację wizyt studyjnych i warsztatów	Liczba grup inicjatywnych, które zainicjowały przedsięwzięcia mające na celu rozwój ekonomii społecznej	150	OWES
1.2. Wsparcie PES prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą albo planujących uruchomienie takiej działalności, w tym także w zakresie kooperacji z biznesem	Liczba PES, prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą, objętych wsparciem	150	OWES
	Liczba PES, deklarujących uruchomienie takiej działalności, objętych wsparciem	75	OWES
1.3. Tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, w tym w szczególności przedsiębiorstwach społecznych	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	595	OWES
1.4. Doradztwo dla PES w zakresie ubiegania się o zamówienia publiczne (przetargi, postępowania) oraz zlecenia na usługi społeczne i w zakresie rewitalizacji	Liczba PES objętych wsparciem w zakresie ubiegania się o zamówienia publiczne i zlecenia na usługi społecznej i w zakresie rewitalizacji	100	OWES
1.5. Certyfikacja PES znakiem „Zakup prospołeczny” w połączeniu z promocją znaku promocyjnego	Liczba PES, które uzyskały certyfikat „Zakup prospołeczny”	9	ROPS
2.1. Promocja dobrych praktyk współpracy biznesu z sektorem ekonomii społecznej	Liczba dobrych praktyk współpracy biznesu i sektora ekonomii społecznej, promowanych wśród społeczeństwa	16	ROPS
2.2. Prowadzenie platformy promocyjnej ekonomii społecznej (baza PS/PES)	Liczba PES, zamieszczonych na platformie promocyjnej ekonomii społecznej	200	ROPS
2.3. Rozwój współpracy szkolnictwa i sektora nauki z sektorem ekonomii społecznej (np. dni ekonomii społecznej na uczelniach wyższych, katalog dobrych praktyk, konkursy na prace naukowe itp.)	Liczba działań na rzecz współpracy szkolnictwa i sektora nauki z sektorem ekonomii społecznej	8	ROPS

CEL SZCZEGÓŁOWY IV: Wzmocnienie współpracy JST z sektorem ekonomii społecznej

NR I NAZWA DZIAŁANIA	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ DOCELOWA	REALIZATOR /źródło danych
1.1. Podnoszenie kompetencji pracowników JST oraz jednostek organizacyjnych (OPS, PCPR, PUP, itp.) w zakresie ekonomii społecznej poprzez m.in. szkolenia, wizyty studyjne, doradztwo itp.	Liczba pracowników JST i ich jednostek organizacyjnych, których objęto wsparciem w zakresie ekonomii społecznej	600	ROPS, OWES
2.1. Wspieranie JST i PES w budowaniu współpracy i partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	Liczba JST i PES, objętych wsparciem w zakresie budowania współpracy i partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	50	ROPS, OWES
2.2. Wsparcie JST i PES w zakresie rozwoju i zlecenia usług użyteczności publicznej, w tym usług społecznych i tworzenia Centrów Usług Społecznych	Liczba PES objętych wsparciem w zakresie rozwoju i zlecenia usług użyteczności publicznej, w tym usług społecznych	80	ROPS, OWES
	Liczba JST objętych wsparciem w zakresie rozwoju i zlecenia usług społecznych, w tym tworzenia Centrów Usług Społecznych	40	ROPS, OWES
	Liczba JST, które zleciły PES lub PS realizację usług użyteczności publicznej, w tym usług społecznych	68	ROPS, OWES
2.3. Wsparcie JST w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	Liczba JST objętych wsparciem w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	95	ROPS, OWES
	Liczba JST, które zastosowały społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne	80	ROPS, OWES
2.4. Upowszechnienie dobrych praktyk współpracy i stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	Liczba edycji konkursu Lider Ekonomii Społecznej	8	ROPS

CEL SZCZEGÓŁOWY V: Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej

NR I NAZWA DZIAŁANIA	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ DOCELOWA	REALIZATOR /źródło danych
1.1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr instytucji wspierających sektor ekonomii społecznej w regionie	Liczba osób, które podniosły kwalifikacje i/lub kompetencje	10	ROPS, OWES
2.1. Funkcjonowanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES)	Liczba posiedzeń RKRES	15	ROPS
2.2. Budowanie marki ekonomii społecznej w regionie	Liczba przedsięwzięć, zwiększających rozpoznawalność ekonomii społecznej w regionie	6	ROPS, OWES
2.3. Wzmacnianie roli koordynacyjnej ROPS	Liczba projektów, mających na celu wzmacnianie roli koordynacyjnej ROPS	1	ROPS
3.1. Prowadzenie badań, analiz i ewaluacji w obszarze sektora ekonomii społecznej i jego otoczenia w regionie	Liczba wykonanych badań, analiz i ewaluacji	6	ROPS
2.2. Monitorowanie realizacji wskaźników RPRES	Liczba raportów monitorujących realizację RPRES	8	ROPS

Źródła: opracowanie własne ROPS

4. Cele RPRES a cele Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030

Tabela 36	Cele szczegółowe Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku.			
	Ekonomia Solidarności Społecznej			
Cele szczegółowe RPRES	Cel szczegółowy 1 Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych	Cel szczegółowy 2 Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Cel szczegółowy 3 Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku	Cel szczegółowy 4 Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej
OBSZAR 1: Aktywizowanie mieszkańców i mieszkank do działalności obywatelskiej i ekonomii społecznej				
Cel 1.1 Angażowanie mieszkańców i mieszkank w działania społeczne, w tym tworzenie podmiotów ekonomii społecznej				X
Cel 1.2 Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie ekonomii społecznej				X
Cel 1.3. Upowszechnianie i promocja ekonomii społecznej wśród mieszkańców i mieszkank regionu				X
OBSZAR 2: Wzmacnianie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i podmiotów zaangażowanych w ten proces				
Cel. 2.1. Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym		X		
Cel 2.2 Wzmacnianie podmiotów reintegracyjnych i przedsiębiorstw społecznych		X	X	
OBSZAR 3: Wzrost potencjału i konkurencyjności PES i PS				
Cel 3.1. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej	X	X	X	X

Cel 3.2. Współpraca sektora ekonomii społecznej z biznesem i sektorem nauki			X	
OBSZAR 4: Wzmocnienie współpracy JST z sektorem ekonomii społecznej				
Cel 4.1 Podnoszenie wiedzy pracowników JST w zakresie ekonomii społecznej	X			X
Cel 4.2 Rozwój współpracy podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych z JST, szczególnie w obszarze usług społecznych	X			
OBSZAR 5: Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej				
Cel 5.1 Podniesienie kwalifikacji i kompetencji kadr wspierających sektor ekonomii społecznej			X	
Cel 5.2 Koordynacja działań i rzecznictwa na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie			X	X
Cel 5.3 Analiza i ewaluacja zasobów ekonomii społecznej w regionie			X	

Źródło: opracowanie własne ROPS

5. Cele RPRES a Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Tabela 37		Wybrane cele szczegółowe Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+				
Cele szczegółowe RPRES	Cel 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie	Cel 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym			Cel 4.3 Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa	
	Cel 3.1.5 Poprawa warunków dla zwiększenia aktywności społecznej i obywatelskiej obywateli	Cel 3.2.1 Rozwój i upowszechnianie usług społecznych i zdrowotnych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług)	Cel 3.2.2 Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego	Cel 3.2.4 Rozwój sektora ekonomii społecznej	Cel 4.3.1 Rozwój współpracy terytorialnej (wewnątrz regionu, międzyregion. i międzynarod.	Cel 4.3.2 Partnerstwo międzysektorowe
OBSZAR 1: Aktywizowanie mieszkańców i mieszkanki do działalności obywatelskiej i ekonomii społecznej						
Cel 1.1 Angażowanie mieszkańców i mieszkanki w działania społeczne, w tym tworzenie PES	X			X		
Cel 1.2 Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie ekonomii społecznej	X			X		
Cel 1.3. Upowszechnianie i promocja ekonomii społecznej wśród mieszkańców i mieszkanki regionu	X			X		
OBSZAR 2: Wzmacnianie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i podmiotów zaangażowanych w ten proces						

Cel 2.1. Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym		X	X	X		
Cel 2.2 Wzmacnianie podmiotów reintegracyjnych i przedsiębiorstw społecznych			X	X	X	
OBSZAR 3: Wzrost potencjału i konkurencyjności PES i PS						
Cel 3.1. Wspieranie rozwoju PES	X	X	X	X		
Cel 3.2. Współpraca sektora ekonomii społecznej z biznesem i sektorem nauki				X	X	X
OBSZAR 4: Wzmocnienie współpracy JST z sektorem ekonomii społecznej						
Cel 4.1 Podnoszenie wiedzy pracowników JST w zakresie ekonomii społecznej		X		X	X	X
Cel 4.2 Rozwój współpracy PES i PS społecznych z JST, szczególnie w obszarze usług społecznych		X	X	X	X	X
OBSZAR 5: Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej						
Cel 5.1 Podniesienie kwalifikacji i kompetencji kadr wspierających sektor ekonomii społecznej				X		
Cel 5.2 Koordynacja działań i rzecznictwa na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie				X	X	
Cel 5.3 Analiza i ewaluacja zasobów ekonomii społecznej w regionie				X		

Źródło: opracowanie własne ROPS

VI. SPOSÓB REALIZACJI, MONITORINGU I EWALUACJI RPRES – SYSTEM REALIZACJI RPRES

System realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej obejmuje następujące elementy: koordynacja działań czyli sposób zarządzania RPRES, wdrażanie RPRES, określenie źródeł finansowania RPRES oraz monitorowanie i ewaluacja RPRES.

1. Koordynacja działań RPRES

Zgodnie z art. 21 ust. 4a do zadań samorządu województwa należy koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie. Art. 54 ust. 1 ustawy o ekonomii społecznej (która weszła w życie 30.10.2022 r.) stanowi, iż **samorząd województwa – przy pomocy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej - koordynuje w województwie działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej**, w szczególności: opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej.

Do zadań ROPS należy zatem w szczególności przygotowanie, realizacja i monitorowanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, koordynowanie działań władz publicznych w zakresie realizacji RPRES oraz określanie kierunków wsparcia ekonomii społecznej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, a także współpraca z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego (koordynującym polityki publiczne w zakresie rozwoju ekonomii społecznej) w celu zapewnienia zgodności kierunków rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym i krajowym oraz wymianę informacji i danych statystycznych dotyczących sektora ekonomii społecznej.

W praktyce zarządzanie lub koordynowanie RPRES rozumiane jest jako realizacja działań zaplanowanych w programie, które ukierunkowane są na osiągnięcie wyznaczonych celów RPRES (celu głównego i celów szczegółowych). **Realizacja określonych w RPRES celów wymaga spójnych i skoordynowanych działań wielu podmiotów**, które składać się będą na efektywny system zarządzania procesem rozwoju ekonomii społecznej w regionie (*schemat 2*).

Schemat 2. System zarządzania procesem rozwoju ekonomii społecznej w regionie



Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Efektywne zarządzanie realizacją RPRES możliwe jest dzięki ścisłej współpracy instytucji i podmiotów, mających bezpośredni wpływ na sytuację podmiotów ekonomii społecznej. Zalicza się do nich:

- **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej** – odpowiedzialny za koordynację działań związanych z wdrożeniem, monitoringiem oraz ewaluacją RPRES;
- **Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej** - odpowiedzialny za opiniowanie i wskazywanie zaleceń w zakresie wdrażania RPRES;
- **Instytucja Zarządzająca RPO** – odpowiedzialna za wydatkowanie środków Unii Europejskiej, w tym na rozwój ekonomii społecznej;
- **Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej** – świadczące bezpośrednie wsparcie dla PES na poziomie subregionalnym i wspierające proces tworzenia miejsc pracy w tym sektorze.

2. Wdrażanie programu

Wdrażanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej wymagać będzie ścisłej współpracy i wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. We wdrożenie RPRES zaangażowane będą zarówno podmioty publiczne, jak i niepubliczne, które mogą bezpośrednio lub pośrednio wpływać na rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim oraz angażują się w działania związane ze wspieraniem tego sektora.

W proces wdrażania RPRES bezpośrednio zaangażowane będą następujące podmioty m.in.:

- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, w szczególności **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej**;
- Instytucje Zarządzające i Pośredniczące Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027;
- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej czyli podmioty posiadające akredytację AKSES;
- Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- jednostki samorządu terytorialnego – samorząd województwa, samorzady powiatowe i gminne oraz ich jednostki organizacyjne;
- instytucje rynku pracy m.in. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach i Powiatowe Urzędy Pracy;
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- podmioty ekonomii społecznej;
- organizacje pozarządowe;
- szkoły i uczelnie wyższe;
- organizacje przedsiębiorców i przedsiębiorcy;
- lokalne grupy działania;

Główną rolę w procesie wdrażania Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej odgrywać będzie ROPS, który odpowiadać będzie m.in. za: opracowanie założeń RPRES, przeprowadzenie konsultacji RPRES, promocję i upowszechnianie RPRES oraz koordynację realizacji, monitoringu i ewaluacji RPRES. Nadzór nad realizacją programu pełnić będzie Dyrektor ROPS przy wsparciu regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Obok ROPS, kluczowymi podmiotami, które będą wdrażać RPRES są **Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej**. One bowiem w sposób bezpośredni będą odpowiadać za wspieranie podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie miejsc pracy w tym sektorze.

Bardzo ważną rolę we wdrażaniu RPRES odgrywać będą **Instytucja Zarządzająca i Instytucja Pośrednicząca programem regionalnym**, które są odpowiedzialne za wydatkowanie środków unijnych w województwie (w tym środków przeznaczonych na rozwój ekonomii społecznej) oraz organizację konkursów w tym zakresie.

Podkreślić należy, iż **warunkiem zrealizowania celów i założeń zawartych w RPRES jest skoordynowana i ścisła współpraca wszystkich wyżej wymienionych podmiotów oraz wysoki stopień ich zaangażowania w realizację poszczególnych działań zaplanowanych w RPRES.**

3. Sposób finansowania działań

Niezbędnym warunkiem osiągnięcia zaplanowanych w RPRES celów jest nie tylko zaangażowanie osób i podmiotów, ale przede wszystkim zapewnienie odpowiednich środków finansowych na realizację działań. Główne źródła finansowania działań, mających na celu rozwój sektora ekonomii społecznej, ujętych w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej będą obejmować:

- **środki publiczne** w tym:
 - środki Unii Europejskiej (FERS i PR FEŚ),
 - środki budżetu państwa,
 - środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego - samorządu województwa oraz samorządów powiatowych i gminnych;
 - środki funduszy celowych m.in. Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- **środki niepubliczne** – tj. środki pochodzące z sektora biznesu, szkół wyższych, organizacji pozarządowych, środki własne podmiotów ekonomii społecznej, itp.

Zakres i realizacja działań ujętych w RPRES uzależnione będą od wielkości środków finansowych samorządu województwa oraz innych dodatkowych źródeł zewnętrznych, w tym środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż okres realizacji RPRES przypada na moment zmiany perspektywy finansowej Unii Europejskiej. W czasie opracowywania niniejszego Programu trwały prace, zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym, dotyczące podziału środków Unii Europejskiej, stanowiących główne źródło finansowania RPRES. Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 w dużym stopniu zmienia sposób realizacji systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionach: działania koordynacyjne ROPS z zakresu ekonomii społecznej zostały przeniesione na poziom krajowy, kompleksowe wsparcie sektora ekonomii społecznej pozostało na poziomie regionalnym.

Finansowanie działań w obszarze ekonomii społecznej w nowej perspektywie finansowej odbywać się będzie głównie:

- a) **ze środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 (FEŚ) w ramach:**
 - **Priorytetu 9 Usługi społeczne i zdrowotne, Działanie 9.2. – Kompleksowe wsparcie sektora ekonomii społecznej – 14 111 945 EUR** (kwota na cały okres programowania 2021-2027).
Działanie to obejmuje usługi wsparcia w ramach OWES tj.
 - animację lokalną (działania o charakterze animacyjnym umożliwiające tworzenie PES-ów oraz budowę i wsparcie partnerstw na rzecz rozwoju ES),

- inkubację (kompleksowe wsparcie dla tworzenia i rozwoju PES, w szczególności PS, wsparcie dla istniejących PS, działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych PES, przekształcanie PES-ów w PS, tworzenie i utrzymanie miejsc pracy w PS – bezzwrotne wsparcie finansowe w formie stawek jednostkowych, wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji),
 - doradztwo biznesowe (wsparcie dla istniejących PS i rozwijania skali ich działalności na rynku, wsparcie dla usług oferowanych przez PES – podnoszenie jakości ofertowanych produktów/usług, wzmocnienie PES jako realizatora usług społecznych);
- **Priorytetu 9** Usługi społeczne i zdrowotne, **Działanie 9.1 Aktywna integracja społeczna i zawodowa – 3 020 546 EUR** (kwota na cały okres programowania 2021-2027).
Działanie obejmuje aktywizację osób biernych zawodowo niepracujących i niebędących bezrobotnymi), osób z niepełnosprawnościami oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym poprzez udział we wsparciu oferowanym w podmiotach reintegracji społecznej i zawodowej, przez tworzenie nowych podmiotów (CIS, KIS, ZAZ) oraz wsparcie w istniejących podmiotach reintegracyjnych.
- W ramach działania możliwe będzie:
- tworzenie podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS),
 - wsparcie nowych uczestników w istniejących podmiotach,
 - rozszerzenie oferty istniejących podmiotów (w tym tworzenie miejsc aktywizacji),
 - indywidualne wsparcie uczestnika W TZ (pod warunkiem zaoferowania uczestnikowi realnej ścieżki dojścia do ZAZ),
 - wsparcie istniejących ZAZ i tworzenie nowych ZAZ.

b) ze środków programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) w ramach:

- **Priorytetu IV** Spójność społeczna i zdrowie, **Działanie 4.13 – Wysokiej jakości system włączenia społecznego - 13 768 806,14 zł** (kwota przeznaczona dla województwa świętokrzyskiego na całość projektu tj. 1.09.2023 r. - 31.12.2028 r., kwota może ulec zmianie w zależności od kursu Euro, brak możliwości określenia wysokości środków, które przeznaczone będą na ekonomię społeczną).
Działanie to obejmuje projekt koordynacyjny ROPS tj. działania ROPS w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, **ekonomii społecznej** i aktywnej integracji, służące poprawie efektywności i koordynacji działań w zakresie włączenia społecznego, realizowane na poziomie wojewódzkim.

Wykaz głównych źródeł finansowania ekonomii społecznej w regionie stanowi załącznik nr 9.

Działania na rzecz ekonomii społecznej mogą być finansowane z różnych źródeł. Jednakże pełne oszacowanie źródeł finansowania oraz wysokość środków, które będą skierowane do sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim są bardzo trudne lub wręcz niemożliwe do oszacowania ze względu na fakt, iż są zależne od zasobów i polityki finansowej bardzo wielu podmiotów/jednostek, którzy dysponują tymi środkami:

- podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o środki w ramach konkursów ogłaszanych ze środków wojewódzkich programów, jak również w ramach programów czy konkursów ogłaszanych przez JST w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi - w ramach tego źródła istnieją środki, które mogą być wykorzystane przez podmioty ekonomii społecznej są niemożliwe do oszacowania - kwoty te są ustalane każdego roku przez gminne, powiatowe i wojewódzkie samorzady;
- finansowanie działań z ekonomii społecznej odbywa się również ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, będących w dyspozycji Samorządu Województwa Świętokrzyskiego poprzez m.in. dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej - na 2023 roku kwota ta wynosi 12 157 950,00 zł (środki na ten cel są przydzielane na dany rok w I kwartale bieżącego roku, dlatego też niemożliwe jest oszacowanie środków przeznaczonych na ten cel na cały okres realizacji Programu);
- ze środków samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych może być dofinansowane wyposażenia i działalność Centrum Integracji Społecznej przez pierwsze 3 miesiące - kwota ta zależy od zgłoszeń podmiotów, planujących utworzenie CIS i jest niemożliwa do oszacowania;
- podmioty ekonomii społecznej mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach konkursów, ogłaszanych zarówno w ramach programu regionalnego (FEŚ 2021-2027), jak i krajowego (FERS 2021-2027);
- PES mogą być również beneficjentem wsparcia w ramach konkursów, realizowanych przez inne instytucje np. MRiPS (np. wyłonionych w trybie niekonkurencyjnym - FERS);
- PES mogą korzystać ze środków Funduszu Pracy, będących w dyspozycji powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy, itp.

4. Monitoring i ewaluacja

Zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030. Ekonomia Solidarności Społecznej roku szczególnie ważnym zadaniem samorządów jest przygotowanie, realizacja i monitorowanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Osiągnięcie celów RPRES i określenie jego rzeczywistego wpływu na stan ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim wymaga wypracowania wiarygodnego systemu monitorowania, dostarczającego informacji na temat stanu realizacji RPRES i osiągniętych efektów.

Monitorowanie realizacji RPRES jest jednym z zadań wchodzących w zakres koordynacji ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Za monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionu odpowiada Samorząd Województwa poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Monitoring będzie prowadzony przez cały okres realizacji RPRES. **Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji RPRES z założeniami i wyznaczonymi celami.** Monitoring wykorzystywany będzie również do bieżącego wykrywania trudności, potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowania. Będzie umożliwiawał regularne śledzenie wartości wskaźników, bieżące identyfikowanie ewentualnych zagrożeń i weryfikowanie przyjętych kierunków działania. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, ROPS we współpracy ze Świętokrzyskim Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz podmiotami realizującymi poszczególne działania będzie podejmował odpowiednie działania naprawcze oraz tak modyfikował działania, aby zapewnić lepszą realizację celów. Dane zebrane w procesie monitoringu będą mogły być wykorzystane do ewaluacji RPRES.

Za monitoring oraz ewaluację RPRES odpowiedzialny będzie ROPS. Monitoring prowadzony będzie raz w roku. W ramach monitoringu ROPS corocznie (po zakończeniu danego roku kalendarzowego) będzie opracowywał **raport o stanie ekonomii** społecznej w regionie na podstawie m.in.:

- analizy danych zastanych;
- badań i analiz;
- ankiet monitorujących, kierowanych do Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- ankiet monitorujących, kierowanych do samorządów gminnych i powiatowych;
- informacji i sprawozdań będących w dyspozycji Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego;
- informacji udzielanych przez pozostałe podmioty zaangażowane we wdrażanie RPRES na podstawie ankiet przygotowanych przez pracowników ROPS.

Raport monitorujący realizację RPRES będzie zawierał następujące elementy:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie;
- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie wskaźników RPRES oraz KPRES;
- dane na temat stanu realizacji RPRES;
- dane dotyczące działalności infrastruktury wsparcia w regionie;
- ocenę trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych;
- rekomendację w zakresie rozwoju ekonomii społecznej;
- sprawozdanie z wdrażania rekomendacji z każdego roku poprzedniego.

Wnioski i rekomendacje umożliwią nie tylko koordynację działań związanych z ekonomią społeczną w województwie świętokrzyskim w zakresie określonym w RPRES, ale i pozwolą na merytoryczne wskazanie optymalnych kierunków jej rozwoju.

Raport będzie zawierał również bazę danych przedsiębiorstw społecznych wraz ze wskazaniem obszarów ich działalności. Zaakceptowane przez Dyrektora ROPS **raporty oraz zawarte w nich wnioski i rekomendacje będą corocznie przedstawiane Regionalnemu Komitetowi Rozwoju Ekonomii Społecznej do zapoznania się.** Po dokonaniu analizy raportu RKRES prześle do ROPS opinię i swoje rekomendacje w zakresie wdrażania RPRES.

Następnie raport o stanie ekonomii społecznej zostanie upubliczniony poprzez zamieszczenie na stronie internetowej, poświęconej ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim: www.es.umws.pl. Nadzór nad realizacją i monitoringiem RPRES pełnić będzie Dyrektor ROPS.

Dane zebrane w procesie monitoringu będą mogły być wykorzystane do ewaluacji RPRES, za którą odpowiedzialny będzie ROPS. Ewaluacja ta zostanie przeprowadzona po zakończeniu realizacji RPRES. Jej celem będzie ocena stopnia realizacji celów i wskaźników zaplanowanych w RPRES, a także ocena podejmowanych działań pod kątem ich skuteczności, efektywności, użyteczności oraz trwałości. Dzięki niej będzie możliwe również zbadanie zmian, które zaszły w sektorze ekonomii społecznej w regionie na przestrzeni lat. Wnioski z ewaluacji zostaną przekazane ŚKRES do zapoznania się. Wnioski z raportów monitorujących, ewaluacji bieżącej i ewaluacji końcowej zostaną wykorzystane w procesie opracowania i przyjęcia kolejnego regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej traktować należy jako dokument „żywy”, w którym dopuszcza się możliwość dokonywania jego aktualizacji, uzupełnień i korekt ze względu na zmieniającą się sytuacją prawną, społeczną i gospodarczą np.

- zmieniające się potrzeby społeczeństwa;
- zmieniające się potrzeby podmiotów ekonomii społecznej,
- trudne do przewidzenia konsekwencje COVID-19, wojny w Ukrainie i aktualnej sytuacji gospodarczej kraju dla funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej,
- wnioski i rekomendacje z corocznego monitoringu RPRES,
- istotne zmiany na poziomie innych dokumentów np. KPRES lub zmiany ustawowe.

Załącznik nr 1.**Spółdzielnie socjalne w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)**

Lp	Nazwa podmiotu	Adres	Data rozpoczęcia działalności
POWIAT BUSKI			
1	Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe „DALIA” Spółdzielnia Socjalna	ul. Kościuszki 39, 28-100 Busko-Zdrój	2013 r.
2	„STUDIO ODCHUDZANIA I RELAKSU EUPHORIA” Spółdzielnia Socjalna	ul. Partyzantów 19a, 28-100 Busko-Zdrój	2013 r.
POWIAT JĘDRZEJOWSKI			
3	Spółdzielnia Socjalna „PRZYSMAK”	ul. Tadeusza Kościuszki 7, 28-340 Sędziszów	2018 r.
POWIAT KAZIMIERSKI			
4	Spółdzielnia socjalna „KAZIMIERSKIE SMAKI”	Gorków 80, 28-500 Kazimierza Wielka	2017 r.
MIASTO KIELCE			
5	Spółdzielnia Socjalna „DAGAZ”	ul. Mazurska 68/74, 25-345 Kielce	2012 r.
6	Spółdzielnia Socjalna „AGRO-BUD”	ul. Kościuszki 7/9, 25-310 Kielce	2013 r.
7	Świętokrzyska Spółdzielnia Socjalna „CLEAN SPACE”	ul. Paderewskiego 29/4, 25-502 Kielce	2013 r.
8	Spółdzielnia socjalna „Tropem Przygody”	ul. Olszewskiego 6 p.1.17, 25-663 Kielce	2013 r.
9	Spółdzielnia Socjalna „G5-WASH.PL”	Ul. Stanisława Staszica 5, 25-008 Kielce	2014 r.
10	Spółdzielnia Socjalna „EKO LIDER”	ul. Głowackiego 4a/15, Kielce	2016 r.
11	Spółdzielnia socjalna „VIDEO EVENT”	ul. Wojska Polskiego 52, 25-389 Kielce	2017 r.
12	Spółdzielnia socjalna „STACJA BIZNESU”	ul. Silniczna 15/1U2, 25-515 Kielce	2018 r.
POWIAT KIELECKI			
13	Wielobranżowa Spółdzielnia socjalna „ARES”	ul. Czarnowska 54, 26-065 Piekoszów	2005r.
14	„EKO SUKCES” Spółdzielnia Socjalna w Łopusznie	Łopuszno, 26-070 Łopuszno	2015 r.
POWIAT KONECKI			
15	Spółdzielnia Socjalna „NADZIEJA” w Stąporkowie	ul. Cicha 1, 26-220 Stąporków	2013 r.
16	„SAMORZĄDOWA” Spółdzielnia Socjalna	ul. Leśna 29, 26-230 Radoszyce	2016 r.
17	Spółdzielnia Socjalna „NAD CZARNĄ”	ul. Partyzantów 1, 26-200 Końskie	2017 r.
POWIAT OPATOWSKI			
18	Spółdzielnia socjalna Porządek Musi Być	Sadowie 131c, 27-580 Sadowie	2014 r.

POWIAT OSTROWIECKI			
19	Spółdzielnia socjalna „STOLBUD”	Al. 3-go Maja 73, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	2008 r.
20	Ostrowiecka Spółdzielnia Socjalna	ul. Hżecka 1/5, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	2012 r.
21	Spółdzielnia Socjalna „OSTROWIEC”	Ul. Broniewskiego 5, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	2013 r.
22	Spółdzielnia Socjalna „KOLIBER”	Worowice 37, 27-425 Waśniów	2018 r.
POWIAT PIŃCZOWSKI			
POWIAT SANDOMIERSKI			
23	Spółdzielnia Socjalna „WYŻSZE PIĘTRO KULTURY”	ul. Piszczele 4, 27-600 Sandomierz	2014 r.
24	Spółdzielnia Socjalna „DZIECIĘCY ŚWIAT”	Mściów 100, 27-620 Dwikozy	2014 r.
25	Spółdzielnia Socjalna „OD NOWA” z siedzibą w Łoniowie	Łoniów 94, 27-670 Łoniów	2014 r.
26	Spółdzielnia socjalna „SALVE REGINA”	ul. Ostrówek 2, 27-600 Sandomierz	2020 r.
POWIAT SKARŻYSKI			
27	Spółdzielnia Socjalna „POMOC I OPIEKA 45+”	ul. Rzemieśnicza 5/12, 26-110 Skarżysko-Kamienna	2011 r.
28	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „POMOCNA DŁOŃ”	ul. Sokola 28/43, 26-110 Skarżysko-Kamienna	2013 r.
29	Spółdzielnia Socjalna „JODEŁKA”	ul. Tadeusza Kościuszki 63, 26-110 Skarżysko-Kamienna	2013 r.
30	Spółdzielnia Socjalna „SAMOPOMOC KREATYWNA”	ul. Rejowska 36/17, 26-110 Skarżysko-Kamienna	2013 r.
POWIAT STARACHOWICKI			
31	Spółdzielnia socjalna „AGAWA”	ul. Piastowska 28, 27-200 Starachowice	2013 r.
32	Spółdzielnia Socjalna „MOTO-PIASK”	Mirzec-Ogrody 11, 27-220 Mirzec	2013 r.
33	Spółdzielnia socjalna „Starachowiczanka”	ul. Radomska 21, 27-200 Starachowice	2017 r.
34	Spółdzielnia Socjalna „STAR2006”	ul. Mickiewicza 1a, 27-200 Starachowice	2018 r.
35	Spółdzielnia Socjalna „INTEGRACJA”	Ul. Batalionów Chłopskich 6, 27-200 Starachowice	2022 r.
POWIAT STASZOWSKI			
36	Spółdzielnia Socjalna „PRACUJMY RAZEM”	ul. Ruszczkańska 27, 28-220 Połaniec	2013 r.
POWIAT WŁOSZCZOWSKI			
37	„ORBITAL CENTER” Spółdzielnia Socjalna	os. Jana Brożka 3, 29-100 Włoszczowa	2015 r.

źródło: Krajowy Rejestr Sądowy (stan na 31.12.2022r.)

Załącznik nr 2.

Przedsiębiorstwa społeczne w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)

Lp	Nazwa podmiotu	Forma prawna	Adres
POWIAT BUSKI			
1	Fundacja Kreatywnych Zmian Społecznych	fundacja	Zborówek 3, 28-133 Pacanów
2	OpieQn sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	Badrzychowice 57, 28-136 Nowy Korczyn
3	Stowarzyszenie "PASJA VITAE"	stowarzyszenie	Siestawice 227, 28-100 Busko-Zdrój
4	Fundacja Małgorzaty i Arkadiusza Kochanowiczów „M.A.K”	fundacja	Pawłów 18, 28-136 Nowy Korczyn
POWIAT JĘDRZEJOWSKI			
5	Spółdzielnia socjalna „PRZYSMAK”	spółdzielnia socjalna	ul. Tadeusza Kościuszki 7, 28-340 Sędziszów
6	Leśne Zacisze Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Brzozowa 4a, 28-363 Oksa
7	Bussiness Gold Group Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Dr Jana Karczewskiego 9, 28-300 Jędrzejów
8	StolarDąb Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Dr Jana Karczewskiego 9, 28-300 Jędrzejów
9	PatBox sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Mieszka I 4/31, 28-300 Jędrzejów
10	Gezelin Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Dr Jana Karczewskiego 9, 28-300 Jędrzejów
11	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Brus, Gozna, Wygoda	stowarzyszenie	Brus 59, 28-300 Jędrzejów
12	NatiBud sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Majowa 40F, 28-340 Sędziszów
13	ProBono24 sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Armii Krajowej 9/318, 28-300 Jędrzejów
POWIAT KAZIMIERSKI			
14	Spółdzielnia socjalna „Kazimierskie smaki”	spółdzielnia socjalna	Gorzków 80, 28-500 Kazimierza Wielka
MIASTO KIELCE			
15	Spółdzielnia socjalna „Video-Event”	spółdzielnia socjalna	ul. Olszewskiego 6, 25-663 Kielce
16	Fundacja Promocji Zdrowego Stylu Życia i Ekologii „Słóiki Baby Jagi”	fundacja	Cedzyna 198, 25-351 Kielce
17	Fundacja „Przystań w Naturze”	fundacja	ul. Naruszewicza 52, 25-628 Kielce
18	Stowarzyszenie „Arka Nadziei”	stowarzyszenie	ul. Mickiewicza 1, 25-352 Kielce

19	Spółdzielnia socjalna „Stacja Biznesu”	spółdzielnia socjalna	ul. Silniczna 15/U2, 25-515 Kielce
20	Fundacja Rozwoju Osobistego i Sportowego – Akademia Sportu Kielce	fundacja	ul. Piekoszowska 37a, 25-723 Kielce
21	Stowarzyszenie Football Trial	stowarzyszenie	ul. Daleka 3/15, 25-319 Kielce
22	Fundacja Naukowe Twórcze Myślenie	fundacja	ul. Raciborskiego 16/52, 25-640 Kielce
23	Fundacja Mini College	fundacja	ul. Wesoła 19/3, 25-305 Kielce
24	Spółdzielnia Socjalna Tropem Przygody	spółdzielnia socjalna	ul. Olszewskiego 6 p.1.17, 25-663 Kielce
25	B.L.P. WEAR Spółka not for profit Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. J.J. Śniadeckich 7, 25-366 Kielce
26	CyberSpace sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. H. Sienkiewicza 16/LU1, 25-333 Kielce
27	Stowarzyszenie PROREW	stowarzyszenie	ul. Kasztanowa 12/15, 25-555 Kielce
28	Fundacja Instytut Rozwoju Rynku	fundacja	ul. Biskupa Jaworskiego 4/1, 25-430 Kielce
29	Fundacja Na Rzecz Promocji Zdrowia „PULS”	fundacja	ul. Starodomaszowska 20/U13, 25-315 Kielce
30	Fundacja Rodzina Transportowa	fundacja	ul. Jagiellońska 92, 25-734 Kielce
31	Fundacja Aktywni Obywatele	fundacja	ul. Kasztanowa 12/16, 25-555 Kielce
32	Progressum Spółka-non-for-profit Spółka z o.o.	spółka non-profit (europejska)	ul. Chodkiewicza 5B/2, 25-122 Kielce
33	Fundacja „Świątokrzyskie Centrum Sportu”	fundacja	ul. 1 Maja 191, 25-646 Kielce

POWIAT KIELECKI

--	--	--	--

POWIAT KONECKI

34	Johny's Food Service Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Zamkowa 17, 26-200 Końskie
----	---------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

POWIAT OPATOWSKI

35	Fundacja „PERFECT WAY”	fundacja	Dziwiątle 39a, 27-570 Iwaniska
36	Fundacja „OTO MY”	fundacja	ul. Sienkiewicza 13/6, 27-500 Opatów
37	Stowarzyszenie Bartosz	stowarzyszenie	ul. Stefanii Sempołowskiej 1, 27-500 Opatów
38	Spółdzielnia socjalna Porządek Musi Być	spółdzielnia socjalna	Sadowie 131c, 27-580 Sadowie
39	Centrum Inwestycji Społecznych sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	Brzozowa 23, 27-515 Tartów
40	Fundacja STAN-ART	fundacja	Plac Obrońców Pokoju 5, 27-500 Opatów

POWIAT OSTROWIECKI			
41	Innovaspal Ośrodek Profesjonalizacji Kadr sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	ul. Siennieńska 91, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
42	Spółdzielnia socjalna „Koliber”	spółdzielnia socjalna	Os. Rosochy 82/33, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
43	Craft Media Sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	Bałtów 7, 27-423 Bałtów
44	Fundacja „Anielskie Skrzydła”	fundacja	ul. Focha 5, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
45	Fundacja Centrum Rozwoju Regionalnego EDU-BAŁT	fundacja	Bałtów 55, 27-423 Bałtów
POWIAT PIŃCZOWSKI			
POWIAT SANDOMIERSKI			
46	Spółdzielnia socjalna Salve Regina	spółdzielnia socjalna	ul. Ostrówek 2, 27-600 Sandomierz
POWIAT SKARŻYSKI			
POWIAT STARACHOWICKI			
47	Spółdzielnia socjalna „Starachowiczanka”	spółdzielnia socjalna	ul. Radomska 21, 27-200 Starachowice
48	Spółdzielnia socjalna „Star 2006”	spółdzielnia socjalna	ul. Mickiewicza 1a, 27-200 Starachowice
49	Spółdzielnia socjalna „AGAWA”	spółdzielnia socjalna	ul. Piastowska 28, 27-200 Starachowice
50	Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Świetlica „Motylkowe Wzgórze”	stowarzyszenie	Ul. Najświętszej Marii Panny 7, 27-200 Starachowice
POWIAT STASZOWSKI			
51	ECO-KORYTNICKI Spółka z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	Kolonia Pęcławice 33, 28-210 Bogoria
POWIAT WŁOSZCZOWSKI			
52	Best sp. z o.o.	spółka non-profit (sp. z o.o.)	Bukowa, ul. Kielecka 14, 29-105 Krasocin

źródło: Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, interaktywna baza przedsiębiorstw społecznych (stan na 31.12.2021r.)

Załącznik nr 3.**Centra Integracji Społecznej w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)**

Lp.	Nazwa podmiotu	Adres	Podmiot prowadzący
POWIAT BUSKI			
1	Centrum Integracji Społecznej w Podgajach	Podgaje 60, 28-100 Busko-Zdrój	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”
POWIAT KIELECKI			
2	Centrum Integracji Społecznej w Chmielniku	ul. Furmańska 1a, 26-020 Chmielnik	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”
MIASTO KIELCE			
3	Centrum Integracji Społecznej w Kielcach	ul. Wesoła 54, 25-363 Kielce	Caritas Diecezji Kieleckiej
POWIAT OSTROWIECKI			
4	Centrum Integracji Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim	Al. 3-go Maja 73, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	Fundacja „Pomocna Dłoń”
POWIAT SKARŻYSKI			
5	Centrum Integracji Społecznej w Skarżysku-Kamiennej	ul. Prusa 3a, 26-110 Skarżysko-Kamienna	Miasto Skarżysko-Kamienna
POWIAT STASZOWSKI			
6	Centrum Integracji Społecznej w Staszowie	ul. Parkowa 6, 28-200 Staszów	Miasto i Gmina Staszów

źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki (stan na 31.12.2021r.)

Załącznik nr 4.

Kluby Integracji Społecznej w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)

Lp	Nazwa podmiotu	Adres	Podmiot prowadzący
POWIAT BUSKI			
1	Klub Integracji Społecznej w Zborówku	Zborówek 3, 28-133 Pacanów	Fundacja Kreatywnych Zmian Społecznych
POWIAT JĘDRZEJOWSKI			
2	Klub Integracji Społecznej w Sedziszowie	Ul. Kwiatowa 14, 28-340 Sędziszów	Caritas Diecezji Kieleckiej
MIASTO KIELCE			
3	Klub Integracji Społecznej w Kielcach	ul. Sienkiewicza 34, p. II 25-507 Kielce	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
4	Klub Integracji Społecznej w Kielcach	ul. Jagiellońska 42a, 25-606 Kielce	Świętokrzyski Klub Abstynentów „Raj”
5	Klub Integracji Społecznej w Kielcach	ul. Wesoła 54, 25-363 Kielce	Caritas Diecezji Kieleckiej
6	Klub Integracji Społecznej w Kielcach	ul. Kołłątaja 4, 25- 715 Kielce	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”
7	Klub Integracji Społecznej „Perspektywa” w Kielcach	Ul. Targowa 18, pok. 916, 25-520 Kielce	Fundacja PESTka
POWIAT KIELECKI			
8	Klub Integracji Społecznej w Chałupkach	Chałupki, ul. Wapiennikowa 1, 26-026 Morawica	Stowarzyszenie Arka Nadziei
9	Klub Integracji Społecznej w Nowinach	ul. Gimnazjalna 1, 26-052 Nowiny	Stowarzyszenie PROREW
10	Klub Integracji Społecznej „Możesz Więcej” w Bilczy	Bilcza, ul. Jeżynowa 30, 26-026 Morawica	Fundacja Możesz Więcej
11	Klub Integracji Społecznej w Chmielniku	ul. Witosa 4, 26-020 Chmielnik	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”
12	Klub Integracji Społecznej „Rozwój” w Bęczkowie	Bęczków 193, 26-008 Górnio	Fundacja PESTka
POWIAT KONECKI			
13	Klub Integracji Społecznej w Kielcach w Końskich	ul. Armii Krajowej 22, 26-200 Końskie	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Końskich
POWIAT SKARŻYSKI			
14	Klub Integracji Społecznej w Kielcach w Skarżysku-Kamiennej	ul. Sikorskiego 10, 26-110 Skarżysko-Kamienna	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej
15	Klub Integracji Społecznej „Szansa” w Mostkach	Mostki 1, 26-130 Suchedniów	Fundacja PESTka

POWIAT STARACHOWICKI			
16	Klub Integracji Społecznej w Kielcach w Starachowicach	ul. Majówka 21a, 27-200 Starachowice	Centrum Usług Społecznych w Starachowicach
POWIAT STASZOWSKI			
17	Klub Integracji Społecznej „Dolina Kacanki”	Wiązownica-Kolonia 90, 28-200 Staszów	Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Dolina Kacanki”

źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki (stan na 31.12.2021r.)

Załącznik nr 5.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)

Lp	Nazwa podmiotu	Adres	Podmiot prowadzący
POWIAT BUSKI			
1	Warsztat Terapii Zajęciowej w Busku-Zdroju	ul. Kościuszki 46, 28-100 Busko-Zdrój	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy
2	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Gnojnie	Gnojno 118, 28-114 Gnojno	Dom Pomocy Społecznej w Gnojnie
3	Warsztat Terapii Zajęciowej w Piasku Wielkim	Piasek Wielki 117, 28-136 Nowy Korczyn	Caritas Diecezji Kieleckiej
POWIAT JĘDRZEJOWSKI			
4	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Jędrzejowie	ul. Armii Krajowej 11, 28-300 Jędrzejów	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Jędrzejowie
5	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Mnichowie	Mnichów 135, 28-300 Jędrzejów	Dom Pomocy Społecznej w Mnichowie
POWIAT KAZIMIERSKI			
6	Warsztat Terapii Zajęciowej w Kazimierzy Wielkiej	ul. Tadeusza Kościuszki 15, 28-500 Kazimierza Wielka	Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Promyk Nadziei”
MIASTO KIELCE			
7	Warsztat Terapii Zajęciowej w Kielcach	ul. Słoneczna 9, 25-731 Kielce	Dom Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II w Kielcach
8	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta w Kielcach	ul. Krzemionkowa 1, 25-705 Kielce	Dom Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta w Kielcach
POWIAT KIELECKI			
9	Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgórsku	Zgórsko, ul. Szewska 28, 26-052 Nowiny	Dom Pomocy Społecznej w Zgórsku
10	Warsztat Terapii Zajęciowej w Osinach	Osiny 30, 26-015 Pierzchnica	Stowarzyszenie Pomoc Niepełnosprawnym
11	Warsztat Terapii Zajęciowej w Belnie	Belno 143, 26-050 Zagnańsk	Stowarzyszenie „Braterskie Serca”
12	Warsztat Terapii Zajęciowej w Fanisławicach	Ruda Zajączkowska 83, 26-070 Łopuszno	Wiejskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie i Ruchowo

13	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Dziennym Domu Pobytu Otwarte Serca w Sędku	Sędek 61, 26-025 Łągów	Gmina Łągów
POWIAT KONECKI			
14	Warsztat Terapii Zajęciowej przy TWRP „Wszechnica Konecka” w Końskich	ul. Gimnazjalna 41b, 26-200 Końskie	Towarzystwo Wspierania Rozwoju Powiatu „Wszechnica Konecka”
POWIAT OPATOWSKI			
15	Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 1 w Zochcinku	ul. Słowackiego 13, 27-500 Opatów	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku
16	Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 2 w Zochcinku	ul. Szpitalna 4, 27-500 Opatów	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku
17	Warsztat Terapii Zajęciowej w Sobowie	Sobów 117, 27-530 Ożarów	Dom Pomocy Społecznej w Sobowie
18	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu „Akademia Pomysłu” w Bidzinach	Bidziny 142, 27-532 Wojciechowice	Stowarzyszenie „Akademia Pomysłu”
19	Warsztat Terapii Zajęciowej w Czekarzewicach Drugich	Czekarzewice Drugie 125, 27-515 Tartów	Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego
POWIAT OSTROWIECKI			
20	Warsztat Terapii Zajęciowej w Ostrowcu Świętokrzyskim	ul. Żabia 31, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	Stowarzyszenie Na Rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej „SZANSA”
21	Warsztat Terapii Zajęciowej w Ostrowcu Świętokrzyskim	Os. Pułanki 10, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski	Stowarzyszenie „RAZEM” Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo
22	Warsztat Terapii Zajęciowej w Miłkowskiej Karczmi	Miłkowska Karczma 141a, 27-715 Kunów	Stowarzyszenie „Zintegrowani”
POWIAT PIŃCZOWSKI			
23	Warsztat Terapii Zajęciowej w Pińczowie	Ul. Polna 48, 28-400 Pińczów	Stowarzyszenie Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego
POWIAT SANDOMIERSKI			
24	Warsztat Terapii Zajęciowej w Śmiechowicach	Śmiechowice 99, 27-650 Samborzec	Gmina Samborzec
25	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu „Tratwa” w Sandomierzu	ul. Zawichojska 13, 27-600 Sandomierz	Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „TRATWA”
26	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu „INTEGRACJA” w Sandomierzu	ul. Jakubowskiego 5, 27-600 Sandomierz	Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

			w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji „Integracja”
27	Warsztat Terapii Zajęciowej w Piotrowicach	Piotrowice 18, 27-630 Zawichost	Stowarzyszenie „Spełnić marzenia”
POWIAT SKARŻYSKI			
28	Warsztat Terapii Zajęciowej w Skarżysku-Kamiennej	ul. Kościuszki 38 26-110 Skarżysko-Kamienna	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych
29	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Na Rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej „Tęcza” w Skarżysku-Kamiennej	ul. Równoległa 23, 26-110 Skarżysko-Kamienna	Stowarzyszenie Na Rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej „Tęcza”
POWIAT STARACHOWICKI			
30	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św. Judy Tadeusza w Starachowicach	Ul. Wiosenna 5, 27-200 Starachowice	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Judy Tadeusza w Starachowicach
31	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Parafii Rzymskokatolickiej w Kałkowie-Godowie	Godów 84a, 27-225 Pawłów	Parafia Rzymskokatolicka w Kałkowie-Godowie
POWIAT STASZOWSKI			
32	Warsztat Terapii Zajęciowej w Połańcu	ul. Lipowa 20, 28-230 Połaniec	Gmina Połaniec
POWIAT WŁOSZCZOWSKI			
33	Warsztat Terapii Zajęciowej w Ostrowie	Ostrów 57, 29-105 Krasocin	Caritas Diecezji Kieleckiej

źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki (stan na 31.12.2021r.)

Załącznik nr 6.**Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)**

Lp	Nazwa podmiotu	Adres	Rok powstania	Podmiot prowadzący
POWIAT KIELECKI				
1	Zakład Aktywności Zawodowej w Chmielniku	ul. Mielczarskiego 7, 26-020 Chmielnik	2021 r.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach
MIASTO KIELCE				
2	Zakład Aktywności Zawodowej w Kielcach	ul. Olszewskiego 21, 25-663 Kielce	2013 r.	Stowarzyszenie Nadzieja Rodzinie
3	Zakład Aktywności Zawodowej w Kielcach	ul. Wesoła 52a, 25-363 Kielce	2013 r.	Caritas Diecezji Kieleckiej
4	Zakład Aktywności Zawodowej Manufaktura Pietraszki	ul. Pietraszki 15, 25-822 Kielce	2020 r.	Fundacja Gramy z Tobą
POWIAT KONECKI				
5	Zakład Aktywności Zawodowej w Końskich	ul. Krzywa 1, 26-200 Końskie	2006 r.	Polski Związek Niewidomych – Okręg Świętokrzyski w Kielcach
POWIAT SANDOMIERSKI				
6	Zakład Aktywności Zawodowej w Sandomierzu	ul. Trześniowska 13a, 39-400 Sandomierz	2021 r.	Caritas Diecezji Sandomierskiej
POWIAT STARACHOWICKI				
7	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Stykowie	Kałów Godów 84a 27-225 Pawłów	2001 r.	Jednostka organizacyjna Starostwa Powiatu Starachowickiego

źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki (stan na 31.12.2021r.)

Załącznik nr 7.**Spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych w województwie świętokrzyskim (stan na dzień 31.12.2021r.)**

Lp.	Nazwa spółdzielni	Adres	Rok rozpoczęcia działalności
Spółdzielnie pracy			
1	Wytwórcza Spółdzielnia Pracy „ SPOŁEM ”	ul. Mielczarskiego 93-95, 25-726 Kielce	1975 r.
2	Spółdzielnia Pracy Usługowo-Handlowa „ UNIPRAL ”	ul. Górna 9, 25-415 Kielce	2002 r.
3	Spółdzielnia Pracy „ KOPALINY MINERALNE ”	ul. Paderewskiego 31, 25-004 Kielce	1951 r.
4	Spółdzielnia Pracy Transportowo-Motoryzacyjna	ul. Górna 18, 25-415 Kielce	2002 r.
5	Spółdzielnia Pracy Robót Kolejowych i Budowlanych	ul. Sienkiewicza 76, 25-501 Kielce	1992r.
6	Zakłady „ STALMECH ” Spółdzielnia Pracy	ul. Skrajna 80, 25-650 Kielce	1956 r.
7	Studencka Spółdzielnia Pracy „ WSUWKA ”	ul. Wesota 52, 25-353 Kielce	2007 r.
8	Spółdzielnia Pracy „ INVESTPROJEKT ŚWIĘTOKRZYSKI ”	ul. Targowa 18, 25-520 Kielce	1990 r.
9	Spółdzielnia Pracy HUTA SZKŁA „SŁAWA” w Kielcach	ul. Średnia 13, 25-650 Kielce	1949r.
10	Metalowa Spółdzielnia Pracy „ SKAMET ”	ul. 1-go Maja 103D, 26-110 Skarżysko-Kamienna	1950 r.
Spółdzielnie inwalidów			
1	Spółdzielnia inwalidów „ SIMKO ” w Skarżysku-Kamiennej	ul. 1-go Maja 99 26-110 Skarżysko-Kamienna	1950 r.

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy (stan na 31.12.2021 r.)

Załącznik nr 8.

Spółdzielnie uczniowskie w województwie świętokrzyskim (wg stanu na 31.12.2021r.)

Lp.	Nazwa szkoły, w której działa spółdzielnia uczniowska	Adres
POWIAT BUSKI		
1.	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2 im. Janusza Korczaka w Busku-Zdroju	ul. Janusza Korczaka 13 28-100 Busko-Zdrój
2.	Szkoła Podstawowa w Solcu-Zdroju	Solec – Zdrój, ul. 1 Maja 18 28-131 Solec - Zdrój
3.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowym Korczynie - Publiczna Szkoła Podstawowa	ul. Partyzantów 13 28-136 Nowy Korczyn
4.	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Ratajach Słupskich	Rataje Słupskie 39a, 28-133 Pacanów
5.	Zespół Szkolno – Przedszkolny w Wiślicy	Podwale 1,28-160 Wiślica
POWIAT JĘDRZEJOWSKI		
6.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Władysława Broniewskiego w Jędrzejowie	Jędrzejów ul. Reymonta 1 28-300 Jędrzejów
7.	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Armii Krajowej w Obiechowie	Obiechów 47, 28-350 Słupia Jędrzejowska
POWIAT KAZIMIERSKI		
8.	Zespół Szkół Zawodowych w Odonowie	Odonów 54, 28-500 Kazimierza Wielka
9.	Zespół Szkół Samorządowych w Wielgusie	Wielgus 59, 28-500 Kazimierza Wielka
10.	Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Ks. Władysława Łatosa w Kamieńczycach	Kamieńczyce 24, 28-500 Kazimierza Wielka
POWIAT KIELECKI		
11.	Gminny Zespół Szkół w Łagowie	Zapłotnia 1C, 26-025 Łagów
12.	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Powstania Styczniowego w Nowej Słupi	Nowa Słupia, ul. Szkolna 10, 26-006 Nowa Słupia
13.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rakowie	Raków ul. Łagowska 25 26-035 Raków
14.	Zespół Szkół w Rudkach	Rudki ul. Szkolna 2, 26-006 Nowa Słupia
15.	Zespół Szkół we Wzdole Rządowym (Szkoła Podstawowa im. Oddziału Armii Krajowej)	Stara Wieś 28, 26-010 Bodzentyn
16.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Mniowie	Mniów ul. Centralna 11, 26-080 Mniów
17.	Zespół Szkoły Podstawowej i Przedszkola w Tumlinie	Tumlin – Węgle, ul. Grodowa 2 26-050 Zagnańsk
18.	Szkoła Podstawowa im. Jadwigi Mikody w Grzymałkowie	Grzymałków ul. Świętokrzyska 22, 26-080 Mniów
19.	Powiatowy Zespół Szkół w Łopusznie	Łopuszno ul. Kasztanowa 39 26- 070 Łopuszno
MIASTO KIELCE		
20.	Szkoła Podstawowa nr 7 im. Partyzantów Ziemi Kieleckiej w Kielcach	ul. Zimna 16, 25-001 Kielce

POWIAT KONECKI		
21.	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Stąporkowie	Stąporków ul. 1 Maja 18 26-220 Stąporków
22.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. ppor. Karola Niedzielskiego "Dobosza" w Niekłaniu Wielkim	Niekłań Wielki ul. Szkolna 4 26-220 Stąporków
POWIAT OPATOWSKI		
23.	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Bitwy o Tarłów w 1915 r. w Tarłowie	ul. Rynek 42, 27-515 Tarłów
POWIAT OSTROWIECKI		
24.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. prof. Mariana Raciborskiego w Brzostowej	Brzostowa 200a, 27-440 Ćmielów
25.	Zespół Szkół Publicznych w Szewnie	Szewna, ul. M. Langiewicza 3 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
POWIAT PIŃCZOWSKI		
26.	Szkoła Podstawowa w Chrobrzu	Chroberz, ul. Chrobrego 22, 28-425 Złota
27.	Szkoła Podstawowa w Złotej	ul. Parkowa 4, 28-425 Złota
28.	Szkoła Podstawowa Filialna w Gartatowicach	Gartatowice 12, 28-404 Kije
POWIAT WŁOSZCZOWSKI		
29.	Zespół Placówek Oświatowych im. rtm. Witolda Pileckiego w Krasocinie	Krasocin, ul. Floriańska 1 29-105 Krasocin
30.	Zespół Placówek Oświatowych Nr 1 we Włoszczowie	Włoszczowa ul. Partyzantów 24 29-100 Włoszczowa
31.	Zespół Szkół Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego we Włoszczowie	Włoszczowa, ul. Koniecpolska 4 29-100 Włoszczowa

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych Świętokrzyskiej Rady Spółdzielni Uczniowskich

Załącznik nr 9.

Główne źródła finansowania Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Świętokrzyskiego do 2030 roku

Źródło	Priorytet	Działanie	Dodatkowe informacje	Kwota
FEŚ 2021- 2027	Priorytet 9 Usługi społeczne i zdrowotne	Działanie 9.2 – Kompleksowe wsparcie sektora ekonomii społecznej	Środki na realizację projektów OWES, obejmujące m.in. animację lokalną, tworzenie i wspieranie podmiotów ekonomii społecznej, wsparcie dla nowych i istniejących przedsiębiorstw społecznych, tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, wsparcie działań reintegracyjnych. Tryb konkurencyjny.	14 111 945,00 EUR
		Działanie 9.1 – Aktywna integracja społeczna i zawodowa	Środki na: tworzenie podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS), wsparcie nowych uczestników w istniejących podmiotach, rozszerzenia oferty istniejących podmiotów (w tym tworzenie miejsc aktywizacji), indywidualne wsparcie uczestnika WTZ (pod warunkiem zaoferowania uczestnikowi realnej ścieżki dojścia do ZAZ), wsparcie istniejących oraz tworzenie nowych ZAZ. Tryb konkurencyjny.	3 020 546,00 EUR
FERS 2021- 2027	Priorytet IV Spójność społeczna i zdrowie	Działanie 4.13 - Wysokiej jakości system włączenia społecznego	Projekt koordynacyjny ROPS. Środki na działania w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, ekonomii społecznej i aktywnej integracji, służące poprawie efektywności i koordynacji działań w zakresie włączenia społecznego, realizowane na poziomie wojewódzkim. <i>*Kwota przeznaczona dla województwa świętokrzyskiego na całość projektu (brak możliwości wskazania, jaki odsetek przypadnie na ekonomię społeczną).</i> <i>Kwota może ulec zmianie w zależności od kursu Euro. Tryb niekonkurencyjny przewidziany dla 16 ROPS.</i>	13 768 806,14 zł*

Źródło: FERS 2021-2027 i FEŚ 2021-2027

SPIS MAP, TABEL, SCHEMATÓW I WYKRESÓW

SPIS MAP:

Mapa 1. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku wg powiatów.....	47
Mapa 2. Liczba przedsiębiorstw społecznych w Polsce (stan na 21.12.2021 r.).....	62
Mapa 3. Centra Integracji Społecznej w regionie w 2021 roku (w układzie powiatowym).....	71
Mapa 4. Kluby Integracji Społecznej w regionie wg powiatów w 2021 roku (stan na 31.12.2021r.).....	73
Mapa 5. Warsztaty Terapii Zajęciowej w regionie wg powiatów	76
Mapa 6. Zakłady aktywności zawodowej w regionie - wg stanu na 31.12.2021r.....	78
Mapa 7. Punkty informacyjno-konsultacyjne OWES w województwie świętokrzyskim.....	107
Mapa 8. Podział województwa świętokrzyskiego na subregiony.....	116

SPIS TABEL

Tabela 1. Kryteria charakteryzujące inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną wg sieci EMES.....	25
Tabela 2. Liczba mieszkańców w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2021.....	44
Tabela 3. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w latach 2013-2022 w regionie.....	45
Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych, zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2013-2022 w regionie	48
Tabela 5. Struktura przychodów organizacji sektora non profit w 2020 r. wg GUS.....	50
Tabela 6. Zatrudnienie w organizacjach pozarządowych w regionie w 2020 r.....	52
Tabela 7. Procentowy udział fundacji w ogólnej liczbie fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w latach 2014-2021.....	53
Tabela 8. Zmiana w liczbie organizacji pozarządowych w regionie w latach 2016-2019.....	53
Tabela 9. Liczba organizacji pozarządowych w regionie w przeliczeniu na mieszkańca w 2019 r.....	54
Tabela 10. Spółdzielnie socjalne w regionie, posiadające status przedsiębiorstw społecznych.....	57
Tabela 11. Liczba spółdzielni socjalnych osób prawnych, działających w regionie.....	58
Tabela 12. Spółdzielnie socjalne wg rodzaju prowadzonej działalności	59
Tabela 13. Rodzaj wsparcia OWES, z którego korzystały spółdzielnie socjalne w 2021r. i 2022 r.....	61
Tabela 14. Rozmieszczenie przestrzenne przedsiębiorstw społecznych w regionie.....	62
Tabela 15. Przedsiębiorstwa społeczne w regionie wg powiatów i form prawnych (na 31.12.2021r.)....	64
Tabela 16. Wykaz przedsiębiorstw społecznych w regionie z opisem ich działalności.....	64
Tabela 17. Liczba podmiotów reintegracyjnych wg powiatów (stan na 31.12.2021 r.).....	70
Tabela 18. Struktura uczestników KIS w województwie świętokrzyskim w latach 2020 -2021.....	74
Tabela 19. Migracja uczestników WTZ na koniec 2020 roku.....	77
Tabela 20. Zatrudnienie w ZAZ w regionie wg stopnia niepełnosprawności.....	79
Tabela 21. Migracja zatrudnionych osób niepełnosprawnych w ZAZ wg stanu na koniec 2020r.....	80
Tabela 22. Wykaz ZAZ w regionie wg obszarów prowadzonej działalności.....	80
Tabela 23. Wykaz spółdzielni pracy, inwalidów i niewidomych w regionie wg obszarów prowadzonej działalności	83
Tabela 24. Branże, w których działały spółki non profit w regionie w 2022 roku.....	86
Tabela 25. Analiza SWOT ekonomii społecznej w regionie	88
Tabela 26. Mechanizm zakupów interwencyjnych OWES i ROPS.....	94
Tabela 27. Liczba PES wg powiatów (stan na 31.12.2021 r.).....	98
Tabela 28. Dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2012-2021 (dane w zł).....	111

Tabela 29. Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kosztów działania ZAZ w latach 2012-2021 (dane w zł).....	111
Tabela 30. Dotacje przeznaczone na wsparcie organizacji pozarządowych w ramach zadań realizowanych przez ROPS w latach 2012-2021.....	113
Tabela 31. Liczba wspartych organizacji pozarządowych w latach 2012-2021 w ramach zadań realizowanych przez ROPS.....	113
Tabela 32. Liczba JST stosujących klauzule i aspekty społeczne w zamówieniach publicznych w latach 2016-2021.....	122
Tabela 33 Liczba podmiotów o charakterze reintegracyjnym, prowadzonych przez JST.....	124
Tabela 34. Kierunki interwencji i działania RPRES.....	127
Tabela 35. Wskaźniki monitorowania realizacji RPRES	130
Tabela 36. Cele RPRES a cele Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2030.....	135
Tabela 37. Cele RPRES a Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.....	137

SPIS SCHEMATÓW:

Schemat 1. Struktura KPRES ilustrująca zależności między celem strategicznym, głównym oraz celami szczegółowymi.....	13
Schemat 2. System zarządzania procesem rozwoju ekonomii społecznej w regionie.....	139

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w latach 2013-2021 w regionie.....	48
Wykres 2. Główna dziedzina działalności świętokrzyskich organizacji pozarządowych w 2020 roku.....	52
Wykres 3. Rozmieszczenie terytorialne aktywnych spółdzielni socjalnych w regionie wg KRS.....	56
Wykres 4. Przedsiębiorstwa społeczne w regionie wg formy prawnej (na 31.12.2021 r.).....	63
Wykres 5. Liczba miejsc pracy powstałych w przedsiębiorstwach społecznych w latach 2016-2021.....	69
Wykres 6. Wpływ pandemii COVID-19 na działalność organizacji non-profit (GUS, 2020r.).....	92
Wykres 7. Formy pomocy lub ułatwienia w ramach tarczy antykryzysowej, z których korzystały organizacje non profit w 2020 roku.....	94